

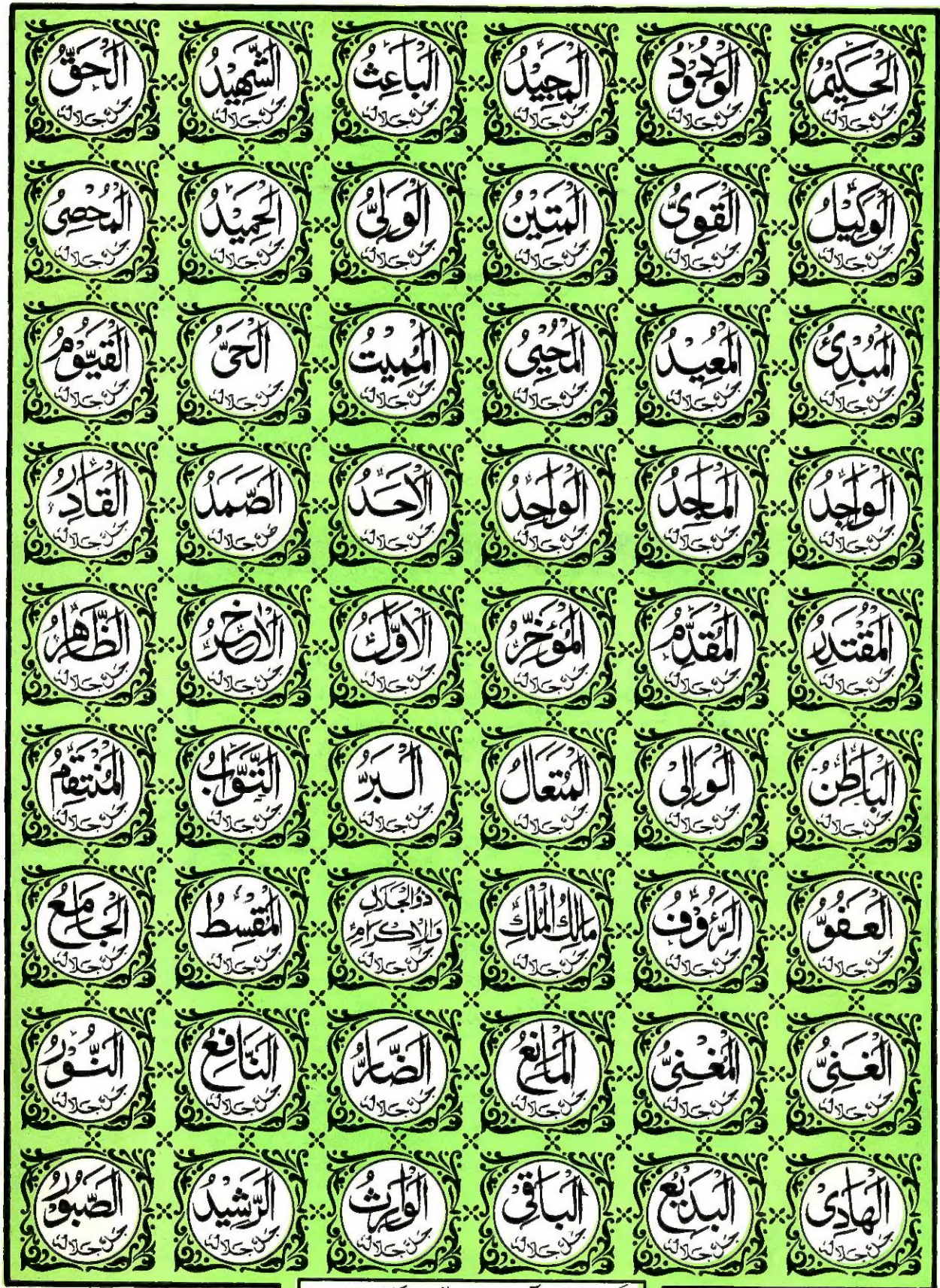
مع
تفسیر حسینی

ترجمہ از حضرت شاہ ولی اللہ محدث دہلوی
تفسیر از حضرت ملا حسین الواعظ الکاشفی

خدا نر فریب نیکند باک ۲
 غمرا خ نعت و داناست ۳۵
 السجود کا ترجمہ؟ ۳۳
 بیفکند شیطان چیزے در آرزوے و ۴۰
 در سرده نویدین پیش (خیر برکات) ۹۵۵
 برای خدا نام است ۱۱۹
 اند (خیر برکات) ۱۱۹
 حشر کہ سوم ۱۱۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ					
هُوَ اللَّهُ	الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ	الْأَهْوَى	الرَّحْمَنُ	الرَّحِيمُ	الْمَلِكُ
الْقُدُّوسُ	السَّلَامُ	الْمُؤْمِنُ	الْمُهَيَّمُنُ	الْعَزِيزُ	الْجَبَّارُ
الْمُتَكَبِّرُ	الْخَالِقُ	الْبَدِيعُ	الْمُصَوِّرُ	الْعَقْلُ	الْقَهَّارُ
الْوَهَّابُ	الرَّزَّاقُ	الْفَتَّاحُ	الْعَلِيمُ	الْقَابِضُ	الْبَاسِطُ
الْمُخْضَعُ	الرَّافِعُ	الْمُعَزُّ	الْمَذْكُورُ	السَّمِيعُ	الْبَصِيرُ
الْحَكَمُ	الْعَدْلُ	اللطيفُ	الْحَيُّ	الْحَكِيمُ	الْعَظِيمُ
الْغَفُورُ	الشَّكُورُ	الْعَلِيُّ	الْكَبِيرُ	الْحَفِظُ	الْمُقِيتُ
الْحَسِيبُ	الْجَلِيلُ	الْكَرِيمُ	الرَّقِيبُ	الْمُجِيبُ	الْوَسيعُ

استدعا

اللہ تعالیٰ کے فضل و کرم سے تاج کمپنی لمیٹڈ نے انسانی طاقت اور بساط میں جو کچھ ہے اس کی مطابق
مہمکن کوشش کی ہے کہ قرآن کریم کے نسخہ ہذا میں طباعت یا جلد بندی کی کسی قسم کی غلطی نہ رہنے پائے۔ پہلے
کتابت کی تصحیح بڑی احتیاط اور کاوش سے کرائی گئی۔ پھر ہر ایڈیشن کی طباعت سے پہلے پورے قرآن
پاک کی پروف ریڈنگ کرائی گئی پھر بھی انسان خطا کا پتلا ہے اگر دوران طباعت کوئی زبرد۔ زیر۔ پیش۔
ہزیم۔ نقطہ۔ تشدید یا مد ٹوٹ جائے تو اسے غلطی نہیں کہتے۔ لاکھوں کی تعداد میں پچھنے والی
مطبوعات میں باوجود ہر امکانی انسانی کوشش کے ایسی خفیف ناواقفیت لغزش قابل گرفت نہیں ہوتی بلکہ
قابل معافی ہوتی ہے۔ کوئی مسلمان جان بوجھ کر توقف آن پاک کی طباعت میں ذرا سی غفلت بھی نہیں
کر سکتا کیونکہ یہ اس کے اپنے ایمان کا تقاضا ہوتا ہے۔ اسی طرح جلد بندی کے دوران جلد ساز
کی غفلت کی وجہ سے ہوا کبھی کبھار قرآن کریم کے کسی ایک آدھ نسخہ میں کچھ صفحات آگے پیچھے یا کم و بیش
لگ جاتے ہیں جہاں لاکھوں کی تعداد میں قرآن کریم کی طباعت اور جلد بندی ہو رہی ہو وہاں
کبھی کبھار ہوا ایسی غلطی کا سرزد ہو جانا بعید از امکان نہیں ہے۔ پھر بھی آپ سے استدعا ہے
کہ اگر دوران تلاوت آپ کو اس قسم کی کسی غلطی کا شبہ ہو تو مہربانی سے ہمیں اس سے مطلع فرما کر
ممنون فرمائیے تاکہ ہم فوری طور پر ایسی غلطی کا تذکرہ کر سکیں اور قرآن کریم جو کہ ہماری اور آپ کی مقدس
کتاب ہے ہر قسم کی طباعتی اور جلد بندی کی غلطیوں سے پاک ہو۔ کیونکہ غلطی کی درستی ہماری
ذمہ داری ہے آپ قرآن کریم کا وہ نسخہ جس میں کوئی غلطی رہ گئی ہو ہمیں واپس بھجوا دیجئے ہم فوری طور پر
اس نسخہ کی درستگی کر کے آپ کو واپس بھجوا دیں گے یا اس کے بدلے دوسرا نسخہ آپ کی خدمت میں روانہ
کر دیں گے۔

امید ہے آپ اس سلسلہ میں ہمارے ساتھ تعاون فرما کر ہمیں مشکور و ممنون فرمائیں گے۔
اللہ تعالیٰ آپ کو اس تعاون کا اجر عظیم عطا فرمائے۔ آمین۔

شیخنگ ڈائریکٹر

- ①۔ تاج کمپنی لمیٹڈ۔ منگاپیر روڈ، کراچی ۱۷۔ فون نمبر ۲۹۵۳۵۹۔ ۲۹۴۲۲۱
- ②۔ تاج کمپنی لمیٹڈ۔ ۹۸/ریلوے روڈ لاہور۔ فون نمبر ۵۲۳۳۳۴۔ ۲۲۴۲۱۰
- ③۔ تاج کمپنی لمیٹڈ۔ کارلج چوک، لیاقت روڈ، راولپنڈی۔ فون نمبر ۴۳۶۳۳۴

دیباچہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بعد از تمہید قواعد محمد الہی تائیس مہانی شنا خوانی حضرت رسالت پناہی
علیہ و علی آلہ و صحبہ صلوٰۃ مصونہ عن الثنا ہی نمودہ میشود کہ قبل ازین یاشارت مشتمل بر بشارت کہ ازعالی جنات

امارت پناہ ایالت و تنگاہ معالی صفات مناقب سمات مقرب المحضرت السلطانیہ مومن المملکتہ الخافانیہ عضدالولتہ القاہرہ رکن السلطنتہ
الزاہرہ مویلا لاسلام و المسلمین نظام الدولہ والامارۃ والدینا والدین قطعہ گوہر درج کرامت اختر برج کمال آفتاب اوج حشمت سایہ کھفت الایہ شہسوار
عرصہ عثرت علی شہ آرمکست علی عالی والاحجاب واوردوران چہنہ مستفیض از نفقہ کھوار فغش جان دل مستنیر از لہ رائی منیرش مہر و ماہ دولت و ابہان رفعت

از سر میگویند جاہ + کای جاہ
وی پھر از رفعت باہر پھر میگویند
بعضہ الدارین و فقہ تشکیل

شرف صدور یافتہ بود جان
جواہر التفسیر لتحقہ الامیر کرمی
پذیرفت و اہام مجلد اول
شامل دست دادہ و نظر عالی
عز قبول یافت اما بواسطہ

تحریر لواتی مجلدات در جز

افتادہ تا در غرہ ربیع الاول
و ثلثائتہ ایامی لہم غیبی

بندہ جانی حسین فی اعظ
ترجمہ میرا از تکلف سخن آئی
کلمات قرآنی را با تفسیر پناہی
تا حضرت مشا را الیہ بمطالعہ
بمعہ کلمات قرآن بنظر احتضار

از رسیدن آن ثمرات ریاض
کہ نسبت باہم سامی انحضرت
مخظوظ گردانند امیداری بعتا
چنان است کہ عنقریب نسیم
شاہ مقصود بہر شاہ و سر اسیر
بجلوہ در آید شمع

و ربی لعیانتی العبد و اہب
خدمت و ہمارا تخصیص و تہم
آیت بر جہی کہ شامل بعضی

خواہد شد و از اسباب نزول
اصح و شہر است بطریق خیر الکلام
از سخنان ارباب تحقیق در غش

صورت تلخیص خواہد پذیرفت و چون قرات جائز التلاوت بسیار است و اختلافات قرات و در حروف و الفاظ بسیار درین اوراق از قرات معینہ و ایت یکرا نام عام حرر اللہ
کہ درین دیباچہ اشتہار و ترتیب اعتبار دارد مثبت میگردد و بعضی از کلمات کہ محض را با و ما لغت است و معنی قرآن بسبب آن اختلاف تفسیر کلی می یابد
اشارت می رود و اللہ الہادی و علی کرمہ العادہی اعوذ پناہ میگیرم و التجامی نایم باللہ بمعبود بحق و خداوند مطلق من الشیطان الرجیم
دیو فریبندہ سرکش یا دور مانده از رحمت بے غش الرجیم رانده شدہ از ریاض جنان یا رمیدہ گشتہ از طبقات آسمان بتقدیر ملک شان

ذَلِكَ الْكِتَابُ
لَا رَيْبَ فِيهِ

قرآن مجید
تفسیر حسین

ترجمہ از حضرت شاہ ولی اللہ محدث دہلوی
تفسیر از حضرت ملا حسین الواعظ الکاشفی

تاج کمینی لمیٹڈ، کراچی
پاکستان

باسمہ + قاش میگویند ہر

از دولت باہر چہ میگویند

بجواہر اعزہ اللہ العزیز

اسباب سعادات المنزلیں

توجہ تالیف کتاب

بر چہاں مجلدات است لکھت

ترتیبی کامل و در صیغہ

امارت پناہی رسیدہ

و فرعلیق و هجوم عوایق

تعلیق و عقدہ تا غیر می

سمیع تحسین بعد الا لاف

از عالم لاریبی بخاطر فائز

کاشفہ رسید کہ بحالہ الوقت

و معرازا انہما فیضت کانی

رقمزدہ کلک بیان گردد

آن اوراق انہما تمام نمایند

مخظوظ نمایند و خاطر را پیش

قرآنی بدین نوادہ حلالی معانی

بہا بہ علیہ ارتسام یافتہ

حضرت باری جل شانہ عنبر

توفیق نقاب خفا از چہرہ

مجلدات ثلثہ بر منصفہ ظہور

ارجو من اللہ نیل الوہاب

و درین ترجمہ بعد از ملاحظہ

و تحقیقت و مجاز واضح معنی

از وجہ تفسیر باشد مذکور

قصص انبیاء علیہم السلام آنچہ

سمت ذکر خواہد یافت برتری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بنام خدای بخشننده مهربان

السم ۱ ذلک الکتاب لاریب فیہ ۲ هدی للمتقین ۳ الذین یؤمنون بالغیب ۴ و

این کتاب هیچ شبه نیست در آن راه ناهست بر همین کاران را آنانکه ایمان می آرند بنادیده و

یقیمون الصلوة ومارزقهم ۵ ینفقون ۶ والذین یؤمنون بما أنزل الیک وما

برپا می دارند نماز را و از آنچه ایشان را روزی داده ایم خرج می کنند و آنانکه ایمان می آرند آنچه فرود آورده شد بسوی تو و آنچه

أنزل من قبلك ۷ وبالأخرة ۸ هم یوقنون ۹

فرود آورده شد پیش از تو و بر آخرت ایشان یقین دارند

السم حروف مقطعه اسم قرآن است و به کس بر آن اطلاعی ندارد و گفته اند که معنی الم - انا الله علم است یعنی منم خدای و انا ترذ لک آن کتابی که خداوند تعالی در کتاب
متقدم بر انزال آن وعده داده بود و یا در لوح محفوظ نوشته الکتاب این کتاب کامل است یعنی قرآن لاریب هیچ شک و شبه نیست فیہ درین کتاب یعنی از ظهور
و وضوح دلالت بشارت نیست که هر که درو ادنی تامل کند از ریب باز آید و دانند که شبه را در آن مجال نیست هدی دلالت کننده است و راه نمایند للمتقین مر
بر همین کاران را که ایشان بدان منتفع شده اند الذین آنانکه از صدق عقیدت یؤمنون میگردند بالغیب بر نادیده که حق تعالی است و ملائکه و قیامت با متعلقات
آن یا پوشیده که وحی است و گفته اند که غیب تضاد قد است که مومنان بدان ایمان می آرند و یقیمون و برپا میارند و آدمی گفت الصلوة نماز پنجگانه را بشرایط و آداب
آن و ممتارزقهم و از آنچه ایشان عطا کرده ایم ینفقون نفقه می کنند بر اهل عیال و اقربا و همسایگان و از باب استحقاق والذین یؤمنون و آنانکه ایمان
می آرند بما أنزل و آنچه که فرستاده شده است الیک بسوی تو از قرآن و ما أنزل و آنچه منزل گشته من قبلك پیش از تو بر پیغمبران دیگر چون صحف و
توریت و زبور و انجیل و جز آن و یا بالأخرة و برائے دیگر که دارالجز است هم ایشان که یاد کرده شده اند یوقنون بیگمان می شوند یعنی بر وقوع آن متیقن اند -

أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٥ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَسَوَاءٌ

ایشانند بر هدایت از جانب پروردگار خویش می‌باشند رستگاران هر آینه آنانکه کافر شدند برابر است

عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٦ خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ

بر ایشان که ترسانی ایشان را یا نه ترسانی ایمان نیارند مگر نهاده خدا بر دلبسته ایشان و بر

سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٧ وَمِنَ النَّاسِ

شنوای ایشان، و بر چشمهای ایشان پرده ایست و ایشان راست عذاب بزرگ و از مردمان کسی هست

مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَيَالْيَوْمَ الْآخِرِ وَهُمْ بِمُؤْمِنِينَ ٨ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ

که می‌گویند ایمان آوردیم بخدا و به روز بازپس نیستند ایشان مومنان فریب می‌دهند خدا را

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يُخَدِّعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ٩ فِي قُلُوبِهِمْ

و مومنان را، و بحقیقت نمی‌فریبند مگر خود را و آگاه نمی‌شوند در دل ایشان

مَرَضٌ ۚ فَرَّادَهُمُ اللَّهُ مَرْضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۚ بَاكَانُوا يَكْذِبُونَ ١٠

بیماری است پس افزدون داد خدا ایشان بیماری را و ایشان راست عذاب درد دهنده بسبب آنکه دروغ می‌گفتند

أُولَئِكَ آن گروه که موسوم بدین صفات موصوف بدین سمات اند که رقم ذکر یافت عطا هدی بر راه راست نشان درست اند و حق آنکه از پروردگار ایشان یعنی
به دو توفیق او را و ثواب یافته اند و اُولَئِكَ و ههنا گروه هُمُ الْمُفْلِحُونَ ایشانند رستگاران از عقوبات عقیاب پیوستگان بدجرات ثواب ایراد کلمه هُم دلیل اختصاف
فلح است بدین قوم بدیت چون ایشان را طریق رستگاری است به سزای رستگاری رستگاری است به این آیهها که گذشت در شان مومنان است از اهل اسلام
و دلیل کتاب چون عبد الله بن سلام و صحاب او رضی الله عنهم و بعد از مدح مومنان و ذم کافران میفرماید اِنَّ الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ اِلَیْکُمْ اِلَیْهِمْ اَنَکُمْ اَزْوَی عَنَکُمْ وَ اَیُّکُمْ اَبْغَضُ اِلَیْکُمْ
شُرک سَوَاءٌ عَلَیْهِمْ یَکْسَانِ هَسْت بر ایشان ءَأَنذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ یعنی اگر بیم کنی
و اگر نه کنی لَا یُؤْمِنُونَ ایمان نمی‌آوردند ختم الله مهر نهاده است خدای تعالی عَلَی قُلُوبِهِمْ و دلهاست ایشان تا بیان حق فهم نمی‌کنند و عَلَی سَمْعِهِمْ و بر گوشهای
ایشان تا سخن حق نمی‌شنوند و عَلَی أَبْصَارِهِمْ و بر دیدگاه ایشان غِشَاوَةٌ پوششی است تیره حق نمی‌بینند وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ و مر ایشان راست از روی استحقاق عذاب
عَظِيمٌ عذاب بزرگ در دنیا بقتل و سر و عقوبتی بجز و قهر و این دو آیت در شان کفار و مشرکان است که حق سبحانه و تبارک بود که بر کفر میرند چون ابوجهل و کشتگان
روز بدر و بعد از مذمت کفار سیزده آیت در شان اهل نفاق فرستاد که قباحت ایشان بواسطه بلبیس خداع از کافر اصلی زیادت است وَ مِنَ النَّاسِ وَ از آدمیان
مَنْ یَقُولُ کَسَانِدَ کَمِی گویند آمنا بگو و یدیم ما بالله بخداست وَ یَالْیَوْمَ الْآخِرِ و روز بازپس یعنی قیامت و مَا هُمْ و حال آنکه نیستند ایشان جَمْعُ مُؤْمِنِیْنَ
گردیدگان و راست گویان یَخَدِّعُونَ اللَّهَ فریب میدهند بزرگم خود خدا را وَالَّذِیْنَ آمَنُوا و آنانرا نیز که ایمان آورده اند یعنی صحابه و منافقان ایشانند ایمان میکنند
از روی خداع و مَا یُخَدِّعُونَ و نمی‌فریبند ایشان إِلَّا أَنْفُسَهُمْ مگر نفسهای خود را چه و مال آن فریب هم بدیشان باز میگردد و مَا یَشْعُرُونَ و نمی‌دانند که چنین است
فِی قُلُوبِهِمْ در دلهاست ایشان مَرَضٌ بیماری است و آن نفاق باشد و شک و دین و حقد و مومنان و حقد بر ایشان فَرَّادَهُمُ اللَّهُ پس زیاده کرد خدا بر
ایشان را مَرَضًا بیماری یعنی هر چند تر آن فردی آید شک شبیه ایشان می‌افزاید و حقد و حسد ایشان وی باز دیادمی نهند وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ مر ایشان راست عذاب

الیم عذاب دردناک که آنرا انقطاع نباشد بمانا کافرا بسبب آنچه بودند که با مومنان یکدل بودند دروغ می‌گفتند و از روی نفاق اظهار ایمان می‌کردند

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ۖ ۝ الْآلَاءُ لَهُمْ

و چون گفته شود ایشان را تپاه کاری مکنند در زمین گویند بخزاین نیست که ماصلاح کاریم آگاه شویم تحقیق

هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ ۝١٧ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ امْنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ

ایشانند تباہ کاران ولیکن آگاه نمی شوند و چون گفته شود ایشان را که ایمان آرید چنانکه ایمان آوردند مردمان

قَالُوا أَنْوُ مِنْ كِبَا أَمِنْ السُّفَهَاءِ إِلَّا أَنْتُمْ هُمْ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ^(١٣) وَإِذَا

گویند آبا ایمان آرم چنانکه ایمان آوردند بخردان آگاه شو تحقیق ایشانند بخردان ولیکن نمیدانند و وقتیکه

لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شُيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ

ملاقات می کنند با اهل ایمان گویند ایمان آورده ایم و چون تنها شوند با شیاطین خود گویند هر آینه ما با شما ایم جز این نیست که ما

مُسْتَكَهْرُونَ ⑭ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ⑮

تسخیر می کنیم خدا متخیر می کند بالیشان و همت می دهد ایشان را در گمراهی خویش سرگشته شده

وَرَأَى قَيْلٌ وَجْهَ نَگفته شود یعنی گویند مومنان لَهُمْ مِنْ فَاقَرًا -

لَا تَقْنِدُوا فساد کنید و تباهی نورزید فی الارض در زمین بکفر و معصیت و فریب با مومنان قائلو گویند انا نحن جز این نیست که ما مصیحتون اصلاح آریم
کار خور اطاعت و خیر آلا بداندای شنوندگان اهلهم بدرستی که منافقان هم المفسدون ایشانند تباه کاران و فتنه انگیزان ولكن لا یشترون ولیکن نمیدانند

که ایشان مضل اند و لذا قیصل که می گویند مرا این منافقان را که اَمِنُوا بگویند بد لها کما همچنانکه اَمِنَ النَّاسُ گرویدند آدمیان از مهاجران و انصار
قَالُوا گویند یا خود یا دمیان قوم خود اَنُؤْمِنُ آیا ایمان آریم یعنی نیایم کما اَمِنَ الشُّفَهَاءُ همچنانچه ایمان آورده اند جاهلان و بیخبران و اهل نفاق با آنکه میدانستند که

مؤمنان عقلای زمانند ایشانرا سفیه گفتند بجهت آنکه خود را علم و احق امتقا کرده بودند پس حق سبحانه تعالی سفا همت ایشان را با ایشان رد کرد و گفت آلا بنید ای مناج
اَهُمْ بِدَسْتِکَ مِنْ فِقَانٍ هُمُ السَّفَهَاءُ ایشاند جا بلان و بیخودان که نظر بر عاقبت ندارند و فکر آخرت فراموش گذارند وَلَکِنْ لَا یَعْلَمُونَ ولیکن نمیدانند که نتیجه

نمیدانند و اذ القوا و چون بر بنیند اهل نفاق در ویروی ملاقات کنند الذین آمنوا ان کسافی را که ایمان آورده اند از صحابه رضی الله عنهم قالوا امنا گویند منافقان ما نیز ایمان داریم همچول ایمان شما و در سبب نزول آمده که عبد الله بن ابی قحطافه و تابعان او روزی حدیثی و فارق و علی را دیدند و از روی خوش آمد بهر یک مدحها گفتند و رضی الله عنهم گفت

یا ابن ابی از خدای تبرس و نفاق مکن ابن ابی گفت یا ابا الحسن نفاق را با منبذت میفرمائی حال آنکه ما همچون شما مؤمن و صدق ایم حق سبحانه خبر داد که ایالت چون مومنان
بر بینند گویند که ما ایمان داریم چنانچه شما دارید و او داخلوا و چون باز گردند از ایشان هیچ سبوی دیوان خود یعنی پیشوایان دیارانی که دارند بفریب ایشان کشید طیلن الانه

مغفوری شوند قالوا گویند منافقان از روی صدق که انا معکم بدستی که ما بستانیم و بدین آیین شما ایم التماسی جز این نیست که ما مستهزئین فسوس ارباب حق
و استهزا کنندگانیم با تو منان الله خداوند جزا دهنده استخفای ایشان بدیشان رساند تسمیه جزا بهم فعل بر سبیل جزا و جت است و اگر نه

را مستعزى نتوان گفت پس معنى آنست كه خداى تعالى مكافات كند وَيُعْطِيهِمْ وَهَبْتُمْ و بهر زمان دراز و فرو گذار و مرايان را در خي طبعي ايهم در رفا و سرفرازى و مكرش و جهل و تكبر تا ايشان در آن حالت بليعه هون متحير مى باشند

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا

ایشان آنکسانند که خریدند گمراهی را عوض هدایت پس سود نیافت تجارت ایشان و راه یاب

مُهْتَدِينَ ۱۶ مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ

نشدند داستان ایشان مانند داستان کسی است که افروخت آتش را پس چون روشن کرد آتش حوالی او را

ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمٍ لَا يَبْصُرُونَ ۱۷ صُمُّ بَكْمٌ عُمَىٰ فَمُمْ

دور ساخت خدا نور این گروه را و گذاشت ایشان را در تاریکیها هیچ ندیدند گرانند گنگانند کورانند پس ایشان

لَا يَرْجِعُونَ ۱۸ أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ

باز نمی گردند یا داستان ایشان مانند باران بزرگ است آمده از آسمان که باشد در وی تاریکی با و رعد و برق

يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ

در می آرد انگشتان خود در گوش خود بسبب آواز باری پر هول و ترس مرگ و خدا احاطه کننده است

بِالْكَافِرِينَ ۱۹

کافران را

أُولَئِكَ أَنَا كَأَمَلِ الْكَافِرِينَ ۱۹ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا
شکستنیان و چهل را بعلوم نفاق را با خلاص و هلاک را به نجات و دوزخ را به بهشت و بدعت را به سنت فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ باز گانی ایشان ایشان را
وَمَا كَانُوا و این گروه نیستند مُهْتَدِينَ ۱۶ راه یافتگان بطریق تجارت حقیقه و سود کردن در آن مَثَلُهُمْ مانند ایشان یا صفت ایشان کَمَثَلِ الَّذِي مانند و صفت آن
کس است که شب تاریک را بر ناک در بیابان استَوْقَدَ نَارًا آتش بجفت آنکه راه بیند یا جای قرار گیرد تا از دزدان و دزدان و دشمنان این شود فَلَمَّا أَضَاءَتْ
پس آن هنگام که روشن گردان آن آتش ما حَوْلَهُ گردا گرد آتش فرو زده را ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ نور آتش ایشان را و تَرَكَهُمْ وَفَرَّكَ دَارَ الْإِثْنَانِ رَافِعِ
ظُلُمٌ و تاریکیها یعنی تاریکی شب ظلمت ابر لَا يَبْصُرُونَ نه بینند گردا گرد خود را صُمُّ بَكْمٌ ایشان گرانند از شنیدن یعنی حق قبول سخن حق نمی کنند بَكْمٌ گنگانند از گفتن
سخن چنان ایشان در اقرار بایمان بادل موافقت ندارد پس گویند که سخن حق نمی گویند عُمَى کورانند بدیده بصیرت از دیدن حق فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ پس ایشان باز نمی گردند
از این صفتها و بر همین صفت مشهور شوند و ششتر هم یوم القيمة علی و جهنم عمیق و بکما و صما مثل منافقان است که در شب تیره ظلمت کفر و ضلالت از بیم شمشیر مسلمانان آتش کلمه شهادت
بر افروختند و بدان مقدار روشنی از ترس قتال این شده عمر میگذرانند اما بعد از مرگ نور اقرار ایشان منطفی گشته در ظلمات ندامت و حسرت و مخط و عقوبت در مانند آذ و یا مثل ایشان
كَصَيْبٍ مانند سحاب باران بزرگ قطره ایست که بنسب تمام بریزد یَوْمَ الْقِيَامَةِ از آسمان از ابر فیض و دران باران یعنی در اثنائے باریدن آن باران یا دران ابر
ظُلُمٌ تاریکیها باشد از تراکم ابر و تیرگی شب وَرَعْدٌ و آواز صعب که از آن ابر شنوده شود وَرَقٌ و روشنی که از لامع گردد و يَجْعَلُونَ در می آرد ابل این باران از بیم آن
أَصَابِعَهُمْ انگشتان و در افعی آذ آنهم در گوشهای خود حقن الصَّوَاعِقِ از بیم صدای صاعقه که بدیشان نرسد صاعقه آواز نیست بایل که با آتش باشد باز و دود که بهر جا رسد بسوزد پس
آن گروه انگشتان در گوش کنند حَذَرَ الْمَوْتِ برای پرهیز و نگاه داشت خود از خوف هلاک بیم مرگ وَاللَّهُ مُحِيطٌ و خدای تعالی بعلوم احاطه کننده است بِالْكَافِرِينَ بنا گردیدگان
واقوال و افعال ایشان بر و پوشیده نیست مجازات و مکافات ایشان بر وجهی که باید و شاید بر ایشان خواهد رسانید -

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطِفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّهَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْوَافِيهِ^ق وَإِذَا

نزدیک است کہ برق برہاید چشمہائے ایشان را ہر گاہ روشنی دہد برق ایشان را روند در آن روشنی و چوں

أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا ۖ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ ۚ

تاریکی دہد برایشان بایستند و اگر خواستی خدا ہر آئینہ بروی شنوائی ایشان را و دیدہ ہا مے ایشان را

إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي

ہر آئینہ خدا برہم چیز تواناست
لے مردمان پرستید پروردگار خویش را

خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ

آنکھ آفرید شمارا و کسانے را کہ پیش از شما بودند تا در پناه شوید آنکہ ساخت برائے شما

الْأَرْضِ فَرَأَيْنَا السَّمَاءَ بِنَاءً ^{مِنْ} وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ

زمین را بساطی و آسمان را سقفی و فرود آورد از آسمان آب پس بیرون آورد بسبب وی

مِنَ الشَّجَرَاتِ بِرِزْقٍ مِّنَّا فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

انواع میوه‌ها روزی برائے شما پس مقرر مکنید ہمتیان برائے خدا دانستہ

[illegible]

وَلَا كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّمَّنْ مِثْلِهِ

و اگر هستید در شبه از آنچه فرود آوردم بر سنده خود یعنی از قرآن پس بیارید یک سوره مانند آن

وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا

و بخوانید مددکاران خود را بجز خدا اگر هستید راست گویان پس اگر نه گردید

وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ۖ أُعِدَّتْ

و البته نتوانید کرد پس حذر کنید از آن آتش که آتش انگیزی مردمان و سنگها باشند آماده کرده شده است

لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ

برائے کافران و بشارت دہ آن کسان را کہ ایمان آوردند و کردند کارهای شائستہ
 بآنکہ ایشان راست بستانند

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلُّهَا رِزْقُوا مِنْهَا مِنْ شَرَّةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا

میرود زیر آن جوی با هرگاه داده شوند از انجا روزی از قسم میوه گویند این

الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ

همانست که داده شده بودیم پیش ازین و آورده شود ایشان آن روزی مانند یکدیگر و ایشان راست در آنجا زنان پاک کرده شده

وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

والیشان در آنجا جاویدند

[illegible]

ازواج زن از سوره و اسی مظهره پاکیزه یعنی صافی جوهر و نیکو منظر پاک از عیبا و آفتها که زن را بنیار باشد و هم فیها و بشتیان را آن بوستانها خالد و ن جاوید باشند گانند.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ

بہر آئینہ خدا شرم ندارد از آنکہ بزند دستانی پیشہ وبالاتر ازان اما آنانکہ

آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنََّّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ

ایمان آورده اند میدانند کہ این داستانی راست است از پروردگار ایشان و اما آنانکہ کافرند می گویند

مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ

چہ چیز خداست خدا، باین داستان خدا گمراہ مے کند بسبب بیاری را و راہ می نماید بسبب وی بسیارے را و گمراہ نمند

بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ۝ الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَ

بوی گمراہ بدکاران را آن فاسقان را کہ می شکند پیمان خدا بعد بستن آن و

يَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ

می برند آنچه خدا فرمودہ است پیوستن آن و تباہی مے کنند بہ زمین ایشانند

هُمُ الْخٰسِرُونَ ۝

زیان کاران

إِنَّ اللَّهَ بِدِينِكَ خَدِيعٌ لَا يَسْتَحْيِي شَرْمَ كَمَنْد واک ندارد آن یَضْرِبَ مَثَلًا مثلی بہرچہ باشد و برای ہر کہ باشد آورده اند کہ یہود و قرآن و کتب و عنکبوت شنیدہ است و می گویند کہ این سخنہا بہ سخن خدای تعالی چہ مانند حق سبحانہ این آیت فرستاد کہ خدا از ضرب مثل شرم ندارد و اگر باشد تمثیل بہ بَعُوضَةً بَشَرٌ وَ فَمَا فَوْقَهَا پس آنچہ فراتر ازان باشد چون ذباب و عنکبوت فَمَا أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا پس آن کسانیکہ گویہ اند و دانستہ کہ قرآن کلام حق است فَيَعْلَمُونَ پس یقین میدانند کہ آتَمُّ الْحَقِّ بدینیکہ آن مثل یا ضرب مثل درست و راست است مِنْ رَبِّهِمْ از پروردگار ایشان وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا واما آنانکہ پوشیدہ اند حق را فَيَقُولُونَ پس میگویند از وی جدال و عناد یا از راه طعن و فسوس مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا خدا بہذا بدین کہ گفت مَثَلًا از روی مثل آیا کافر نمی دانند کہ حق تعالی بعد خویش یَضِلُّ گمراہ گرداند بہ بدن مثل کثیرًا بسیاری را از کفار و منافقان کہ در آن تامل نہ کنند و حکمت از در نیابند و یَهْدِي بہدین و فضل خود راہ نماید بہمان مثل کثیرًا بسیاری را از مومنان کہ در آن تفکر فرمایند و مَا يُضِلُّ و گمراہ کند خدا بہ بدن مثل کہ زدہ إِلَّا الْفَاسِقِينَ مگر بیرون رفتگان را از مقام فرمانداری الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ بِخِيَانَتِهِمْ شکند بخدا را کہ از ایشان گرفتہ است مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ از پس استواری آن پیمان را و عہدی است کہ در توریت با بنی اسرائیل است و بتابعیت پیغمبر آخر الزمان پس این فاسقان یہودان باشند یا مراء و عہد و میثاق است و بدین قول فسق کفار و منافقان باشند و يَقْطَعُونَ و می برند این ہیو فایان و عہد شکنان مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا آنچه خدا فرمودہ است بہ بدن چیز آن یُوصَلَ کہ اورا بر پیوندند یعنی رحم را کافران رحم پیغمبر را بہ دشمنی مے بریند چہ با ہیچ قبیلہ از عرب نبود کہ آنحضرت قریبتی نہ داشت و یہود نیز قطع رحم میکردند چہ میان آنحضرت و ایشان نیز از جہت اخوت امحیل و اسحق خویشی بود و يُفْسِدُونَ و ہمیں گمراہ می کنند فِي الْأَرْضِ در زمین بخالفت حق و متابعت نفس أُولَٰئِكَ أَنْ تَمُومَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ایشانند زیان زدگان در دنیا و عقبہ -

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ

و بیاموخت خدا آدم را نامهای مخلوقات تمام آن باز پیش آورد آن چیزها را بر فرشتگان پس گفت خبر دهید مرا نامهای

هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۳۱﴾ قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا

این چیزها اگر راستگو هستید گفتند بپاکی یاد می کنیم ترا هیچ دانش نیست ما را مگر آنچه تو آموختی بما

إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿۳۲﴾ قَالَ يَادُمْ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ

هراستند تویی دانا با حکمت فرمود ای آدم خبر ده فرشتگان را بنامهای این ها پس چون خبر داد ایشان را

بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنْني أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ

بنامهای آنها فرمود آیا نه گفته بودم شمارا که هراستند من می دانم پنهان آسمان ها و زمین و

أَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۳۳﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ

میدانم آنچه آشکار می کنید و آنچه پوشیده می داشتید و چون گفتیم بفرشتگان سجد کنید آدم را

فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿۳۴﴾

پس سجد کردند مگر ابلیس قبول نکرد و سرکشی نمود و گشت از کافران

وَعَلَّمَ و بیاموخت حتی سبحان و تعالی آدم را که خلیفه عبارت از بود و الْأَسْمَاءَ نامهای مخلوقات كلها همه آن از علویات و سفلیات ثُمَّ عَرَضَهُمْ پس عرض کرد اشخاص آن اسمیات را علی الْمَلَائِكَةِ بر فرشتگان که قابل تحمل فیها بودند فَقَالَ پس گفت امر کرده از روت تکلیف بلکه بطریق تنبیه بر عجز ایشان که أَنْبِئُونِي خبر دهید مرا بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ بنامهای این ها که معروض شده اند بر شما إِنْ كُنْتُمْ اگر هستید شاصادِ قِینَ راست گویان و طعن بر استحقاق خلافت شما و حال آنکه خلیفه را علم باید و شما را نیست قَالُوا گفتند فرشتگان بعد از جهل خود بآدم را اسمی بطریق اعتذار که سُبْحَانَكَ تنزیه می کنیم ترا از هر نقصها تنزیه کردنی لَا عِلْمَ لَنَا هیچ دانشی نیست ما را إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا مگر آنچه تو آموختی ما را إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ بِدستیکه تو دانائی آمرزگار الْحَكِيمُ حکم کار و صاحب کردار قَالَ گفت خدا بیواسطه یا آدَمَ أَنْبِئْهُمْ ای آدم خبر ده این ملائکه را بِأَسْمَائِهِمْ بنامهای این ها که حاضر اند قُلْنَا أَنْبِئْهُمْ پس آدم را خبر داد ملائکه را بِأَسْمَائِهِمْ بنامهای اسمیات قال گفت خدا تعالی بآدم ملائکه بر سبیل عتاب أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنْني أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ و الْأَرْضِ و آنچه مخفی است از امور زمین و آسمانها و احوال آنرا می پوشیدید از کراهت معزول شدن خود از حکومت زمین و إِذْ قُلْنَا و ظاهر میکنید از گفتار تحمل فیها وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ می پوشیدید از کراهت معزول شدن خود از حکومت زمین و إِذْ قُلْنَا و یادکن ای رسول آن را نیز که گفتیم بِالْمَلَائِكَةِ فرشتگان را که بیکبار اسجد و اسجد کنید لآدم مرا آدم را سجد و تحیت و تعظیم فَسَجَدُوا و پس سجد کردند تمام ملائکه إِلَّا إِبْلِيسَ مگر عزرایل و دوی بقول صبح از قوم بنی الحبان بوده و حق سبحانه بجهت نافرمانی او را ابلیس لقب نهاد یعنی نامید از رحمت خدا ابلی سر باز زد از سجد آدم و اسْتَكْبَرَ و کبر و گردن کشی کرد وَكَانَ و بود ابلیس در علم خدا تعالی مِنَ الْكَافِرِينَ از جمله ناکر ویدگان -

وَإِذْ نَجَّيْنَكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ

و یاد کنید نعمت من آن وقت که برانیدیم شما را از کسان فرعون میسازند شما سخت ترین عذاب ذبح می کردند

أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ٥٩

پسران شما را و زنهای شما را می کشتند و دختران شما را و در این کار آزمائشی بزرگ بود از پروردگار شما و

إِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ٥٩

آن وقت که شکافتیم برای شما دریا را پس خلاص کردیم شما را و غرق ساختیم کسان فرعون را و شما میدید

وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَ

و آن وقت که میباید مقرر کردیم با موسی چهل شب پس گرفتید گوساله را پس از رفتن موسی یعنی معبود ساختید

أَنْتُمْ ظَالِمُونَ ٥٩ ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٥٧

شما ستمکار بودید پس در گذرانیدیم از شما بعد ازین تا بود که سپاسداری کنید و آن وقت

إِنِّي أَنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ٥٧

که دادیم موسی را کتاب و حجت تا بود که راه یابید

وَإِذْ نَجَّيْنَكُمْ و یاد کنید که بنی اسرائیل چهل برانیدیم شما را اجداد ایشان است منت بفرزندان نهاد زیرا که حصول اولاد بسبب آبا و اجداد باشد و این نشان از که بود من آل فرعون و متعلقان فرعون یسومونکم عذاب می کردند یا می چشاندند شما را سوء العذاب سخت ترین بدترین عذاب
یذبیحون ابناءکم می کشتند پسران شما را و طفولیت بسبب خوابی که فرعون دیده بود و منجان گفته بودند در تعبیر آن که میان بنی اسرائیل پسری متولد شود که هلاک قطیعت
و غرابی ملک بر دست او بود و یستحیون و باقی می گذاشتند نساءکم و دختران شما را برای خدمت و فرج ذلکم و درین ذبح پسران و خدمت فرمودن دختران
بلاء عظیم و آزمائشی بود شما را من ربکم ان پروردگار شما عظیم بزرگ بے نهایت و اذ فرقنا و یاد کنید که بنی اسرائیل آنرا که بشکافتیم ما بکم شما یعنی
بسبب نجات شما البحر دریا را و قتی که از فرعون میگریختید و دریا در پیش شما بود و شکوشتن از عقب شما فأنجینکم پس برانیدیم شما را از ضرر آن شر
و اغرقنا و آب فرودیم آل فرعون کسان فرعون را و آنکه شما تَنْظُرُونَ می نگریستید بدینا که چگونه شکافت میشد یا بفرعونیان نگاه می کردید
که چنان غرق می گشتند و اذ وعدنا موسی و یاد کنید آن را که وعده دادیم موسی را از بهر دادن کتاب و وعده دادیم موسی ما را بآمدن بجانب طور اربعین لیلته
چهل شب روز یعنی بعد از انقضای آن که اتخذتم پس فرا گرفتید شما العجل گوساله را بخدای من بعد از پی از رفتن موسی بطور و آنکه
ظالمون و شما ستمکارانید بوضع عبادت حق و غیر موضع آن که عَفَوْنَا عَنْكُمْ پس عفو کردیم و در گذرانیدیم از شما بعد از توبه شما و هلاک نکردیم
شما را من بعد ذلک از پس آنکه چنین عملی منکر از شما صادر شد و این عفو برای آن بود که لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ شاید که شما شکر گویند خدا را برب
عفو و اذ انینا موسی و یاد کنید نیز آنرا که دادیم موسی را الکتاب و الفرقان و حجت جدا کننده میان حق و باطل لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ
تا مگر شما راه راست یابید بدان کتاب حجت

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ

وآن وقت که گفت موسی قوم خود را ای قوم من هر آینه شماستم کردید برنویشتن بفر گرفتن گوساله

فَتُوبُوا إِلَى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ

پس باز آئید بسوی آفریدگار خود پس بکشید خویشتان را این بهتر است شمارا نزد یک آفریدگار شما پس خدا باز گشت بمرحمتی

عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۵۱ وَإِذْ قُلْتُمْ يَمُوسَى لَنُتُوءِمِّنْ لَّكَ

بر شما هر آینه دوست باز گردنده مهربان و آن وقت که گفتید ای موسی هرگز باور نداریم که

حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ۵۲ ثُمَّ

تا آنکه ببینیم خدا را آشکارا پس گرفت شمارا صاعقه و شما می دیدید باز

بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۵۳

زنده گردانیدیم شمارا پس از مردن شما تا شکر گذاری کنید

وَإِذْ قَالَ مُوسَى ویا داورید آن را که گفت موسی لِقَوْمِهِ مَرِئُونَ عِجْلَ كَرِهْتُمْ أَنْفُسَكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ بِرِسْوَةِ الْبُيُوتِ لَقَدْ كُنْتُمْ فِيهَا صَافِينَ ۵۰ فَتُوبُوا إِلَى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۵۱ وَإِذْ قُلْتُمْ يَمُوسَى لَنُتُوءِمِّنْ لَّكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ۵۲ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۵۳

وآن وقت که موسی فرمود ای قوم من! شما را از عجل که دوست داشتید بکشتن خودتان بهتر است. و آن وقت که گفتید ای موسی! ما تو را تا آنکه خدا را به روشنی ببینیم، تسلیم نمی‌شویم. پس خدا صاعقه را فرستاد و شما را کشت. و شما را پس از مرگتان دوباره زنده کرد تا شکر کنید. و آن وقت که گفت موسی! ما تو را تا آنکه خدا را به روشنی ببینیم، تسلیم نمی‌شویم. پس خدا صاعقه را فرستاد و شما را کشت. و شما را پس از مرگتان دوباره زنده کرد تا شکر کنید.

وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوِيهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ

و آن وقت که آب خواست موسی برائے قوم خود، پس گفتیم بزن بعصای خود سنگ را پس روان شد

مِنْهُ اثْنَا عَشْرَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ

از سنگ دوازده چشمه بدانست هر قوم آنچو خود را گفتیم بخورید و بنوشید از

رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۖ وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ

روزی خدا فساد کنید در زمین تهاهی کنان و آن وقت که گفتیم ای موسی هرگز

نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ

تشکیلاتی کنیم بر یک طعام پس بطلب برائے ما از پروردگار خود تا بیرون آرد برائے ما اناجی جنس که میرویانندش زمین

مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصِلِهَا ۖ قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ

از تره و بادرنگ و گندم و عدس و پیاز و گفت موسی آیا بدل می کنید

الَّذِي هُوَ أَذْيُ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ

آنچه و فروترست آنچه بدترست پس هر آینه باشد شمارا آنچه خواستید

وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوِيهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَا عَشْرَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۖ وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصِلِهَا ۖ قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَذْيُ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ

و آن وقت که موسی بپایان رسانید آنرا که چون موسی آب خواست از اَلْقَوِيهِ برائے قوم خود که بعد از خوردن من و سلوی تشنه شدند فَقُلْنَا پس گفتیم ما را و آنرا که موسی اضْرِبْ بِعَصَاكَ بزن بعصای خود که از شعیب بنور سید الحجر سنگ معین را و آن سنگ بود منبع بزرگی سرآمی که حق تعالی از بهشت فرستاده بود موسی و گویند سنگ معین نبود پس موسی بفرمان مولی عصای سنگ زد و انفجرت پس شکافت شد و مِنْهُ اثْنَا عَشْرَ عَيْنًا اناجی سنگ دوازده چشمه بعد از سباط بنی اسرائیل قَدْ عَلِمَ بدانست که دوازده چشمه دانست که کلُّ اُنَاسٍ هر یک از آدمیان یعنی از سباط مَشْرَبَهُمْ آب خور خود را کُلُوا بخورید از من و سلوی و اناجی و اناجی و بیاضید از آب چشمه مِنْ رِزْقِ اللَّهِ از روزی که خدا تعالی بے رنج و تعب بشما داده و لَا تَعْتُوا و از مدد در گذرید فی الْأَرْضِ در زمین مُفْسِدِينَ در حالتی که شما تباہ کارانید و إِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى و یاد آورید آنرا که گفتیم ای موسی لَنْ نَصْبِرَ ما هرگز صبر نتوانیم کرد علی طَعَامٍ وَاحِدٍ بر طعام یکانه یعنی من و سلوی هر چند طعام دلو و دما هر دو را در هم برشته یکی میساختند فَادْعُ لَنَا پس بخوان از برائے ما رَبَّكَ پروردگار خود را و از و درخواه تا بقدرت خود یَخْرِجْ لَنَا بیرون آرد برائے ما مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ اناجی چیزے که آن را می رویانند زمین نسبت انبات بزمین مجازست چه حق سبحانه بحقیقت می رویند مِنْ بَقْلِهَا از بنه و تره و از قِثَّائِهَا از خیار بادرنگ آن و فُومِهَا از گندم یا برین آن و عدس و عدس آن و بَصِلِهَا پیاز آن قَالَ گفت خدا تعالی یا آنکه موسی فرموده که أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَذْيُ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ و از شهری از شهر برائے ارض مقدسه یعنی بلا و شام فَإِنَّ لَكُمْ پس بدستیکه در آن شهر شمارا است قَالُوا سَأَلْتُمْ آنچه خواستید از لقول -

وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءَ وَبَغَضِبَ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ

وزده شد برایشان خواری و بے نوائی و بازگشتند بخشمی از خدا این سبب آنست که

كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۚ ذَٰلِكَ بِمَا

ہاور فی داشتند آیت ہائے خدا را می کشند پیغمبران را ناحق این بسبب

عَصُوا وَكَانُوا يُعْتَدُونَ ﴿٤٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى

گناه کردن ایشانست و آنکه از حد و رمی گذشتند و هر آینه آنانکه مسلمان شدند و آنانکه یهود شدند و ترسایان

وَالصَّابِرِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ

وے دیناں ہر کہ از ایشان ایمان آورد بخدا و بروز باز پسین و کرد کارشائے پس ایشان راست مزد ایشان

عِنْدَ رَبِّهِمْ ۖ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ وَإِذَا أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ

نزد یک پروردگار ایشان و نه ترس بود برایشان و نه ایشان اندوگین شوند و آن وقت که گرفتیم پیمان شمارا

وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذْ وَمَا آتَيْنَاكَ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ

و بر دشتیم بالا سے شما طور را گفتیم بگیرد آنچه داده ایم شما را باستواری و یاد دارید آنچه در آن ست تا بود که

تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾

در پناه شوی

[illegible]

تا برز بر سر ایشان بایستاد و در پیش روی ایشان آتش افروخت و در عقب دریا ته ز خاک پدید آمد و چون گریز گاه پدید می آورد افتاد و میخیزند و حق تعالی گفت

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ

باز رو گردانیدید بعد ازین پس اگر نبودى بخشاش خدا بر شما و مهربانى او

لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ

هر آئینه می شدید از نریان کاران و هر آئینه دانسته آید آن کسان را که از حد در گذشتند از شما در شبه

فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿٤٥﴾ فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِلْبَاطِلِينَ يَدِيهَا

پس گفتیم ایشان را بوزن نشوید خوار شد پس ساختیم این قصه را عبرتے برای آن قوم کہ پیش این بالودند

وَمَا خَلَفَهَا وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ۖ ۝١٦ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ

و آن قوم که پس از ایشان آیند و پند می پروریزگاران و آن وقت که گفت موسی بقوم خود هر آینه خدا

يَا مُرُكُمُ أَنْ تَذُبُّوا بِقَرَّةٍ ۖ قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا ۖ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ

میفراید شمارا بکشتن گاؤے گفتند آیا مارا مسخرہ می گیری گفت پناہ می گیرم بخدا ازان کہ

أَكُونُ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٦٧﴾

یازدهم از ناطقان

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ بَیْسَ رُومِی بگردانید شما از فرمان من مِّنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ از پس عهدی که کردید فَاَوْفُوا بَعْدَ مَا رَدَّ عَلَیْكُمْ بِرِشَاءٍ وَرَحْمَةٍ و بخشش او نیست شما لَکُنْتُمْ هَآئِنْتُمْ می بودید شما مِّنَ الْخَاسِرِیْنَ از جمله زیان زدگان و لَقَدْ عَلِمْتُمْ الَّذِیْنَ و هر آینه نیکو دانسته اید شما آنان را که در زمانِ فَاَوْفُوا بَعْدَ مَا رَدَّ عَلَیْكُمْ از حد فرمان و برگزشتند مِنْكُمْ از قوم شما در شهر ایلیا فِ السَّبْتِ در حکم روز شنبه که منع کرده بودیم ایشان را از رسیدن ماهی و ایشان مخالفت نموده و ران روز جمعه ماهی را می گرفتند فَقُلْنَا لَهُمْ پس گفتیم ما ایشان را که چون خلاف امر کردید کُتُّوا بپاشید قِدَّةً بوزنیگان خاص یعنی خوار شدگان و تمامی این قصه در سوره اعراف مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی فَبَعَلْنَهَا پس ما گردانیدیم آن عقوبت را نَكَالًا عَذَابٍ و عقوبتی که پند کننده و پند و مهره باشد لَمَّا بَیْنَ يَدَيَّهَا مَرَّانِ کسانے را که پیش ایشان حاضر بودند می دیدند وَمَا خَلْفَهَا و آنهارا که از پس ایشان آیند و قصه ایشان شنوند وَمَوْعِظَةً و گردانیدیم آن را پندے لِلْمُتَّقِیْنَ از برای پرهیزگاران از قوم ایشان یا از امت محمد صلی الله علیه و آله و صحابه وسلم و اِذْ قَالَ مُوسٰی و یاد کنی که آنرا که گفت موسی لِقَوْمِهِ مَرَّوهُ خود را بوقتی که در میان خود گشته یافته بودند عَمِلَ مَا ارَادَیْ خواستند که قاتل او معلوم گردوان الله یَا مُؤْمِرُكُمْ بدستی که خدائی تعالی می فرماید شما را که اَنْ تَذَبَحُوا الْبَقَرَةَ آنکه بعل کنی گاوے را تا بعضی ازان بر مرده زنید و مرده زنده شود و بگوید که قاتل او کیست قَالُوا گفتند قوم موسی اتَّخَذْنَا هٰذَآ اِیَّا فِرَآمِی گیر می مارا اهلِ فِئوس یعنی با ماخریه مے کنی ما مے پریم که عَمِلَ مَا ارَادَیْ را که گشته است و تو میگوئی گاو بکشید قَالَ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ موسی گفت پناه مے گیرم بَخْرَا اَنْ اَكُوْنُ از آنکه بَشَمِ مِنْ الْجَاهِلِیْنَ از نادانان و فِئوس کنندگان -

وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۷۷﴾

و آن وقت که کشیدید شخصی را پس تزلع کردید در وی و خدا بیرون آورده است چیزی را که پنهان می کردید

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ

پس فرمودیم بر بنیادین شخص را بعضی از گاو این طور زنده می کند خدا مرگان را و می نماید شما را نشانه های خود

لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿۷۸﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ

تا بود که در یا بید باز سخت شد و لهافتی شما بعد ازین پس آنها مانند سنگ اند

أَوْ أَشَدَّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا

بلکه زیاده تر در سختی و هر آینه از سنگها آنست که روان می شود از وی جوی ها و هر آینه از سنگها آنست

لَمَا يَشْقُقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَاءٌ يَّهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ

که می شکافد پس بیرون می آید از وی آب و هر آینه از سنگها آن است که فرو می افتد از ترس خدا

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۷۹﴾

و نیست خدا بے خبر از آن چه می کنید

وَإِذْ قَتَلْتُمْ أَوَّلَ قَتْلَةٍ هِيَ فَرَأَيْتُمْ أَنَّهُ بِكَيْدِكُمْ لَمْ يَكْتُمِهَا اللَّهُ كَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۰﴾ وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۱﴾ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ أَنَّهُ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۲﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۳﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۴﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۵﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۶﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۷﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۸﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۸۹﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۰﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۱﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۲﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۳﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۴﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۵﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۶﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۷﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۸﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۹۹﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَرَأْتُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿۱۰۰﴾

اَفَتَطْمَعُونَ اَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ

ای مومنان آیا امید میدارید که یهود متقاعد شوند شمارا و هر آینه گروهی از ایشان می شنیدند کلام

اللّٰهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَاِذَا لَقُوا

خدارا پس بدل می کردند شش است بعد از آن که فهمیده بودند او را و ایشان می دانستند و چون ملاقات کنند

الَّذِينَ اٰمَنُوا قَالُوا اٰمَنَّا بِهِ وَاِذَا خَلَا بِبَعْضُهُمْ اِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوا اتَّخَذَ تُوْحَمُ

بامومنان گویند ایمان آوردیم و چون تنها شوند بعضی از ایشان با بعضی گویند آیا خبر میدارید ایشان را

بِمَافَتِهِ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ لِيُخَاجِبَكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

با آنچه کشاده است خدا بر شما تا مانع کند شما را از دلیل نزد پروردگار شما آیا در نمی یابید ای یهودان

اَوْ لَا يَعْلَمُونَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ

آیا نمیدانند که خدا میداند آنچه پنهان می کنند و آنچه آشکارا می نمایند و بعضی از ایشان

اُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتٰبَ اِلَّا اَمَانِيًّ وَ اِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾

ناخواندگانند نمیدانند کتاب را لیکن میدانند که از زبان حق می شنیدند مگر گمان کنند

اَفَتَطْمَعُونَ آیا طمع دارید ای مومنان اَنْ يُؤْمِنُوا بَاَنَّهُ تصدیق کنند و استوار دارند یهودان که شما را در آنچه میگوید از لغت پیغمبر و حقیقت دین اسلام و قد كَانَ و حال آنکه بودند فَرِيقٌ مِّنْهُمْ گروهی از اسلاف ایشان که به واسطه شنیدن کلام الله سخن خدارا بر کوه طور و تَمَّ حَرِّفُوْنَ پس میگردانیدند آن سخن را مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوْهُ پس از آن که دانسته بودند و دریافته چون بمیان قوم در آمدند گفتند ما سخن حق و امر و نهی او شنیدیم لیکن در آخر گفتند که اینها که فرمودیم اگر توانید بکنید و اگر قادر نباشید بر ادائی آن بکنید و باک ندارید و هُمْ يَعْلَمُونَ و ایشان میدانند که انترای نمایند در منابع آورده که روزی حضرت رسالت پناه فرمود که یهودان بعد ازین در مدینه نیایند که از آمدن ایشان بمدینه فتنه ظاهر میشود بعضی از منافقان یهود اول روز بمدینه در می آمدند که مسلمانیم همچون شما و آخر روز باز گشته بیاران خود می ستند کما قال الله تعالی وَاِذَا لَقُوا و چون ملاقات کنند یهودا لَنِّیْنَ اٰمَنُوا اَمَانٌ لَّا که ایمان آورده اند از اصحاب رسول الله قَالُوا اَمَّا گویند ما نیز گریه ایم و اِذَا خَلَا و چون خلوت کنند بَعْضُهُمْ بِرِخَا از اصغر ایشان اِلَى بَعْضٍ برخی از اکابر ایشان چون کعب بن اشرف و عیسی بن اخطب قَالُوا اتَّخَذَ تُوْحَمُ گویند آن اکابر ایشان را که آیات و حدیث میکنند و خبری میدارید اصحاب محمد را بِمَا فَتَحَ الله به آنچه کشاده است خدا ابواب النش را عَلَیْكُمْ خبر شما در کتاب شما قوی است که بعضی از یهود مدینه در اول نزول آنحضرت اصحاب از لغت و صفت و که در تورات مذکور بود خبر دادند و رسا ایشان از آن آگاهی یافته مخبران را از آن سرزنش نمودند که شما ایشان را از صفات محمد خبر میدارید لِيُخَاجِبَكُمْ بِهِ تا مخفی نگردد و حجت گیرند با آنچه دانسته باشند عِنْدَ رَبِّكُمْ نزد پروردگار شما در روز قیامت و گویند شما حق را دانستید و متابعت نه کردید اَفَلَا تَعْقِلُونَ آیا چرا در نمی یابید این مقدار که امر را خود را بخشم در میان نباید نهاد اَوْ لَا يَعْلَمُونَ آیا نمی دانستد یهودان که اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ تحقیق خدای داند مَا يُسِرُّونَ آنچه پنهان می دارند از عداوت رسول و صحاب او و مَا يُعْلِنُونَ و آنچه آشکارا می کنند از دوستی پیغمبر و صحابه بنفاق پس هر که داند که حق سبحانه تعالی و امامی آشکارا و نهان است باید که ظاهر خود را بفرمانبری آراسته سازد و باطن خود را از لوث ناپاکی بیباکی بپزدازد -

بیت بکن هر و علن را با کسی است که دانی نهان و آشکارا است و مِنْهُمْ اُمِّيُّونَ و از یهودان جماعتی اندازیدند و ناخوانده که لَا يَعْلَمُونَ الْكِتٰبَ نمی دانند

انصاف ایشان را نشان میدهد که در آن صفحہ نیستند ایشان را الا خطیون مگر آنکه گمان می برند و حق را نمی دانند

اوریت را و نمی شناسند که در چه چیز است اِلَّا اَمَانِيًّ مگر از زبان حق می شنیدند و از علمای خود می شنودند که بهشت خاصه ایشان خواهد بود و اجل ایشان

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ

پس وائے آن کسان را کہ می نویسند نوشته بدستهای خود باز می گویند این از

عِنْدَ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ۖ فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ

نزدیک خداست تا بستانند عوضی بچای اندک را پس وای ایشان را بسبب نوشتن دستهای ایشان

وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾ وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً ۖ

و وای ایشان را بسبب پیشه گرفتن ایشان و گفتند نرسد به آتش دوزخ مگر چند روز شمرده شده

قُلْ أَتُخَذَ ثَمَرُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ ۖ أَمْ تَقُولُونَ

بگو آیا گرفتید از پیش خدا پیمانے تا هرگز خلاف نکند خدا پیمان خود را یا میگوئید

عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾ بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ

بر خدا آنچه نمی دانید آری هر که کرد کار بد و بگرد آمده او را گناه او

فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾

پس ایشانند باشندگان دوزخ ایشان در آنجا جاوید اند

فَوَيْلٌ پس عذاب یا اندوه لِّلَّذِينَ مَرَاتَان است که ایشان یَکْتُبُونَ الْکِتَابَ می نویسند نوشته محرف را بِأَيْدِيهِمْ بدست خود یا یعنی مباشر کتابت اند و بدیگری نمی فرمایند
ثُمَّ يَقُولُونَ پس میگویند هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ این نوشته از نزدیک خداست و چرا چنین میکنند لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا تا بخرند بواسطه اخذ رشوت یعنی استبدال کنند بدان
کلام تخلف داده ثَمَنًا قَلِيلًا بهائے اندک را یعنی علمائے یهود بواسطه اخذ رشوت صفات مصطفی را علی الله علیه وآله وسلم که در توریت بدین وجه بوده که موعی نیکو موعی
بعد موعی گندم گون سیاه چشم میان بالا تغییر کردند و نوشتند که پیغمبر آخر الزمان شخصی بود دراز قد ازرق چشم سفید پرست فرو بسته موعی یک چشم باشد و این صفت
و جال است و با عوام شوخ گفتند که این آن پیغمبر موعود نیست فَوَيْلٌ لَهُمْ پس وائے مرا ایشان را اَمَّا كَتَبَتْ اَیْدِیْهِمْ از آنچه نوشته و تغییر کرده دستهای
ایشان و وَیْلٌ لَهُمْ و دیگر باره وائے بر ایشان مِمَّا يَكْسِبُونَ از آن چیز که کسب می کنند از رشوت و باطل حرام وَقَالُوا و گفتند یهود بر عزم خود کن تَمَسَّنَا النَّارُ
ما را مس نکند آتش دوزخ و بماند رسد إِلَّا اَیَّامًا مَّعْدُودَةً مگر بمقدار روزی چند شمرده شده که آن بهفت روز است هر روزی در مقابل هر هزار سال که از آن بهفت
سال عمر دنیا است یا چهل روز که بدان عدد قوم ما گوساله پرستیدند قُلْ بگوئید محرم ایشان را اَتُخَذَ ثَمَرُ اَیْفَا گرفته اید عِنْدَ اللَّهِ از نزدیک خدا
عَهْدًا اعمد پیمانے که شمار از زیادہ از آنچه میگوئید عذاب نخواهد کرد و اگر چنین وعده هست فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ پس خلاف نکند خدا وعده خود را اَمْ
تَقُولُونَ بلکه میگوئید و اقرار میکنید عَلَى اللَّهِ بر خدا مَا لَا تَعْلَمُونَ آنچه نمی دانید بَلَىٰ نه چنان است که ایشان میگویند بَلْکَ مَنْ کَسَبَ
سَيِّئَةً هر که بدی کند یعنی شرک آرد و أَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ او را خطیئته گناه او یعنی بد مستولی شود تا بر کفر میرد فَأُولَٰئِكَ پس آن گروه شرکان
أَصْحَابُ النَّارِ اهل دوزخ و ساکنان آنند هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ایشان در آن آتش جاوید ماندگانند۔

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ

باز شما اے گروه می کشید قوم خویش را و بیرون می کنید گروهی را از قوم خود از خانهای ایشان

تُظْهِرُونَ عَلَيْهِم بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتِوكُمْ أُسْرَى تَقْدُواهُمْ وَهُوَ

یکه مددگار دیگری شوید برآنها کردن برحق ایشان به گناه و تعدی و اگر اسیر شده بشما آیند فدای و بهید عوض ایشان حالانکه

مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفْتَوْهُمْ مُنُونٌ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ

حرام است بر شما بیرون کردن ایشان - آیا ایمان می آرید بپاره از کتاب و کافر می شوید بپاره -

فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ

پس چیست جزای آن که چنین کند از شما مگر خواری در زندگانی دنیا و در روز

الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۸۵﴾ أُولَٰئِكَ

قیامت گردانیده شوند بسوی سخت ترین عذاب و نیست خدا بے خبر از آنچه می کنید ایشان

الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ

آن کسانی که خریدند زندگانی دنیا را عوض آخرت پس سبک کرده نشود از ایشان عذاب

وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿۸۶﴾

و نه ایشان یاری داده شوند

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ پس شما آن گروهی که پیمان بسته تفتلوان انفسکم می کشید کسان خود را و تخریجون فریقاً و بیرون میکنید گروهی را از قوم خود و من ديارهم از سر اموال و اموال آنها را ایشان تظهرون عليهم بهم پشت شدید علیههم بر آن قوم مغلوب شده از شما یا از لشکر به بزه کاری و العدوان و افزون طلبی و بیداری و دین و قبیله بودند از یهود و بنی قریظه و دیگر بنی نضیر که با هم مقاتله کردند و قبل از هجرت و قبیل مشرک نیز بودند که اوس و دیگر بنی قریظه با اوس یک شدند و بنی نضیر با خروج اتفاق کردند و بهر فرق از یهود و معاونت حلیف خود با آن و دیگر قتال کردند و بعد از غلبه و در آن منازل ایشان کوشیدند تا هم قوم مغلوب بجلای انجامید و چون کسی میرشد با اتفاق فدا دادند و چنانچه میفرماید و ان یأتوکم و اگر بشما آیند اسیری ایران بنی اسرائیل تقدوا و هم ایشان را فدی میدهند باینکه دیگر بدل می کنید و هو محرم این آیت تعلق با قبل دارد یعنی قوم خود را از ديار ایشان بیرون کردید و حال آنکه حرام کرده شده است علیهکم بر شما به حکم میثاق اخراجهم بیرون کردن ایشان افتو منون آیای که در شما بعضی الکتاب پاره از احکام تورات که فدی ایران است و تکفرون بعضی و کافر میشوید بعضی و دیگر که قتل و اخراج است فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ پس نیست مکافات آنکس که بکند ذلالت همچنین عهد شکنی و نافرمانی منکم از شما که یهود و بنی نضیر و بنی قریظه و بنی نضیر و بنی قریظه است و اجلا بنی نضیر و یوم القیامة و روز ستمیز و ردون باز گردانیده شوند از چشم گاهه الی اشدد العذاب بسوی سخت ترین عذابی که عذاب دوزخ است و یک از علامات شدت دوزخ است و ما الله بغافل و خدا تعلق غافل نیست عما تعملون از آنچه عمل میکنید شما می کنید و محاسب می خواند و مخاطب هم یهود و انداخته عام است اولئک الذین این گروه آنانند که از بخودی اشترو الحیوة الدنیا بخریده اند و بدل کرده اند زندگانی محقر و بیار بالآخره به نعمت جاودانی آن سرای دیگر فلا یخفف پس سبک کرده نشود عنهم العذاب از ایشان عذاب در دنیا

بنقصان جزیه و نه در آخرت بخروج از آتش ولا هم ينصرون و نباشند ایشان که یاری داده شوند در دنیا بدفع آفات از ایشان و نه در آخرت تخفیف عقوبات

يُسْمَا أَشْتَرُوا بِهٖ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغْيًا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ

بد چیز است آنچه فروختند عوض فی خوشتن را که کافر شوند بآنچه فرود آورده است خدا یعنی قرآن بسبب حسد بر آن که فرود آورد خدا

مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَ

بر رحمت خود بر هر که خواهد از بندگان خود پس باز گشتند به خشمی بالائے خشمی و

لِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ۙ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ امْنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا

و کافران است عذاب خوار کننده و چون گفته شود ایشان را ایمان آرید بآنچه فرود آورده است خدا گویند

نُؤْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا

ایمان می آریم بآنچه فرود آورده شد بر ما و ایشان کاسری شوند بآنچه بخردی است حال آن که او راست است باور کننده آنچه

مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۙ وَلَقَدْ

با ایشان است بگو پس چرا می کشید پیغامبران خدا را پیش ازین اگر مومن بودید و هر آینه

جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ۙ

آمد شما موسی بالشانهای روشن پس گرفتید گوشه را پس از او و شما ستمکار بودید

يُسْمَا أَشْتَرُوا بِهٖ أَنْفُسَهُمْ بمره نفسها بخرده خود را و آن چیز کدام است آن یكفروا و آنکه کافر می شوند
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بآنچه خدا فرود فرستاده است که آن قرآن است بَغْيًا از بهمت حسد یعنی رشامی برودن آن یكفروا و آنکه کافر می شوند خدا
مِنْ فَضْلِهِ فضل خود را که کتاب و وحی است عَلَى مَنْ يَشَاءُ بر آن کس که خواهد مِنْ عِبَادِهِ از بندگان خود که سزاوار آن باشد فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ
بهرودان بغضب بخشم از خدا یا مستحق گشتند خشمی را علی غَضَبٍ بالاخی خشمی دیگر خشمی بانکار عیسی و انجیل و خشمی بانکار محمد و قرآن و لِّلْكَافِرِينَ و م کافران است
عَذَابٌ مُهِينٌ عذاب خوار کننده وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ و چون گویند م کافران را که امْنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بآنچه خدا فرود فرستاده از انجیل
و قرآن قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا و کافری شوند بِمَا وَرَاءَهُ و کافری شوند بِمَا وَرَاءَهُ و کافری شوند بِمَا وَرَاءَهُ و کافری شوند بِمَا وَرَاءَهُ و کافری شوند بِمَا وَرَاءَهُ
است وَهُوَ الْحَقُّ و آن ماورای یعنی انجیل و قرآن راست است مُصَدِّقًا قَا در حالتی که آن حق باور دارند است لِمَا مَعَهُمْ مَر آن کتاب را که
بایشان است از اینجاکه ایشان بتوریت نیز لازم می آید چه کفر به آنچه موافق چیزی است کفر باشد به آن چیز قُلْ بگو ای محمد در جواب آن که می گویند بتوریت
ایمان داریم فَلِمَ تَقْتُلُونَ پس چرا می کشید اَنْبِيَاءَ اللَّهِ پیغامبران خدا را مِنْ قَبْلُ پیش ازین إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ اگر بودید شما مُؤْمِنِينَ گرویدگان بتوریت
وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ و هر آینه که آمد شما موسی بِالْبَيِّنَاتِ ب نشانهای درست و پیغامهای راست که احکام الواح است ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ پس شما
فرا گرفتید گوشه را بخدائی مِنْ بَعْدِهِ از پس رفتن موسی علیه السلام بطور و أَنْتُمْ ظَالِمُونَ و شما بیدار گرانید بر نفسهای خود

وَإِذَا خَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ طُحُّوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ ۖ وَاسْمِعُوا^ط

و آنگاه که گرفتیم پیمان شما و برداشتیم بالای شما طور را گفتیم بگیرد آنچه دادیم شما را بقوت و بشنود

قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِسْمِ

گفتند بزبان حال شنیدیم و نا فرمانی کردیم و در خور کرده شد در دلهائے ایشان دوستی گو ساله را بسبب کافر بودن ایشان بگو بد چیز است

يَا مَرْكُومَةً إِيَّاكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ^(٩٣) قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ

آپنجی می فرماید شمارا ایمان شما اگر رسید از اهل ایمان بگو اگر هست شمارا سرتی باز پسین

عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِّنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾

نزدیک خدا بتخصیص بجز از مردمان دیگر پس آرزو کنید مرگ را اگر هستید راست گویی

وَلَنْ يَتِمَّ نَوَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ^(٩٥) وَلِتَجِدَ لَهُمُ

وہرگز آرزو نہ مند اور ایچ گاہ بسبب آنچہ پیش فرستادہ است و ستہائے ایشان و خدا و اناست بستم کاران و ہر آیتہ بیانی ایشان را

أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاتِهِمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَٰثِرُ الْقَوْمَ

حریص ترین مردم بر زندگانی و حریص تر از آنانکه مشرک اند دوست می دارد یکی از ایشان کاش عمر داده شود هزار

سَنَةً وَمَا هُوَ بِمُزَحَّزَجِهِ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَذَّبَ وَاللَّهُ بِصِيرٍ مَا يَعْلَمُونَ (٩٦)

سال نیست ربانده‌وی از عذاب آنکه عمر داده شود و خدا بی‌ناست به آنچه می‌کنند

وَلَا تَأْخُذْ بَعِثَتِمْ فَرَأَوْهُم بِمِثْلِ خَطْبِكُمْ فَفَعَلْنَا وَرَفَعْنَا بَعْدَ ذَلِكَ سُورًا فَمِنْ أَفْئِدَتِكُمْ شَقِيقٌ مُسْتَعِظٌ
فَلَمَّا أَخَذْنَا الْأُمَمَ مِنْكُمْ وَلَمَّا مَكَانَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَمَّا أَخَذْنَا الْأُمَمَ مِنْكُمْ وَلَمَّا مَكَانَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَمَّا أَخَذْنَا الْأُمَمَ مِنْكُمْ

گفتند آشکارا سمعنا شنویدیم و پذیریم و پنهان با خود گفتند و عصیتنا وافرمانی کردیم یا شنیدیم گوشهای شرم بدل و استوبوا و غوار نیده نشد یعنی در آورده شدندی قلوبهم
العسل و در لاهتای ایشان دوستی گوساله را بکفرهم بسبب محمود و انکار ایشان قل بسمایا مومکم که بگویم محمدی است که پیغمبر یا دشمارا که ایمانکم آن چیزایان شما

[illegible]

خَالِصَةً بِكَزِهِ وَعَاصِمَةً مِّنْ دُونِ النَّاسِ بِي وَكَيْفَ مَرَدَانِ فَتَمْنُوهُ الْمَوْتَ بَعْدَ أَنْ تَمُوتَ مَرَكًا إِنَّ كُنْتَ تَمُوتُ صَدِيقًا أَوْ كَرِهْتَ شَهَادَةً أَوْ كَرِهْتَ حَبَشَةً حَمَلَةً زَانًا
شماست چه بی هر گداز بدین سید آرزوی مرگ اطلاعات اشتیاق تھا است پس هر گداز و زند تیر بود مرگ شتاق تیر باشد بقا فرد گداز است که دوست را رساند بر دوست آن کسیت که او بر گداز

[illegible]

الدین اللہ کو اور ان ساری چیز کے لیے لگا کر بک اسے کہ مراد ایجا مشرکان جو سنہ زیر الذی یحس را زد کا دینا دوست نرا ذات ان نیست یود احمد ہم دوست میلا دیکی از ایشان یعنی اگر گبران کو یَعْتَمُرُ کہ کاش عمر داوہ شود اَلْفَ سَنَةٍ ہزار سال اذین است تحت مجوس کہ چون ہم رسد گویند کہ ہزار سال ہزنی نزد بعضی ز علما گفتن این لفظ مذکورہ است

و محو غیر ایشان بعضی از یاد و مکی هستند که صاحب کتب و تالیفات است او یکی بزرگترین آرد و ملاقات را از هیچ کس از رحمت بسیار بسیار است از کلام و احوال و شکر و اگر جای آدمی که میل بودی بانی القلم ایمان می آید و در حق صاحبان و فرموده -
معافتر = (ش) =

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلْجَبْرِيلِ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا

گوهر که باشد دشمن جبرئیل را چو زیان میکند پس تحقیق جبرئیل فرود آورده است قرآن را بر دل تو بحکم خدا باور دارنده

لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَ

آپچہ پیش ویست و راه نما و خروده دهنده اہل ایمان را ہرکہ باشد دشمن خدا را و

مَلِكَيْكُمْ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ۝^{٩٨} وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا

فرشتگان سے را و پیغامبران را و حببریل و میکائیل را پس ہر آئینہ خدا دشمن است آن کافران را و ہر آئینہ فرود آوردیم

إِلَيْكَ آتِي بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾ أَوْ كَلِمَاتٍ عَهْدٍ وَعَهْدٍ ۖ

مالبوسی تو نشانه‌های روشن و کاسه نمی‌شوند با آنها مگر بدکاران آیا هرگاه بستند پیمان را بر انداخت

تَبَذَهُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ ۖ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾ وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ

آن را گرفته از ایشان بلکه اکثر ایشان باور منیدارند و هرگاه که آمد بایشان پیغامبرے از

عِنْدَ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ

نزد خدا باور دارند آنچه بالیشان است افگند گروہے ازان قوم کہ داده شدہ اند کتاب

كِتَبَ اللَّهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَانَتْهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ١٠١

آن کتاب خدا پس پشت خویش گویا نمی دانند

[illegible]

وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيْطَانُ عَلَىٰ مُلْكٍ سَلِيمٍ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٌ وَلٰكِنْ

و پیروی کردند آنچه بخوانند شیطانان در سلطنت سلیمان و کاشند سلیمان و سکن

الشَّيْطَانُ كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسَ السَّحَرُ ۖ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ

شیطانان کافر شدند می آموختند مردمان را جادو و پیروی کردند آنچه فرود آورده شد بر دو فرشته

بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمارُوتَ وَمَا يَعْلَمُ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ

در بابل هاروت و ماروت و نمی آموزند هیچ کس را تا آنکه گویند جز این نیست که ما

فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ ۖ وَ

بلائییم پس تو کاش می گیری از ایشان افسوس که جدائی می انگنند بسبب وی در میان مردوزن او

مَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا

نیستند ایشان زیان رساننده بجز هیچکس را مگر با اراده خدا و ایشان یاد میگیرند آنچه زیان میرساند ایشان را و

يَنْفَعُهُمْ ۖ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ ۚ وَ

سودند ایشان را و هر آینه دانستند هر که بستاند جادو نیست او را در آخرت هیچ بهره و هر آینه

لَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿۱۰۲﴾

بد چیز است آنچه فروختند عوض وی خویششان را کاش می دانستند

وَاتَّبِعُوا و پیروی کردند این یهود که میخوانند یوان علی ملک سلیمان در زمان پادشاهی سلیمان آنچه بخوان بود که دیوان رحیم سلیمان شعبه های صدرنگ باینر گماشته کمانت در آیمخته نوشته بودند و میان را زدل و جمال شایع شد و سلیمان بر آن حال اطلاع یافت و بفرمود تا آن نوشته ها را آوردند و در صدف نهاده نقل ساخته در زیر تخت خود دفن کرد و بعد از وفات سلیمان دیوان آنرا از زیر تخت وی بیرون آورده چنان فرمودند که سلیمان بان سحر با شعبه پادشاهی می کرد و بعد از آن یهود سلیمان را به سحر نسبت میدادند حق سبحانه ابرائی و مزه ویرا فرمود که و ما کفر سلیمن و هرگز کافر نشد سلیمان یعنی سلیمان جادو و نه کرد و لکن الشیطان و لیکن دیوان مرزان او کفر و کافر شدند یعلمون الناس و می آموزند مردمان را السحر جادو و ما انزل و دیگر یهود متابعت کردند آن چیز را که فرو فرستاده شد از سحر علی الملکین بر دو فرشته بابل در شهر بابل هاروت و ماروت نام آن دو فرشته است و ایشان بر او میان گندگار طعن می زدند حق تعالی فرمود که ایشان بسته نفس و هوا اند و اگر شما را نیز همان حالت که ایشان را هست بود صدر عملیات بهتر از افعال ایشان از شما امکان داشتی ایشان استبعاد نمودند و حق سبحانه نفس بشری را بدیشان داد و برای حکومت خلق بر زمین فرستاد ایشان بر زمین آمده بر زمین زهره نام عاشق شدند و بسبب شرب زهر بر قتل بناحق و سجد منم اقدام نمودند حق تعالی ایشان را از صعود بر آسمان منع کرد و عذاب بر ایشان این جهان مقرر شده و حال در جاه بابل بموی سر آویخته معذب اند و انزال سحر بر ایشان بجهت آن بود که در آن زمان سحر و دعوی نبوت میکردند و حق سبحانه در زمان حکومت ایشان قبل از معصیت این علم بر ایشان فرستاد و گویند بوجع الهم ایشان را کیفیت این علم در آموخت تا جمعی زیر کافر تعلیم دهند و ایشان بر کیفیت سحر و حقیقت آن مطلع شده معاصر میان نبوت کردند و ما یعلمون و دنیا موزا نندان دو فرشته درین وقت که در جاه اند من احد هیچ یک را حتی یقولوا تا قتی که گویند پیش از آموزد ایندن آنکس را که انما نحن فتنه جز این نیست که ما ازایشان تعلیم اخلاقی فلا تکفرو پس تو کافر مشو بر اعتقاد کردن که بر عمل سحر گناهی مترتب نیست فیتعلمون پس می آموزند منما از آن دو ملک ما یفرقون به آن چیزی را که جدائی انگند بان بین المرء و زوجته میان مردوزن او و ما ههم و نیستند جادو و ان بضارین به ضرر رساننده بجز من هیچکس را الا باذن الله مگر بقضا و تدبیر حق و یتعلمون و می آموزند ما یضرهم و آنچه ایشان را زیان رساند و لا یففعهم و سود نماند ایشان را و لقد علموا و هر آینه نیک دانستند یهود لکن

و پیروی کردند این یهود که میخوانند یوان علی ملک سلیمان در زمان پادشاهی سلیمان آنچه بخوان بود که دیوان رحیم سلیمان شعبه های صدرنگ باینر گماشته کمانت در آیمخته نوشته بودند و میان را زدل و جمال شایع شد و سلیمان بر آن حال اطلاع یافت و بفرمود تا آن نوشته ها را آوردند و در صدف نهاده نقل ساخته در زیر تخت خود دفن کرد و بعد از وفات سلیمان دیوان آنرا از زیر تخت وی بیرون آورده چنان فرمودند که سلیمان بان سحر با شعبه پادشاهی می کرد و بعد از آن یهود سلیمان را به سحر نسبت میدادند حق سبحانه ابرائی و مزه ویرا فرمود که و ما کفر سلیمن و هرگز کافر نشد سلیمان یعنی سلیمان جادو و نه کرد و لکن الشیطان و لیکن دیوان مرزان او کفر و کافر شدند یعلمون الناس و می آموزند مردمان را السحر جادو و ما انزل و دیگر یهود متابعت کردند آن چیز را که فرو فرستاده شد از سحر علی الملکین بر دو فرشته بابل در شهر بابل هاروت و ماروت نام آن دو فرشته است و ایشان بر او میان گندگار طعن می زدند حق تعالی فرمود که ایشان بسته نفس و هوا اند و اگر شما را نیز همان حالت که ایشان را هست بود صدر عملیات بهتر از افعال ایشان از شما امکان داشتی ایشان استبعاد نمودند و حق سبحانه نفس بشری را بدیشان داد و برای حکومت خلق بر زمین فرستاد ایشان بر زمین آمده بر زمین زهره نام عاشق شدند و بسبب شرب زهر بر قتل بناحق و سجد منم اقدام نمودند حق تعالی ایشان را از صعود بر آسمان منع کرد و عذاب بر ایشان این جهان مقرر شده و حال در جاه بابل بموی سر آویخته معذب اند و انزال سحر بر ایشان بجهت آن بود که در آن زمان سحر و دعوی نبوت میکردند و حق سبحانه در زمان حکومت ایشان قبل از معصیت این علم بر ایشان فرستاد و گویند بوجع الهم ایشان را کیفیت این علم در آموخت تا جمعی زیر کافر تعلیم دهند و ایشان بر کیفیت سحر و حقیقت آن مطلع شده معاصر میان نبوت کردند و ما یعلمون و دنیا موزا نندان دو فرشته درین وقت که در جاه اند من احد هیچ یک را حتی یقولوا تا قتی که گویند پیش از آموزد ایندن آنکس را که انما نحن فتنه جز این نیست که ما ازایشان تعلیم اخلاقی فلا تکفرو پس تو کافر مشو بر اعتقاد کردن که بر عمل سحر گناهی مترتب نیست فیتعلمون پس می آموزند منما از آن دو ملک ما یفرقون به آن چیزی را که جدائی انگند بان بین المرء و زوجته میان مردوزن او و ما ههم و نیستند جادو و ان بضارین به ضرر رساننده بجز من هیچکس را الا باذن الله مگر بقضا و تدبیر حق و یتعلمون و می آموزند ما یضرهم و آنچه ایشان را زیان رساند و لا یففعهم و سود نماند ایشان را و لقد علموا و هر آینه نیک دانستند یهود لکن

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ

آیا ندانسته که خدا راست بادشاهی آسمان و زمین و نیست شمارا بنحز خدا

مِنْ وَلِيِّيَ وَلَا تَصِيرُ^(۱۷) أَمْ تَرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سَأَلَ مُوسَى

پیچ دوست و یاری دهنده آیا میخواهید که سوال کنید پیغمبر خود را چنانکه سوال کرده شد موسی

مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِدَلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ^(۱۸)

پیش ازین و هر که بستاند کفر را عوض ایمان پس هر آینه گم کرد میانه راه را

وَدَكْثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُّوْكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا^(۱۹) حَسَدًا مِّنْ

دوست داشتند بسیاری از اهل کتاب که کافر گردانند شمارا بعد از ایمان شما بسبب حسد از

عِنْدَ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ

نزدیک نفوس خود پس از آن که واضح شد برایشان حق پس درگذرانید و روگردانید تا آنکه

يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ^(۲۰)

آرد خدا فرمان خود را هر آینه خدا بر همه چیز تواناست

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ أَنَّهُ يَحْقِيقُ خَدَىٰ است بیش که ماور است مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ پادشاهی آسمان و زمین پس هر چه خواهد کند و مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ جز خدای من و وَلِيِّيَ دوست که از دشمنان نفی رسد و لَا تَصِيرُ و نه یارے که از شما دفع ضرر کند اَمْ تَرِيدُونَ آیا میخواهید اَنْ تَسْأَلُوا آنکه سوال کنید رَسُولَكُمْ پیغمبر خود را کَمَا سَأَلَ مُوسَى هم چنانکه سوال کرده شده بود موسی مِنْ قَبْلُ پیش ازین یهودان می گفتند که محمد باید که کتابی بیکبار بیارد چنانچه موسی آورد و دود حق تعالی فرمود که شما از محمد همان می طلبید از سوا الهای متعصبانه که پدران شما از موسی می طلبیدند و مَنْ يَتَّبِدَلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ و هر که بدل کند کفر را بایمان یعنی کفر را بر ایمان بگذراند فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ است سَوَاءَ السَّبِيلِ از میان راه راست و دَكْثِيرٌ دوست می دارند بسیاری مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ از اهل تورات چون فحاض بن عازور که دانش مند ایشان بود و امثال او از احبار لَوِيْزِدُ و تَكْثُرُ که باز گردانند شمارا مراد حذیفه بن یمان و عمار بن یاسر است که فحاض و یاران او مرا ایشان را دعوت بر یهودیت میکردند حق سبحانه فرمود که یهود میخواهند که بگردانند شمارا مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ از پس ایمان شما کُفَّارًا ناگرویدگان حَسَدًا از دوی حسد مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ از نزدیک نفسهای ایشان یعنی این حسد مقتضای طبع ایشان است نه بفرموده کسی مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ از پس آنکه روشن گشت لَهُمُ الْحَقُّ مرا ایشان را آنچه راست و درست است یعنی رسالت محمد و حقیقت قرآن و صحت دین اسلام فَاعْفُوا پس درگذرانید ای مسلمانان و بگذرید از قتال بایشان وَاصْفَحُوا روى بگردانید از ایشان حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ تا وقتی که بیاورد خدای فرمان خود را که حکم است بقتال یا امر بنحزیر إِنَّ اللَّهَ بِدَرَسِيْكَ خَدَىٰ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ بِرَهْمِ چینه با از تقدیب و انتقام قَدِيرٌ تواناست -

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ

و برپا دارید نماز را و بدهید زکوة را و آنچه پیش می فرستید برای خویشتن از نیکوکاری خواهید یافت آنرا

عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا

نزد خدا هر آینه خدا آنچه می کنید بیناست و گفتند هرگز به بهشت درنیاید مگر آنکه

مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرِيًّا تِلْكَ الْأَمْثَلُ ۖ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ

یهود باشد یا ترسا این آرزوهای باطله ایشان است بگو آرید دلیل خود را اگر هستید

صَادِقِينَ ۝ بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ

راست گو بلی هر که منقاد کرد رومی خود را برای خدا و وی نیکوکار باشد پس او راست مزدا و

عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝ وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتْ

نزد پروردگار خویش نیست ترس برایشان و نه ایشان اندویش شوند و گفتند یهود نیستند

النَّصْرِي عَلَىٰ شَيْءٍ ۖ وَقَالَتِ النَّصْرِي لَيْسَتْ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَلَا

ترسایان بر هیچ چیز و گفتند ترسایان نیستند یهود بر هیچ چیز و

هُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ

ایشان همه می خوانند کتاب را همچنین گفتند آنانکه نمیدانستند یعنی مشرکان گفتند مانند قول ایشان

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ و بدهید زکوة مال را و مَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ از پیش بفرستید از برای خود من خیر از مال دنیا بسبیل صدقات و نفقات انواع خیرات تجدوه بیا بید از نوشته عند الله نزد یک خدا یا ثواب آن بیا بید نزد یک می ات الله بدستیکه خدای بما تَعْمَلُونَ بصیر بدانچه شما میکنید از خیر و صدقه بنا است و قَالُوا و گفتند یهودان یا ترسایان لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ هرگز در نیاید در بهشت إِلَّا مَنْ كَانَ مگر آنکه باشد هُودًا یهودی یا نصرانی یعنی یهود گفتند که بهشت نروند مگر یهودان و نصرانی گفتند که بهشت نروند الا ترسایان تِلْكَ این دعوی از هر دو طائفه اَمْثَلُ است آرزوهای باطله ایشان است قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ محبت خود را بدین دعوی إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ اگر هستید شما راست گویان در قول خود بلی چنین است ایشان میگویند بلکه مَنْ أَسْلَمَ هر که تسلیم کرد وَجْهَهُ لِلَّهِ همه خود را برای اطاعت خدای وَهُوَ مُحْسِنٌ و او نیکوکار است در کردار و گفتار فَلَهُ أَجْرُهُ پس هر کس راست مزدا را و عند ربی نزد آفریدگار او و لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ و هیچ ترس نباشد بر ایشان از فوت مزدا ایشان و لَا هُمْ يَحْزَنُونَ و نه ایشان اندوهناک باشند از تصور زوال آن مزه جمعی از نصایب نبی بخران بگذراند و بار و بار یهود مناظره نموده به فرقه در ابطال دین دیگره غایت سعی بتقدیم رسانیدن و حق سبحانه این آیت فرستاد و قَالَتِ الْيَهُودُ و گفتند یهودان لَيْسَتْ النَّصْرِي نیستند گروه ترسایان علی شئی بر بر چیزی از دین حق و قَالَتِ النَّصْرِي و گفتند ترسایان لَيْسَتْ الْيَهُودُ نیستند یهودان علی شئی بر بر چیزی از دین که مغد باشد و حال آنکه هر ایشان يَتْلُونَ الْكِتَابَ میخوانند کتاب خدا را یعنی یهودان از توثیق میدانند که نصاری بجهت اثبات زان فرزند حق را بر باطل اند و ترسایان در انجیل میخوانند که یهود بجهت انکار عیسی و انجیل کافرو بیحال اند کَذَلِكَ همچنین

۳۸

۴۰ این آیه میگویند قال الذین گفتند آنانکه لَا يَعْلَمُونَ یعنی نمیدانستند و الی

۴۱ نیستند چون مجوس و مشرکان عرب مثل قَوْلِهِمْ مانند گفتار یهود و نصاری یعنی کفاریم درباره ایشان همین گفتند که یهود و ترسا بر حق نیستند -

فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝ وَمَنْ

پس خدا حکم کند میان ایشان روز قیامت و آنچه اختلاف می کنند در آن و کیست

أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا ۖ

ستمگار تر از آن که منع کرد مسجدهای خدا را از آنکه یاد کرده شود نام خدا در وی و کوشش کرد در ویرانی آنها

أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ ۚ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا

این گروه نمی سزد ایشان را که در آیند در مسجد مگر هراسان ایشان راست در دنیا

خِزْيٌ ۖ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ

خوارگی و ایشان راست در آخرت عذاب بزرگ و خدا راست مشرق و مغرب

فَإِنَّمَا تُؤَلَّفُوا فِئَتَهُ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ

هر سو که رو آرید همانا نجاست روی خدا هر آینه خدا فراخ نعمت است و داناست و گفتند بگرفت خدا

وَلَدًا لَّسُبْحَنَهُ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانُونَ ۝

فرزندانی پاک او راست بلکه او راست آنچه در آسمان و زمین است هر کسی برای وی فرمانبردارند

فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا ۖ أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ ۚ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ۖ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَإِنَّمَا تُؤَلَّفُوا فِئَتَهُ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا لَّسُبْحَنَهُ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانُونَ ۝

وَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا ۖ أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ ۚ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ۖ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَإِنَّمَا تُؤَلَّفُوا فِئَتَهُ وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا لَّسُبْحَنَهُ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانُونَ ۝

اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا لَّسُبْحَنَهُ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانُونَ ۝

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا اقْتَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١٧﴾

آفریننده آسمانها و زمین است و چون میگذرد کاری پس جز این نیست که میگوید او را بشو پس می شود

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ

وگفتند آنانکه هیچ نمی دانست (یعنی مشرکان) چرا با ما سخن نمیگوید خدا یا نمی آید بمانش نه هم چنین گفتند

الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ

کسانیکه پیش از ایشان بودند مانند قول ایشان بیکدیگر مشابهت دارند و همانته ایشان هر آینه بیان کردیم نشانها را برای گروهی

يُوقِنُونَ ﴿١٨﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ

که یقین میکنند هر آینه ما فرستادیم ترا برستی مژده دهنده و بیم کننده و پندرسیده نخواهش ترا از اهل

الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾ وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ

دوزخ و هرگز خوشنود نه شوند از تو و نه ترسایان و آنانکه پیروی کنی کیش ایشان را

قُلْ إِن هُدَىٰ اللَّهُ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَٰكِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي

بگوهر آینه هدایت خدا همانست هدایت اگر پیروی کردی آرزوهای باطل ایشان را پس آنچه

جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَالِكٌ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٠﴾

آمده است بتو از دانش نباشد ترا برای خلاص از عذاب خدا هیچ دوستی و نه یاری دهنده

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ از نو پدید آورنده آسمان زمین است و إِذَا اقْتَضَىٰ و چون خواهد یا تقدیر کند امراً کما رَقَا لَمَّا يَقُولُ لَهُ پس جز این نیست که گوید مر آن چیز را کنی بباش فَيَكُونُ پس باشد وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ می دانند خدای را و علم نخواهند پس مشرکان که لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ اگر ما را بتوسید و عورت میکند پس چرا سخن نمیگوید خدای با ما اَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ یا برکی از ما بیامی نمی آید كَذَلِكَ همچنانکه این مشرکان میگویند قَالَ الَّذِينَ كَذَبُوا بَعْدَ مِثْلِ قَوْلِهِمْ پیش از ایشان یهود و نصاری مثل قَوْلِهِمْ مانند گفتار ایشان اقتراح کردند بر انبیاء بعد از ظهور معجزات تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ بیکدیگر مشابهت لهماست کفار و منکران اهل کتاب در کفر و قسوت و سوالات از وی عناد و کدورت تیرگی قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ هر آینه بیان کردیم نشانهای توحید و نبوت لِقَوْمٍ یُوقِنُونَ برای گروهی که طالب یقین اند از تابع نزد و یقین إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بدستیکه ما فرستادیم ترا ای محمد بِالْحَقِّ برستی و درستی و گفته اند الحق یعنی با قرآن یا دین اسلام بَشِيرًا مژده دهنده مومنان و نَذِيرًا بیم کننده کافران وَلَا تُسْأَلُ و پرسیده نخواهی شد روز قیامت عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ از آنانکه اهل جحیم اند و جحیم آتش سوزنده بسیاری زبان باشد و روزی بزبان حضرت رسالت پناه عجاری شد که اگر خدا تعالی بر یهود و ناری از در لای عذاب بکشد و اگر غضب خود بدیشان نماید غالب است که از بیم عذاب الیم بمنهج استقیم باز آیند حق سبحانه ایل بیت فرستاد که ایشان اصحاب الجحیم اند و ما ترا نخواهیم پرسید که چرا ایشان ایمان نیاوردند بر تو اولی و دومی و رسالت و بر حساب اهل خلافت و کن ترضی و هرگز خوشنود نشوند عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى از تو جهود و ترسایان حَتَّى تَتَّبِعَ تا آنگاه که پیروی کنی مِلَّتَهُم کیش ایشان را قُلْ بگو ای محمد و قیتیکه هر یک از ایشان لمت خود را تا ش کنند إِن هُدَىٰ اللَّهُ بدستیکه راه نمودن خدای هُوَ الْهُدَى آن است راه نمودن حق شماره بر یهودیت و نصرانیت میخوانید و او را باسلام راه می نماید وَلَٰكِنِ اتَّبَعْتَ و اگر متابعت نمایی ای محمد أَهْوَاءَهُم آرزوهای ایشان را و در باب دین بعد از الدنای پس از آن چیزی که برستی جَاءَكَ آمده است بتو مِنَ الْعِلْمِ از دانش که وحی است در حقیقت اسلام و بطلان لمت ایشان مَالِكٌ نیست مژده از عذاب خدای مِنْ وَلِيٍّ دوستی را ننده وَلَا نَصِيرٍ

وقف منزل

الَّذِينَ اتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ ۖ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۖ وَمَنْ

آنانکه دادیم ایشان را کتاب یعنی توریت آنانکه میخوانند آنرا حق خواندن آن ایشان باور می دارند هدایت خدا را و هر که

يَكْفُرْ بِهِ ۖ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ۚ ﴿١٣١﴾ يٰبَنِي إِسْرَءِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي

منکر وی باشد پس ایشانند زیان کار ای بنی اسرائیل یاد کنید آن نعمت مرا که

أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ۚ وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي

انعام کرده ام بر شما و آنکه فضل دادم شما را بر همه عالمها و حذر کنید از آن روز که کفایت نکند

نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ ۚ وَلَا هُمْ

کسی از کسی چیزی را و پذیرفته نشود از کسی بدل و سود نه دهد و او را شفاعت و نه ایشان یاری

يُنصَرُونَ ۚ ﴿١٣٢﴾ وَإِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرٰهٖمَ رَبُّهُ بِكَلِمٰتٍ فَاَتَمَّتْ ۖ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ

داده شوند و یاد کن چون بیازمود ابراهیم را پروردگار او بسختی چند پس ابراهیم را انجام رسانید آنرا گفت خدا هر آینه من می گردانم ترا

لِلنَّاسِ إِمَامًا ۖ قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ۖ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ ۚ ﴿١٣٣﴾

بیشوایی مردمان گفت ابراهیم و از اولاد من نیز پیشوایان پس را کن فرمود نرسد وحی من بظالمان

الَّذِينَ اتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ عطا کردیم ایشان را کتاب یعنی توریت بقول که آیت در شان عبد الله بن سلام و اصحاب او باشد یا انجیل بقول که در شان اصحاب بود از ملازمان نجاشی که با جعفر بن ابی طالب از دیار حبشه بمدینه آمدند یا قرآن بقول که آیت در شان سلمان فرود آمد باشد و بر هر تقدیر یکتا گویند میخوانند آن کتاب را یا متابعت میکنند حق تبارک و تعالی چنانچه حق خواندن یا متابعت کردن است اُولَٰئِكَ آن گروه یُؤْمِنُونَ به ایمان دارند کتاب نه آنکه تخلف کردند و مَنْ يَكْفُرْ به و هر که کافر گردد بکتاب احکام آن را تغییر دهد فَأُولَٰئِكَ پس آن گروه هُمُ الْخٰسِرُونَ ایشانند زیان زدگان یٰبَنِي إِسْرَءِيلَ ای فرزندان یعقوب اذْكُرُوا یاد کنید نعمتی که مرا آتی آن نعمتهای که آن نعمتی که انعام کردم بر شما و اسلاف شما و أَنِّي فَضَّلْتُكُمْ و بدرستی که من پدران شما را تفضیل کردم عَلَى الْعَالَمِينَ بر عالمیان زمان ایشان تکرار این آیت بجهت تقریر و تذکر نعمتهای الهی است وَاتَّقُوا يَوْمًا و تیرید از عذاب نزدیک از مهیت آن لَا تَجْزِي نَفْسٌ كَفَايَةً کسی عَنْ نَفْسٍ از کسی شَيْئًا چیزی را از عذاب وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا و قبول کرده نشود از هیچ نفسی عَدْلٌ فدای او را یعنی بدلیکه بعضی او معذب گردد و لَا تَنْفَعُهَا و سودی نه کند هیچ نفسی را شفاعت خواهش خواهند گان بر تقدیر و جود شفیع وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ و نباشد کافران که ممنوع گردند از عذاب یعنی ایشان را کسی یاری نکند تا از عذاب باز دارند بیت سودی نه یاری هر یار که هست تا در نرسد وعده هر کار که هست وَإِذْ ابْتَلَىٰ و یاد کن ای محمد قوی را که بیازمود یعنی امر کرد ابراهیم را که رُبُّهُ مرا ابراهیم را پروردگار او بکلمات بسختی او امر و نواهی یا مناسک حج یا آنچه از فطرت اسلام شمرند و آن فرق است یعنی شکافتن موی سر و دو نیم ساختن آن را که کسی موی دارد و مضطرب و استنفاق و سواک و چیدن موی لب که فتن باخرن و بر کندن موی زیر بغل و حلق عاز و ختنه و استنجا به آب فَاَتَمَّتْ پس ابراهیم را تمام رسانید آن را و قیام نمود بدان قَالَ گفت خدا تبارک که چون متابعت فرمان کردی إِنِّي جَاعِلُكَ بدرستی که من گرداننده تو ام لِلنَّاسِ برای مردمان إِمَامًا پیشوایی در دین که همه بیکان بعد از تو بتواتر آکنند و آنکه حق سبحانه پیغمبر ما را فرمود که اتبع ملتة ابراهیم حنیفا و امت مرحومه را نیز امر کرد که ملتة ابراهیم برآید انما زاین وعده است و چون خدای تعالی ابراهیم را بشرط امامت نوازش فرمود قَالَ گفت ابراهیم با حق تعالی و مِنْ ذُرِّيَّتِي و از فرزندان من نیز از امان پس را کن قَالَ گفت خدای در جوابك لَا يَنَالُ عَهْدِي

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا

ای پروردگارا و کین ما را فرمانبردار خودت و از اولاد ما کین گروهی منقاد خودت و نما ما را

مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿۱۲۸﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ

طریق عبادت های ما و به مهربانی باز آئی بر ما هر آینه تویی باز آینده مهربان ای پروردگارا و بفرست

فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَ

در میان ایشان پیغمبری از ایشان بخواند برایشان آیاتهای تو و بیاموزد ایشان را کتاب و علم و

يُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۱۲۹﴾ وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا

پاک کند ایشان را هر آینه تویی توانا و دانای و کیست که رو برگرداند از کیش ابراهیم مگر

مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنْ

آنکه نشاخت نفس خود را و هر آینه برگزیدیم او را درین سرای و هر آینه او در ساری دیگر از

الصَّالِحِينَ ﴿۱۳۰﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمُ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۳۱﴾

شایسته گان است آنگاه که گفت او را پروردگارا که منقاد شو گفت منقاد شدم پروردگار عالمی را

رَبَّنَا اے خداوند ما و اجْعَلْنَا و گردان ما هر دو را مُسْلِمَيْنِ ثابت بر اسلام و استسلام یا موحّد و مخلص لَكَ مَرْتَرَا و مِنْ ذُرِّيَّتِنَا و گردان از فرزندان ما أُمَّةً گروهی مُّسْلِمَةً لَكَ گردان نهاده و منقاد شده مَرْتَرَا و آیت انبیا ما را مَنَاسِكًا سبکت آموزشی گردان افعال حج بجای باید آورد و چون میقات برای احرام و عرفات برای وقوف و منا برای قربان و تَبْ عَلَيْنَا و از ما و گردان اگر در عمل قصور و نقصی واقع شده إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ و تحقیق تویی پذیرنده توبه بقرآن الرَّحِيمُ و بخشنده برگناه گاران رَبَّنَا ای پروردگارا و ابْعَثْ فِيهِمْ و برانگیز در میان فرست ما یا اُمّت سلمه و مبعوث گردان رَسُولًا مِّنْهُمْ فرستاده از ایشان بزبان ایشان تا در سیرت مراعات و شرفی باشد بدان رسول يَتْلُو عَلَيْهِمْ و بخواند برایشان آيَاتِكَ کتاب ترا تا بیان کند نشانه های وحدانیت تو برایشان وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ بیاموزد ایشان را قرآن وَالْحِكْمَةَ و معانی آن تا بیان کند آنچه در و هست از امر و نهی حلال و حرام وَيُزَكِّيهِمْ و پاک گرداند ایشان را از گناه بسبب بیان شریعت و احکام إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ بَدِستیکه تویی توانا و قادر بر اجابت عانی مَا الْحَكِيمُ تویی دانای محکم کار حق سبحانه این عارا نیز بجز اجابت مقرون با خضوع و سالت پناه را از اولاد اُمّیل مبعوث گردانید و نکته انادعوه الی ابراهیم اشارت بر این است وَمَنْ يَرْغَبُ و کیست که باز گردد و استغفام برای استبعاد و انکار است یعنی هیچ کس باز نگردد عَنْ قِلَّةٍ اِبْرَاهِيمَ از کیش ابراهیم إِلَّا مَنْ سَفِهَ مگر کسیکه خوار گرداند نفس خود را یا هلاک سازد یا سفید و بیخرد باشد و نفس خود و لَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ و هر آینه ما برگزیدیم ابراهیم را فِي الدُّنْيَا درین سرای بکرم و فتوت یا بشفرت نبوت یا بعبادت و خلعت یا بعبارت خاز کعبه و إِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ و بدستیکه او دران سرای لَمِنْ الصَّالِحِينَ از جمله فیوزی یافتگان است بصلاح و بصلاح إِذْ قَالَ لَهُ اَلْيَا و گن آن وقت که گفت مرا ابراهیم را کُتِبَ پروردگار او اَسْلَمَ گردان فرمان مرا ایسم شود بر چپ از مجاری قضا بر تو جاری گرد و قَالَ اَسْلَمْتُ گفت ابراهیم که تسلیم کردم خود را لِرَبِّ الْعَالَمِينَ به پرورنده عالمیان تا هر چه خواهد گفت فغان شایسته حیاتی و ان شایسته اتنی بیت بگذاشته ام مصلحت خویش بدست + کرد و دست بمن هر چه رسد بس نیگوست +

وَوَصَّي بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَنِيهِ وَيَعْقُوبَ يٰبَنِي إِسْرَءِيلَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ

و وصیت کرد باین کلمه ابراهیم پسران خود را و یعقوب نیز فرزندان را ای فرزندان من هر آینه خدا برگزیده است برای شما

الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣١﴾ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ

این دین را پس ازین جهان نه روید مگر مسلمان شده آیا حاضر بودید آنگاه پیش آمد

يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ

یعقوب را موت آنگاه که گفت فرزندان خود را چه چیز را عبادت خواهید کرد بعد از من گفتند عبادت کنیم

إِلَهُكَ وَإِلَهُ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًُا وَاحِدًا وَ

معبود ترا و معبود پدران ترا که ابراهیم و اسمعیل و اسحاق اند عبادت کنیم آن معبود یگانه را و

نَحْنُ لَكَ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾ تِلْكَ أُمَمٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلكُمْ مَا كَسَبْتُمْ

ما اورا این گروهیست که درگذشت و راست آنچه کردند و شما راست آنچه کردید

وَلَا تَسْأَلُون عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٣﴾ وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا

و شما پرسید نخواهید شد از آنچه آن گروه می کردند و گفتند شوید یهود یا ترسا تا راه یابید

قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٤﴾

بگو بلکه پیروی می کنیم بملت ابراهیم که حنیف بود و نبود از اهل شرک

و وصی بها و وصیت کرد بملت خود یا بکلمه املت ابراهیم پسران خود را و یعقوب و وصیت کرد ب یعقوب نیز اولاد خود را بموافقت بجهت و مضمون وصیت آن بود که یی بخی ای پسران من ای ابراهیم ای یعقوب ای بنی اسرائیل ای برگزیده لکم الدین برائے شما این معنی شروع ماورد که اسلام است فلا تموتن پس میرید الا و انتم مسلمون مگر که شما مسلمان باشید یعنی بر اسلام ملامت کنید چون مرگ برسد شما را بر اسلام دریا بد پس نهی از ترک اسلام هست نه از مرگ اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ آیا شما حاضر بودید اذ حضر آن هنگام که آمد یعقوب الموت بر یعقوب مرگ المعنی سباب علامات آن و یاکینند اذ قال آن وقت که گفت یعقوب لبنيهم و پسران خود را ما تعبدون چه چیز خواهید پرستید من بعد منی از پس وفات من قَالُوا گفتند تعبد الالهك خواجه پرستید خدای ترا و اله ابائك و خدای پدران ترا ابراهیم و اسمعیل و اسحاق ابراهیم را که جدا بود پدر گفتند سمعت الالهكم حکم پدر را و اسمعیل را که عم او بودیم پدر خواندند زیرا که عرب عم را اب گویند و حرمت او برابر پدر بجا آرند و این نظر بر اتحاد اصل است و اسحق را که پدر او بود الهًا واحدًا عبادت می کنیم خدای را که یگانه و یکتا است و تَحْتَمِلُ لَهُ و حال آنکه ما را آن خدای را مسلمون مناقیم بطاعت تِلْكَ این جماعت یعنی ابراهیم و یعقوب و اولاد ایشان اُمَّةٌ گروهی بودند قَدْ خَلَتْ گذشتند لَهَا مَا كَسَبَتْ مرایشان است آنچه کسب کردند و لَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ و شما را باشد آنچه کسب کردید ایشان و شما را بر عملها پاداش خواهد داد وَلَا تَسْأَلُون و شما پرسیده نشوید عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ از آنچه بودند ایشان که عمل می کردند و اعتقاد و پیرواں بود که انبای را بطاعت با ثواب دهند و بر کفر با ایشان را معاقب سازند و این آیت فرمود که نه شما را بر اعمال ایشان متاب خواهند ساخت و نه ایشان را با فعال شما مواخذه خواهند کرد و قَالُوا گفتند جهودان مرا اهل اسلام را که کُونُوا هُودًا یا شاید از جمیع یهود اَوْ نَصَارَى گفتند ترسایان که ترسا شوید تَهْتَدُوا تا راه یابید قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا در حالیکه آن ملت مایل است از همه کجی براه راست یا ابراهیم مایل بود از همه دینها بدین اسلام وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ و نه بود ابراهیم

قُولُوا آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَ

بگویند ایمان آوردیم بخدا و به آنچه فرود آورده شد بسوی ما و آنچه فرود آورده شد بسوی ابراهیم و اسمعیل و

إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ

اسحق و یعقوب و ذریت یعقوب و پانچ داده شد موسی و عیسی را و آنچه داده شده اند پیغمبران

مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٩﴾ فَإِنْ

از پروردگار خویش تفریق نمی کنیم در میان هیچ کس از ایشان و ما حق عز و جل را منقادیم پس اگر

أَمْثَلُ مَا أَمْنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ

باور دارند آنچه باور داشتید شما پس راه یافتند و اگر برگشتند پس بهترین نیست که ایشان در مخالفت اند

فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ط ﴿١٢٧﴾ صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ

پس زود باشد که کفایت کند خدا بانتظام تو ایشان را و دوست شنوا دانا قبول کردیم رنگ خدا را و کیست بهتر

مِنْ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عِبْدُونَ ﴿١٣٨﴾

از خدا باعتبار رنگ و ما اورا پرستند گانیم

قُولُوا بگوئید ای متابعانِ کتب ابراهیم یعنی اعراض کنید از قول یهود و نصاری و در جواب آنکه شمارا بیهودی و ترسانی دعوت می کنند بگوئید اَمَّا بِاللّٰهِ كَرِیْمٍ بخدای مهربان و اَمَّا اَنْزِلَ و آنچه فرو داده است باین معنی آن و مَا اَنْزِلَ و آنچه فرو فرستاده شده است اِلٰی اِبْرٰهٖمَ بوسی ابراهیم که بابت صحیفه بوده است و اَسْمٰعِیْلَ و اسمعیل و بر فرزندان اسمعیل و اسحق و یعقوب و یسعی و یعقوب و اَلْاَسْبَاطَ و بر فرزندان یعقوب اگر چه بر اولاد ابراهیم و یعقوب هیچ کتابی فرو نیامده اما چون متعبد با حکام صفت بودند که یا که آن پریشان نیز منزل است چنانچه در آن نیز منزل است بر او مَا اَوْتٰی مُوسٰی وَ عِیْسٰی و ایمان ابریم به آنچه عطا داده شده اند پیغمبران از کتب معجزات مِنْ رَبِّهِمْ از نزد خدای خود لَا نُنْفِقُکَ هیچ جزائی نمی فیکنیم و سائر دلائل نبوت و مَا اَوْتٰی النَّبِیُّوْنَ و ایمان ابریم به آنچه عطا داده شده اند پیغمبران از کتب معجزات مِنْ رَبِّهِمْ از نزد خدای خود لَا نُنْفِقُکَ هیچ جزائی نمی فیکنیم بَیْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ مِیَانٌ بَیْنَهُمْ میان یکی از ایشان بلکه همه ایمان ابریم و تَخٰنَ لَهُ و ما مخرجی را مصلحتی که در آن نماند گنیم فَإِنْ اٰمَنُوْا اِیْمَانُ ابراهیم اگر ایمان آوردند یهود و نصاری به مثل مَا اٰمَنُکُمْ بِهِ بمانند آنچه شمارا ایمان آوردید بدان معنی هر که کتب رسل فَقَدْ اٰهْتَدٰ و پس بر آئین راه راست یافتند و اِنْ کُوْلُوا و اگر برگردند و اعراض نمایند فَإِنَّمَا هُمْ بِسِحْرِ جَبرائیل نیست که ایشان فِی شِقَاقٍ در مقام خلاف عدل و اندوای محمد ترازو شمی ایشان اندیشه کن فَمَنْ کَفَرَ فَمِنْهُمْ اَللّٰهُ پس ندو باشد که خدای کفایت کند و از تو باز دارد و شر یهود و نصاری را وَ هُوَ السَّمِیْعُ و او است شنوا مقالت محمد کافران اَبَاقِر و انکار الْعِلْمَ و ما با اعتقاد هر دو گروه بعد از نزول این آیات جهودان بجای از متابعت پیغمبر اعراض کردند و ترسایان نیز طرح مخالفت انگذ و با مسلمانان مفاخرت آغاز نمودند که ما را صبغه هست شمارا صبغتی و صبغه ایشان آن بود که مولود خود را بعد از هفت روز در آب محمودیه غوطه دادندی با اعتقاد آنکه که آن آب پاک کننده مولود است از غیر دین میجو و از اقامت مقام خنان نیستندی و گفتندی صبغته بالنظر یعنی حق تعالی فرمود که صِبْغَةَ اللّٰهِ بگوئید ای مسلمانان که ما متابعتیم صبغه خدا را که این دین خداست و گویند مرا و خنان است و اِنْ طَهِیرَ الْمُسْلِمَانَ باشد و مَنْ اَحْسَنَ و کیست نیکوتر من اللّٰهُ از خدای صِبْغَةَ از جهت دین و تلقین و تطهیر مومنان از اونا نشاء و تَخٰنَ لَهُ و ما حق را با اتباع صبغه الله عاید و تَن پستش گرانیم گفته اند صبغه الله تبارک و تعالی است و در وجه محبت است هر که را برنگ دوستی بر آوردند از همه عالمش بر سر آورند و نزد محققان صبغه الله رنگ بیرنگی است و تا کسی از رنگ آمیزی پاک نشود رنگ صبغه الله نگیرد و خلاصه سبایل و روشنان و لغات و اشارات ایشان بیان معنی این صبغه است ۴

اصل میرزا ملک با ازان بی رنگی است و من اجری صفت من اندازی - یهود و نصاری از تو صفات قرآنی بگیرد و در ظاهر و باطن صفت آنرا که مقتضای اوست و در آخرت دوستی و دوستی من می نماید باشد بر این سزاوارتر و بر این معنی خیر از خود کرد -

قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ

بگو آیا مکاره می کنید بامادر بابت خدا و او پروردگار ما و پروردگار شماست و ما راست کردار هستیم و شما راست

أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ^(۱۳) أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ

کردارهای شما و ما او را با خلاص پرستندگانیم آیا می گوئید که هر آینه ابراهیم و

إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى

اسمعیل و اسحاق و یعقوب و نبرگان او جهود بودند یا ترسا بودند

قُلْ ءَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ

بگو شما دانا ترید یا خدا و کیست ستمگارتر از آنکه پنهان آن گواهی را که نزدیک اوست

مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ^(۱۴) تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا

از جانب خدا و نیست خدا بے خبر از آنچه می کنید این گروهی است که درگذشت ویراست آنچه

كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ^(۱۵)

کردند و شما راست آنچه شما کردید و پرسیده نخواهید شد از آنچه ایشان می کردند

قُلْ بگو ای محمد و جواب ایشان أَتُحَاجُّونَنَا آیات صحت میکنند بامافی الله در دین خدای و دعوی ولایت در انتساب بحق و هو ربنا و حال آنکه او پروردگار ما است و رَبُّكُمْ و آفریدگار شما و چون بربوبیت او بعد از لازم است پس عبودیت او بر همه واجب باشد و لَنَا أَعْمَالُنَا و ما راست جزای کردارهای ما و لَكُمْ أَعْمَالُكُمْ و شما راست مکافات عملهای شما و نَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ و ما او را خلاصانیم در اعتقاد و عمل اَم تَقُولُونَ آیات میگویند یهود و نصاری و جنس خطاب می خواند یعنی شما میگویند لے جهودان ترسیان اِنَّ اِبْرَاهِمَ و اِسْمَاعِيلَ و اِسْحَاقَ و یَعْقُوبَ و الْاَسْبَاطَ بدستیکه این پیغمبران و پیغمبر زادگان کَانُوا هُودًا بودند یهودی و این قول جهودانست اَوْ نَصَارَى یا برکیش نصرانیان و این سخن ترسیان است قُلْ تو بگو ای محمد ءَأَنْتُمْ أَعْلَمُ آیات شما دانا ترید یا دیان انبیاء ام الله یا خدای که ایشان را بداند این دین مبعوث گردانید و مَنْ أَظْلَمُ و کیست ستمگارتر بر خود و مِمَّنْ كَتَمَ از آنکس که پنهان شهادت که نزد آن گواهی نزدیک ثابت شد مِنَ اللَّهِ از خدای یعنی بواسطه کتاب الهی دانسته بود و درین تعارض اهل کتاب است بکتمان شهادت در باب نبوت حضرت رسالت پناه و مَا اللَّهُ بِغَافِلٍ و نیست خدای بخیر عَمَّا تَعْمَلُونَ از آنچه شما میکنند از کتمان حق و تکذیب قرآن و انکار محمد تِلْكَ أُمَّةٌ آن قوم مذکور گروهی بودند که قَدْ خَلَتْ رفتند و در گذشته لَهَا مَا كَسَبَتْ مرا ایشان را همان خواهد رسید که خود کسب کرده و لَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ و شما را نیز همان خواهد رسید که کسب کرده اید وَلَا تُسْأَلُونَ و مسئول نمی شوید عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ از آن چیزیکه دیگران کرده اند بگو این آیت برای تأکید و تقریر یا بهمت تنبیه و تحذیر است نقل است که حضرت رسالت پناه در مکة بوقت نماز توجع بکعبه فرمود بعد از هجرت بمدينه فرمان رسید که رؤیای بیت المقدس کرده نماز گذارید یهود ازین ممتنع شده میگفتند که اگر محمد دین ما ندارد باری بقبله ما نماز میکند از یای گفتند این مرد و اصحاب او راه بقبله نمی روند و تا نماز ما را ندیدند جهت قبله را نیافتند خاطر آنحضرت ملول گشت و فرمان الهی صادر شد که از بیت المقدس روی بکعبه آرد و جهودان و منافقان بعد از تحویل قبله زبان طعن بکش و اند حق تعالی ازان حال برین منوال خبر میدهد

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَهُمْ عَن قِبَلِهِمُ الَّذِي كَانُوا عَلَيْهَا

خواهند گفت بیخردان از مردم چه چیز برگردانید ایشان را از آن قبله ایشان که بودند بر آن یعنی بیت المقدس

قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۴۲﴾

بگو خدا راست مشرق و مغرب راه می بخشد هر که خواهد بسوی راه راست

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ

و همچنین ساختیم شما را گروهی مختار تا گواه باشید بر مردمان و تا باشد

الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ

رسول گواه بر شما و مقرر نکردیم آن قبله را که بودی بر آن یعنی بیت المقدس مگر برای آنکه بدانیم که

مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا

که پیروی پیغمبر کند جدا از آنکس که باز گردد بر هر دو پاشنه خود و هر آینه هست این خصلت دشوار مگر

عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّكُمْ إِنَّا اللَّهُ

بر آنانکه ایشان را راه نموده است خدا و خدا صلاح نمی سازد گردیدن شما را هر آینه خدا

بِالنَّاسِ لِرءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿۱۴۳﴾

بر مردمان بخشننده مهربان است

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ زود باشد که گردیدم خردان و سبکساران مِنَ النَّاسِ از مردمان یعنی یهود و منافقان مدینه ما وَلَهُمْ عَن قِبَلِهِمُ الَّذِي كَانُوا عَلَيْهَا از قبله ایشان آن قبله که بودند علیها بر آن یعنی بیت المقدس قُلْ بگو لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ مراد از است هر جهت هم مشرق که نانو کعبه در آن جانب افتاده و هم مغرب که بیت المقدس در آن صوب واقع شده یَهْدِي مَنْ يَشَاءُ راه نماید مَنْ یَشَاءُ هر که خواهد اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ بسوی راه راست که دین اسلام و ابراهیم است وَكَذَلِكَ و همچنین قِبْلَةَ شَمَارِایِ مسلمانان افضل قبلها ساختیم جَعَلْنَاكُمْ شَمَارِایِمُ گردانیدیم أُمَّةً وَسَطًا گروهی عدل برگزیده لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ تا گواهان برای آنبیا علی النَّاسِ بر منکران وقت روز قیامت وَیَكُونُ الرَّسُولُ و باشد فرستاده من یعنی محمد عَلَيْكُمْ شَهِيدًا بر شما گواه معمل و مرکز وَمَا جَعَلْنَا دَنَسًا خِثْمَ قِبَلِ عِبَادَتِ الْقِبْلَةِ الَّتِي أَنْ قَبْلَهُ كُنْتُمْ عَلَيْهَا تَوَسُّطِ بر آن یعنی کعبه اِلَّا لِنَعْلَمَ مگر برای آنکه میسر سازیم وَجَدَ کُنْیمُ مَنْ يَتَّبِعِ الرَّسُولَ آن کس که پیروی رسول کند و امر قبله مِمَّنْ يَنْقَلِبْ از آنکس که باز گردد عَلَى عَقْبَيْهِ بر پاشنه های خود مثل است و باب یک که باز گردد از راهی و عدل کند بغير آن و رَأَى كَانَتْ و بدینکه هست قبله یعنی تخیل آن لَكَبِيرَةً بزرگ گران إِلَّا عَلَى الَّذِينَ مگر بر آنان که هَدَى اللَّهُ خدای راه نمود ایشان را تا تخیل این قبله را حق دانستند بخلاف یهود که هر لحظه شبهه انگیزند و امر قبله و یکی آن بود که گفتند اگر قبله حق جهت کعبه است پس از آنکه بجانب بیت المقدس نماز گذارده اند از صحاب و پیش از تخیل قبله وفات یافته چون سعد بن زبارة و بر این معذور بر ضلالت مرده باشند حق تعالی فرموده وَمَا كَانَ اللَّهُ مِنِّیْ خَدِیٍّ وَنِیْمَتِ خَدِیٍّ بِفَضْلِ وَكُرَمِ لِيُضِلَّكُمْ إِنَّا اللَّهُ بَدَسْنِیکَ خَدِیٍّ بِالنَّاسِ بر مردمان لِرءُوفٌ رَحِيمٌ هر آینه مهربان است

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ

بہ تحقیق مہینیم گشتن روتے تو درجانب آسمان پس البتہ متوجہ گردانیم ترا بان قبلہ کہ خوشنودشوی بوے پس متوجہ گردان

وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ

روی خود را بطرف مسجد حرام و هر جا که باشید متوجه گردانید روی بآی خویش را بطرف وی

وَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لِيَعْلَمُونَ أَنَّ الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا

و ہر آئینہ اہل کتاب میداند کہ این راست سمت از پروردگار ایشان و نیست خدایے خبر از انچه

يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾ وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ فَاتَّبَعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ

ی‌کنند و هر آینه اگر بیاری پیش اهل کتاب هر نشانه هرگز پیروی نه کنند قبله ترا ونیستی تو

بِتَابِعِ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعِ قِبْلَةِ بَعْضٍ وَلَٰكِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ

و نیستند بعض ایشان پیروی کننده قبله بعض دیگر را و اگر تو پیروی کنی خواهشهای نفسانی ایشان را

مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾

بعد آن چه آمده است بتواز دانش هر آینه تو باشی آن گاه از ستم گاران

قَدْ نَرَىٰ بَدْرِيكَ مَامِ بَيْنِي وَبَيْنِهِمْ تَقَلَّبَ وَجْهِكَ گردانیدن روی تو را فی السَّكَاةِ در جهت آسمان برای انتظار و حی این آیت در امر تحویل قبله است
سید عالم از قول یهود که می گفتند محمد صلی الله علیه و علی آله وسلم وی قبله را نماز بگذار و ملول شد و آرزو کرد که قبله او کعبه باشد که قبله ابراهیم و اقدم القبلتین است و درین باب جابر بن
علیه السلام سخن گفت و جبرئیل متوجه مقام خودش و سید کائنات علیه افضل الصلوات بر ساعت از پس وی به آسمان مینگرست و منتظر وحی می بود تا جبرئیل آمد و این آیت آورد که
ما توجعنا ربنا آسمان می دیدیم فَكُنْزُ لَيْسَ لَكَ پس هرگز این متوجه ساقیم ترا قبله که ترضی بآن قبله که تومی خواهی و می پسندی قَوْلٍ وَجْهِكَ پس گردان روی
خود را و همه بدن است شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بسوی مسجد الحرام که محیط است بخانه کعبه روز و شب منتصف رجب در سال دوم از هجرت حضرت خیر البشر و محمد
بنی سلمه و رکعت از ظهر گذارده بود که این حکم نازل شدیم و نماز روی از مغرب گردانیده بمنزله کعبه توجع فرمود و آن مسجد بر روی القبلتین استهار یافت و بعد از تخصیص خطاب
به جهت تصریح بموضع حکم متش را می گردید وَ حَيْثُ مَا كُنْتُمْ و هر جا که باشید در بر و بحر و سهل و جبل و شرق و غرب چون غایبید که نماز گذارید فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ لِدِيسِ
بگردانید رویهای خود را شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بسوی مسجد مذکور و رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا الْكِتَابَ واده شد ایشان را توریت که لیَعْلَمُونَ بر آئینه می دانند
أَنَّهُ الْحَقُّ که این تحویل یا توجع درست و راست است و حکم آن مَنِ انْتَبَهَ از پیش پروردگار ایشان است چه در توریت خوانده اند که پیغمبر آخر الزمان بدو قبله نماز گذارد
و آخر قبله که بدان بماند کعبه است وَ مَا اللَّهُ بِغَافِلٍ و خدای غافل نیست عَمَّا يَعْمَلُونَ از آنچه پیرو می کنند از انکار قبله و لَئِنْ آتَيْتَ و بخدای که اگر بیاری تو
ای محمد الذِّینَ أُوتُوا الْكِتَابَ برای آنان که داده شده اند کتاب یعنی یهود و نصاری که ای تو بهر معجزی و شانه یعنی اگر بیاری هر حجتی و بر آن که از تو خواهند بر
حقیقت توجع کعبه مَا تَتَّبِعُوا قَبْلَتَكَ پیروی نکنند ایشان قبله ترا و مَا أَنْتَ بِتَابِعٍ و تو نیز نیستی تابع قَبْلَتِهِمْ مَرَّةً ایشان را و مَا بَعْضُهُمْ
و نیست بعضی از ایشان بِتَابِعٍ قَبْلَتَهُ بَعْضٍ پی رفته و متابعت کننده قبله بعضی را چه جهت قبله نصاری شرقی است و از آن یهود و غریبی است و جمع میان این هر دو متعسر است
و لَئِنْ أَتَبَعْتَ و اگر پیروی کنی ای محمد بسوی فرض اَهُوَ آهَهُمْ آرزو را ایشان در باب قبله قرین بعد ما جَاءَكَ از پس آنکه آمد به تو مِنَ الْعِلْمِ و از آموختن

وفقاً

۴۰ تذکره ابراهیم است ان شاء الله

107

الَّذِينَ اتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا

کسانی که داده ایم ایشان را یعنی حقیقت استقبال کبریا چنانکه ایشانند فرزندان خویش را و هر آینه گروهی

مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۱۴۸ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ

از ایشان می پوشند حق را دانسته این درست است از پروردگار تو پس مباش از

الْمُتَرِّينَ ۱۴۹ وَلِكُلِّ وُجْهٍ هُوَ مَوْلَاهُ فَاستَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا

شک آرندگان و هر کس را جانبی هست که وی متوجه آنست پس شتاب کنید بسوی نیکی ها هر جا که

تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۱۵۰ وَمِنْ حَيْثُ

باشید بیاید شمار خدا جمع ساخته بر آید خدا بر همه چیز تواناست و هر جا که

خَرَجْتَ قَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ ۱۵۱

روی پس متوجه کن روی خود را جانب مسجد الحرام و هر آینه و راست است از پروردگار تو

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۱۵۲

و نیست خدا بے خبر از آنچه می کنید

آنکه ایستاده اند که ایشان را تو نیست که می شناسند قرآن را و صبح آنست که پیغمبر را که می شناسند آبنا هم پس از خود را در میان کودکان یعنی شناختی روشن دارند و باب پیغمبر و رات فریق آید و بدستیکه گروهی از ایشان لیکن کتومون الحق هر آینه می پوشند حق را از عوام و سلفه و هم می پوشند الحق آنچه درست است باشد من ربک از پروردگار تو است فلا تکتونن پس مباش خطاب بر آنحضرت است و مرد امت اند یعنی مباشید من المتتیین از شک کنندگان و از هر قبله در آنکه من عند الله است و لیکن و هر گروهی را از خدای پرستان یا از آنهایی که ارباب شرایع اند یا هر متوجهی را و وجهه هستی و قبله است هو مولیه که او روتی بدان دارد یا خلدوتی او را بدان سوی گردانیده فاستبقوا الخیرات پس شما ای مسلمانان پیشی گیرید بر دیگران در نیکی ها که یکی از آن توجیه کعبه است محققان بر آنند که از هر نهادی چیزی سر بر زده و از هر سویدی سوادنی ظهور کرده که قبله است و هر یک روتی بقبله خود آورده از توجیه کعبه حقیقی بازمی ماند مگر محران حریم تجرید و محران حرم تفرید که از قبله فاینا تو را فتم و بعد الله روی نمی گردانند مثنوی: قبله شما آن بود تاج و کمره قبله ارباب نیاسیم و زرد قبله صورت پرستان آب گل + قبله معنی شناسان جان و دل + قبله زنا و محراب قبول + قبله بدست کار فضول + قبله تن پروران خواب خوردن + قبله انسان بدش پرورش + قبله عاشق وصال بزوال + قبله عارف جمال ذی الجلال + قبله اصحاب منصب مال و جاه + قبله اهل سلوک اسباب راه + قبله معصوم اهل باشد و او + قبله قانع توکل بر خدا + صاحب الحقایق فرمود که هر چیزی را از انسان قبله است که روتی توجیه بدان دارد و قبله بدن آنچه خواست خسته بدان لذت یا بند ز کولات و مشغولات و مبصرات و امثال آن و قبله نفس نیای غدار است و زینت متدع با پایدار و قبله دل آخرت است و قبله روح قرب شوق و ذوق محبت و قبله هر توحید و معرفت ربانی و کشف حقایق و اطلاع بر معانی و در کشف الاسرار آورده که هر کس وی بجانب آوردندی ای و حلال شما را باشد و روتی از امتنا بیدار الله ثم فریم و باب ایشان شاهد است و می فرماید آیت ما تکتونوا هر جا که باشید و هر قبله که روی آرید شما اهل کتاب آیات بکم الله جمیعاً بیاورد خدای همه شما را و جمع کند بر روز قیامت برای امتیاز محی از مبطل ان الله بدستیکه خدای علی کل شیء بر همه چیز را از احسان و تمیز قدير تواناست و من حیث خرجت و از هر جا که بروی

وقف منزل

وقف النبى
على الله صله

و از هر جا که بروی از پروردگار تو و ما الله یغافل عننا و غیرت خدای بخیر نیست عمنّا انما یغفلون از آنچه شما می کنید و روز قیامت برای امتیاز محی از مبطل ان الله بدستیکه خدای علی کل شیء بر همه چیز را از احسان و تمیز قدير تواناست و من حیث خرجت و از هر جا که بروی

۴ روی ای محمد برای مفرق قول وجهك پس گردان روی خود را هنگام نماز شطر المسجد الحرام و یا آنکه و تحقیق تحویل قبله کعبه الحق بر آینه راست و پسندیده است

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ

وہر جا کہ روی پس متوجہ کن روئے خود را جانب مسجد الحرام و ہر جا کہ باشید

فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ ۖ لَعَلَّآ يَكُونَنَّ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ ۖ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا

پس متوجه کنید روی خویش را جانب وی تان نباشد مردمان را الزام بر شما مگر آنانکه قسم کرده اند

مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي ۚ وَلَآتُم نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٠﴾ كَمَا

ازین جماعه پس مترید از ایشان و تبرید از من و تا تمام کنم نعمت خود را بر شما و تا بود که راه یابید چنانکه

أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ

فرستادیم پیغامبرے درمیان شما از قوم شما میخواند بر شما آیتهای ما و پاک میسازد شمارا و می آموزد شمارا کتاب

وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾ فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ

و علم و می آموزد شمارا آنچه نه می دانستید پس یاد کنید مرا یاد کنم شمارا

وَاشْكُرُوا لِي ۖ وَلَا تَكْفُرُوا^٤

و سپاس گوئید مرا و ناسپاسی من مکنید

[illegible]

۱) وز سینه هوای گل و شمشاد برفت + مستغرق ذکر تو چنانم که دگر + در ذکر تو ام غیر تو از یاد برفت + و اشک دلی و سپاسداری کنید نعمتهای مرا و لا تکفرون و سپاسداری کنید.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿۱۵۳﴾

ای مسلمانان مددجوئید و تحصیل ثواب آخرت بصبر و نماز هر آینه خدا با صابران است

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا

و مگوئید کس را کشته شود در راه خدا که ایشان مردگانند بلکه ایشان زنده اند ولیکن شما آگاه

تَشْعُرُونَ ﴿۱۵۴﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ

نمی شوید و هر آینه بیا آزمایش شمارا بچیزی از ترس و گرسنگی و نقصان

مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿۱۵۵﴾ الَّذِينَ إِذَا

مال و جانها و میوه و بشارت ده صابران را آنانکه چوں

أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿۱۵۶﴾ أُولَٰئِكَ

برسد ایشان سختی گویند هر آینه ما از آن خدائیم و هر آینه مابوسی وی باز خواهیم گردید این گروه

عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿۱۵۷﴾

برایشان است درود و از پروردگار ایشان و بخشایش و ایشانند راه یافتگان

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ای گروه گردیدگان استعینوا باری خواہید بقیام بر حقوق الهی بالصبر و بکیه و رجات است و الصلوة و نماز که مجمع العبادات است إِنَّ اللَّهَ بدستیکه خدای مع الصبرین با صابران است بحفظ و حمایت و نصرت و رعایت و لَا تَقُولُوا و مگوئید لِمَنْ يُقْتَلُ مَرگ کس که کشته شود فِي سَبِيلِ اللَّهِ در راه خدای یعنی در جهاد اموات که ایشان مردگانند صحابه بعد از حرب بدر ذکر شده میگردند و بعضی بر سبیل تحسیر می گفتند که بچاه و فلان که در روز بدر جان شیرین بداد و از نعمت حیات و لذت نعيم دنیا محروم شد حق سبحانه فرمود که ایشان را مرده محسبانید بَلْ أَحْيَاءٌ بلکه ایشان زندگانند و در حضرت ما وَ لَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ولیکن شما نمی دانید کیفیت آن حیات را زیرا که ادراک آن بعقل متصور نیست و لَنَبْلُوَنَّكُمْ و هر آینه می آزمایش شمارا یعنی با شما معامله آزمایشندگان می کنیم و اگر چه بر علم ما هیچ پوشیده نیست و آن آزمایش بچیز است بِشَيْءٍ بچیزی آنک من الْخَوْفِ از بیم دشمن و غزا و الْجُوعِ و گرسنگی و قحط و تَنَقُّصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ و نقصان بعضی مالها که بتالاج حادثات رود و الْأَنْفُسِ و نقصان نفسها بر بیماری و ضعف و شیب و الثَّمَرَاتِ و نقصان میوه با ثبات سماوی و ارضی یا مرگ فرزندان که خمره باغ دهند و بَشِّرِ الصَّابِرِينَ و بشارت ده صبر کنندگان را بهر کرامت که ممکن است الَّذِينَ إِنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ چوں برسد ایشان را مُصِيبَةٌ دشواری و زحمتی و گفته اند هر حادثه مکرره که برسد و آن صابران در وقت وقوع مصیبت قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ ما از آن خدا و ندیم اقرار است بالقیام و حکم قضا و اتصاف تسلیم و رضا و إِذَا أَتَاكَ الْكُرْهُ راجعون و مابوسی حق باز گردند گنیم اعتراف است بر لغت و نشور و اُولَٰئِكَ آن گروه که در مصائب رجوع بکلمه اتمر جاع نمایند عَلَيْكُمْ بِرَأْسِ ان است صَلَوَاتٌ رحمتها مِّنْ رَبِّهِمْ از پروردگار ایشان وَ رَحْمَةٌ و نعمت گفته اند مراد از رحمت بهشت چه بهشت را رحمت گفته است آنجا که و اما الذين ابهضت و جوهم نفی رحمة الله و اُولَٰئِكَ و آن کسان هُمُ الَّذِينَ لَا يَشْعُرُونَ هُمُ ایشانند نه غیر ایشان الْمُهْتَدُونَ راه یافتگان برضا و تسلیم یا بکلمه استرجاع که موجب ثواب عظیم تر است بعبودن جبریم فرموده که کلمه استرجاع را از جمیع ائم معصومین بدین امت عطا فرموده اند و بس و گرنه بایستی که یعقوب بوقت فقدان ایست بجای یا اسفا إِنَّا لِلَّهِ گفته و فاروق رض چون این آیت خوانده گفته نعم العذلان یعنی صلوة و رحمت نیک دو هم سنگند

خَلِيدِينَ فِيهَا لَا يَخْفَعُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿١٧٢﴾ وَ

همیشه باشند در آن لعنت سبک کرده نشود از ایشان عذاب و نه ایشان مهلت داده شوند و

الْهَكْمُ إِلَهُ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٣﴾ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ

معبود شما خدای یگانه است نیست هیچ معبود بخردی بخشایند مهربان است هر آینه در آفرینش آسمانها

وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا

وزمین و آمد و شد شب و روز و آن کشتی که میرود در دریا با آنچه

يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ

سود میدهد مردم را یعنی تجارات و در آنکه فرو آورده خدا از آسمان آب پس زنده ساخت

الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ وَ

بسبب وی زمین را پس از مردن و پراننده ساخت در زمین هر نوع جنبند و در گردانیدن بادها و

السَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٧٤﴾

درابر رام کرده شده میان آسمان و زمین هر آینه نشانههاست آن گروه را که درمی یابند

خَلِيدِينَ فِيهَا و این ملائکین جاوید اند در لعنت یا در آتش و نزع لَا يَخْفَعُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ از ایشان عذاب و لَا هُمْ يُنْظَرُونَ و نباشد ایشان که مهلت داده شوند یا منتظر نظر رحمت الهی گردند و الْهَكْمُ و خدای شما إِلَهُ وَاحِدٌ معبودی است یکتا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ نیست هیچ معبودی که مستحق عبادت باشد إِلَّا هُوَ مگر او که احد است و ذات و واحد است در کمال صفات الرَّحْمَنُ بخشنده است و در تربیت اشباح الرَّحِيمُ مهربان است بر تقویت ارواح اِنَّا فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ بَدِيسٍ که در آفریدن آسمانها که خیمه است بے ستون برافراشته و بی علاقه در هوا معلق بداشته و الْأَرْضِ و در آفرینش زمین که بساطی است مبسوط و مهیای است مضبوط و اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ و از پی و آمدن شب و روز و بگردیدن کواکب یا اختلاف ایشان و فُلْكِ و قهر و سواد و بیاض و الْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي و دیگر کشتیهای گران بار که می رود فی الْبَحْرِ و دریا بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ با آنچه نفع رساند به مردمان از تجارات و مَکَّاسِب و در آنچه فرو فرستاده خدای مِنَ السَّمَاءِ از آسمان یا از ابر مِنَ مَّاءٍ از آب باران فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ پس زنده ساخت و تازه گردانید بآن آب زمین را بَعْدَ مَوْتِهَا از پس مرگی او وَبَثَّ فِيهَا و پراننده کرد در زمین مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ از هر جنبه چه چون بهایم و سباع و وحش و غیر آن وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ و گردانیدن بادها از هر جهت و السَّحَابِ الْمُسَخَّرِ و درابر فرو داشته و رام شده ملام خدا تَرَابِیْنِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ میان آسمان و زمین تا به طرف که حکم شود برود لَا يَتَّبِعُ هَر آینه علامتهاست یعنی درین همه که نفیتم نشانههاست از صنایع حکمت و بدایع فکر لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ مگر دانی که خرد دارند و نظر تامل در موجودات گمانند کفایتش میکنند که مایه صدق و صحت بت و دایم و می پرستیم و این همه معبودان کار نیک شهر ما را است نمی توانند کرد و محو میگویند من یک خدا دارم و کار همه عالم میسازد اگر بدین سخن حجت بیاورد و علامتی بماند یا برستی او اقر کنیم این آیت مذکور نازل شده مثل بر پشت نشانه از آیات قدرت الهی و در خبر آمده که وای بر کسی که این آیت بخواند و درو تفکر نکند

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ط

و از مردمان کسی هست که می‌گوید بخیر خدا همتایان را دوست میدارد ایشان را مانند دوستی خدا

وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ

و کسانیکه ایمان آورده اند قوی تر اند در دوستی خدا و عجب کند بیننده اگر به بیند کسان را که ستم کردند در آن حالت که معافانه گفتند

الْعَذَابُ إِنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ۖ وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾ اذْكُرْ

عذاب را بسبب آنکه توانائی خدا را است تمام آن و بسبب آنکه خدا سخت عقوبت کننده است و در آن حالت

الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمْ

که بیزار شوند پیشوایان کفر از متابعان و بیستند عذاب را و بریده شود به سبب ایشان

الْأَسْبَابُ ﴿١٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا

اسباب یعنی ویلها و گویند پیروی کنندگان کاش ما را بازگشتی باشد ما نیز اری کنیم ازان پیشوایان چنانکه بیز ارشدند

تَبَرَّءُ وَإِمْنًا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ

ایشان از ما بهچنین می نماید خداوند نظر ایشان کردارهای ایشان را پشیمانی برایشان و مستند ایشان

بِمَخَارِجَيْنِ مِنَ النَّارِ ۚ

بیرون آیندگان از دوزخ

[illegible]

نه از قتل و غارت و فتن نبات موجب مزید حسرت گردد و مآلهم نیستند الباعث مبتدیان بخارجین بیرون آیندگان مِنَ النَّارِ از آتش جاوید یعنی جاوید در دوزخ باشند۔

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ

ای مردمان بخورید حلال پاکیزه را از آنچه در زمین است و پیروی مکنید گناهانی

الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٨﴾ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَ

شیطان را هر آینه او شما را دشمن آشکار است جز این نیست که می فرماید شما را به بدکاری و بے حیائی و

أَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ

بآنکه افترا کنید بر خدا آنچه نمی شناسید و چون گفته شود ایشان را پیروی کنید آنرا که فرود آورده است

اللَّهُ فَالْوَابِلُ يَتَّبِعُهُ مَا الْفَيْنَا عَلَيْهِ أَبَاءُ نَاطٍ أُولَٰئِكَ كَانَ أَبَاؤُهُمْ لَا

خدا گویند بلکه پیروی می کنیم چیزی را که یافته ایم بروی پدران خویش را آیا تقلید می کنند اگر چه پدران ایشان نمی

يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعُقُ

فهمیدند چیزی را و راه نمی یافتند و داستان پند دادن کافران مانند حال کسی است که بانگ می زند آن چیز را

بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً ط صُمُّ بَكُمْ عُمًى فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧١﴾

که نمی شنود مگر فی الجمله خواندن و آواز بلند کردن کافران گرانند گنگانند کورانند پس ایشان هیچ نمی فهمند

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا پاكيزه يعني و او بے شبه را وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ

و پیروی مکنید گناهانی البس یعنی برپا و مورد شترکان عرب چیز را بوسه شیطان حلال و حرام میکردند چون بحیر و سائبه و اقسام حرث حتی سبحان فرمود که در تحریم حلال و تحلیل حرام گناه

برگام فیتان منید و روی از راه او بگردانید إِنَّهُ لَكُمْ بِدَسْتِكُمْ أَوْ شَرِّ رَاعِدٍ وَ مُبِينٌ دشمنی است آشکارا چه پدر شما را بوسه از بهشت بیرون آورد و میخواهد که شما را

بفریب و سوسه بوزخ برود إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ الْعَصِيَّةِ وَ الْفَحْشَاءِ و کازرشت و گفته اند سوغ گناهان نهانی

است و فحشاء جرایم آشکارا یا سوسیل است بدینا و فحشاء متابعت نفس و هوا و حقیقت آن است که سوسه و فحشاء تناول اند جمع معای از انصاف و کبار که شیطان آدمیان را بدان

امر میکند وَأَنْ تَقُولُوا دَٰخِرٌ و دیگر می فرماید آنکه بگوئید و افترا کنید عَلَى اللَّهِ بر خدای و تحلیل خباثت و تحریم طبیات مَالَا تَعْلَمُونَ آنچه نمی دانید حقیقت آن را

و إِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ پیروی کنید آنچه فرستاده خدای یعنی قرآن به حلال و حرام آن بگردید قَالُوا

گویند بقرآن نمی گوییم بَلْ نَتَّبِعُ مَا الْفَيْنَا نَاطٍ یافته ایم علیه اباء ناط بر آن چیزی پدران خود را این سخن نبی اسد عبد الدار گفته أُولَٰئِكَ كَانَ أَبَاؤُهُمْ لَا

آیات متابعت پدران می کنند و اگر چه بودند پدران ایشان لَا يَعْقِلُونَ که فهم نمی کردند شئیئاً چیز را از امور دین و دَٰخِرٌ و راه راست نیافتد بودند و

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا و صفت پند دهندگان کافران كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعُقُ چون صفت کسی است که بانگ میزند بِمَا لَا يَسْمَعُ بجا نرید که نمی شنود إِلَّا دُعَاءً

و نِدَاءً مگر خواندن و آوازی و هیچ از آن فهم نمی کند یعنی کافران نیز از ایم کننده و پند گوینده خود جز آوازی نمی شنوند و حقیقت سخن او را در نمی یابند صُمُّ

گرا نند از شنودن کلام حق بَكُمُ گنگانند از گفتن سخن درست عُمًى کورانند از دیدن راه راست فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ پس ایشان نمی یابند آنچه پیغمبران

بایشان می گویند -

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ

ای مسلمانان بخورید از پاکیزه ها آنچه روزی دادیم شمارا و سپاس گویند خدا را اگر هستید او را

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا

می پرستید جز این نیست که حرام کرده است بر شما مردار را و خون را و گوشت خوک را و آنچه

أَهْلَ بِهِ لغير الله فَمَن اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ

آواز بلند کرده شود در ذبح وی غیر خدا پس هر که بیچاره شود نه تعدی کننده و نه از حد در گذرنده پس گناه نیست بروی ریعنه در خوردن این چیزها اگر اضطرر

اللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَ

خدا آمرزنده مهربان است هر آینه کسانی که می پوشند آنچه فرود آورده است خدا از کتاب و

يَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ

می ستانند عوض وی بهای اندک آنجماند نه میخورند در شکمهای خود مگر آتش را

وَلَا يَكْلَهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

و سخن نگوید بایشان خدا روز قیامت و نه پاک کند ایشان را و ایشان را است عذاب درد دهنده

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ وَاسْأَلُوا اللَّهَ بِحَمْدِهِ
بروزی حلال این گفتند اگر هستید شما که از وی صدق آیات تعبدون خاص اورای پرستید و بعد از تناول حلال بیان آنها می کند که حرام است و میگوید انما حرم
جز این نیست که حرام کرد خدای علیکم المیتة بر شما مردار را و آن چیزی است که فرج نیافته باشد بشرط آنکه آن حیوان ماکول اللحم و الدّم و خون روان را چنانچه بحديث و مردار
یعنی ماهی طح و دو خون چون پیر و جگر حلال است و بعضی علماء بر جگرش را قیاس کردند و خوردن حلال دانست و لحم الخنزیر و گوشت خوک را و هر اجزای او را نیز حکم حرمت
شامل است و ما اهل به و حرام کرد آنچه آواز بر انداختن در وقت ذبح لغیر الله برای غیر خدا بنا بر آنکه یا بر اسم پیغمبران بکشند فمَن اضطرَّ پس هر که در ماند بگراه
و یا اگر سنگی بر وجهه خوف تلفت نفس باشد عیوب یا غیر در حالتی که متمسکانه بر بود بقطع طریق یا خروج بر اهل یا طالب معصیت نباشد و لا عادی و نه تجاوز کند از حد شرع یا شتر
کشته بر امت فلا اثم علیک پس بر هیچ گناهی نیست در تناول آن إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ بدستیکه خدای آمرزگار است هر کس را که عند الضرورت ازین محرمات
بخورد و رَحِيمٌ مهربان است بر بندگان بر خصص و ادان ایشان در خوردن محرمات إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ بدستیکه از علمای یهودی پوشند بجهت اخذ رشوت مَا
أَنزَلَ اللَّهُ آنچه فرود است و خدای من الکُتُب از توریت و احکام آن و یَشْتَرُونَ و میخرند یعنی بدل می کنند به ثَمَنًا قَلِيلًا بدان کتمان بهای
انک را و اُولَٰئِكَ آن گروه ما یا کُلُونَ نه میخورند در روز قیامت فِي بُطُونِهِمْ و شکمهای خود لَ النَّارَ مگر آتش ذکر شکم تا کید است در خوردن زیرا که
اکل در غیر تناول نیز استعمال میباشد چنانچه گویند فُلَانٌ رَا فُلَانٌ مَالٌ خُورده است و فیکه تلفت کرده باشد پس اینجام را دانست که در آتش خوردن چنانچه امروز رشوت می خورند
یا کفایت است از آنکه در خوردن ایشان آتش باشد چنانچه بیرون ایشان نیز هست وَلَا يَكْلَهُمُ اللَّهُ و سخن نگوید خدای بایشان يَوْمَ الْقِيَمَةِ روز رستخیز
سخنی که در ضمن آن نفی و راحتی یابند وَلَا يُزَكِّيهِمْ و پاک نگرداند ایشان را از نجاست اعمال یعنی گناهان ایشان باقی شود و لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ مرایشان را باشد
عَذَابٌ أَلِيمٌ دردناک عذاب -

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى وَالْعَذَابِ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا

ایشانند آنانکه خرید کرده اند گمراهی را عوض هدایت و عذاب را عوض آمرزش پس چه

أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ

شکیبان اندایشان بر دوزخ این همه بسبب آنست که خدا فرد آورده کتاب را برآستی و هر آینه آنانکه

اِخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۚ لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ

اختلاف کردند در آن کتاب هر آینه در مخالفت دور اند از صواب نیست نیکوکاری آنکه متوجه کنید روی خود را

قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

بطرف مشرق و مغرب ولیکن صاحب نیکوکاری آنست که باور دارد خدا را و روز قیامت را

وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَ

و فرشتگان را و کتاب و پیغمبران را و بدید مال با وجود دوست داشتن آن مال خدا و ندان خوشی را و

الْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۚ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ ۚ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ

یتیمان را و فقیران را و مسافران را و سوال کنندگان را و خرج کنند در باب بردن و برپا دارد نماز را

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بخریدند گمراهی است بِالْهُدَى بایمان و معرفت و این معامله دنیا است
وَالْعَذَابِ بِالْمَغْفِرَةِ وخریدند عذاب جاودانی را بآمرزش ربانی و این سودای آخرت است فَمَا أَصْبَرَهُمْ پس چه چیز ایشان را شکیبا گردانید یا چه شکیبان ایشان
عَلَى النَّارِ برآتش و چنان آتش که ابدالابدین در آن باید بود ذَٰلِكَ این عذاب ایشان را بآنست که بابت آنست که خدای نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
فرو فرستاد تورات را برآستی و ایشان حکم آنرا پوشیدند و در کتمان نخت محمد که شیدند تا قرآن را فرستاد و ایشان متابعت ننمودند و در مخالفت افزودند و آن الَّذِينَ و بدستیک

آنانکه اِخْتَلَفُوا اختلاف کردند فی الْكِتَابِ در تورات یا قرآن اگر اهل جنس گیرند در همه کتابهای منزله اختلاف آید باشد که بعضی ایمان آورند و بعضی کافر شدند پس
این اهل اختلاف لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ در خلافت و عناد و دور از وفای اندیا در ضلالت دور از هدایت اهل کتاب بعد از نزول این آیت گفتند که ما در شقاق و ضلال
نیستیم بلکه بخدای ایمان داریم و نماز می گذاریم و این نیکوتری است حق سبحانه فرمود لَيْسَ الْبِرَّ نیست نیکی عظیم که از سایر الواجب غیر بر آن اقتضای باید کرد آت
تَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ آنکه برگردانید روهای خود را در نماز قَبْلَ الْمَشْرِقِ بسوی مشرق چون نصاری و الْمَغْرِبِ و بطرف مغرب چون یهود و لَٰكِنَّ الْبِرَّ لیکن نیکوتری یعنی صاحب نیکوتری مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ آنکس است که برگردد بخدای و یگانگی و یکتائی او نه چون یهود و نصاری که عزیر و عیسی را در الوهیت شرکت دهند و

الْيَوْمِ الْآخِرِ و برگردند روز قیامت و متعلقات آن هم تعریفین است بجهود آن ترسیان که دخول بهشت را بخود اختصاص می دهند و الْمَلَائِكَةِ و برگردند فرشتگان و همه را
دوست دارد و نه چون یهود که با جبرئیل دشمنی میورزند و الْكِتَابِ و ایمان آورد همه کتابهای او نه چون احبار یهود که اختلاف می کنند و النَّبِيِّنَ و برگردند پیغمبران
نه چون اهل کتابین که بعضی ایمان می آرند و آتَى الْمَالَ و بدید مال خود را و آتَى الْمَالَ بر دوستی حق تعالی یا بر دوستی مال با وجود آنکه دوست می دارد و از سران بازی گذرد و
راه خدای می دهد و ذَوِي الْقُرْبَىٰ خویشان در رویش را و الْيَتَامَى و بی پدران را که خود مال باشند و الْمَسْكِينِ و محتاجان را که سوال کنند و ابْنِ السَّبِيلِ و راه گذران را
که هیچ در دست ندارد ندید مهران را و السَّائِلِينَ و درویشان خواهنده را و فِي الرِّقَابِ و در بهای بندگان مکاتب که برنج کتابت معونت طلبند یا بندگان را بخود آزاد کنند

وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّادِقِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَ

وهدد زکوة را و وفا کنندگان بر عهد خویش چون عهد کنند و مدح می کند صبر کنندگان را در تنگدستی و

الضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿۱۷۷﴾

سختی و بوقت کارزار ایشانند راست گو و ایشانند پرهیزکاران

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحَرْبِ بِالْحَرْبِ وَالْعَبْدُ

ای مسلمانان لازم کرده شد بر شما قصاص در کشتگان آزاد در مقابل آزادی و بنده

بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ

در مقابل بنده و زن در مقابل زن پس کسیکه درگذشته شد اولاً چیزی از خون برادرش پس حکم او پیروی کردن است

بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَّى إِلَيْهِ بِأَحْسَنِ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ

به نیکویی و رسانیدن خون به است بوسیله نیکوخواهی این حکم سبک کردن است از پروردگار شما و مهربانی است

فَمَنْ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۱۷۸﴾

پس هر که از حد گذرد بعد ازین ویراست عذاب درد دهنده

وَآتَى الزَّكَاةَ و بعد از زکوة مقرر شد آنچه قبل ازین در آیت های مذکور شد در بیان نوافل صدقات بود و الْمُوفُونَ و صاحب بر آن ها اند که وفا کنندگان باشند بِعَهْدِهِمْ و عهد خود را اِذَا عَاهَدُوا و چون عهد کنند و این عهد هم با حق می باشد و هم با خلق و الصَّادِقِينَ و نصاب او بر مدح است جهت انظار فضل صبر بر سائر صفات یعنی این وفا کنندگان بعد از شکیبایی اند فی الْبَأْسَاءِ و فقر و فاقه و الضَّرَّاءِ و در سختی و حین الْبَأْسِ و در هنگام کارزار یعنی جهاد و قتال با اهل کفر و عناد و اُولَئِكَ آن گروه که موصوف بدین صفتها اند اَلَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ و در این آیه قصاص بر شما مقرر شد و اُولَئِكَ و آن طائفه هُمُ الْمُتَّقُونَ ایشانند پرهیزکاران از همه ناشایست ها محققان گفته اند کمالات انسانی با کثرت شعب آن منحصر در سه چیز است صحیح اعتقاد و حسن معاشرت و تهذیب نفس اما تحت اعتقاد تصدیق حق سبحانه و سائر مومن به است و حسن معاشرت موات کردنست مال باریاب احتیاق و تهذیب نفس امارت صلوة و دادن زکوة و وفا کردن عهد و صبر و مجموع دین آیت مذکور است پس این آیت جامع کمالات انسانی باشد و در توجیز از ابوهریره نقل می کنند که من عمل بهذه الایة فقتل تکمل ایماز یَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ای مومنان گردیدگان کتبت فرض کرده شد عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ بر شما مقرر شد و مساوات نه تعدی و تتم فی الْقَتْلِ و کشتگان یعنی بسبب ایشان و قتیقه قتل بعد از اسلام چون میان و قبیل حربه قتادی آن قبیله که عالی نسب بودند از قبیلہ الاول بعوض بنده آزاده و در بدل زنی مردی بکشتندی بعد از هجرت چون این صورت بعضی حضرت رسید حکم ربانی نازل شد که در قتل قصاص باید یعنی مساوات الْحَرْبِ بِالْحَرْبِ آزاده با آزاده و الْعَبْدُ بِالْعَبْدِ بنده به بنده و اِمَامٌ شافعی و امام مالک آزاده بر ایه بنده نمکند ز نظر بمفهوم آیت و نزول امام اعظم حکم این آیت بآیت آیت النفس بالنفس منسوخ است پس قاضی را و نفس اعتبار کند و الْأُنْثَى بِالْأُنْثَى و زنی بر زنی و امام شافعی و امام مالک بنا بر اجماع قتل ذکر بانثی را ندارند و امام اعظم رحمه الله علیه بحدیث المسلمون یکافوا ما بهم منکم بنوده حکم بقتل کند فَمَنْ عُفِيَ لَهُ پس هر که عفو کند ویرا که قاتل است مِنْ أَخِيهِ از قصاص برادر او که مقتول است شئی غیر از اشارت بآنکه عفو کردن بعضی از دین یا عفو کردن بعضی از خون سقط قصاص است فَاَتِّبَاكُمْ پس بر تامل است بعد از عفو از پی رفتن بِالْمَعْرُوفِ به نیکویی و آن طریقه و غنیمت است در دادن بیت و اَدَّى و ادا کردن جریمت الیهِ بوارث مقتول یا احسان بزوجی و نیکویی به مظلوم و بدخولی ذلک این عفو از قصاص و طلب بیت تخفیف بسیاری است مِنْ رَبِّكُمْ از پروردگار شما و رَحْمَةً و مهربانی است و بخشایش از و تسهیل امر و تحصیل نفع فَمَنْ اعْتَدَىٰ پس هر که از حد گذرد

بَعْدَ ذَلِكَ بعد از آنکه عفو کرده باشند و دین است تا ای نیکو قاتل را بکشد یا غیر قاتل را برای قصاص بکشد

رساند یا قاتل شتم کند و بعد از آنکه یکی را کشته دینت داده دیگری را بکشد فَلَكَ عَذَابٌ أَلِيمٌ پس مرا و راست در آخرت عذاب دردناک

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾ كُتِبَ

و شمارا بسبب قصاص زندگیست ای خداوندان خرد تاباشید که بهر کاری کنید لازم کرده شد

عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا ۖ الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ

بر شما وقتی که موت پیش آید کسی را از شما اگر مال بگذارد وصیت کردن برای پدر و مادر

وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ ۖ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿١٨٠﴾ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا

و نزدیکان و نزدیکان بنسب و لازم شد این کار بر متقیان پس هر که بدل کند وصیت را بعد از آنکه

سَمِعَهُ فَإِنَّمَا أَثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يَبْدِلُونَهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾

شنیدش پس جزین نیست که گناه تبدیل بر آنکسانست که بدل می کنند آن وصیت را هر آینه خدا شنوا داناست

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوَصِّ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ۖ

پس هر که دریابد از وصیت کننده ظلمه یا گناه پس صلاح آورد در میان ایشان پس هیچ گناه نیست بروی

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨٢﴾

هر آینه خدا آمرزنده مهربان است

وَلَكُمْ وَمِثْلُ مَا فِي الْقِصَاصِ دَرْكٌ قِصَاصِ حَيَوةٌ بقاء زندگی یعنی چون کسی قصد قتل کسی کند و بخوف قصاص ازان باز ایستد آن شخص از شکن سالم ماند و از قصاص این ماند پس حکم قصاص سبب بقای شماست یا اُولِي الْأَلْبَابِ ای خداوندان عقل لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ تاباشد که شما بهر چیز بد از قتل باحق کُتِبَ عَلَيْكُمْ نوشته شد بر شما یعنی فرض کرده شد اِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ که یکی را از شما الموت سبب علامات مرگ از مرض و غیر آن اِنْ تَرَكَ خَيْرًا اگر بگذارد مالی را مرد مال بیدار و الْوَصِيَّةُ وصیت کردن لِّلْوَالِدَيْنِ برای پدر و مادر و لِّلْأَقْرَبِينَ و فرزندان و فرزندان بِالْمَعْرُوفِ با نصاب حَقًّا نوشته شده این وصیت بحق و راستی عَلَى الْمُتَّقِينَ بر پرورندگان از حرمان والدین و فرزندان و خویشان را محرومی ساختن حق سبحانه ایش ترا ازان منع کرد و وصیت بر این جمع مقرر ساخت و باز حکم این آیت بآیت موارث منسوخ شد و سهم بر میراث قرار یافت و حالا وصیت فضیلت است نه فزیفه و آن نیز در باره درویشان باید و نشاید که بر ثلث مال بفراید فَمَنْ بَدَّلَ كَلَهُ پس هر که تبدیل کند امر وصیت را یا قول موسی را بَعْدَ مَا سَمِعَهُ بعد از آنکه شنیده باشد فَإِنَّمَا أَثْمُهُ پس جزین نیست که گناه تبدیل باشد عَلَى الَّذِينَ يَبْدِلُونَهُ بر آنانکه تبدیل ایصامی کنند و مَرَّةً موسی ازان بری باشد إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بدستیکه خدا شنواست هم کلام موسی را و هم قول مبدل را عَلَيكُمْ و انست بر نیت موسی و تبدیل وصی فَمَنْ خَافَ پس هر که بداند و دریابد یا ترسد خواه وارث و خواه وصی یا امام یا قاضی مِنْ مُوَصِّ از وصیت کننده جَنَفًا میله از حق یا سهو یا عدل از ذوی القربی اَوْ إِثْمًا یا بزه کاری بعد از وصیت بزیادت از ثلث مال فَأَصْلَحَ پس اصلاح کند بَيْنَهُمْ میان موصی و میان وراثت یا در حال حیات موصی کسی دانست که در وصیت مخالفت شرع میکند بگذارد و میان موصی و موصی له اصلاح نماید فَلَا إِثْمَ عَلَيْكَ پس بروی هیچ و بالی و برای نیست إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ بدستیکه خدا آمرزگار است موصی را چون بحق باز گردد رَحِيمٌ مهربان است بروی که از مضمون وصیت درگذرد

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ

ای کسانی که ایمان آورده اید لازم کرده شد بر شما روزه داشتن چنانکه لازم کرده شد بر کسانی که

مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ^(۱۸۲) أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا

پیش از شما بودند تا باشد که پرهیزگاری کنید روزه داشتن در روز چند شمرده شده پس هر که باشد از شما بیمار

أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ

یا مسافر پس لازم است شمار آن از روزهای دیگر و لازم است بر آنان که می توانند روزه داشتن یعنی نمی دارند فدیة که عبارت از خوراک

مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ

میک درویش است پس هر که بجا آورد نیکی این بهتر است او را و آنکه روزه دارید بهتر است شما را

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ^(۱۸۳)

اگر می دانید

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ای آن گروه که گرویده اید کُتِبَ فرض کرده شد عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ بر شما روزه داشتن کَمَا كُتِبَ همچنانکه نوشته شده بود عَلَى الَّذِينَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ بر آنانی که پیش از شما بودند چون صوم عبادتی است شاق پس بجهت تسخیر خاطر باطنی میگوید این عبادت خاص شما نیست بلکه هیچ امت از ابقای این طاعت
آزاد نبوده و در مثال آمده که البلیة اذا عمت طابت و چاره روزه بر شما فرض کردیم لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ تا شاید که شما پرهیز را از معاصی متقی شوید بشرع و صوم که نگنجد آرزو است
و تفسیر عرائس آورده که این ندای صحاب قلوب است یعنی از حضرت رب اللباب خطاب می رسد بطالبان هلال مشاهده و اقطار سموات غیوب و بینات که مفرخ قلوب و مفرج
کروب است میگوید که فرض شده بر شما ای اهل یقین اسماک از جمیع مکونات کفیه چو که شهادت طلب مشاهده این دنیای مجنون و تو جهان این مطلوب را صوم واجب است از الوفات طبیعت
همچنان که نوشته شد بر بنیاد و اولیاء پیش از شما تا باز دستند از حبس بشریت و واصل شدند بمقام امن و قربت و عین القضاة قدس سره در تمهیدات آورده
که صوم در شریعت عبارتست از ناخوردن طعام و شراب و در حقیقت عبارت از خوردن طعام و شراب اما طعام انا بیت عند ربی لطعمی و شراب سقم ربهم شراب باطنی و مقرر است
که این صوم جز عارفان را دست ندهد مثنوی موعود و چو یافت لذت قرب + نه به اکش کشش بود بر شراب + اکل و شرابش چو باشد انس بحق + دلم او در حق مستغرق
لقد از خوان لطیفش بینی + شربت از چشمم سارست یعنی آیاتاً مَعْدُودَاتٍ روزه دارید روزهای چند شمرده مراد روزه رمضان است که بیست و نه باشد یا سی روز گویند
این روز را ایام البیض است در ماهی و عاشورا که قبل از روزه رمضان فرض بوده فَمَنْ كَانَ پس هر که باشد مِنْكُمْ از شما که مکلفید بروزه قَرِيبًا بیمار که قوت روزه ندارد
یا مرضش بروزه زیادت شود أَوْ عَلَى سَفَرٍ یا اکب سفری بود که در آن قصری باید کرد چون افطار کند فَعِدَّةً پس برو است روزه داشتن بشمار آن روزه ها که افطار کرده
فَمِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ از روزهای دیگر وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ و بر آنانی که ایشان يُطِيقُونَهُ توانند که روزه دارند و خواهند که روزه ندارند فِدْيَةٌ فدا دادن است و
آن طَعَامُ مِسْكِينٍ خوردنی درویش هر روشی را بازاری هر روزی نصف صاعی انگنم بقول امام اعظم که قریب بدین باشد این حکم در ابتدا ای اسلام بوده و بعد از آن
منسوخ شده و گفته اند این جلا مضمر است و تقدیرش لا یطیقون یعنی کسی که نتواند روزه داشتن چون پیران از کار افتاده فدیة دهد و برین وجه حکم آیت منسوخ نباشد فَمَنْ
تَطَوَّعَ پس هر که زیاده بر تطوع خود خیراً نیکوئی را زیاده از مقدار فدیة دهد یا بیشتر از یک مکیں را طعام کند یا جمع کند میان صیام و طعام فَهَلْوَ
خَيْرٌ پس آن تطوع بهتر است مرا و بسبب نیوتی اجرو آن تَصُومُوا و آنکه روزه دارید مطیعان را میگویند یا رخصت دادگان را و افطار خیرٌ لَكُمْ بهتر
مرشرا از فدیة إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ اگر هستید شما بدانید فیض صوم را -

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ

ماه رمضان است که فرود آید و شد دروے قرآن راه نما برای مردمان و سخنان روشن از

الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَنْ كَانَ

هدایت و از جدا کردن حق و باطل پس هر که دریابد از شما آن ماه را پس البسته روزه دارد آنرا و هر که

مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا

بیمار باشد یا مسافر پس بروی لازم است شمار آنچه فوت شد از روزهای دیگر میخواند خدا بشما آسانی و نهي

يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِيُكَبِّرُوا الْعِدَّةَ وَلِيُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدٰكُمْ وَ

بشما و می خواهد که تمام کنید شمار را و به بزرگی یاد کنید خدا را بشکر آنکه راه نمود شمارا و

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ

شد که شما شاگرد باشید و چون استفسار کنند ترا بندگان من از حال من پس هر آئینه من نزدیکم قبول می کنم و دعای

الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلَيْسَ تَجِيبُوا إِيَّاهُ وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٩﴾

دعا کننده وقتی که دعا کند مرا پس باید که فرمانبرداری کنند برای من و باید که بگردند بمن تا باشد که راه یابند

شَهْرُ رَمَضَانَ این روزها که گفتیم ماه رمضان است الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ آن ماهی را که فرود آمده شده فیهِ الْقُرْآنُ در آن قرآن یعنی ابتدائی نزول در آن بوده و یا تمام قرآن در ماه رمضان از لوح محفوظ به آسمان دنیا فرود آمده و از آنجا آیت آیت یا سوره سوره بر وفق مصالح بندگان نازل شده و از حکمتها و تخصیص و زوره بدین ماه یکی این گفته اند که چون در این اوقات این کلمات که غذای اولوح است لبث ما فرستادیم پس از غذای اشباح اسماک لازم دارید و ما قرآن را منزل ساختیم هُدًى لِلنَّاسِ در حالتی که راه نمایند است مردمان را و بَيِّنَاتٍ و دلالتها بر روشن است مِنَ الْهُدَىٰ اِزْجَلال و حرم وَالْفُرْقَانِ و از حدود و احکام دسار شرع دین که جدا کننده است میان حق و باطل فَهَمَّ شَهِيد پس هر که حاضر باشد مِنْكُمُ الشَّهَدَاءُ از شماى مکلفان یعنی مقیم بلده بود در ماه رمضان یا هر که در میاب از شما بلال شهر را فليصمعه پس باید که روزه وارد آن شهر را و مَنْ كَانَ مَرِيضًا و هر که بیمار باشد أو عَلَى سَفَرٍ یا در سفر بود و افطار کند فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ پس برو است قضای آن روزه بعد از آن روزها از ایام دیگر تعجیر مقیم که در آیت اولی مذکور است حکم این آیت منوخ شد تَبَيَّنَ اللَّهُ مِغْوَاهُ خدای بِكُمْ الْيُسْرَ بِنِهَا آسانی وَلَا تَعْيِرُ فِدًى و می خواهد که بیمار باشد یا در سفر باشد و شوری لاجرم مسافر و مریض را رخصت افطار داد وَ لَتَكُنَّ مِنَ الْعِدَّةِ و می خواهد که شما تمام کنید روزهای رمضان را یا ایامی را که در آن بعد از من و سفر افطار کرده اید وَ لَتَكُنَّ مِنَ الْعِدَّةِ و با بزرگی یا بکینده خدای را یا بکینده و شنب عید فطر از وقت رویت هلال تا روز و از اول روز تا وقت ادای نماز عید علی ما هَدَى كُمْ بِرَأْسِهِ که نمود شما را بصوم و لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ و تا مگر شما شکر گویند بر نعمت تیسیر یا ایجاد ثواب روزه و تخصیص فدا که الصوم لی و انا اجزى به و از فضایل روزه یکی آنست که او را از بندگان با وجود تعبد بدان سلب میکند و بخود شرف اختصاص می بخشد که الصوم لی و مجازات آنرا بحضرت خود اختصاص می دهد که انا اجزى به بیست هر چه بدان شرع بشارت ده است از هر عرفی انا اجزى به است و اِذَا سَأَلَكَ و چون پرسند ترا ای محمد عبادی بندگان عَرَفْتِی از صفت من یا معاشرین با ایشان در وقت دعا قُلْ فِی قَرِيبٍ پس من نزدیک ام بعلم و اجابت صحابه گفتند که خدای چگونه بخوانیم و گویند اعرابی سوال کرد که یا رسول الله خدای بمن نزدیک است تا با و را گویم یا دوست تا آواز بلند بزنم این آیت نازل شد که من به بندگان نزدیکم و بهر نوع که مرا بخواند بر من پوشیده نیست اُجِيبْ اِجَابَتِ بَكُنْتُمْ دَعْوَةَ الدَّاعِ خواندن خواننده را اِذَا دَعَاكَ چون مرا بخواند حاجت او را روا می سازم اگر نخواهم یا سوال آن موافق قضا بود یا خیر بنده و اجابت آن بود فليست بغير دُعَايٍ پس باید که بندگان مرا اجابت

[illegible]

مکنند و لم یکنوا ای و مادر که را مادر عمر ثابت باشد یا ذوق انسان با حیات منقطع باشد کَلَّمَهُ سُدُّ قَدْ تا باشد که راه راست برآید بعضی برانند که او ازین عباد و اعیان و نزه دارانند که دعای ایشان قریب است

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَ

حلال کرده شد برای شما در شب روزه محالطت کردن یا زنا نمود ایشان بمنزله پوشش از شمارا و

أَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنْكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ

شما بجای پوشش اید ایشان را دانست خدا که شما خیانت می کردید در حق خویشان پس بهرانی بازگشت

عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَأَبْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا

بر شما و درگذشت از شما پس الحال مخالفت کنید باز نان خود و طلب کنید آنچه مقدر کرده است خدا برای شما یعنی اولاد و بخورید

وَأَشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ

و. منوشید تا آنکه روشن شود برائے شما رشته سفید از رشته سیاه مراد از رشته سفید مجرست

ثُمَّ أَتَمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي

پس از آن تمام کنید روزه را تماشا شب و مسائل مکنید زنان را در حالیکه معتکف باشید و در

الْمَسْجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ

مسجد اینها منہیات خداست پس نزدیک مشوید بآنها

[illegible]

باشید که بخوانید بلفسهای خود و دم روا دید بر خود مباشرت در غیر وقت آن قات عکس که پس بر جمع کرد بر شما بر حمت و نصحت و او بار کتاب مفطرات و ربهامی روزه و عفا

خدای بر شما در لوح محفوظ یعنی فرزندان آدم است که غرض اصلی از مباحثت بقای انس باید که طلب صل باشد مجرد التذاف بشهرت و کُلُوا و شَرِبُوا و بیاشامید و شربهای دوزخ

است و صحیحین آمده که بعضی از صحابه که رشته سفید و رشته سیاه بر پای بسته بمحطرات اشتغال می نمودند تا وقتی که میان بیاض و سواد فرق پیدا می نماید آنگاه که مین الفجر بیان خط ابیض است

و حال آنکه شما میمان باشید فی المسجد و در مسجد با مرد اهل اعتکاف اند که از صورت مباشرت منوع گشته اند و اما مالک همه تلذذات بر حکف حرام میدارد و نزد محققان اعتکاف

نگاه داشتن سس نیت در دایره اقامه ولایتی روح البیضاء و آنکه فرموده که اختلاف بس سس نیت و حفظ جوارح و مراعات وقت چون این سه شرط بجاری هر یکی که خواهی تحصیل لای بود مرتبه بدست در آمد و خادم را گفت مرا بقیع پاک نشان ده تا نماز گذارم خادم گفت دل خود را از اسواهای الشبک کن و هر جا که میخوای نماز گذار ابیات اذان محراب برو و مکر دان + اگر در مسجدی در در خواست +

تجاوز از آنچه وقتیکه قربان طاف نشو و نما و از آن خود چکریه صورت بند کد لک همچنانکه تبیین این احکام فرموده است بیان میکند خدای الیه نشانه‌های خود را از امر و نهی و وعده و وعید و لکاس برای عامه و خاصه و

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِّنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَ

و بکشید مشرکان را هر جا که ببید ایشان را و بیرون کنید ایشان را از آنجا که بیرون کردند شما را یعنی از مکه و

الْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقْتُلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقْتَلُواكُمْ

و غلبه شرک سخت تر است از قتل و کارزار کنید با ایشان نزدیک مسجد الحرام تا آنکه کارزار کنند با شما

فِيهِ فَإِنْ قَتَلُوكُمْ فَأَقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ۝۱۹۱ فَإِنْ انْتَهَوْا

در آنجا پس اگر بکشند با شما پس بکشید ایشان را همچنین است جزای کافران پس اگر باز مانند

فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝۱۹۲ وَ قَتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ

پس هر آینه خدا آمرزنده مهربان است و بکشید با ایشان تا آنکه تافود شود شرک و شود دین

الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ۝۱۹۳ الشَّهْرُ الْحَرَامُ

محض برای خدا پس اگر باز مانند پس نیست دست درازی مگر بر ستمکاران ماه حرام

بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتِ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا

عوض ماه حرام است و بزرگها بایک که عوض می شود پس هر که تعدی کند بر شما پس دست درازی کنید

عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ۝۱۹۴

بر روی مانند دست درازی و بر شما و خدا کنید از خدا و بدانید که خدا با پرهیزگاران است

وَأَقْتُلُوهُمْ وَبَشِّرْهُمْ بِقَاتِلِهِمْ هَلْ يَسْمَعُونَ ۝۱۹۵ وَ قَتِلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۱۹۶

و بکشید مشرکان خود را و بشارت دهید به کفار خود آیا می شنوند و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند

وَأَقْتُلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۱۹۷ وَ قَتِلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۱۹۸

و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند

وَأَقْتُلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۱۹۹ وَ قَتِلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۰

و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند

وَأَقْتُلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۱ وَ قَتِلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۲

و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند

وَأَقْتُلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۳ وَ قَتِلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۴

و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند

وَأَقْتُلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۵ وَ قَتِلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۶

و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند

وَأَقْتُلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۷ وَ قَتِلُوا كَافِرِيكُمْ هَلْ يَرْجِعُونَ ۝۲۰۸

و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند و بکشید کفار خود را آیا باز می گردانند

و بدانید که خدا با پرهیزگاران است و بدانید که خدا با پرهیزگاران است

رسالت پناه ۳ عزم عزم قضا که جمعی گفتند که تا نوشته راه ندایم و آنها را که دسترس است بماند چیزی نمی دهند که نوشته راه سازیم حکم شد که -

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا

وخرج کنید در راه خدا و می کنید نویشتن را بسوی هلاک و نیکو کاری کنید

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۱۹۵ وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ

و هر آینه خدا دوست می دارد نیکوکاران را و تمام کنید حج و عمره برای خدا پس اگر بازداشت شوید

فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ

لازم است آنچه سهل باشد از قربانی و متراشید سرهای خود را تا آنکه رسد قربانی

مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ

بجایش پس هر که باشد از شما بیمار یا او را رنج باشد در سر او پس از آن عوض

صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ

روزه یا صدقه یا قربانی پس چون امان شدید پس هر که بهره ور شد بسبب ادای عمره تا وقت حج

فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ

پس لازم است آنچه سهل باشد از قربانی پس هر که نیابد لازم است روزه داشتن سه روز در وقت حج

وَأَنْفِقُوا و نفقه کنید ای تو اگران فی سبیل اللہ در راه خدای که جہاد است وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ و می کنید غور را بدستهای خود را الی التَّهْلُکَةِ و تهلکت یعنی بخل کنید مَوَدَّی و مودت یعنی دوستی بخل نیست مردار سوا کند + بلکه در چاه هلاک کش افکند + روی جنت را بجا بیند بخل + بسته بر افتاده اند بای بی اختیار با جهنم کارمیت + جای مسک جز میان نارمیت و احسنوا و نیکو کنید باغایان ان الله بدستیکه خلای یحب المحسنین دوست دارد نیکوکاران را و اتموا الحج والعمرة و تمام کنید حج و عمره را یعنی مناسک حدود و فرائض و سنن و آداب آنرا تمامی بجای آرید لله برای خدای نه چون کفار که طواف و تبسمه نمائتان میکنند فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ پس اگر بازداشت شوید به بیماری و خوف دشمن و گم شدن قوت گم شدن را حل فَمَا اسْتَيْسَرَ پس بر شما است آنچه میسر شود من الھدی از قربانی و از بمنای بایز تر است و محل فرج است بقول امام اعظم و لَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ و متراشید سرهای خود را یعنی از احرام بیرون می آید حتی یبْلُغ الھدی تا وقتی که برسد ثانی محله بر محل او که منی است فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ پس هر که باشد از شما مَرِيضًا بیمار در وقت احرام او بِهِ أَذًى یا باشد او را رنج من رَأْسِهِ از سر او چون صلع یا جرح یا غلبه جنبندگان در و بدین سبب ضرورت شود که متراشند فِدْيَةٌ پس برو است فیه و ادون در باب نزول آمد که کعب بن عجره را وقتی که مخم بود خرنگان وی بوی آورده بودند و چون موقوف خط دیده در کاسه سرش افتاده بودند حضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدان اطلاع یافته فرمود که متراش و گو سپندے بکش و در ویش آن را بخور آن گفت یا رسول اللہ بدان دسترس ندارم حکم صادر شد که فدیہ هر قن صیام از روزه و بحیث مفر شده که سه روز روزه دارد اَوْ صَدَقَةٍ یا صدقه و بد آن طعام دادن شش مسکین باشد هر یک و من از گندم اَوْ نُسُکٍ یا قربانی دادن آن گو سپندی است فَإِذَا أَمِنْتُمْ پس چون امان شوید از خوف عدو یا از مرض فَمَنْ تَمَتَّعَ پس هر که بر خورد بِالْعُمْرَةِ الی الْحَجِّ یعنی جمع کند میان حج و عمره در سفر واحد بطریقه تمتع ببايد دانست که حج و عمره یا بطریق افراد است که اول حج احرام گیرد و شرائط آن بجا آرد و چون حج تمام شد از عمر بیرون افتد بر زمین حل و از آنجا بعمره احرام گیرد و اعمال وی بجا آرد و نزد امام شافعی و امام مالک این افضل است یا بطریق قرآن که در وقت احرام نیت حج و عمره کند و گوید لبیک حج و عمره معا و بر اعمال حج اقتضا کند که عمره در او مندرج است چون وضو و غسل و نزد امام اعظم این قسم فاضلتر است یا بوجہ تمتع که چون در موسم حج بر میقات رسد احرام بعمره گیرد و بگوید از آن اعمال عمره فاعل شود و از احرام بیرون آید و مخطورات تمتع گردد و آنکه از دون مک

عند المقتل عین

حکم روزه داشتن سه روز است پس هر که نیابد لازم است روزه داشتن سه روز در وقت حج و اگر بازداشت شوید به بیماری و خوف دشمن و گم شدن قوت گم شدن را حل فَمَا اسْتَيْسَرَ پس بر شما است آنچه میسر شود من الھدی از قربانی و از بمنای بایز تر است و محل فرج است بقول امام اعظم و لَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ و متراشید سرهای خود را یعنی از احرام بیرون می آید حتی یبْلُغ الھدی تا وقتی که برسد ثانی محله بر محل او که منی است فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ پس هر که باشد از شما مَرِيضًا بیمار در وقت احرام او بِهِ أَذًى یا باشد او را رنج من رَأْسِهِ از سر او چون صلع یا جرح یا غلبه جنبندگان در و بدین سبب ضرورت شود که متراشند فِدْيَةٌ پس برو است فیه و ادون در باب نزول آمد که کعب بن عجره را وقتی که مخم بود خرنگان وی بوی آورده بودند و چون موقوف خط دیده در کاسه سرش افتاده بودند حضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدان اطلاع یافته فرمود که متراش و گو سپندے بکش و در ویش آن را بخور آن گفت یا رسول اللہ بدان دسترس ندارم حکم صادر شد که فدیہ هر قن صیام از روزه و بحیث مفر شده که سه روز روزه دارد اَوْ صَدَقَةٍ یا صدقه و بد آن طعام دادن شش مسکین باشد هر یک و من از گندم اَوْ نُسُکٍ یا قربانی دادن آن گو سپندی است فَإِذَا أَمِنْتُمْ پس چون امان شوید از خوف عدو یا از مرض فَمَنْ تَمَتَّعَ پس هر که بر خورد بِالْعُمْرَةِ الی الْحَجِّ یعنی جمع کند میان حج و عمره در سفر واحد بطریقه تمتع ببايد دانست که حج و عمره یا بطریق افراد است که اول حج احرام گیرد و شرائط آن بجا آرد و چون حج تمام شد از عمر بیرون افتد بر زمین حل و از آنجا بعمره احرام گیرد و اعمال وی بجا آرد و نزد امام شافعی و امام مالک این افضل است یا بطریق قرآن که در وقت احرام نیت حج و عمره کند و گوید لبیک حج و عمره معا و بر اعمال حج اقتضا کند که عمره در او مندرج است چون وضو و غسل و نزد امام اعظم این قسم فاضلتر است یا بوجہ تمتع که چون در موسم حج بر میقات رسد احرام بعمره گیرد و بگوید از آن اعمال عمره فاعل شود و از احرام بیرون آید و مخطورات تمتع گردد و آنکه از دون مک

وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ

و هفت روز و تینک باز گردید از سفر این یک ده تمام است این حکم آنراست که نباشد قبیله و

۲۴
۸

حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ^(۱۹۶)

باشند مسجد حرام و حذر کنید از خدا و بدانید که خدا سخت عقوبت است

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا

حج موقت است با بهائی دانسته شده پس هر که لازم کرد بر خود درین ماهها حج را یعنی احرام بست پس مخالفت زنان جایز نیست در حج و نه بکاری نه

جِدَالٍ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَّعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ

با هم مناقشه کردن در حج و هر چه می کنید از نیکی میدانند او را خدا و توشه همراه گیرید هر آینه بهترین فواید

الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ^(۱۹۷)

توشه پر پیزگاری است و از من بترسید ای خداوندان خرد

وَسَبْعَةٍ روزه داشتن هفت روز دیگر إِذَا رَجَعْتُمْ چون باز گردید بطن خود تِلْكَ این ایام یعنی سه و هفت عَشْرَةٌ کَامِلَةٌ ده عدد تمام است این قیید برای تاکید است و زیادی اهتمام با تمام آن ذَلِك این حکم برای یاسیم یا تمتع و قرآن لِمَنْ مَرَّ کسی راست که لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ نباشد اهل او یعنی نباشد ساکن مکه حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ مسجد حرام یعنی آنجا نباشد نه کسی چه آنجا قیام در شهر حج برود عبادت تمتع می تواند شد و اهل حرم و رعین از من حج بعمره احرام میتواند گرفت پس ایشان را قرآن تمتع نباشد و این قول امام اعظم است وَاتَّقُوا اللَّهَ و بترسید از خدای و بر آنچه در باب حج صادر شده محافظت نمایند وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ و بدانند که خدای شَدِيدُ الْعِقَابِ سخت عقوبت است بر کسی که حفظ امر و نهی نکند الْحَجَّ زمان حج أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ ماههای معروف و مشهور اند یعنی شوال و ذوالقعدة و نه روز از ذوالحجه و شب و صبح بزمه ایام شافعی و امام اعظم روز بخرا نیز و شمار آورده که منی فَرَضَ پس هر که فرض گرداند بر خود فی هئِ الْحَجَّ درین ماهها حج را تبلیغ و سوق دهد بزمه ایام حنفی و بر نیست احرام بقول شافعی فَلَا رَفَثَ نفی است بمعنی نهی یعنی باید که از جماع و ملاعبت با نسوان پرهیز کند یا کلام بیهوده نگوید وَلَا فُسُوقَ و از حد شرع در نه گذرد و ارتکاب محظورات نکند وَلَا جِدَالٍ و باید که جدال و جنگ نکند با خدا و مان و رفیقان و خصومت نورزد فی الْحَجِّ در ایام حج قریش با یکدیگر محاربه ننمودند و نهی و هر یک میگفتند حج من تمام است این حکم فرود آمد که جدال نکنید وَمَا تَفَعَّلُوا و آنچه می کنید مِنْ خَيْرٍ از نیکی که یَعْلَمُهُ اللَّهُ میدانند آن را خدا وَتَزَوَّدُوا و توشه بگیرید قومی از قافلین بیزاد و راه قصد حج کردند و در مکه اطهار احتیاج نموده از اهل قافله چیزهای طلبیدند من تعالی فرمود که توشه بردارید تا بر دل مردم گران نباشد فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى پس بهترین توشه پر پیزگاری است از طبع و ترک تشویش دادن مردم و سوال نکردن از ایشان و نزد عرفا درین آیت اشارت بر نزود و بتوشه گرفتن در سفر آخرت است و بهترین زاد می در آن پر پیزگاری است امام قشیری فرموده که تقوی عوام دور شدن است بتن از لوث گناه و تقوی خواص اجتناب است بمر از مشابیه اسوای الله و حقیقت آنست که بی توشه در راه عشق بسیر نتوان برد و نیز او شوق مرحله محبت طی نتوان کرد و بیست زاد راه عاشقان در دوستی زرد و آه + راه زین گنه است بم الله که دارد عزم راه + وَاتَّقُونِ و بترسید از من يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ ای خداوندان قتل -

أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿۴۲﴾ وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي

این گروه ایشان را است بهره از ثواب آنچه عمل آوردند یعنی از ثواب آخرت و خدا زود کننده حساب است و یاد کنید خدا را در

أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا أَثَمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا

چند روز شمرده شده یعنی ایام منی پس سیکه شتاب کوچ بکند در دو روز یعنی از راه منی پس گناه نیست بروی و آنکه دیر ماند پس

أَثَمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿۴۳﴾ وَمِنْ

گناه نیست بروی مآزنا که پرهیزگاری کند و ترسید از خدا و بداند که شما بسوی من برای محاسبه خواهید شد و از

النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي

مردمان کسی هست که بشگفت می آرد ترا سخن او در باب زندگانی دنیا و گواه می آرد خدا را بر آنچه در دل

قَلْبِهِ وَهُوَ الذُّخْرُ الْخَصَامُ ﴿۴۴﴾ وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَ

وی است حال آنکه او سخت ترین ستیزندگان است و چون ریاست پیدا کند بشتابد در زمین تا تبااهی کند در آنجا و

يُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ ﴿۴۵﴾

نابود سازد زراعت و مویشی را و خدا دوست ندارد تباہ کاری را

أُولَئِكَ آن گروه که خیر دنیا و آخرت می طلبند لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا از آنچه عمل کردند یعنی درخواست نمودند وَاللَّهُ وَخَدای مبرورِ الْعِصَابِ زود شمار است بمقدار الحشر شمار خلافت کند وَاذْكُرُوا اللَّهَ و یاد کنید خدای را یعنی تکبیر بگوئید فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ در روزهای شمرده که آن ایام تشریق است و آن هر روز باشد بعد از عید اضحی و زود اتمام اعظم بعد از نماز صبح عرفه تا عصر روز عید و بقول صاحبین تا عصر آخر ایام تشریق در عقب بست و سمنای تکبیر باید گفت امام شافعی درین سلسله موافق صاحبین است فَمَنْ تَعَجَّلَ پس هر که شتاب کند و از منی برود فِي يَوْمَيْنِ درین دو روز یا زودیم و دوازدهم ذی الحجه فَلَا أَثَمَ عَلَيْهِ پس بروی گناهی نیست یعنی از اعراب در جاهلیت متعجل را آثم می گفتند و جمیع متاخر را حق سحار و قمار فرمود که تعجیل نصبت است و هیچ گناهی نیست وَمَنْ تَأَخَّرَ هر که تاخیر کند و در شب زمینی باشد فَلَا أَثَمَ عَلَيْهِ پس بروی هیچ جرعی نیست مطلقاً و زود بال نباشد لِمَنِ اتَّقَى مگر کسی که پرهیزد و بعد از ادای حج تا آخر عمر تقوی را شعار خود سازد وَاتَّقُوا اللَّهَ و ترسید از خدای در بقیه عمر و اعلموا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ شما بدانید که شما را بسوی خدای تعالی محشور خواهید شد و بمجازات و مکافات خود خواهد رسید وَكَفَى النَّاسِ و از مردمان هست مَنْ يُعْجِبُكَ آن سیکه خوش آید ترا و در گفتن آن قَوْلُهُ سخن گفتن او و آن حسن ثقیفی بود که حضرت رسالت پناه آمد و در پیشین سخن و نیکو صورت بود حضرت را طراوت وی و خلوت گفت گوی او خوش آمده مضمون کلماتش این بود که آمده ام تا حلقه بیعت اسلام در گوش را در کشم و غماش خدمت سید عالم بر دوش مطاوعت کنم و این سخن را بسوگند مو که ساخته خدای بگوای آورد و چون بازگشت و از عمارات مدینه در گذشت زراعت قومی را با تشبیه و چهار پایان مسلمانان را بشیر چپ کرد حتی سبحان تعالی آیت فرستاد که کسی از مردمان اگر هست که ترا در عجب می انگند سخنی که او می گوید فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا در مصالح زندگانی دنیا وَيُشْهَدُ اللَّهُ و بگوای می آرد خدای را علی ما فِي قَلْبِهِ بر آن چیز که در دل او است یعنی میگوید که دل زبان من یکی است وَهُوَ و حال آنکه او الذُّخْرُ الْخَصَامُ ستیزنده ترین دشمنان است وَإِذَا تَوَلَّى و چون برگردد از حضرت تو سخی برود و بشتابد فِي الْأَرْضِ در زمین مدینه لِيُفْسِدَ فِيهَا تا فساد و تباهی کند و رَأَى و يَهْلِكَ الْحَرْثَ و نابود گرداند گشتن را را بسوختن و النَّسْلَ و هلاک کند چهار پایان را وَاللَّهُ وَخَدای لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ نمی پسندد معیشت و تباہ کاری را

سَلُّ بَنِي إِسْرَءِيلَ كَمَا آتَيْنَهُمْ مِّنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ ط وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ

پرس از بنی اسرائیل چه قدر دایم ایشان را از نشانه روشن و هر که بدل کند نعمت خدا را

مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ زَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

پس از آنکه بیاید بوی العینی کفر پیش گیرد تا نعمت مفقود گردد پس هر آینه خدا سخت عقوبت است آراسته کرده شده است کافران را

الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ

زندگانی این جهان و سخریه می میکنند با اهل ایمان و کسانی که تقوی دارند بالاتر از ایشان باشند روز

الْقِيَامَةِ ط وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۝ كَانَ النَّاسُ أُمَّةً

قیامت و خدا روزی میدهد هر که خواهد بشمار یعنی بسیار بودند مردمان یک گروه

وَاحِدَةٌ فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ ط وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ

پس فرستاد خداوند انبیاء را پیغامبران را بشارت دهنده و بیم کننده و فرود آورد با ایشان

الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ ط وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ

کتاب براساسی تا حکم کند آن کتاب میان مردمان در آنچه اختلاف کردند در آن و اختلاف نه کردند در آن

سَلُّ پرس خطاب با حضرت است یا هر که که صلاحیت خطاب دارد میگوید پرس بَنِي إِسْرَءِيلَ بنی اسرائیل را که کَمَا آتَيْنَهُمْ ماچند داده ایم بدان ایشان را مِمَّنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ از نشانه های روشن و پیاپی های نیکو و دشمنی های بد و پیاپی ها و عصا و یاربیا و من سلوی و امثال آن و مَنْ يُبَدِّلْ و هر که تبدیل دهد از یهود و برگرداند نعمت الله لغت خدا را که صفت پیغمبر است مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ از پس آنکه آمده است بدو بتوریت فَإِنَّ اللَّهَ پس بدستیکه خدای شَدِيدُ الْعِقَابِ سخت عقوبت است بدو در دنیا بقتل و امر و اجلائی ط و آخرت بعذاب بے منتها زینَ الَّذِينَ كَفَرُوا آراسته گردانیده شد برای ناسپاسان پوشندگان الْحَيَاةُ الدُّنْيَا زندگانی دنیا را تا بدان فریفته می شوند و مغرور می گردند و یَسْخَرُونَ و سخریه میکنند و قسوس میگیرند مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا از آنکه ایمان آورده اند اغنیای قریش بر فقرای صحابه چون بلبل و عمار و امثال ایشان ضعیفند و میگویند محمد صلم را نگردد که میگوید باین گدایان کار جهان است میکنم و اسل عظمت اشرف عرب و بنای روم و عادات ایشان در شکستم و اگر کار وی حق بودی میبایستی که سادات عرب و امثال قبائل تبع وی بودند حق سبحانه فرمود که وَالَّذِينَ اتَّقَوْا و آنکه پرهیزگاری کردند یعنی این دو ایشان گدایان قَوْفَهُمْ زبر ایشان اند یعنی بالای قسوس کنندگان یَوْمَ الْقِيَامَةِ در روز قیامت یعنی مومنان در درجات اعلی علیین باشند از فردوس برین و کافران در درکته اسفل سافلین و سَجَنَ سَجَنَ وَاللَّهُ يَرْزُقُ و خدای روزی میدهد مَنْ يَشَاءُ هر که را خواهد بِغَيْرِ حِسَابٍ بے اندازه كَانَ النَّاسُ بودند و میان یعنی آدم و اولاد او أُمَّةً وَاحِدَةً گروه یگانه بر یک ملت بعد از آن مختلف شدند فَبَعَثَ اللَّهُ پس برانگیزخت خدای النَّبِيِّنَ پیغمبران را یعنی شیت و ادیس و غیر ایشان مُبَشِّرِينَ خرد و دهنده اهل طاعت را بثواب و مُنْذِرِينَ و بیم کنندگان را بآب معصیت را بعقاب و گویند در زمانی که نوح مبعوث شد همه عالم بر ملت کفر بودند و در وقت رسالت ابراهیم نیز همین واقع بود حق سبحانه پیغمبران را فرستاد و أَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ و منزل کرد بایشان کتابها که احکام شریع ایشان در آن مبین بود بِالْحَقِّ براساسی و درستی لِيَحْكُمَ تا حکم کند هر پیغامبری بَيْنَ النَّاسِ میان مردمان فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ در آنچه اختلاف کردند و مَا اخْتَلَفَ فِيهِ و اختلاف کردند در حق یا در کتاب یا در امر و دین

إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَ تَهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ

مگر کسانی که داده شد بدیشان کتاب یعنی امت دعوت بعد از آنکه آمد بایشان نشانها از جهت حسد و میان خویش پس راه نمود خدا

الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

مومنان را بآن حق که اختلاف کردند در وی باراده خود و خدا راه می نماید کسی را که خواهد

إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَكِنَّا يَأْتِكُمْ

بسوئی راه راست آیا پنداشتید ای مردمان که در آید بهشت حال آنکه هنوز پیش نیامده است

مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْمُ الْبُاسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَزُلْزِلُوا حَتَّى

شمارا حالت آنانکه گذشتند پیش از شما رسید بایشان سختی و محنت و جنبانید شدند تا آنکه

يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرُ اللَّهَ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ۝

میگفت پیغمبر و کسانی که ایمان آوردند با وی که باشد یاری دادن خدا آگاه شو که هر آینه یاری دادن خدا نزدیک است

إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مگر آنکه کتاب بدیشان داده بودند از یهود و نصاری که ایشان تبدیل تحریف میکردند من بعد ما جاء تَهُمُ الْبَيِّنَاتُ از پس آن که آمد بدیشان البیِّنَات معجزهای روشن و حجتهای هوید و خلاف ایشان از روی تدبیر بود بلکه بَغْيًا بَيْنَهُمْ از جهت حسد که میان ایشان هست یا از روی ستمکاری فَهَدَى اللَّهُ پس راه نمود خدای الَّذِينَ آمَنُوا آنرا که ایمان آورده اند لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ بدان چیزی که اختلاف کردند بدان مِنَ الْحَقِّ از حق بیان مختلف فیهِ است یعنی حق بسوئی مومنان را بحق مختلف فیهِ راه نمود بِإِذْنِهِ بعلم و ارادت و امر خود این اختلاف و امر قبله بود که بعضی روی بشرق آوردند و بعضی بغرب خدای راه نمود کرد مومنان را بکعبه که وسط است یا مخالفت در فضل آیام هفتم نمودند یهود و نصاری یکشنبه اختیار کردند حق تعالی این امت را بجمع که فاضل ترین روزهاست راه نمود وَاللَّهُ يَهْدِي خدای راه می نماید مَنْ يَشَاءُ هر کرامی خواهد لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ بسوئی راه راست که آن راه نسیما و اولیا است أَمْ حَسِبْتُمْ که یا می پندارید ای مهاجران که ترک خان و مان گرفتارید و در محنت فاقه و کربت غربت گرفتارید أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ آنکه به بهشت در آید و لَكِنَّا يَأْتِكُمْ و نیاید شما مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مانند آنان یعنی محنت آنانکه گذشتند از قَبْلِكُمْ از پیش شما یعنی پیغمبران صدیقان و تابعان ایشان محصل آیت آنست که می پندارید که را بندگان به بهشت روید و شما نرسید آنچه دوستان خدا پیش ازین کشیده اند مَسْتَهْمُ الْبُاسَاءِ بدیشان رسید سختی و ناکامی و درویشی وَالضَّرَاءِ و بیماری و شکستگی و گرسنگی نقل است که میان مکّه و طائف هفتاد پیغمبر یافتند که سبب موت ایشان گرسنگی بوده و در حدیث آمده که سخت ترین بلا متوجه انبیاء است و نکته ما اودی نبی مثل ما اودیت مؤید این قول است مَثْنُوِي زان بلا با بنیاد شدند و سرسبز هفتی افراشته شدند هر که در راه محبت پیشتر برود او بار محنت بیشتر پس انبیاء و مومنان به محنت گذارند و زُلْزِلُوا و از جای برانگیخته شدند از بسیاری بلا که بدیشان میرسد حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ تا آنکه گفت پیغمبر ایشان وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ گفته اند آنکه ایمان آورده بودند با آن پیغمبران یعنی گفتند با اتفاق او مَتَى نَصُرُ اللَّهَ کی باشد یاری دادن خدای ما رَأَوْفٌ وادان بر خصمان الهی تا تسجیل نصرت می کردند آنکه بر سبیل شک فرمودند حق سبحانه بر سوال ایشان پیغام داد أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ بدانند که یاری دادن خدای مومنان را قَرِيبٌ نزدیک است -

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ ۖ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَ

سوال میکنند ترا که کدام نوع خرج کردن خرج کنند بگو آنچه خرج کردید از مال پس مادر و پدر را باید و

الْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۖ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ

نخویش و ندان را و یتیمان را و درویشان را و مسکینان را و آنچه کنید از نیکی

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ۖ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ

پس بر آیین خدا بوی داناست لازم کرده شد بر شما جنگ و آن دشواریست شما را و شاید که شما

تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ

ناخوش دارد چیز را حال آنکه وی بهتر باشد شما را و شاید که دوست دارید چیزی را حال آنکه وی بد باشد شما را و خدا

يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۚ

میداند و شما نه میدانید

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ چه چیز نفقه کنند سوال کننده عمر بن جموح بود مردی بزرگ و توانگر از حضرت پرسید که مال چندین ارم چه نفقه کنم حق تو را فرمود قُلْ بگو ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم مَا أَنْفَقْتُمْ آنچه نفقه می کنید و اخرج می نمایند یعنی از مال فَلِلْوَالِدَيْنِ پس برای مادر و پدر او باید و سوال از وجه نفقه بود و جواب در بیان مصرف آمد که اهتمام بدان بیشتر است زیرا که نفقه وقتی معتدیه باشد که به محل خود واقع شود و از جمله مصارف نفقه والدین اتم است وَالْأَقْرَبِينَ و نخویشان نزدیک که وارث نباشند چه آن صله رحم است وَالْيَتَامَى و بی پدران خردسال که قادر نباشند بر اکتساب نفقات وَالْمَسْكِينِ و درویشان که چاره معیشت خود ندارند وَابْنِ السَّبِيلِ و راه گزریان مهملان و آنچه کنید از نیکی و آنچه کنید از نیکی و آنچه کنید از نیکی پس بدو که خدای به عَزَّوَجَلَّ آنچه داناست و بر آن جزا خواهد داد وَكُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ فرض شد بر شما کارزار کردن با دشمنان دین و نزد محققان قتال بر نفس و شیطان است زیرا که عظیم ترین دشمنان اینانند و این قتال را شما سخت مکرده میدانید چه آنکه نفس را خوردنی خوش و خوابیدن و لباس علی پوشیدن خوش می نماید و نخواهد که در گذشته روی بر بندگی آرد و خود را یکی از این بندگان حق شمارد پس خلاف نفس بر شما مکرده است و حال آنکه خلاف نفس بر شما بهتر است از عبادت صد سال وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ و آن قتال مکرده است مرطع شما و شاق است بر نفس شما و این گراهِیت نه فرمان خدای را بوده بلکه مقتضای طبع بشری آن است که تلف مال و هلاک نفس را کاره باشد وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ و شاید که شما مکرده دارید چیزی را به نفرت طبیعت خود و وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ حال آنکه آن نیکی باشد شما را بپول غزوه مکرده می شمارد و نیکی شما در آنست هم بحسب دنیا از ظفر و عنیمت و قمر اعدا و اعزاز دین و هم بجهت آخرت از توبه و شهادت و عیم مخلد و درجات علیین و عَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا و شاید آنکه دوست دارید شئی را چیز را از روی کسالت طبع که آن تخلف است از جهاد و وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ و آن بدی باشد شما را هم در دنیا بتحمل ذل و غلبه اعدا و هم در آن سرنه بجرمان از ثواب غزو و بعد از درجه شهادت وَاللَّهُ يَعْلَمُ خُصْمَای می دانند مصلحت شما و أَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ و شما آن را نمی دانید -

۱۰۳۰

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدُّ

وسوال میکنم ترا از ماه حرام از جنگ کردن در آن بگو جنگ کردن در وی سخت کاریست و بازداشتن

عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكَفَرُ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ

از راه خدا و ناگرویدن بخدا و بازداشتن از مسجد حرام و بیرون کردن اهل این مسجد از وی سخت تراست

عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ ۖ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى

نزدیک خدا و فتنه انگیزان سخت تر از کشتن و همیشه باشند که جنگ می کنند باشند تا آنکه

يُرَدُّوْكُمْ عَنْ دِيْنِكُمْ اِنْ اسْتَطَاعُوْا وَمَنْ يَّرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِيْنِهٖ

بازگردانند شما از دین شما یعنی از اسلام اگر توانند و هر که برگردد از شما از دین خود

فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ

پس کا فرمیدو پس آن گروہ نابود شد کارهای ایشان در دنیا و آخرت و

أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٦٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا

ایشانند باشندگان دوزخ ایشان در آنجا جاوید اند هر آئینه آنانکه ایمان آورند و آنانکه هجرت کردند

وَجَاهِدْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾

و جهاد نمودند در راه خدا آن گروه امید دارند بخشایش خدا را و خدا آمرزنده مهربان است

يَسْتَلُوْكَ مِي پُرسد ترا عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ اِنْ هَا هِيَ قِتَالٌ فِيْهِ یعنی از قتال در حضرت رسالت پناه و سال دوم از هجرت عبدالمطلب بحش را با جمعی از صحابیان
نخله فرستاد و میان ایشان کاوان قریش که از طائف می آمدند مقابل افتاد و عمر و حضرمی از کفار که شده و نمازشم بلال رجب بنظر مسلمانان درآمدند استند که آن روز صبح جمادی الآخر
بوده یا غرة رجب بعد از انتشار این خبر کافران آغاز طعن کردند که محمد ماه حرام را حلال کرد و اتباع خود را بخون ریختن و قتل انگیزتن در ماه رجب فتوی داد مسلمانان از قتال در ماه حرام
سوال کردند جواب آمد که قُلْ قِتَالٌ فِيْهِ بگو ای محمد که جنگ در ماه حرام کیست کار بزرگ است هنوز در آن وقت قتال در ماه حرام حرام بوده و حرمت آن
بآیت اسيف منسوخ گشت و اگر چنان قتال بزرگ بوده اما آنچه کافران می گفتند از نبی راهی و صَدَّقَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ و باز دشمن مسلمانان را از ایمان و کُفْرُ بِلَّهِ
و ناگردیدن بخدای وَالسَّيِّدِ الْحَرَامِ و کفر بمسجد حرام یا منع مردم از طواف آن و نماز در آن و اخراج اهل بیت و بیرون کردن اهل مسجد یعنی پیغمبر و اصحاب او رخص
منه از مسجد بلکه از مکه کبر مسجد شمل است اَلْكَوْمُ عِنْدَ اللَّهِ بزرگتر است نزدیک خدای از قتال رجب عقوبت آن بیشتر و الْفِتْنَةُ و شرک بخدای اَلْكَوْمُ
مِنَ الْقَتْلِ بزرگتر است از قتل حضرمی و لَا يَزَالُ النَّوْنُ و همیشه باشند مشرکان که بقصص عناد یَقَاتِلُوْكُمْ با شما می مومنان جنگ کنند حتی یُرَدُّوْكُمْ شاماً
باز گردانند عَنْ دَجِبٌ که از دین شما که اسلام است اِنْ اَسْتَطَاعُوا اگر توانند و قادر شوند و مَنْ يُّزِدْ دُومًا كُومًا و هر که برگردد و از شما عَنْ دَجِبٌ از دین خود و تر شود
فَيَمُوتُ پس بمیرد و هُوَ كَافِرٌ و حال آنکه او کافر باشد یعنی برودت باقی ماند تا مردن فَأُولَئِكَ پس آن گروه مرتدان حِمِطُتْ اَعْمَالُهُمْ باطل شود عملهای ایشان
فِي الدُّنْيَا و دین برای که ایشان را مانده و استحقاق مال زوجه و میراث از ایشان سلب گردد و الْاُخْرَى و در آن برای که مستحق ثواب نمانند و اُولَئِكَ و اگر گروه اصحاب النار

[illegible]

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعَةٌ لِلنَّاسِ

سوال می کنند ترا از شراب و قمار بگو درین هر دو گناه سخت است و نفیهاست مردمان را باین دو دنیا

وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ هُ قُلِ الْعَفْوَ

و گناه این مرد و سخت ترست از نفع آنها و سوال میکنند ترا چه چیز خرج کنند بگو خرج کنید زیاده را

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ط

همچنین بیان می کند خدا برای شما آیتها تا باشند که شما متامل کنید در مصلحت دنیا و آخرت

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ

و سوال می کنند ترا از یتیمان بگو بصلح آوردن کار ایشان بهتر است و اگر مشارکت کنید با ایشان پس ایشان

فَاِخْوَانُكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ ط وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَاعْتَنٰكُمْ ط

برادران شما اند و خدامی داند تباه کار را از صلاح کار و اگر خدا خواستی سخت گرفتنی شما را

إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٠﴾

ہر آئینہ خدا غالب استوار کار امت

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَيْمُونِ وَالْأَيْمُونِ مِنَ الْأَمْوَالِ قُلِ الْحَرَامُ فَاكُنْ بِمَنْعِهِمْ عَلَيْهِمْ جَلَاءٌ أُولَئِكَ رِجَالُ الْأَنْفُسِ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْتَمِرَ الْبَنُوتُ مِنْكُمْ فَتَأْتُواهُمْ مُبْتَلِينَ مِنْكُم مِّنَ الْأَمْوَالِ الَّتِي كَسَبُوا فَتَخَسَّرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ عَلَىٰ ذَٰلِكُم مَّا تُلَوِّحُونَ بِهَا أَعْيُنُهُمْ تَتَوَلَّوْنَ عَنْهَا وَيَحْسَبُونَ أَنَّكُمْ مُبْتَلُونَ بِهَا قُلْ إِنَّمَا نَحْنُ مُبْتَلُونَ بِهَا وَإِنَّمَا كُنَّا فِيهَا بِأَعْيُنِنَا وَإِنَّمَا كُنَّا فِيهَا بِأَعْيُنِنَا وَإِنَّمَا كُنَّا فِيهَا بِأَعْيُنِنَا

هر آئینه شمارا در سبج انگیزی و کار بر شما تنگ گرفتهی باکر محالطت با یتیمان حرام کردی **إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ** بدستیکه خدای غالب است و قادر بر اعنات **حَكِيمٌ** داناست در آنچه کرد از ترک اعنات -

وَلَا تَتَّبِعُوا الشُّرَكَاءَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا بِالْإِسْلَامِ وَلَا مَلَائِكَةً مُّؤْمِنَةً خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ

و بزنی که پیروی از شرک آورده را تا آنکه ایمان آرند و هر آینه زن مسلمان بهترست از زن مشرک آورده

وَلَوْ أَجَبْتَكُمُ وَلَا تَتَّبِعُوا الشُّرَكَاءَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ

و اگر چه بگفت آورده باشد شمارا و بزنی که پیوسته شرکان تا آنکه ایمان آرند و هر آینه بنده مسلمان بهترست

مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَجَبْتَكُمُ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُوا

از مشرک و اگر چه بگفت آورده باشد شمارا گروه مشرکان میخوانند بسوی دوزخ و خدا میخواند

إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ^ع

بسوی بهشت و بسوی آمرزش بقدرت خود و بیان می کند آیتهای خود را برای مردمان تا باشند که پند گیرند

وَلَا تَتَّبِعُوا الشُّرَكَاءَ بزنی که پیروی از شرک را حتی یؤمنوا تا وقتیکه ایمان آرند رسول خدا میفرمود که هر مردی که مرد دلدار بود بیکه فرستاد تا قوم مسلمانان در مانده را که از آنجا بودند پنهان از کفار بیرون آورد و چون بیکه رسید زن مشرک که عناق نام که در غایت جمال بود و در جاهلیت با هم یاری داشته بودند نزد وی آمد و سلسله محبت را تحریک داد و مرثدا بانمود و گفت اسلام میان ما تو حاصل شده و موصلت زنا از محاللات هتاق گفت پس مرا بزنی بخواه مرثدا فرمود که این نیز موقوف است باجازات پیغمبر پس مرثدا بعد از مراجعت این صورت را بعرض آنحضرت رسانید و حکم الهی شد که مشرکان را تا ایمان نیارند در دایره ازدواج داخل نسازید و هم درین اوقات عبد الله بن و اسحق کنیزک خود را بجهت نشوز طایفه بر روی آورده بود و او دادخواه بحضرت نبوت پناه آمده و آنحضرت بطریق تلمظ از عبد الله تعریف حال کنیزک فرمود و عبد الله گفت نماز می گذارد و هم روزه میدارد و خدا و رسول را دوست میدارد اما ستیزه و فرمان نابرته است حضرت رسالت پناه فرمود پس او مومن باشد با وی نیکی کن کن عبد الله او را آزاد کرد و بزنی بخواست جمیع زبان طعن کشاوند که این رواست کنیزک سیاه خود را نکاح کرد و حال آنکه فلان زن مشرک را که با مال و جمال بود بدو میداد آیت آمد که وَلَا مَلَائِكَةً مُّؤْمِنَةً و هر آینه کنیزک مومن خیرتر است از زن مشرک و اگر چه شمارا در شکفت اندازد آن زن بجهت مال و جمال وَلَا تَتَّبِعُوا الشُّرَكَاءَ و هر آینه زنان مومنان را بر مردان مشرک حتی یؤمنوا تا وقتیکه ایمان آورند و لعبد مؤمن و هر آینه که بنده مومن خیرتر است از مرد مشرک و اگر چه شمارا در شکفت اندازد آن مشرک بواسطه صورت یا ثروت - أُولَٰئِكَ آن مشرکین و مشرکات یَدْعُونَ إِلَى النَّارِ میخوانند بسوی آتش یعنی بکفر که از کتاب آن سبب رسیدن است بدوزخ وَاللَّهُ يَدْعُوا و خدا میخواند بر اسرارسل یا اولیای خدای میخوانند إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بسوی بهشت و آمرزش یعنی علمای که بدان آمرزیده شوند و در بهشت رسند بِإِذْنِهِ بقضا و ارادت او وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ و هر یک از کلمات احکام خود را از حلال و حرام لِلنَّاسِ برای مردمان لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ شاید که ایشان پند گیرند *

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى لَا فَاعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي

وسوال می کنند ترا از حیض بگو که وی نجاست است پس کیسوشوید از زنان در حال

الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ

حیض و نزدیکی نکنید بایشان تا آنکه پاک شوند پس چون نیک پاک شوند پس نزدیکی کنید بایشان

مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

از آن راه که مباح کرده است شمارا خدا یعنی از جانب قبل هر آینه خدا دوست میدارد توبه کنندگان را و دوست میدارد پاک شوندگان را

نِسَاءُكُمْ حَرَّتْ لَكُمْ فَأْتُوا حُرَّتْكُمْ أَنْ يَشْعُرَنَّ وَأَنْفُسُكُمْ

زنان شما کشت زار شما اند پس بیایید بکشت زار خویش هر روش که خواهید و پیش فرستید یعنی اعمال صالحه برای خوشتن

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلْقَوَةٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

و ترسید از خدا و بدانید که شما با وی ملاقات خواهید کرد و بشارت ده مسلمانان را و کنید

اللَّهُ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ

هم خدا را دست مال برای سوگند آن خویش بر آن اجتناب از آنکه نیکوکاری کنید و پرینه کاری نمائید و صلاح آرید در میان مردمان

وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

و خدا شنوا داناست

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ می پرسند ترا از حیض زنان یهود در حال حیض زنان خود را از ایشان مباحرت کردند و چشم بر روی ایشان نینداختند و خوردن طعام و گفتن کلام با ایشان حرام و استندی و نصاری بر عکس این در آن حال بایشان مکالمه و مواکله می نمودند بلکه در مباشرت و طاعت می افزودند ثابت بن دحاح گفت یا رسول الله از زنان خود در حال حیض چگونه سلوک کنیم آیت آمد قُلْ هُوَ أَذًى بگو ای محمد که حیض مکره و بیست که نفس آدمی از آن نفرت باشد فاعْتَرِلُوا النِّسَاءَ پس دور باشید و کیسور و یا از زنان در الْحَيِضِ در حالت حیض ایشان یعنی اعتزال کنید از جماعت و پس نه آنکه ترک مخالطت و مکالمت نمائید پس بجهت تاکید می گوید وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ و نزدیک مشوید بایشان یعنی مباشرت کنید حَتَّى يَطْهُرْنَ تا وقتی که غسل کنند بعد از انقطاع دم و این مذهب امام شافعی است و تخصیص بطهرن بسکون طاهر و ضم انخوانده یعنی که تا وقتی که پاک شوند دم منقطع گردد و این قول امام اعظم است که چون انقطاع دم بعد از گذشتن اکثر ایام حیض باشد قبل از غسل طی حلال است فَإِذَا تَطَهَّرْنَ پس چون غسل کنند و یا پاک شوند فَأْتُوهُنَّ پس بیایید بایشان مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ از آنجا که خدا می امر کرده یعنی ماتی مقرر که آن فرج است لا غیر اِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ بدستیک خدای دوست دارد توبه کنندگان را از مناهای وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ و دیگر دوست دارد پاکیزگان را نِسَاءُكُمْ زنان شما حُرَّتْ لَكُمْ مومنین بگفتند هرگاه که در وقت مباشرت ظهر و عصر و جماعت باشد نزدش احوال آید مسلمانان که بدان نوع اتم نموده بودند حکایت بجناب نبوت آید عرض کردند و جواب از حق سبحانه رسید که زنان شما محل زرع و منبت اولاد اند فَأْتُوا حُرَّتْكُمْ پس بیایید بکشت زار خود آفیش عَمَّ چگونه که نخواهید بطریق اوار و اقبال و استقار و غیر آن چون ماتی واحد باشد یعنی ماتی موضع حرث بود نه محل فرث وَقَدْ مَوَّا و فرایش و آید لَا أَنْفُسَكُمْ برای نفس خود یعنی طلب ولد کنید یا از پیش بفرستید نیت خالص را و قصد صیانت نفس کنید از حرام و اتَّقُوا اللَّهَ و ترسید از خدا و مباشرت نهی او و اعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلْقَوَةٌ رسد گانید بدین پیش میفرستید ملاقات کنند گانید آن که می پندید یعنی او را در عقبی بدید و سرخواستید یا مر او از ملاقات عرض بندگان است بخدای کمال و عرض او علی ربک صفا وَ بَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ و فرودگانی ده مومنان را به بهشت و رویت وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ و گردانید نام خدای را عُرْضَةً نشانه و دست آویزی ۴

و از آنکه پرینه کاری کنید از دست و بایاران مکالمت نه کنید و تَصْلِحُوا و از آنکه صلاح کنید ب بین الناس میان دانا با فی الضمیر سوگند خورنده عبد الله بن عباس و احزاب بعد از استماع این آیت از سر آیه گفته بود در گذشت ما بشیر در مقام محرمات و شفقت آمد

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ

مواخذه نمی کند شما را خدا به بیهوده گویی در سوگند های شما ولیکن خدا مواخذه می کند آنچه قصد کرده است

قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ۝۲۵ لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَائِهِمْ تَرَبُّصُ

دلهاست شما و خدا آمرزنده و بردبار است ۲۵ برای کسانی که ایملای کنند از زنان خویش (یعنی قسم می خوردند که جماع نکنند

أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝۲۶ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ

انتظار کردن چهار ماه است پس اگر باز گشتند پس هر آینه خدا آمرزنده و مهربان است و اگر قصد کردند جدائی را

فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝۲۷ وَالطَّلَاقُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ

پس هر آینه خدا شنوا و داناست و آن زنان که طلاق داده شد ایشان را انتظار کنند خوشتن را سه حیض

قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ

یاسه طهر و جایز نیست ایشان را پوشیدن آنچه خدا آفریده است در رحمهای ایشان یعنی ولد و حیض اگر

يُؤْمِنَنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبَعُولَتْهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا

ایمان می آرند بخدا و روز باز پسین و شوهران ایشان سزاوارترند به باز آوردن ایشان در جهله خود و دین مدت اگر خواهند

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَ بیهوده که واقع شود فی ایمانکم در سوگند های شما لغو بقول امام اعظم است است کسی بر چیزی قسم یاد کند بطنه آنکه راست می گوید و خلاف آن ظاهر شود و امام شافعی لغو آنرا نداند که بی اختیار خود بر زبان کسی گذرد و تعجیل یا بطریق عادت که لا والله و بی والله و بیاد نباشد و بر تفسیر در همین لغو کفارت نیست و خدا بر آن مواخذه کند و لکن یؤاخذکم و لیکن خدا مواخذه می کند شما را بپاکسبت قلوبکم آنچه عمر کند دل های شما و بعد سوگند خورید و حاشا نشوید کفارت باید داد و بیان کفارت در سوره مائده بیاید ان الله تعالی والله عفو و خدا آمرزنده است بنده را که بمیین لغو کند و حلیه بردبار است و سوگند عهد و عقوبت تعجیل نماید للذین یؤلون من نساءهم از زنان خود دور شدن و باز ایستادن را در جاهلیت چهل کسی را بر بنی میل تهودی و غیرت داشتی که چون او را بگذارد دیگری بخوابد سوگند خوروی که چند سال باوی نزدیکی نکند و او را در آن مدت پابسته و گشته بگذشتی و آن بیچاره مدتی تمادی نه پیوه بودی و نه از که خدا بیا سودی خدا تعالی آنرا نپسندید و حکم فرمود که برای ملاحظه احوال آنکه جنین سوگند خورند توبکص اربعه اشهر انتظار برون چهار ماه است فان فاء و پس اگر باز آیند یعنی سوگند خورندگان رجوع نمایند بسوی زن مبانشرت کنند فان الله عفو و پس بدستیکه خدای آمرزنده است مژگننده سوگند را درین صورت رحیم مهربان است که مباح کرد مخالفت سوگند را و کفارت مقرر فرمود حکم شرع است که اگر مؤمنی در اثنا چهار ماه با زن نزدیکی نکند اگر قادر بود لوطی و اگر عاجز بود بوعده عقد نکاح ثابت است و بر وجه کفاره سوگند نیست و اگر مدت بسر آید و بی عذری مقاربت نکند نزد امام اعظم طلاق باین واقع شود و قول شافعی است که زن را از سر مطالبه کردن که با زنا می و طلق کن و با طلاق ده و حاکم شرع بود که مولی را به رجوع باطلاق فرماید و اگر اتناع کند حاکم زن را از طلاق و دهر و ان عزموا الطلاق و اگر قصد کنند طلاق را فقلت الله سمیع پس خدای شنواست قول مولی علیه و آنده است بعزم مولی و الله طلق و زنان بالغه را کرده مدخل بها که حامله نباشند یا توبکص یا انفسه انتظار بر بندهای خود تا کیست در انتظار ثلثة قروء سه قروء و آن بذهب امام شافعی و امام مالک هر است و نزد امام اعظم حیض مفاد خلافت و معتد و طاهر می شود که چون حیض ثالثه شروع کرد عدت منقضی شد بقول آنکه قروء طهر را گویند و بقول آنکه حیض را گویند الفقهی عدت بعد از انقطاع حیض ثالثه است و لا یحیل لهن حلال نباشد زنان را ان یکتمن آنکه پوشند ما خلق الله

و آنچه آفریده است خدای در آن احکام است و در رحمهای ایشان از فرزندان و چون کتمان ولد مسبب ابطال حق الرجعت است پس از زمان و انمود ان کت یؤهن اگر هستند که بیان دارند

إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ

نیکوکاری را و زمان را هست مانند آنچه بر زمان است بوجه پسندیده و مردان را هست برایشان

دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٤ الطَّلَاقُ مَرَّتَيْنِ فَاِمْسَاكِ بِمَعْرُوفٍ اَوْ تَسْرِيحٍ ٥

بلندی یعنی فرمانروائی و خدا غالب استوار کار است طلاق رحمی دوبار است پس از آن یا نگاه داشتن است بخوشنوی یا رها کردن

يَا حُسَيْنٌ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا بِمَا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا

نه نیکی و حلال نیست شمارا که بگیرد چیز را از آنچه داده آید زنان را مگر آنکه بترسند مرد و زن که

يُقِيمَا حَدُّ وَدَّ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمَا لَا يُقِيمَا حَدُّ وَدَّ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا

برای نتوانند داشت احکام خدا پس اگر ترسیدید ای مسلمانان ز آنکه برپا نزنند این برود احکام خدا پس گناه نیست برایشان

فِيهَا افْتَدَتْ بِهِ ^ط تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ

در آنچه عوض خود دادند این حد امقر کرده خداست پس بیرون موبد از آنها و هر که بیرون رود

حُدُّدَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٩﴾

از حدود خدا پس آن گروه ایشانند متمکاران

اصْلَاحًا بصلاح آوردن کار زن نه ضرر و آزار رسانیدن بر ایشان در ابتدای اسلام زنان را طلاق رجعی میدادند و چون نزدیک می شد که عدت بسر آید رجعت می کردند و زن را با خود گرفته باز طلاق می دادند و غرض ایشان از اشد بودن اصلاح و کفایت و مرزبان را بر مردان از حقوق مِثْلُ الذَّخِي عَلَيْهِمْ مانند آن حقوق که مردان را بر ایشان است بِالْمَعْدُوفِ بخوبی معیشت و حسن معاشرت و حق مرد بر زن آنست که فرمان او ببرد و ناموس شوهر نگاه داشته قدم از دایره عفت و حیانت بیرون ننهد و حتی زن بر مرد آنست که که با او زندگانی بر حسن برد و آنچه از علم دین بکار آید بوی آموزاند وَ لِلرِّجَالِ و مردان است عَلَيْهِمْ دَرَجَةٌ بر زنان افزونی و بلند می بآ آنکه مهر بر ایشان است و نفقاز ایشان یا بمیراث که بمنفع زنان می برند و یا بطلاق و رجعت که بر رشته اختیار آن بدست رجال است و در حقوق تخمیه مذکور است که فضل مردان بر زنان با استعداد نبوت و کمال ولایت است و در حدیث آمده که بسیار از مردان بکمال رسیدند و از زنان گذشته و زن کامل شدند آسیب نبست مزاحم و مریم نبست عمران و الله عَزَّوَجَلَّ و خدای عز و ج است غالب می گرداند مردان را و فضل میدهد بر زنان حَكِيمَةً و آنست و حکمت حکم می کند بر بندگان الطَّلَاق طلاق شرعی که در آن رجعت باشد مَدَّ شَرِّهِ و دوار است عد و طلاق در زمان جاهلیت مقرر نبود و اگر فتنه زن را و طلاق واقع شدی مرد را حق رجعت بودی و بسیاری بودند که زن را طلاق می دادند و نزدیک بالقضای عدت رجوع نموده دیگر باره را میکردند و روزی زنی بخدمت عایشه آمد از جور شوهر که پیوسته او را طلاق می داد و برای هزار رجعت می کرد بنا لید و حکایت آن شکایت بمسامع علیه نبوی رسید آیت نازل شد که طلاق رجعی دوبار است و بعد از و طلاق فَإِذَا مَسَّكَ الْمَعْدُوفُ بان خود گرفتن است بر رجعت او تَسْتَعِزُّ بِكَ حَسَنٌ یا را کردن بر یک کوفی یعنی بگذاشتن تا عدت بگذرد و بعد از آن اگر خواهد نکاح تازه کند و اگر دیگر باره طلاق دهد بیخونت کبری حاصل آید تا آن زن نکاح شوهری دیگر نرسد بر آن مرد حلال نشود وَلَا يَحِلُّ لَكَمُ و حلال نیست شما را می مردان اَنْ تَاْخُذُوا اَنْكَةً فَاَنْتُمْ مَوْحِقَاتُ اَنْتُمْ هُنَّ اِنْ اَنْتُمْ دَاوِدَ اید زنان خود را شییعاً چیزی ثابت انصاری بنی بانی بحساب مهر زن خود داده بودند و زن از و جدای طلبید و بهمان کاین خود را باز خرید و آیت نازل شد که روان باشد چیزی طلبیدن از زن در زمان طلاق اِلَّا اَنْ يَخْتَفَاً مگر آنکه داند و ترسد مرد و زن اَلَا يَتَّقِيْهَا اَنْكَةً بپای نمی توانند داشت حُدُّكَ اللهُ احكام الهی را در صحبت و معاشرت فَإِنْ خِفْتُمْ پس اگر دانستید ای حکام که امر اخذ و اعطا بدست شما است اَلَا يَتَّقِيْهَا اَنْكَةً مرد و زن اقامت نمی توانند

وَقُلْ حُذِرُوا اللَّهَ اِنَّ اِيَّاهُ يَرْجِعُ اَمَلُكُمْ وَلَئِنْ لَمْ تَنْتَهِوا عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ فَلَا تَغْنَوُا كُفْرًا پس از آن که در گذرد و خداوند از اندامای خدا فاعل و لیکن پس آن کرده متعبدان هم الظالمون ایشانند ستمکاران بر نفس خود -

۳۹۱

وَالْحِكْمَةُ يَعِظُكُمْ بِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝٤

و علم که پند می دهد شمار آبان و بترسید از خدا و بدانید که خدا بهر چیز داناست و

إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ

چون طلاق دادید زن را پس رسیدند بیعاً و خود یعنی عدت منتقضی شد پس منع کنید ایشان را از آنکه نکاح کنند

أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ ۚ ذَٰلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ

باشوہران خویش وقتی کہ بایک دیگر رضی شدند در میان خویش بروش پسندیدہ این حکم پندوادہ می شود بآن مرکے را کہ

مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۖ ذَٰلِكُمْ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَأَطْهَرُ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ

مؤمن باشد از شما بخدا و روز قیامت این کار نهمشتم است شما را و پاکیزه تر و خدا میداند

وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٦﴾ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ

و شما نمی دانید و مادران باید که شیر دهند و فرزندان خویش را دو سال تمام

لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ ۖ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِشْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ

این حکم آنراست که خواهد تمام گردن مدت شیر و بر پدر نفقه و پوشاک این زمان شیرده است

وَالْحِكْمَةُ وَاحِكُمْ بِهِ بِعِظْمِهِ بِعِظْمِهِ عَمَلِي شَمَارِ الْبَقَرَانِ وَمَنْعُ مِي كَنْدَا زَا ضَرَارِ دَا نَخَا ذَهْرُ وَغَيْرِ اَنْ وَالثَّقَوَاتُ اللّٰهُ وَتَرْسِيدِ اَزْ خَلَايِ دَرْ خَالِفَتِ
اِحْكَامِ وَاعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهُ وَبَانِيْدَا اَنْكَدْ خَلَايِ تَعَالٰى بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ بِهَمْ جِيْزَا اَزْ اَعْمَالِ شَمَا يَمْصَلِحُ رُوْزْ كَارِ شَمَا دَا نَسْتِ وَ اِذَا طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ وَچُونِ خَوَاهِيْدِ
كَمْ طَلَقِ مِيْزَنَانِ رَا فَبَكَعْنَ اَجَلَهُنَّ بِيْسِ بَرَسَنْدَا بَا نَتْمَايِ دَتِ فَلَا تَعْصُوْهُنَّ اِنْ يَسْتَكْبِرْنَ اِذَا اَنْكَدْ بَنَكَاحِ وَرَا يَسَنْدِ -
اَزْ وَاجِهَتِ شَوْهَرَانِ مِيْشِيْنِيْهِ خُودِ رَا مَخْطَبِ بِيْنِ نَهِيْ عُمُوْمِ خَلْقِ اَنْدِ اِيْعْنِيْ بَا يَكِ اِيْنِ عَضْلِ مَطْلُقِ وَ مِيْاْنِ شَمَا وَ جُوْ نَكِيْدِ اَوْرَدْ اَنْكَدْ مَعْطَلِ بِنِ يَسَا رُ خَوَاهِرِ خُودِ رَا بَعْدِ اَللّٰهِ بِنِ عَامِ دَاوِدِ
وَعَبْدِ اللّٰهِ وَ يَرْ طَلَقِ دَاوِدِ وَ مَهْنُزِ عَدَّتِ تَمَامِ نَشْدِ پَشِيْمَانِ شُدِ وَ خَوَاسْتِ كَمْ رَجُوْعِ كَنْدِ مَعْطَلِ كَنْدَا شَسْتِ وَ كَفْتِ خَوَاهِرِ خُودِ رَا تَبُوْ دَاوَمِ وَ تَوْرَا كَرْدِيْ وَ بَا زَا اَمْدَهْ كَمْ رَجُوْعِ كَنْيِ بِنْدَا
كَمْ اَوْبَرْ كَزِ تَبُوْ نِيَا يِدِ وَ تَوْبُوْ نِيْسِيْ حَقِ سُبْحَانَهْ اَيْتِ فَرَسْتَا كَمْ مَالِغِ مَشُوْ يَزَنَانِ رَا اَزِ رَجُوْعِ بَهْ اَزْ وَاجِ خُودِ اَزْ اَتْرَا ضُوْ اُچُونِ رَضَا دِهَنْدِ بَيْنَهُمُ بِالْمَعْرُوْفِ مِيْاْنِ يَكِ دِيْگَرِ
بَنَكَاحِ حَلَالِ وَ مَهْرِ جَانِزِ قِيُوْلِ حَسَنِ مَعَاشِ ذَا لِكَ اِيْنِ نَهِيْ عَضْلِ كَمْ دَرِيْمِ يُوْعَظُ بِهَمْ پِنْذَاوَدْ شُوْدِ بَدُوْمَنْ كَاَنْ مِيْثَكُمْ بِهَرْ كَمْ بَا شَدَا شَمَا كَمْ بَرْ وَ جُوْ اَخْلَاصِ يُوْمِيْنِ
بِاللّٰهِ بَكُرُوْ دِ بِنْدَايِ وَ اَلْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَ رُوْزِ رَسْتِيْخِزِ كُوْ اِپْسِيْنِ بِهَمْ رُوْزِ هَسْتِ ذَا لِكُمْ اِيْنِ پِنْدِ كَرَفْتِ شَمَا يَاتَرْ كَمْ مَالِغِ وَ اَضْرَارِ اَزْ كَلِّ لَكُمْ پَا كِيْزَهْ تَرَا سْتِ مَرِ شَمَارِ اَزْ مِيْ
مَعَاشِ چِهْ رُوْ جِيْنِ مَرِيْ كِيْگَرِ رَا دِيْدَهْ اَنْدِ وَ شَنَا خَتِ لِسِ رَجُوْعِ اِيْشَانِ بَاهِمِ اَنْسَبِ سَتِ اَزْ بَنَكَاحِ بَا كِيْ كَمْ نَدِيْدَهْ وَ نَمَاسْتِهْ بَا شَدَا وَ اَطْهَرُ وَ پَا كِيْزَهْ تَرَا اَنْكَدْ حَرَامِ اَنْدِيْشَنْدُوْ كَرِ
فَجُوْرِ مَانِيْدِ وَ اللّٰهُ يَعْلَمُ وَ خَلَايِ دَا نَكَدْ لَزَنْ وَ مَرِ دُوْ خَوَاهِرَانِ يَكِيْ دِيْگَرِ اَنْدِ وَ اَنْتُمْ لَاتَعْلَمُوْنَ وَ شَمَانِيْ دَانِيْدِ وَ اَلْوَالِدَاتِ وَ مَادِرَانِ اِيْعْنِيْ زَنَانِيْ كَمْ مَفَارَقَتِ اِفْتَاوَدْ
بَا شَدَا مِيْاْنِ اِيْشَانِ شَوْهَرَانِ وَ طُفْلِ شِيْرِ خَوَارَهْ وَ مِيْاْنِ بُوْدِ خَوَاهِ قَبْلِ اَزْ طَلَاْقِ مَنُوْلِ شُدِهْ بَا شَدَا وَ خَوَاهِ بَعْدِ اَزْ اِنْ حَكَمِ اَنْسَتِ كَمْ اِيْشَانِ مِيْوَضْعِيْنِ شِيْرِ دِهَنْدِ اَوَّلَا دَهُنَّ وَ فَرَزْدَانِ
خُودِ رَا حُوْ كِيْنِ كَا مَكِيْنِ دُوْ سَالِ تَمَامِ لِمَنْ اَرَادَ مَرِ اَكْسِ رَا كَمْ خَوَاهِدِ اَنْ يَكْتُمَ التَّوَضُّعَةَ كَمْ تَمَامِ كَنْدِ شِيْرِ دَاوَنْ فَرَزْدَانِ خُودِ رَا وَ عَلَيِ الْمَوْلُوْجِ لَهْ وَ بَرَاَنْ
كَلَسِ اَسْتِ كَمْ فَرَزَنْدِ بَرَايِ اَوْ زَاوَهْ اَنْدِ رُذْقُهُنَّ رُوْزِيْ اِيْنِ شِيْرِ دِهَنْدِ گَا نِ اِيْعْنِيْ خُورَشِ اِيْشَانِ وَ كَسُوْ تَهُنَّ وَ پُوْشَشِ اِيْشَانِ -

بِالْمَعْرُوفِ ۖ لَا تُكَلِّفُ نَفْسٌ إِلَّا أَوْسَعَهَا ۚ لَا تُضَارُّ وَالِدَهُ ۚ يُولَدُهَا وَلَا

بوجہ پسندیدہ واجب کردہ نمی شود بر بیخسکس الا قدر و توانائی او رنج نباید داد مادر را بسبب فرزندی و نه

مَوْلُودُ اللَّهِ بِوَلَدِيهِ^ق وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ^ف فَإِنْ أَرَادَ إِفْصَالًا عَنْ

پدر را بسبب فرزند وے و لازم سنت برومی مانند این پس اگر خواهند مادر و پدر از شیر باز کردن یعنی

تَرَاضٍ مِّنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا ۖ وَإِنْ أَرَدْتُمَا أَنْ تَسْتَزِعِعُوا

پیش دو سال بعد از رضامندی میان یکدیگر و مشورت کردن بکبریا پس بیچ گناه نیست برانیان و اگر نخواهید که دایه گیرید

أُولَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَأَلْتُمُوهُمَا بِمَا تَعْلَمُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ

برای فرزندان خویش پس هیچ گناه نیست بر شما چون تمام تسلیم نمودید آنچه دادش مقرر کردید بخوشن خونی و تبرید از خدا

وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝٢٣ وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ

و بدانید که خدا با آنچه می کنید بیناست و کسانی که بمیرند از شما و بگنزدند

أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا

زنان را باید که انتظار کنند این زنان خویشان را چهار ماه و ده روز پس چون رسیدند بمیعاد خویش پس گناه

حُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَا فِي أَنْفُسِنَا بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣٢﴾

نیست بر شما در آنچه کردند در حق خویشان بوجه پسندیده یعنی نکاح بر طور شرع و خدا با آنچه میکنید آگاه است

بِالْمَعْرُوفِ بِطَرِيقِ الْفَضْلِ لَا تُكَلِّفُ نَفْسٌ تَكْلِيفَ كَرْدِه وَبِخِ يَافِتِه نَشُود بِسُجْ نَفْسِه اِلَّا وَشَعَهَا كَمَا نَزَكَ كُنْجَايش تَوَانِي اَنْ دَارِدَ لَا تُضَارَ وَلَا يَدَّةً بَايَدِ كَرْدِ
نَرَسَانْدَرِ بِسُجْ مَادِي بِوَلَدِهَا بَهْرُ زَنْدِشِرِ خَوَارِهْ خُودِ كِه اَوْرَا اَزْ خُودِ جَدَا كُنْدِ بِرِ پِدَرِ دِهِيَا بَايَدِ كِه رَسَانِيْدِه نَشُود مَادِ سَبَبِ فَرْزَنْدِ عِنِي اَوْرَا بِرَضَاعِ اَكْرَا كُنْدِ وَاگر قَبُولِ كَنْدَا نَشُود كِسُوْتِ
وَنَفَقَهْ بَا كَرْدِ وَاَلَا مَوْلُوْدُ كِه بَايَدِ كِه فَرْزَنْدِ رَسَانِدِ مَوْلُوْدِهْ عِنِي بِرِ پِدَرِ بُوَلَدِ بَهْرُ زَنْدِ خُودِ كِه اَوْرَا دُورِ قِوْمَتِ شِرِ خَوَارِگِ اَزْ مَادِ تَانْدِ وِيَا بَايَدِ كِه فَرْزَنْدِ رَسَانِيْدِه نَشُود بِرِ بُوَلَدِ سَطَرِ فَرْزَنْدِ عِنِي اَزْ زِيَادِه
اَزْ خُوشِ وَبُوشِ نَطْلَنْدِ وَاَلَا اِيْثِ وِبِرِ وَاَرِثِ مَوْلُوْدِهْ بُوَدِ كِه چُوْنِ مَوْلُوْدِهْ مَتَوَفِي نَشُودِ بَا بِرِ وَاَرِثِ مَبْسِي كِه اَكْرَفْضَا مَبْسِي بِمِرْدِ وُوبِي وَاَرِثِ نَشُود لَازِمِ اسْتِ حَقْلُ ذِيَا كِ مَانْدِ
اَنَكِه بِرِ مَوْلُوْدِهْ بُوَدَا نَفَقَهْ كِسُوْتِ وَاَعْمَالِ فَاَنْ اَرَادَا اِيْسِ اَكْرَا خَوَانِدِ بِرِ دَارِ فِضَالِ اَكْرَا فَرْزَنْدِ اَزْ پِشْتَانِ عِنِي بَا زَكْرُوْنِ اَزْ شِرِ قَبْلِ اَزْ مَتَمِ حُلِيْنِ عَنَنْ تَرَاضِ مَتَمَمَا
اَزْ رُوبِي خُوشْ نُوْدِي بِرِ وُوبِي عِنِي وَاَلِدِيْنِ وَاَتَشَا وُوبِي وَاَشَاوَرْتِ كِرْدُوْنِ بَايَكِ بِرِ دُرِ بَابِ ضَاعِ وَاَفْطَامِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهَا اِيْسِ بِسُجْ وَاَبَالِي نَسِيْتِ بَرَالِيْشَانِ اَزِيْنِ جِهْمَتِ وَاَلَا
اَرَدَ تَحَرُّوْا اَكْرَا خَوَانِيْدِي پِدَرَانِ كَسَا نِيَكِه بَا سَرَضَاعِ مَحْتَا جِيْدَا اَنْ تَشْتَرِضَعُوْا اَنَكِه وَاِيْ كِرِيْدِ بِجِهْمَتِ شِرِ دَاوَنْ اَدْلَا دَكُكْهُ بَرَايِ اَدْلَاوِ خُودِ خَوَاهِ مَادِرَا مَالِيْ بَاشَدَا شِرِ دَاوَنْ وَاَخَوَانِي
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِيْسِ بِرِشَا بِسُجْ كِنَا هِي نَسِيْتِ دُرِ دَايِ كِرْفَتِنْ اِذَا سَلَمْتُمْ چُوْنِ سِيْمِ كِنِيْدِ بَرَايِ كَانِ قَا اَتَيْتُمْ اَنَجْرَاوِهْ كِرْدِه اِيْدَاوَنْ اَنْ رَا بَرِيْشَانِ بِالْمَعْرُوفِ
بِرِ نِيَكُوْنِي وَاَخُو شُوْنِي بِرِ مِصَالِقِهْ وَاَبَالِغِهْ وَاَتَقُوْا اللّٰهَ وِتَبَرَسِيْدَا خُدَايِ عَزَّوَجَلَّ بَا زَكْرُوْنِ مَزْمُوْدِرَا نِ فَاَعْلَمُوْا اَنْتَ اللّٰهَ وِبَلَانِيْدِ اَنْ كِه خَلِيْقَتَا لِيْ بِمَا تَعْمَلُوْنِ بَدَا نَجْهْ مِيَكْنِيْدِ
اَزْ ضَاعِ وَاَضَالِ وَاَسَرَضَاعِ بِصِيْرُ بِنَا سَتِ وَاَلِدِيْنِ مِيَتُوْقُوْنِ مِنْكُمْ وَاَنَا نَكِه مِيَرِنْدَا شَمَا وَيَدُ رُوْنِ اَزْ دِلْجَا وِبَكْزَارِنْدِ زَنَانِ رَا بَايَدِ كِه زَنَانِ اِيْشَانِ يَسْتَرْتَرَبَصْنِ
بَا نَفْسِهِيْتِ اِنْتَظَارِ بَرِنْدِ نَفْسِ خُودِ اَزْ بَعْتِهْ اَشْهُرُ وَاَعَشْرَا اِچْمَارَا وُدِهْ رُوزِ كَرَا نَكِه حَالِهْ بَاشَدِ كِه عَدَرْتِ اِيْشَانِ بِرِضْعِ حَمْلِ مَنَقْضِيْ شُودِ وَاِيَكْتِيْرِكِ كِه عَدَرْتِ اَوْدِ وَاَهْ وِتَبِخِ رُوزِ بُوَدِ
قَا اَبْلَغْنِ اِيْسِ چُوْنِ بَرِنْدِ زَنَانِ شُودِ مَرْدِهْ اَجَلْ هُتِ بِيَايَانِ عَدَرْتِ خُوْشِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِيْسِ بِسُجْ وِرِ وُوبَالِيْ نَسِيْتِ بِرِشَايِ اُمَمَتِ مُلَا نَانِ بَايِ وِرْشِهْ وَاَوِيَايِ اَزْ لُجْ

قطعہ کر دے اس وقت کہ درہم وقتہ متعلقہ بحال او دنیا است بہر کردار اش بہر گفتار اش کہ رود است
بر بلبل

۴ فِيمَا فَعَلْتُمْ دِرَاجَةً زَنَانٍ كُنْتُمْ فِي الْفَسْهَةِ ولفسهای خویش از شوهر کردن بِالْمَعْرُوفِ بنیکوئی بموافقت شرع مرویغدا بجا قبول است و حضور و شهود عدول و الله و ما لکم لعلکم و خدای با آنچه شما میکنید مردان و زنان خجسته و دانست ای مطیع چون دانستی که کار ترا میداند غم نخور که جزای آن بتو رساند و ای عالمی چون میدانی که گناه تو میداند ترک معصیت کن تا از عذابت

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خُطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكُنْتُمْ

و نیست گناه بر شما در سخن که کنایت کردید بوی از خواستگاری زنان (یعنی میان عدلت یا نهال داشتید

فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ اللَّهِ أَنْتُمْ سَتَذَكَّرُونَ وَلَكِنْ لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا

در دلهای خود دانست خدا که شما یاد خواهید کرد این زنان را (یعنی تفریح بعدت و لیکن وعده مکنید بایشان نکاح را مگر

أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْرُضُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَبُ

آنکه گوئید سخن پسندیده یعنی کنایت و قصد مکنید عقد نکاح را تا آنکه رسد میعاد مقرر

أَجَلَهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ

بنهایت خود و بدانید که خدا می داند آنچه در دلهای شماست پس ترسید از او و بدانید که خدا

غَفُورٌ حَلِيمٌ ۝ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ

آمرزده بردار است هیچ گناه نیست بر شما اگر طلاق دادید زنان را در آن وقت که هنوز دست نرسانیدید بایشان

تَفَرَّضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً مِّمَّا مَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدَرَهُ وَعَلَى الْمُقْتَرِ

معین نکرده اید برایشان مقداری را و بهره دهید این چنین مطلقات را لازم است بر تو مگر مقدار حال او و بر تنگدست

قَدَرَهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ ۝

مقدار حال او بهره دادن بخوش خوئی لازم شد بر نیکوکاران

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خُطْبَةِ النِّسَاءِ از برای خواستگاری زنان
مقتده یعنی کلامی گوئید بایشان که موهم باشد بر غیبت شما و نکاح ایشان مثلاً برین وجه که تو از شوهر در نخواهی ماند یا مرا مثل تو زن می باید یا بیرون عدت بسر آید یا خیر کن و از تصحیح
بنکاح احتراز لازم است اما در آن گناهی نیست که سخن تبخیر گویند و آنکه پوشیدند و آنکه خود علم الله دانست خدای بعلوم قدیم خود آنکه شما
سَتَذَكَّرُونَ و نهان زود باشد که بگویند آن زنان را ببنیکوی یعنی بموافقت شرع بعد از تزویج و لیکن لَا تَوَاعِدُوهُنَّ و لیکن وعده دهید ایشان را پس ابعملی که آنرا نهان
می کنید یعنی مباشرت مراد آنست که بکثرت مجامعت وعده دهید الا ان تَقُولُوا مگر آنکه بگوئید قَوْلًا مَعْرُوفًا سخن نیکو بریز و اشارت نیز تبصره در عبارت وَلَا
تَعْرُضُوا و قصد مکنید عقد النکاح ایشان را حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ تا برسد کتاب یعنی آنچه خدای نوشته و فرض کرده از عدت أَجَلَهُ بنایت خود و مدت او منقضی گردد
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ و بدانید آنکه خدای تعالی يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ میداند آنچه در دلهای شماست از عزم بر کاریکه جاز نیست فَاحْذَرُوهُ پس ترسید خدای از عذاب عقاب
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ و بدانید آنکه خدای غَفُورٌ آمرزنده است آنرا که بر سر از عقوبت و حلیه بردار است و بعد از تعبیل نکردن لاجنّاحه علیکم گناهی و و بای نیست بر شما
إِنْ طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ اگر طلاق دهید زنان خود را مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ ما دامیکه مس نکرده باشید ایشان را یعنی لمس واقع نشده باشد نام عظم خلوت صحیح را موجب مهر
میدانند بشرط عدم مال و ام شافعی رجس را کنایت از جماع دانسته و لهذا بواسطه خلوت الزام مهر نکرده اند تَفَرَّضُوا لَهُنَّ و باک نیست طلاق دادن زنان ما دامیکه فرض نکرده باشید و نام نبرده
برای ایشان فَرِيضَةً مِمَّا مَتَّعُوهُنَّ و بر خود از سازید ایشان را یعنی چیزی بدهید و روی از انصاری زن می خواست و در صلب عقد نام مهر بود و قبل از دخول طلاق
دادن این آیت نازل شد و حضرت رسالت آب فرمود که متعها و لو بقنسویک غرض آنست که متع باید داد و آن بعد حال طلاق دهنده باید علی الْمَوْسِعِ قَدَرَهُ بر مرد تو اگر بازنده توانی و

و علی المعقولات و بر مرد و در پیش و تنگدست بطلاق و در مس و بی این مباح و نمود اگر متع جاد و تعلقش مقننه و زود ام و علم

و معجزی مگر نصف مهر المثل او زمین کمتر باشد و صحیح آنست که تقدیر متع مقنن برای حکم شرع است پس منتع و مهر ایشان را متعاً یا المعقولات با اندازه توانای متع داوئی بروحی که شرعاً و عرفاً
شاید حقاً صفت متع است یعنی متع واجب یا مصدر فعل مخدوفست یعنی تعدا واجب گردانید متع را واجب گردانید فی علی المحسنین بر نیکوکاران

وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ

و اگر طلاق داده اید زنان را پیش از آنکه دست رسانید بایشان و معین کرده اید برای ایشان

فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ

مقداری پس لازم است نیمه آنچه معین کردید مگر آنکه بخشدن زنان یاد گذارد کسیکه بدست اوست

عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ

عقد نکاح یعنی زوج حق خود گذاشته تمام دهد و آنکه در گذارد نزدیکتر است به پرهیزگاری و فراموش نکنید احسان کردن در میان خویش

إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ

هر آینه خدا آنچه می کنید بیناست تقید کنید بر همه نمازها و بر نماز میانه یعنی خصوصاً بر نماز عصر

وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ۝

و بایستید برای خدا فرمانبردار شده

وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ۝

و اگر طلاق دهید ایشان را پیش از آنکه مس کنید بشهرت ایشان را و قد فرضتُم و بدرستی که مفرد کرده باشید که هر یک فَرِيضَةً برای ایشان مقرر فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ پس بر شما ادای نیمه از آنچه فرض کرده اید قبل از نزول این آیت کسیکه زن را پیش از دخول طلاق داد از مهر می چیزی بر وی لازم نبود بلکه متع بایستی دادن چنانچه در سوره احزاب حکم شد که متعین و مسر حوین پس بدین آیت حکم آن آیت منسوخ شد و نصف مهر لازم گشت إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ مگر آنکه عفو کنند آن زنان که اهل بیت عفو داشته باشند از بلوغ و رشد و عقل أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ بدست اوست عقدۀ نکاح یعنی ولی بقول قیام شافعی و این وقتی است که زن بکر و نارسیده باشد و او را ولی بود و امام اعظم فرموده است مرد ازین کس شوهر است که در بگذرد یعنی تفضل کند و تمام مهر بدو و متع بهیست و مست اینکمی که گیرد و آن تَعْفُوا و آنکه در گذرد شما که شوهر آیند و تمام مهر بهیست اقرب للتقوی نزدیکتر است به پرهیزگاری از بیدار و آنکه تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ فراموش نه کنید یا ترک گیر تفضل را در میان یکدیگر یعنی مردان نشد که این زن بعقد من محبوس بوده و از وصال من محروم و بایستد شده و او را مهر مسمی دل شاد گردم و زن نیز تفکر کند که این مرد من زرسیده و از وصال من بهره مند نگشته اولی آنکه از هیچ نگیرم إِنَّ اللَّهَ بدستی که خدای بِمَا تَعْمَلُونَ به آنچه می کنید از هر و فضل بصیر بیناست حَافِظُوا محافظت کنید و ایستادگی نمائید عَلَى الصَّلَوَاتِ بر نمازهای فرضیه بمواظبت و حدود و حقوق آن وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ و نماز میانه محافظت بخصوصیت نسبت صلوة وسطی رعایت کنید و نماز میانه بقول انس بن مالک معاذ بن جبل ابو امامه و جابر بن عبد الله و دیگران میان سوادیل و میاض نماز گذارند میان دو نماز لیلی و نماز نهار است یا از هر طرف او نمازی است که در آن قصر میکنند و بقول ابن عمر و بدین سلمه و بعضی دیگر از صحابه نماز پیشین و حجه و طبیعت آنکه او را در وسط نهار میگذرانند یا اوسط صلوة نهار است و در آیت فاروق و رضی و عائشه و ام سلمه و حفصه و ابن مسعود و جمعی دیگر از بزرگان صحابه جمیع نماز دیگر است و درین باب حدیثی صحیح وارد شده و در حرب احزاب که شغلونا علی الصلوة الوسطی العصر و او را وسطی بوسط آن گفت که دو نماز روز از یک جانب ارد که دیگری قصر هست و در دیگری دو نماز شب از هر طرف دیگر بهیست و جبر دار و یعنی نماز شام و خفتن و بروایتی از ابن عباس و قبیصه بن ذویب نماز شام است و او میانه نماز است در مقدار چه اکثر رکعات در فرائض چهار است و اقل دو و او باین اقل و اکثر واقع شده یا میان دو صلوة اخفائیه و دو صلوة بهریه است و طائفه دیگر نماز خفتن را صلوة وسطی دانند که میان دو صلوة بهریه واقع شده که افتتاح و اختتام عبادات لیلیه برایشان است یا باین دو نماز است که قصر را بدیشان راه نیست و تخصیص هر یک ازین نمازها و نکاتی که بدان متفرع باشد در جواهر التفسیر بشرح و بسط مستوفی مذکور است وَقُومُوا و دیگر امر میکند که بپای ایستید لِلَّهِ برای خدای تعالی قَانِتِينَ و در حالتیکه فرمانبردارانید یعنی نماز گذارانندگان و گفته اند که قنوت سکوت است

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ

پس اگر ترسید پس روال برپایای خود نماز گذارید یا سواره پس چون ایمن شوید پس یاد کنید خدا را چنانکه آموخته است شمار آنچه

تَكُونُوا تَعْلَمُونَ^(۲۳) وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا^ص وَصِيَّةً

بمنی دانستید و آنانکه قبض ارواح ایشان کرده شود از شما و بگذارند زنان را لازم کرده شد

لِأَزْوَاجِهِمْ مَّتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا

برایشان وصیت کردن برای زمان خویش یا آنکه بهر دوهند ایشان را تا یکسال غیر بر آوردن پس اگر بیرون روند گناه نیست بر شما در آنچه

فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ^(۲۴) وَلِلْمُطَلَّقاتِ مَتَاعٌ

کردند در حق خویش تن از کار پسندیده یعنی نکاح بطور شرع و خدا غالب استوار کار است و طلاق داده شدگان را لازم است

بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ^(۲۵) كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ^(۲۶)

بهو مندراختن یعنی نفقه و حق زن را کرده شد بر پرهیزگاران همچنین بیان می کند خدا برای شما احکام خود را تا باشد که شما بفهمید

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا پس پیاده نماز کنید و رجال رفتن اگر وقت ممکن نباشد بقول امام اعظم و نزد امام شافعی در وقت مشی با وجود خوف نماز توان گذارد خواه امکان و خوف باشد و خواه نباشد و رُكْبَانًا یا سواره نماز گذارید در جنگ بهر نوع که میسر شود روی قبله یا پشت بدان
فَإِذَا أَمِنْتُمْ پس چون ایمن شوید فَأَذْكُرُوا اللَّهَ نماز گذارید باتفاق اکثر علما این جامه را از ذکر نماز است و گویند شکر است یعنی چون ایمن شوید شکر گوید خدا را که آموخته است که
تَكُونُوا تَعْلَمُونَ آنچه نبودید شما که آنرا دانید وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ و آنانکه وفات کنند از شما و
يَذَرُونَ أَزْوَاجًا و بگذارند زنان را برسم عرب چنان بود که زنان شوهر مرده یک سال عدت میداشتند و جامهای کهنه پوشیده قاعده تنزین و غسل فرمیکنند اشد اگر از
اهل مدبر بودندی در بهمان خانه با اولیای شوهر بسر بردند یا اولیای زن در بهمان منزل جهت او خانه بنا کردند یا اگر از اهل و بیرون دندی از پلاس خانه جدا گانه برای ایشان مرتب
ساختندی و یکسال از خانه بیرون نیامدندی و نفقه از اولیای شوهر گرفتندی و فتنه از خانه مقرر بدرا آمدندی نفقه ساقط شدی چون حضرت سالت پناه بمدینه آمد مروی
طائقی در گذشت از وزنی و پیری و مادری و پیری باند آنحضرت علیه السلام ترکه او را بولد و الدین قیمت کرد و وزن را نصیب تعیین نه فرمود امام حکم کرد که یکسال از ترکه شوهر نفقه بدو
رسانند و آن محل این آیت نازل شده حکم فرود آمد که چون جمعی از شما بمیرند و زنان از ایشان باز مانند وصیته فرض کرده شد و وصیته و حصص بنصب خواند معنی آنست که وصیت
کردندای وصیت کردنی لِأَزْوَاجِهِمْ مَّتَاعًا متعه دادن بنفقه و کسوت و مسکن از ترکه شوهر إِلَى الْحَوْلِ تا یکسال عجز از اخراج فی بیرون کردن
وی از مسکن مقرر اما اگر خود بیرون روند قبل از انقضای سال ایشان را نفقه نباشد فَإِنْ خَرَجْنَ پس اگر بیرون آیند بعد از گذشتن سال فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ پس هیچ گناهی
نیست بر شما ای اولیای شوهر فی مَا فَعَلْنَ در آنچه ایشان کنند فی أَنْفُسِهِنَّ و نفسهای خود از زینت و طلب شوهر مِنْ مَّعْرُوفٍ ازان چیزیکه برونق شرع
باشد وَاللَّهُ عَزِيزٌ و خدای غالب است انتقام کشد از هر که مخالفت امر وی کند حَکِيمٌ صواب کار است در آنچه حکم فرماید و این حکم میراث زن که ربی یا شمی باشد
از ترکه منسوخست و عدت یکسال با چهار ماه و ده روز آنکه گذشت وَلِلْمُطَلَّقاتِ و مرزنان طلاق داده شده را که سر کرده باشد مَّتَاعٌ متعه است که بدان
بر خود را شوند بِالْمَعْرُوفِ بطریق نیکو و توسطه غلو و تقصیر حَقًّا سزاوار گردانیده است خدا را این را سزاوار گردانید فی عِلْمِ الْمُتَّقِينَ بر پرهیزگاران موقوفینند
از شرک یعنی همه مسلمانان كَذَلِكَ همچنانکه این احکام بیان کرد و بَيِّنُ اللَّهُ روشن میگردد خدای كَذَلِكَ آیتیه برای شما احکام خود را در آنچه بدان محتاجید
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ شاید که شما عقول خود را در قبول آن و تفکر در آن کار فرمایید -

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَكِ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالَ لِلنَّبِيِّ لَهُمْ ابْعَثْ

آیامیدی بسوی جماعت از بنی اسرائیل بعد از موسی چون گفتند مر پیغمبر خویش را که بران کن

لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ

برای ما پادشاهی تا جنگ کنیم در راه خدا گفت پیغمبر آیا نزدیک هستید اگر واجب کرده شود بر شما جنگ کردن

أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ

از آنکه جنگ کنید گفتند و چه شده است ما را که جنگ نکنیم در راه خدا و تحقیق که بیرون کرده شدیم از

دِيَارِنَا وَأَبْنَاءُنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ ط

خانهای خویش و جدا کرده شدیم از فرزندان خویش پس آنگاه که واجب کرده شد بر ایشان جنگ روگردانیدند مگر اندکی از ایشان

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٦﴾

و خدا داناست بستمکاران

أَلَمْ تَرَ آیامیدی که یعنی ندانستی و علم تو منتهی نشد به سوی جمعی از اشراف ارباب رای جناب بنی اسرائیل از فرزندان یعقوب مِنْ بَعْدِ مُوسَى بعد از وفات موسی إِذْ قَالَ لَهَا چون گفتند این بزرگان لِبَنِي إِسْرَءِيلَ لَهُمْ پیغمبر بر آنکه بود حق سبحانه و تعالی بعد از ابراهیم و اسماعیل فرستاد و گویند آن نبی یوشع بن نون بوده یا شمعون بن صغیر و بر هر تقدیر پیغمبر خود را که حکم خدا ابْعَثْ لَنَا برانگیز از برای ما یعنی تعیین کن از میان ما مَلِكًا پادشاهی تا با عانت او نُقَاتِلُ کارزار کنیم فِي سَبِيلِ اللَّهِ در راه خدا با جالوت و قوم او و ایشان عمال الله بودند از بقیه قوم عداوت همواره بست می پرستیدند و شرک می ورزیدند و بنی اسرائیل خصومت داشتند و بنی اسرائیل بدست ایشان و مانده بودند و میان ایشان ملکی و کارفرمای مانده بود و بسبب آن از پیغمبر خود استعانتی ملکی نمی کردند که بدو اوجها و توانا نکرده و قَالَ گفت این پیغمبر هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ بر شما کارزار کردن با دشمنان دین أَلَّا تُقَاتِلُوا آنکه شما مقابله نکنید قَالُوا وَمَا لَنَا گفتند چیست ما را و چه بران دارد أَلَّا نُقَاتِلَ که مقاتل کنیم فِي سَبِيلِ اللَّهِ در راه خداي وَقَدْ أُخْرِجْنَا و بدرستی که بیرون کرده اند از دِيَارِنَا از مواضع و مسکن و آب و آتش و لِبَنِي إِسْرَءِيلَ و سپهران ما را معجز ساخته اند از ایشان بدست جالوت از انبای ملوک زمان ایشان چهار صد و چهل تن گرفته بودند و چندان گروه را از منازل ایشان بیرون کرده و بدان سبب ایشان در مباشرت حرب مبالغه داشتند فَلَمَّا كُتِبَ پس آن هنگام که نوشته شد عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ بر ایشان کارزار با عداوتی دین تَوَلَّوْا برگشتند و از فرمانبرداری بگذشتند إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ مگر اندکی از ایشان ایستاد و سینه سپرد و تن بودند وَاللَّهُ عَلِيمٌ و خدا داناست بِالظَّالِمِينَ بستمکاران که از جهاد و خلف و رزیدند چون اَشْمُوئِيلَ بر ایشان حجت گرفت و ایشان بر سبیل حجت جواب دادند از حق سبحانه و تعالی استعانت نمود که ملکی از برای آن قوم تعیین فرماید حق سبحانه و تعالی و ظرفی پر از روغن بوی فرستاد و فرمود که هر که بمنزل تو در آید و این روغن و ظرف غلیان نماید و این عصا با قدوی برابر باشد پادشاهی این قوم را منزه دارد است اَشْمُوئِيلَ این خبر بقوم رسانید و هر یک از اعلم بنی اسرائیل بخند و می نردود و آمدند و برای هیچ کلام روغن بخوش نیامد و عصا را با قامت ایشان مساواتی نبود تا روزی مردیکه سقا یا باغ کشاد نام داشت و بواسطه طول قامت او اطالوت گفتندی بخانه اَشْمُوئِيلَ آمدن فی الحال و هُنَّ الْقَدَسِ آغاز غلیان کرد و عصا با قامت او برابر آمد

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ

وگفت مرایشان را پیغمبر ایشان هر آینه خدا پادشاه مقرر کرده است برای شما طالوت را گفتند چگونه باشد

لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ

اورا پادشاهی بر ما و ما سزاوارتریم پادشاهی از وی داده نشد است و پرا فراخی از مال گفت

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي

هر آینه خدا برگزیده است او را بر شما و داده است او را فراخی در دانش و افزونی در بدن و خدا می بخشد

مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿۲۷﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ

پادشاهی خود را بهر که خواهد و خدا دانا است و داناست وگفت ایشان را پیغمبر ایشان هر آینه نشان پادشاهی

أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ

او آنست که بیاید شما صندوقی که در آن آرام دلست از پروردگار شما و بقیه از ترکته که گذاشتند آل موسی

وَالْهَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿۲۸﴾

و آل هارون بر می دارند او را فرشتگان هر آینه درین صورت نشانه است شما را اگر باور دارنده اید

وَقَالَ لَهُمْ مَرْيَمُ ابْنُ إِسْرَءِيلَ إِنَّ اللَّهَ بَدِئْتُكُمْ خَلْقًا لَّكُمْ تَحْقِيقٌ بَرَأْتُ لَكُمْ مِنْ لَدُنِّي مَلَكًا طَالُوتَ رَأَيْتُمْ هَٰذَا الْإِنْسَانَ يَسْعَىٰ فِي غَمَامٍ مُّطْرًا ثُمَّ وَقَفَ عَلَىٰ جَبَلٍ فَجَرَا لَهُ ثَلَاثَةَ قُلُوبٍ ثُمَّ أَغْرَقَهُنَّ كُلَّهَا فَنَاجَىٰ الْإِنْسَانَ الْغَرَقَانِ فَمَنْ لَّمْ يُغْرِقْ فَأُوْلَٰئِكَ الْمَلَائِكَةُ وَأَمْ مَنْ أُغْرِقَ إِلَّا ذَاكُم مِّنْ عَمَلِكُمْ عَمَلًا لِّمَنْ لَّا يَعْلَمُ الْغَيْبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَاصْطَفَىٰ طَالُوتَ وَلَهُ السُّلْطَانُ عَلَىٰ الَّذِينَ هُمْ أَغْرَقَ أَتَوْا نَهْرًا فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا ذَاكَ الَّذِي هُوَ أَوْسَعُ رِمَاحًا وَاسْمُهُ زَيْمُ بْنُ رِاحٍ فَكَانَ ذَٰلِكَ الْآيَةُ الَّتِي كُنتُمْ تُعْلَمُونَ

وگفت مریمی بنی اسرائیل که خدا بدستیکه خدای قد بعثت لکم تحقیق برانگیخت برای شما طالوت را پادشاهی فرمان فرمای قائلوا گفتند از وی متعباد آئی یکنون چگونه باشد و از کجاست له الملک مطالوت را پادشاهی علیتنا بر ما و نحن احق بالملک و ما سزاوارتریم بر شما که از بسط یهودا ایم منته از که از بسط این باین است و در آن بسط مملکت است و زینت و با وجود آنکه از بسط او مملکت نیست مردی سقااست و کم یوت و او را عطا کرده اند سعة بسیاری فراخی من الملک از مال دنیا یعنی اگر نسبت و نسب عاری است باری باستی که صاحب غرامت و دفاتن بودی تا تجیز لشکر و تهیه اسباب جنگ توانستی کرد قال گفت پیغمبر در جواب ایشان ان الله اصطفاه بدستیکه خدای برگزید او را و اعطاکم بر شما و زادک و افزونی داد او را بسط کثا وگی و بسیاری فی العلم و دانش یعنی علم حرب و گویند و نا بود باور ریاست و تدبیر ملک و الجسم و دیگر میفرمود او را جسم آورده اند که طالوت مرومانند و با جمال بود و نیک سیر و گردن از اهل زمان خود بلندتر می نمود و الله یوتی و خدای که مالک الملک علی الاطلاق است میدهد ملکه ملک خود را من یشاء هر کرامی خواهد می داند که او را صلاحیت مملکت داری هست -

بیت ملک و ملکستان است پس را که کش نبوی و همیکس و الله واسعه و خدای فضل بسیار است در دادن زام اختیار بقبض اقتدار هر که خواهد علیکم و داناست با تحقیق کسی که او را بر میگزیند و بایست و دیگر چنانچه بنی اسرائیل و ابایشان بود از طریق ابرام و الحاح و آمده گفتند ما را بر اصطفائی طالوت حجتی و علامتی باید تا دلها را مارا از فرمان برداری و هواداری او رغبتی پدید آید و شومیل از خدای و خواست و خدای از علامت پادشاهی او اعلام داد و قال له نبيهم و گفت مرایشان را پیغمبر ایشان ان آية ملكه بدستیکه نشان پادشاهی طالوت آن ياتيكم التابوت آنست که بیاید شما تابوت سکینه و آن صندوقی بود و منقوش بود فيه سكينه و در آنجا سکینه است و من ربكم از نزد پروردگار شما یعنی چیزی که تسکین خاطر شما بدان باشد و گفته اند سکینه جانوری بود و بقدر که بر دو چشم داشت چون و شعله افروخته که کسی را قوت دیدن او نبود و از تضرعی علی کرم الله وجهه منقول است که روی او مشابره روی انسان بود و وبال داشت وقت کارزار از تابوت بیرون آمدی و مانند بادی که سخت و زود بر شمعان جستی و ایشان را متفرق ساختی و لهذا همیشه بنی اسرائیل این تابوت را در پیش صف لشکر بدشتندی و یقینت و دیگر درین تابوت باقی چیز نیست ممتاتوا که از آنچه گذشته است ال موسى قال هرون يني موسى و ارون ال شخصه را

و گویید که در لغت نفس آدمی تواند بود و چنانچه ان الله اصطفاه آدم و نوح و آل ابراهیم ای نفس و در حدیث آمده که او نیست مزارا من مزایم آل او و مراد نفس او و علی السلام و آنچه از موسی و ارون در آن تابوت ماند بود و تعلین موسی بود و عامه ارون و پاره ترنجیس که در تیه بدیش ان میبارید و ریزه الواح و خام سلیمان و آن تابوت را عاقله انبی اسرائیل گرفته بر لایت خود برده بودند و در موضع که داشتندی آنست بابل آن موضع رسیدی

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ

پس چون جدا شد یعنی از وطن طالوت بالشکریا گفت هر آینه خدا آزمایش کند شما را بجوی پس هر که بنوشد

مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ

ازان جوی پس نیست آن از من و هر که نخشد آنرا پس او از من است الا آنکه بر دارد یک کف آب بدست خود

فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا

پس آشامیدند ازان جوی مگر اندک از ایشان پس آنکه که گذشتند از جوی طالوت و مؤمنان همراه او گفتند

طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقُوا

نوشندگان نیست توانائی ما را امروز بمقابله جالوت و لشکرهای او گفتند آنانکه میدانند که ایشان ملاقات خواهند کرد

اللَّهُ كَمِ مِّنْ فَتَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فَئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

یا خدا بسا گروه اندک که غالب شد بر گروه بسیار باراده خدا و خدا باشکیبایان است

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ پس آن هنگام که بیرون آمد طالوت بفرمان شموئیل از شهر ایلیا بِالْجُنُودِ بآن لشکرهای ساخته قَالَ گفت طالوت باعلام شموئیل یا بالهام ربانی کرای قوم
إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ خدای آزمايد شماست درین هوای گرم بنهر بحرئى از آب که میان اردن و فلسطین ظاهر شود تا طمع و غلبی را بشنا بنماید فَمَنْ شَرِبَ هُوَ پس هر که
بیشامد ازین جوی فَلَيْسَ مِنِّي پس نیست از من یعنی بر ند هب من وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ و هر که نخشد و نیاشامد آب را طعام و لغت بمعنی شراب آمده کما فی قوله تعالى لعل الجنح فیا
طعموا ای شراب و فَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ پس بدستی او از من است یعنی بر ند هب من باشد و هر که آب نخورد إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ مگر آنکس که بر دارد و غُرْفَةً بِيَدِهِ کفی آب بدست خود آورده
کرتی سبحان بقدرت کامله خود جوی آبی در راه ایشان پیدا آورده چون لشکر دوان هوای باطش غالب بدان جوی رسیدند فَشَرِبُوا مِنْهُ پس بیاشامیدند ازان جوی زیاده از غُرْفَةٍ
إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ مگر اندکی از ایشان که سی صد و سیزده تن بودند و بیک کف آب اختصار کردند هم ازان غُرْفَة سیراب شدند و هم مطهر لای ایشان از لقیاب غُرْفَة پر شده و آنکه زیاده
از غُرْفَة بیاشامیدند لهای ایشان سیاه شد و تشنگی بر تن غلبید و که هر چند پیشتر خورده تشنه تر شدند و بر کنار جوی مانده و بالشکر دشمن ملاقات نکردند مسلمی فرمود که اهل معرفت در ضمن این قصه
مثلی از برای دنیا و دین فهم کرده اند برین وجه که قوم طالوت سالکانند که متوجه مقام لشکر جالوت نفس و هوای شده و آن جوی آب مال متاع دنیاست هر که آن یاراد و زیاده از آنچه
ضرورت معاش است میل نماید بعلت انتقام حرص گرفتار شد و هر چند پیشتر بدست آورد غنیش جمع آن افزون گشته اطمینان نیابد ششوی کاسه چشم حریصان پر شد و تصدق
قانع نشد بر درخت و اگر بریزی بجز در کوزه و چند گنج قیمت کرده و چنین کسی نریب نهد دنیا مانده از دولت غزای بالشکر هوا محروم و بی بهره است و هر که از جوی دنیا بغیر قانع شد یعنی
بمقداری از خورش که از ان چاره نیست خود را سبک گشت حق سبحان و تعالی او را بقرب خود مویگردانید از روی معنی مستغنی سازد و بیعت قناعت تو اگر کند در راه خبر کن حلیص جهان
قطع ای قناعت تو مگر گردان که درای تو بیع نعمت نیست و کج صبر اختیار لقمان است هر که صبر نیست حکمت نیست و فلکما جاوزته پس آن هنگام که از جوی عبور کرد و بگذشت
هُوَ طَالُوتُ وَالَّذِينَ آمَنُوا و آن کسانیکه ایمان آورده بودند قول او را تصدیق نموده مَعَهُ بگذشتند و اَوَّالُوا گفتند و گیرال که خلاف کرده عبور ننموده بودند
لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ ما را توانائی امروز بمقابله جالوت و لشکرهای او نیست که از ان شکر او شصت و شش هزار از جوی بگذشتند و ازان
پهار هزار مرد که عبور کردند چون شمشیر ایشان بر لشکر جالوت افتاد و سه هزار و شش صد و هشتاد و هفت تن ترسان و بدول شده گفتند که طاقت حرب جالوت نداریم قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ
گفتند آنانکه یقین می داشتند أَنَّهُمْ مُلْقُوا اللَّهَ آنکه ایشان ملاقات کننده اند یعنی سینه درازادان خدای را و ایشان باقی لشکر بودند سی صد و سیزده تن که گفتند کَمِ قَوِّينَ
فَتَةٍ قَلِيلَةٍ بسیار گروه اندک از مؤمنان غَلَبَتْ غالب شده اند فَئَةً كَثِيرَةً کثیره که بر گروه بسیار از اهل کفر و عدوان بِإِذْنِ اللَّهِ بعون نصرت و مددگاری خدا وَاللَّهُ

مع الصابرين و صابران است تا بید وقت و چون خالقان با نمودن بر طوفان بر طوفان مانده بودند طالت بآن گروه در مقام

لشکر جالوت صف بر کشید و آن لشکر بقول صاحب تفسیر هشت صد هزار سوار و هزار و شصت و شش هزار پیاده و ازین زن نیزه وار بودند و بیعت چون شیران آهن لال چنگ و چو گرگان بدوهر آشفته رنگ و جالوت نیز خود
مرغظیم لجهت و شدید الشوک بود و تفسیر امام حدادی مذکور است که اهل جالوت هزار رطل آهن بوده و از جمله خودی که بر سر نهادهای صدر ظل بوده -

وَلَكَّابِرُنَا وَالْجَالُوتَ وَجُنُودَهُ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا

وآنگاه که بمیدان آمدند برای جنگ جالوت و لشکرهای وی این حالان گفتند ای پروردگارا برین بر ما شکیبائی و محکم کن قدمهای ما را

وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿۲۵﴾ فَهَزَمُوهُمْ بِأَذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ

وعلیه ما را بر گروه ناکرودیکان پس شکست دادند آن کفار را بتوفیق خدا و کشت داود جالوت را

وَأَتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ

و داد خدای تعالی داود را پادشاهی و علم و بیاموخت او را از آنچه میخواست و اگر نبودی دور کردن خدا مردمان را

بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿۲۶﴾

گروهی را بدست گروهی هر آینه تباہ شدی زمین ولیکن خدا صاحب بخشایش است بر عالمها

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿۲۷﴾

اینها آیات خداست میخوانیم آل را بر تو ای محمد برستی و هر آینه تو از پیغامبران

وَلَكَّابِرُنَا وَالْجَالُوتَ وَجُنُودَهُ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَاتَّقِ اللَّهَ إِنَّكَ خَالِقُ الْوَعْدِ الْغَدِ إِنَّكَ أَنتَ الْغَفُورُ الْكَرِيمُ ﴿۲۵﴾

وآن هنگام که مومنان ظاهر شدند وصف قتال راست کردند لَجَالُوتَ وَجُنُودَهُ از برای جالوت و لشکرهای او قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا و آنرا در برابر ما شکیبائی استناده است از انکار و کمال یعنی صبر بسیار برافا کنند و ثَبِّتْ أَقْدَامَنَا و آنگاه دار بتایید خود

قدمهای ما را در میدان حرب و انصُرْنَا و یاری ده ما را علی الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ بر گروه ناکرودیکان فَهَزَمُوهُمْ پس شکستند و در بنر میت کردند مومنان کافران را

بِأَذْنِ اللَّهِ باعانت و توفیق خدای و قَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ جالوت را بنگ فلاخن که بر خود وی زد و خود در سرش بشکست و مغزش پریشان و شکر او تار و مار گشتند طالوت شد طروده بود که دختر خود را بکشند جالوت دهد و او را در بادشاهی شریک گردانند پس دختر خود را بداد و داد و نصفی از مملکت با وی گذاشت و آخر تمام مملکت بدو رسید و أَتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ و عطا کرد خدا داود را بعد از قتل جالوت بادشاهی وَالْحِكْمَةَ و او را حکمت داد یعنی نبوت و یازور و عِلْمَهُ و بیاموزانید او را و مِمَّا يَشَاءُ از آنچه خواست و آن علمی است که پیغمبران را بکار آید و گویند صنعت زره گری بود یا زبان مرغان -

وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ و اگر نه بازداشتی خدای مردمان را بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ برخی از ایشان برخی یعنی اگر دفع نکردی خدای شرکان را بسبب مومنان جهاد کنند بَعْضُ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ هر آینه تباہ شدی زمین بظلمت کفر و منافع اوباطل گشتی وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ خدای ذو فضل و رحمت است علی الْعَالَمِينَ بر عالمیان تِلْكَ این قصه که در معجزات و نعمات بود آيَاتُ اللَّهِ نشانه های قدرت خداوند است نَتْلُوهَا عَلَيْكَ میخوانیم آنرا بر تو یعنی جبرئیل بر تو میخواند لفرمان ما بِالْحَقِّ برستی بر وجهیکه مطابق است اهل کتاب آنرا مسلم می دارند وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ و بدستیکه تو بر آئینه از فرستادگانی همه خلایق

وَلَكِنَّ اللَّهَ لَمَكِينٌ لِّمَنِ كُنِيَ بِمَنْ يَفْعَلُ مَا يَمُرُّ بِكَ مِنْ شَيْءٍ لَّيْسَ مِنْكَ عَلَيْهِ يَوْمَئِذٍ فَتًى وَلَكِنْ يَفْعَلُ مَا يُفْعَلُ

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَ

این پیغمبران فضل دادیم بعضی را از ایشان بر بعضی یعنی پیغمبر را از ایشان کسی هست که با او سخن گفت خدا و

رَفَعَهُ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ

بلند کرد بعضی را در مرتبه ها و دادیم عیسی پسر مریم را معجزه ها و قوت دادیم او را

بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتُلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا

بروح القدس و اگر خواستی خدا بایک دیگر نمی جنگیدند کسانی که بعد از پیغمبران بودند پس از آنکه آمد

جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ

بالبیان حجتها و لیکن اختلاف کردند پس از ایشان کسے هست که ایمان آورد و از ایشان کسی هست که کافر شد

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتُلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ^(۵۲) يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

و اگر خواستی خدا بایک دیگر نمی جنگیدند و لیکن خدا میکند آنچه می خواهد ۱- مسلمانان

انْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٍ وَلَا

خرج کنید از آنچه روزی دادیم شما را پیش آنکه بیاید روزیکه خرید و فروخت نیست در آن روز و نه دوستی و نه

شَفَاعَةٍ^(۵۳) وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ^(۵۴)

سفارش و کافران ایشانند ظالمان

تِلْكَ الرُّسُلُ این پیغمبران و فرستادگان که درین سوره مذکور شدند قَضَلْنَا افزودنی دادیم بَعْضَهُمْ برخی ایشان را بخصائص و فضائل علی بَعْضٍ بر بعضی دیگر
مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ این پیغمبران کسی بود که خدا با وی سخن گفت بی واسطه چون آدم علیه السلام گفت اسکن انت و زوجک الجنة چون موسی علیه السلام گفت انی انار یک و چون پیغمبر ما که فرمود
فاوحی الی عبده ما ووحی و رَفَعَهُ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ و برداشت برخی را از ایشان بپایه های بلند تفاوت انبیاء این جهت است که بعضی از ایشان مبعوث بقره از آدمیان بودند و بعضی بکثر
ایشان یا تمام نمره ایشان یا مجموع جنی انس چون پیغمبر علیه السلام و دیگر آنکه گروهی را در خواب پیغمبری دادند و جمعی را در بیداری نزد بعضی از مفسران را و از رفع بعضی از ایشان است که حق تعالی
او را رتبه عالی کرامت فرمود و کما قال و رفَعناه مکانا علیا صاحب کشف آورده که ظاهر آنست که آن بعض پیغمبر است که مفضل است بر انبیاء بفضل بیکران و خصائص بی پایان همچنان
که از مطایب آیات احادیث مفهوم معلوم می گردد مثنوی هم انبیاء در پناه تواند مقیم در بارگاه تواند و توهم منیری همه اختر اند و سلطان ملکی همه چاکر اند و وجه فضیلت آنحضرت
نقلاً و عقلاً بر بیان مبسوط در جواب التفسیر رقم تحریر یافته و آتَيْنَا و دادیم ما عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ عیسی پسر مریم را معجزه های روشن و هویدا چون ابرائی که و ابرص و احیائی
موتی و آيَّدْنَاهُ و قوت دادیم او را بِرُوحِ الْقُدُسِ بجان پاک که جبرئیل علیه السلام و داد وی میدیایند و منکر و انبیدیم او را بِمُوافقت جبرئیل علیه السلام و كَلَّمَ اللَّهُ و اگر خواستی
خدا مَا اقْتُلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ از پس انبیاء بودند و قَتْلُ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ از پس آنکه بایشان نشانهاے روشن بر نبوت پیغمبر ایشان
و لَكِنْ اخْتَلَفُوا و لیکن اختلاف کردند فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ پس ازین امتان کسی بود که بگوید بعضی را یا ان خود ثبات در زید ملازم دین پیغمبر خود شده و فَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ و از
ایشان کسی بود که کافر شد و از دین پیغمبر اعراض نموده طریق حق را فرگذاشت تعریض میهود و نصاری است که بعد از موسی و عیسی علیهما السلام از راه راست منحرف شدند و كَلَّمَ اللَّهُ
و اگر خواستی خدای مَا اقْتُلُوا اختلاف نکردی مخالفت را که بلفظ اقتال ایراد کرده که مسبب است و الاده بسبب چه وقوع قتال بسبب خلاف است و تکرار از برای تاکید

بیاید بشما یَوْمٌ و زید از هر جهت آن لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٍ خرید و فروخت نباشد در آن کسی خود را از عذاب باز خرد و نه دوستی بود تا کسی حمایت کند و لَا شَفَاعَةَ و نه در خواستی
بوقت حلول عذاب و الْكَافِرُونَ و ناگرددگان هُمُ الظَّالِمُونَ ایشانند متجاوزان که منع کنند حق را از مستحق یا ظالم اند در وضع عبادت و غیر موضعش

وقف الزم

۳۳۱

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا

خدا کار ساز مومنان است بیرون می آورد ایشان را از تاریکیها بسوی روشنی و آنانکه کافرانند

أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ

کارسازان ایشان تبانند بیرون می آورند ایشانرا از روشنی بسوی تاریکیها این جماعه باشندگان

النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ

دوزخ اندیشان در آنجا جاویدند آیا ندیدی بسوی کسی که مکابره کرد با ابراهیم در باب پروردگار او در

أَنَّ اللَّهَ الْمَلِكُ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي

مقابله آنکه داد او را خدا بادشاهی یعنی مردود چون گفت ابراهیم پروردگار من آن است که زنده می کند و می میراند گفت آن کافر من زنده می کنم

وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا

و می میرانم گفت ابراهیم پس هر آینه خدا می آید از مشرق پس تو بیا از آنرا

مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾

از طرف مغرب پس مغلوب شد کافر و خدا راه نمی نماید گروه ستم گاران را

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا خَدَّوْست آنکسانست که بوی گردیده اند یا متولی کار ایشانست هر را نمودن بصراط مستقیم یخبر جهم بیرون می آورد ایشان را از ظلمت
از تاریکیهای کفر و ضلالت إلى النُّورِ بسوی روشنی ایمان و هدایت یا از کفر بمعرفت و یاز شک یقین یا از ظلمت نفس نور دل یا از صفات بشریت باخلاق ربوبیت و الذِّینَ
کَفَرُوا و آنانکه حق را پوشیدند یعنی یهودیان یا مبرکان صبح آنست که علم گیرند جمیع کفار را و لَعَنَهُمُ دستان ایشان الطَّاغُوتُ طاغوت اند یهود را کعبه شرف و حبیب بن اخطب
و امثال ایشان بت پرستان را اصنام و آئینه باطله و اهل از ناد و شیاطین یخبر جهم این معاذن بتان دیوان که طاغوت عبارت از ایشان است بیرون می آرد
یعنی میخوانند کافران را قِین النُّورِ از ایمان میثاقی إلى الظُّلُمَاتِ بسوی تاریکی کفر یا یهود را از ایمان که بتوریت داشتند بتکذیب آن یا مبرکان از اقرار بانکار اولیای
أَصْحَابُ النَّارِ آن کافران با طواغیت خود ملان آتش دوزخ اند هَمَّ فیها خلدون ایشان در آن تش جاوید مانند گاند اکثر آید و بسببیت نظر
نمودی إلى الذِّینِ بسوی آنکس که از روی مناد حَاجَّ ابراهیم حجت محبت و فاصمه کرد ابراهیم فی رَبِّهِ در دین خدای او و یار ثبات ربوبیت و وحدانیت پروردگار
و این مجاوله که کرد آن أَنَّهُ اللَّهُ الْمَلِكُ بوقت آنکه داده بود او را خدای پادشاهی و این جرأت مجادل چنانمود برای آنکه خدایک بوی از زانی داشت و دوست یعنی از
آستین طغیان بیرون آورد و تمکب از گریبان عصیان بر کرد و این مجاوله نمودن کنعان بود که همه روی زمین در تصرف داشت در آن وقت که ابراهیم بتان را شکست و رای ارکان
دولت نمود و بسوختن او قرار گرفت نمود و گفت که او را بیاید چون حاضر کردند نمود و گفت تو خدایان را باطل کردی خدای تو کیست و بنیاد مناظره کرد و إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ یا دکن
آن وقت را که گفت ابراهیم در جواب سخن او که رَبِّیَ الذِّینِ پروردگار من آنکس است که از روی قدرت یخچی زنده می گرداند و از عدم بوجود می آورد و قِیَمَتِست و می میراند
و از منزل بقا بادیه فنا می برد قَالَ گفت نمود آن أَنَا أُحْیِی و أُمِیتُست من هم زنده کنم و می میرانم پس زنده واجب القتل را که رسته امید از زندگانی قطع کرده بود و طلبید آزاد کرد گفت
اینکه مده را زنده می کردم و دیگر را بگناهی طلب نمود و قتل رسانید و گفت اینک زنده را میبرانم اعتقاد آن ترم و طغی این بود که مرا حیا بعفوست اما نت قتل و نمیدانست
که احیا و امانت خلق حیات و موت است در اجساد و آن مجر حضرت قادر متعال باشد امید نیست بر حضانة مجلس خود تلبیس میکند ابراهیم بحجت روشن تر انتقال نمود قَالَ إِبْرَاهِيمُ

از جایگاه محل غروب اوست قِیَمَتِ الذِّینِ پس مبهوت گردانید شد آنکسی که کفر بود یعنی مردود حجت او منقطع گشت وَاللَّهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
گروه ستم گاران را

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْبَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي

یا ندیدی این شخص را که گذشت بر دیهی و وی افتاده بود بر سقفهای خود گفت چگونه زنده کند

هَذَا اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتُ

این را خدا بعد مردن این پس مرده کرد و او را خدای تعالی صد سال بعد از آن بگفتش گفت چه قدر درنگ کردی

قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتُ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى

گفت درنگ کردم یک روز یا پاره از روز گفت بلکه درنگ کرده صد سال پس ببین بسوی

طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَ آيَةً لِلنَّاسِ

طعام خود و آشامیدنی خود که متغیر نشده و ببین بسوی درازگوشتش خود و می خواهیم که گردانیم ترا نشانه برای مردمان

وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا الْحَبَا فَلَئِمَّا تَبَيَّنَ لَهُ

و ببین بسوی استخوانها چگونه جنبش می دهیم آنرا بعد از آن می پرشایم بران گوشت پس چون واضح شدش این حال

قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

گفت بییقین می دهم که خدا بر همه چیز تواناست

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْبَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذَا اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتُ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتُ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا الْحَبَا فَلَئِمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلنَّاسِ قَالَ أَتَقْدِرُ قَالَ بَلَى فَنَنْسِفُكَ فَتَكُونُ حَبْطًا مُدْبِرًا نَبْوًا لَكَ فَتَوَلَّى وَرَبُّكَ الْمُرْتَدِ

و این سخن مترتب بآیت اولی است آید ندیدی قصه حاجی ابراهیم یاندیدی مثل آنکسی که مَرَّ عَلَى قَرْبَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا یعنی اول سقفها ساقط شده بود پس یوار باران افتاده این نهایت خرابی است و آشوب آنست که گذرنده برین دیه خراب غریز بود که تورات حفظ داشت و از کار اجبار یهود سخت نصر بعد از خرابی بیت المقدس و راه میر گرفته ببا بل آورده و حق سبحانه و تعالی اول از قید کفار خلاصی از زانی فرمود و غریز توجیه به بیت المقدس نموده بقبریه سار آباد بود یا بدین عین که بر دوش می اید یا بود رسید پس منعی ویران دید ما در تخران او میوه دار بود قدری انجیر پیچید و مقداری انگور باز کرد و در سایه دیواری قرار گرفته انجیری چند بخور و باقی در سله نهاد و انگور را بیفشوده پاره پاره شناسید و بقیه در نیکی ریخت و درازگوشی که داشت پیش خود پرست و تکلیف برد یار کرده بر آن دیه ویران می نگریست چون آن دیه را بغایت خراب دید قال آنی یحیی گفت غریزه چگونه و بر چه وجه زنده گرداند هَذَا اللَّهُ این دیه را خدای تعالی یعنی چگونه آبادان سازد بَعْدَ مَوْتِهَا بعد از خرابی او یا اهل او را بچه کیفیت زنده گرداند بعد از مردن ایشان این بطریق استبعاد بود بلکه طلب اطلاع بر کیفیت احیای نمودن فَاَمَاتَهُ اللَّهُ پس زنده کرد او را خدای تعالی در وقت این نامل و فکر مائة عَامٍ صد سال و خرازی برود و بَعَثَهُ پس زنده گردانید او را همان شکل و صورت که بود آورده اند که حق سبحان او را و طعام و شراب سحار او را از نظر خلق پنهانید چون نهصد سال از مرگ او برآمد و بخت نصر ملک شد حق تعالی تو شک فاری را بر انگیزت تا ولایت بیت المقدس را در مدت سی سال بحال عمارت باز آورد و این دیه عین از انچه پیشتر بود آبادان تر شد پس غریز را زنده گردانید گفت او را هنگام چاشتگاه میرانید و در آن روز که زنده شد هنوز آفتاب غروب نکرده بود پس فرشته حکم خدا تعالی در وقتیکه غریز زنده شد و چشم می اید قال که لبثت گفت مرا و اینچنین مدت است که درنگ کردی قال لبثت گفت غریز درنگ کرد اینچنین مدت است که درنگ کردی و غریز می چون بنگریست که هنوز آفتاب بود گفت اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ یا پاره از روز قال بَلْ لَبِثْتُ گفت آن فرشته نه چنانست که تو گمان برده بلکه درنگ کردی اینچنین مائة عَامٍ صد سال مرده بودی غریز را خود آمد و درنگریست اوضاع آن موضع را بر منج دیگر یافت تعجب و بیفزود دیگر باره با او گفت فَانْظُرْ پس نیک نگاه کن اِلَى طَعَامِكَ بسوی طعام خود یعنی انجیر که در سله نهاده بودی و شراب یعنی بشیره انگور که در نیکی ریخته بودی لَمْ يَتَسَنَّهْ یعنی نیک نگذشت بیچ تغییر نکرد آن عصیر و انظر و درنگ کن اِلَى حِمَارِكَ بسوی درازگوشت خود استخوانها مانده

و باقی این متفرق شده نگاه خطاب بر سبب از بعد از مرگ زنده کردیم تا آثار قدرت ما در نفس تو ظاهر گردد وَلِنَجْعَلَكَ دُخَانًا وَسُجُودًا و دیگر گردانیم ترا آیه ای لِّلنَّاسِ نشانه و عبرت از برای مردمان که در حشر اجساد و تنها دارند و انظر اِلَى الْعِظَامِ و نگاه کن بسوی استخوانها حمار خود تا ببینی که قدرت بی علت کیف نشنوها چگونه او را حرکت میدهم و بعضی را بالای بعضی مرتب می سازیم ثُمَّ نَكْسُوها پس می پوشانیم در آن استخوانها را لحشا گوشتی

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ

صفت آنانکه خرج می کنند اموال خود را در راه خدا مانند صفت یکدان است که برویاند هفت

سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضْعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ

خوشدرا در هر خوشه صدوانه است و خدا دوچند می دهد هر کرا خواهد و خدا

وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا

بجود داناست آنانکه خرج می کنند اموال خود را در راه خدا باز از

يَتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ

پس آن انفاق نمی آرند منت نهادن و نه اندازیدن را ایشان راست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان نیست ترس

عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝ قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ

برایشان و نه ایشان اندوگین شوند سخن ملائم گفتن و درگذشتن یعنی از بی ادبی سائل بهتر است ازان

صَدَقَةٌ يَتَّبِعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ ۝

خیرات که از بی آن آزرده کردن باشد و خدا بے نیاز است بردبار است

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنْ مَّا يَكْتَسِبُونَ بِغَيْرِ غَرَضٍ وَاعْيَظُوهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنْ مَّا يَكْتَسِبُونَ بِغَيْرِ غَرَضٍ
خدا بر غازیان و مجاهدان و زوجهایی همه ابواب البر را خلاص است و بر هر تقدیر مثل نفقه کردن این منفقان کماثل حبه است که در زمین طیب بکارند
و آن دانند که آنبت است برویاند سبعة سنابل هفت خوشه بدان نوع که هفت شعبه از اصل او منشعب گردد و بر هر شعبه خوشه بود و در هر خوشه
سائة حبة صد دانگی که یکی را هفت صد حاصل آمده باشد وَاللَّهُ يُضْعِفُ و خدا زیاده میگرداند این هفت صد را هفت صد نیز او بیشتر لمن یشتا برای هر که
خواهد از منفقان بحسب نیت او وَاللَّهُ وَاسِعٌ و خدای بسیار بخشنده است که یکی را هفت صد زیاده می دهد عَلِيمٌ داناست به نفقه کنندگان و عزایم و نیت ایشان
غرض از این تمثیل تصویر اصناف است و ترغیب متصدقان که چون نظر با جرح کنند که یکی را هفت صد است بطور تنصقات افعال نمایند ثنوی آنکه بشارت بخود میدهند و آنیکه هفت صد دهد
و آنه با نزاری شیطان مکاره تا زکی هفت صدت آید ببار و الَّذِينَ يُنْفِقُونَ آن کسانیکه نفقه میکنند اَمْوَالَهُمْ مالهای خود را فِي سَبِيلِ اللَّهِ در راه خدا در جهاد
و یا سایر خیرات ثُمَّ لَا يَتَّبِعُونَ پس از پے در نمی آرند مَا أَنْفَقُوا آن چیز را که نفقه کرده اند مَنًّا منت یعنی منتی که کسی نرهنند در صدق و دادن و لَا أَذًى و
دیگر از پے در نیاورند صدق خود را آزاری یعنی فقر و درویش را نه بخانند قَوْلًا و فعلاً لَهُمْ أَجْرُهُمْ مَرَاتٍ از است مزد صدقه ایشان عِنْدَ رَبِّهِمْ نزد پروردگار ایشان
و لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ و ترسی نیست مرایشان را از کم شدن مزد و لَا هُمْ يَحْزَنُونَ نیستند ایشان که اندوگین شوند از فوت ثواب قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ سخن نیکو
و وعده جمیل مردویش را و مَغْفِرَةٌ و درگذشتن از دشمنی سخن سائل یعنی عفو کردن از الحاح و ابرام او خَيْرٌ بهتر است مَسْئُولٌ را و رفع مِّنْ صَدَقَةٍ ازان
صدق که نسبت بسائل یَتَّبِعُهَا أَذًى از پے در آید از آنجی و آزاری از سرزنش و غیره وَاللَّهُ غَنِيٌّ و خدا بے نیاز است از صدقه آنها که مشرب نفقات خود را بخس و
خاشاک منت و آزار کند سازند حَلِيمٌ بردبار است تعجیل نکند در عقوبت منان و ثنوی -

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَتَكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي

ای مومنان تباہ مکنید خیرات خود را بمنت نهادن و آزرده کردن با بچه کید

يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ

خرج میکند مال خود را برای نمودن مردمان و ایمان نمی آورد بخدا و روز قیامت پس صفت او مانند

صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَ صَدًّا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى

صفت سنگ صاف است که بروی باشد اندک خاکی پس رسید بوی بارانی عظیم پس گذاشت او را سخت و صاف ماند توانای ندارد اهل ریا بر

شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٤٤﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ

چیز از آنچه عمل کردند و خدا راه نمی نماید گروه کافران را و صفت آنانکه

يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ

خرج میکنند مالهای خویش را از جهت طلب رضامندی خدا و بسبب اعتقاد ناشی از دل خویش مانند صفت باغی است

بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضَعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ

بمکان بلند که رسید بوی بارانی عظیم پس آورد میوه های خود را و چون آن را و اگر نمی رسید او را باران عظیم پس ششم کفایت می کرد

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٤٥﴾

و خدا آنچه میکنید بیناست

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ای گروه گرویدگان لَا تَبْطُلُوا بطل مکنید تباہ مسازید صدق قیتکم بالممن و صدق قیتکم بالممن برود و پیش چه مال از آن حق در پیش است و توانگر
جز بحال آن پیش نیست و منت صاحب است بحال را و حضرت حقان پناهی اشارت به بدین معنی در سوره الا برامید فرماید تنموی بار فقر انگنی از یکتین + با منت منهنش برگردن + چون
عطا بخش خدا آمد پس + بر که دانا نه منت کسی + و در کم حیل گری پیش + بخود راه گداری پیش + پس متصدق باید که بشکرا آنکه منظر اثر خیر واقع شده منت دانه باشد منت نمند
وَالْأَذَى و دیگر نیست مکنید صدقهای خود را یا یعنی رنج رساندن بدویشان بزبان که او را بگداری سرزنش کنید و بفعل که می ترش کرده چپین بر جبین انگیند چه اگر در پیش نباشد و اگر
منظر صفت بود و در کم نتواند شد بهیئت ای تو فکر بحقارت مگر سوسی گدا که گدائی وی آئینه زرداری است + حق سبحان در این آیت جهت تکمیل صدق مومنان میفرماید که نفقه خود را
بمنت از بار بطل مسازید کالذی همچون البطل آنکس که از طریق حق منحرف و بسبب نفاق قسم گشته یُنْفِقُ مَالَهُ نفقه می کند مال خود را رِئَاءَ النَّاسِ برای نمودن
مردمان وَلَا يُؤْمِنُ و حقیقت نمیکرد با الله وَالْيَوْمِ الْآخِرِ بخدا و روز قیامت اگر خدا گرویده بودی صدق بر آن وی داوی برای دیگران و اگر بقیامت اعتقاد داشتی برای
معامله مجازات کردی نه برای مایات فَمَثَلُهُ پس نمودار صدق این منفق مرانی کَمَثَلِ صَفْوَانٍ همچون نمودار سنگی است خارا همواره عکیده شد آب که بر آن سنگ خاک خشک است
فَأَصَابَهُ پس بر آن سنگ سید و ابل باران بزرگ قطره که سیل از وزود بسیار خیزد و تکه پس پشت آن خاک را از سنگ بگذاشت آنرا اصل گدا سنگ تنی پاک
از گرد و خاک و صفوان مثل منافق است خاک بر آن سنگ نمودار نفقه های او که بر یار کرده چون قطرات باران عدل از حساب حساب بانی ریزان گردد آنرا آن نفقات محو شده سنگ بے حال
ماند و تمام اعمال اهل ریا همی حال دارد و بیست ترا از آتش فشان برقی چه آید + کز او فو قش شمع نشاید لَا يَقْدِرُونَ قادر نباشند این نفقه کنندگان مرانی علی شئی غیر ثواب
چیز مِمَّا كَسَبُوا آنچه تصدق کرده باشند بر یا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي و خدا راه نماید یعنی عزم هدایت در دل نیکنند الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ گروه ناگرویدگان و مَثَلُ الَّذِينَ
و مثل نفقه آنان که باعتقاد و اخلاص یُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بیرون می کنند مالهای خود را و بدویشان میدهند ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ برای طلب خوشنودی خدا و تَثْبِيتًا و از برای

و ثبات و تعیین صادر شده و قوت القلوب هم از نفسهای ایشان یافتن صدق و کمال حجتی مانند میوه پستی است که واقع باشد یکدو و بوضع بلند که تاب و دوزلوی رسد و ریح لواف برود
بیشتر و زیاده نزدیک تر و از آفت نمودن شدن در آب و در تر و این باغ در چنین نیست باشد اصحاب کبر سجد و ابل باران بزرگ قطره فالت پس بدو و بر او را کُلُّهَا میوه خود را ضعیفین

نقد و در اینجاست بیکسال چندان بود که در زمنا می دیگر در سال هفت فالت آنچه یصعبها پس اگر در سیدان باغ و ابل باران عظیم قطرات قطرات پس بدو و بر او را کُلُّهَا میوه خود را ضعیفین
که آنچه برای رضای خدا تصدق کنند از آن پیش خالی نیست خواه آن صدق اندک باشد و خواه بسیار و الله یکتا یُنْفِقُونَ و خدا را کُلُّهَا میوه خود را ضعیفین

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً

شیطان وعده می دهد ب شما تمکدستی را می فرماید به بے حیائی و خدا وعده میکند ب شما آمرزش را

مِّنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿۱۶۸﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَّشَاءُ وَمَنْ

از جانب خود نعمت دادن را و خدا بواد و اناست می دهد دانش هر که خواهد و هر که

يُؤْتِ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿۱۶۹﴾ وَ

داده شد او را دانش پس هر آینه داده شد نیکوئی بسیار و پند پذیر نه می شوند مگر خداوندان خرد و

مَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِّنْ نَّذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا

آنچه خرج کردید از خیرات یا لازم کردید بر خود از نذری پس هر آینه خدا میدانند آنرا و نیست

لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿۱۷۰﴾

ستمگاران را هیچ یاری دهنده

الشَّيْطَانُ دیر سرکش یعنی ابلیس و تفسیر کبر گویند که یکی از شیاطین انس یا نفس اماره يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وعده می کند شما را فقر و احتیاج یعنی می ترساند در وقت اتفاق از درویشی و محتاجی وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ می فرماید شما را به بخل و مساک و منع صدقات وَاللَّهُ يَعِدُكُمُ و خدا وعده می دهد شما را بر صدق و دادن مَغْفِرَةً آمرزشی و مَنِّهِ از خود مرگناهان شما را در عقبه و فَضْلًا و افزونی روزی و مکانات خیر و دنیا وَاللَّهُ وَاسِعٌ و خدا بسیار فضل است بر فقرا عَلِيمٌ و انا با استحقاق ایشان سرعت فضل و مغفرت را يُؤْتِي الْحِكْمَةَ می دهد خدا حکمت اتفاق مَنِ يَّشَاءُ هر که می خواهد تا نداند که چه و بهر که می باید داد یا داشته میان القای رحمانی و مومنه شیطان تینیه نماید تا از عید شیطان نترسد و بوعده رحمانی مستظهر باشد وَمَنِ يُؤْتِ الْحِكْمَةَ و هر که حکمت دادند فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا پس بدستیکه دادند و انیکوئی بسیار امام ابواللیث فرموده که حق سبحان مال و متاع دنیا را اندک خواند که قل متاع الدنیا قلیل و دانش را بکثرت خیر موصوف ساخته که فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا پس عالم باید که اهل دنیا را ملازمت نکند و داغ خدمت ایشان بر جبین احوال خود نه کشد که او را خیر کثیر داده اند و انا ترا متاع قلیل و در کلام مرتضی علی و اوست که شعر ضیقنا قسمة الجبار فینا + لنا علم و للاعلاء مال + فان المال یفنی عن قریب + وان العلم باق لا ینزال بمیت علم دادند بادرین قارون زر و سیم + شد یکی فوق سماک و دیگری تحت سماک وَمَا يَذَّكَّرُ و در نیابند و پند نگیرند بدین مغلها إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ مگر خداوندان عقول صافیه وَمَا أَنْفَقْتُمْ و آنچه بیرون کردید ای مومنان مَنِ نَفَقَةٍ از نفقه اندک یا بسیار برب یا علانیه بطریق فرض یا تطوع از روی رای یا اخلاص در راه خدا یا غیر آن أَوْ نَذَرْتُمْ یا بر خود واجب گردانید مَنِ نَذَرَ از نذر معین یا غیر معین در طاعت یا معصیت فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ پس بدستیکه خدا میداند او را و فراموش نمی کند وَمَا لِلظَّالِمِينَ و نیست مستمگاران را که نفقه بریا کنند یا از حرام صدق کنند و یا نذر معصیت کنند یا نذری که در طاعت کرده اند بوقامی رسانند مِنْ أَنْصَارٍ از یاری دهنندگان در آخرت که عذاب از ایشان باز دارند

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ

اگر آشکار کنید خیرات را پس نیکیو چیز است آن و اگر پنهان کنید آنرا و بدهید آنرا بفقیران پس این بهتر است

لَكُمْ وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ مِّنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿۲۷۱﴾ لَيْسَ عَلَيْكَ

شمارا و این دور سازد از شما بعضی گناهان شما را و خدا یا آنچه میکنید آگاه هست لازم نیست بر تو ای محمد

هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا تُنْفِسْكُمْ

هدایت ایشان ولیکن خدا هدایت میکند هر کرامی خواهد و آنچه خرج کردید از مال پس نفع برای ذات شماست

وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُّوفَّ إِلَيْكُمْ وَ

ولا تلقی نیست که خرج کنید مگر برای طلب روتی خدا و آنچه خرج کردید از مال تمام رسانیده شود بسوی شما یعنی ثواب و

أَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ ﴿۲۷۲﴾

شما ستم کرده نخواهید شد

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ اگر آشکار کنید صدقهای خود را وقت اد کردن فَنِعِمَّا هِيَ پس نیکیو چیز نیست آنچه دیگران را بدان رغبت اند و برخیلان محبت لازم شود و قلوب بیگانگان با شما نایل بآل حق میل کند و اِنْ تُخْفُوهَا و اگر پنهان کنید صدقات خود را و تُوْتُوهَا الْفُقَرَاءَ بدهید آنرا بدو ایشان خفیه فهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ پس آن اخفا بهتر است مر شمارا چنان صدقه از آنست یا آنچه دور می نماید و در ویش نیز از لذت اخذ و بی ناموسی محفوظ می باشد بعضی از علمای حکم اخفا را عام دانند و در فقرات و نزل چه صحابه در زمان حضرت رسالت پناه در اخفا مبالغه عظیم داشتند هم در نفقه فرض هم در صدقه تطوع و جمیع بر آنند که اخفا متعلق بنواقل است و در فقرات اظهار اولی است تا منظم ترک زکوة یکس نبرند و دیگر دلیل مسامحت است با مرتق سبحانه و تعالی و بسبب رغبت تو انگران دیگر می شود با وای زکوة اما در تطوع بهر حال اخفا اولی باشد و از ابن عباس منقول است که صدقه سرور تطوع افضل است از علانیه بهفتاد مرتبه و در حدیث آمده که صدقه السر تطفی غضب الرب و از کمال کرم الهی است که در صدقه فرمود اگر اخفا کنید شمارا بهتر باشد و یُكَفِّرْ عَنْكُمْ مِّنْ سَيِّئَاتِكُمْ و ما در گذرانیم از شما آنکه در صدقه فرمود و حفص کیفر میخواند یعنی خداست و گذراند مِّنْ سَيِّئَاتِكُمْ بعضی از گناهان شما یعنی آنکه مظلوم نبود و اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ و خدا یا آنچه می کنید از ابای صدقه و اخفای آن خَبِيرٌ و اناست آورده اند که انصار قبل از اسلام بجهت مصاهرت و رضایک میان ایشان یهود ثابت بود برایشان نفقه میکردند بعد از آنکه خلعت ایمان پوشیدند و از جام کلام سید نام شربت معرفت نوشیدند آن نفقه کردن را بر یهودان کاره شمردند و چون صورت حال بر حضرت رسالت پناه عرض کردند این آیه آمد که لَيْسَ عَلَيْكَ نِعْمَتُ اللَّهِ وَكَفَتْكَ اللَّهُ وَنِعْمَتُ اللَّهِ عَظِيمَةٌ و لیکن خدا بغایت خود یکتا می مانی تَشَاءُ راه می نماید با میان هر کرا خواهد پس حضرت رسالت پناه فرمود که تصدقوا علی اهل الدیوان و باتفاق علما اخراج صدقه در تطوع بغیر علم جائز است و مَا تُنْفِقُوا و آنچه نفقه می کنید مِّنْ خَيْرٍ از مال فَلَا تُنْفِسْكُمْ پس از برای نفسهای خود می کنید و ثواب آن را بجمع شماست خواه منفق علیه کافر باشد و خواه مسلمان بیت گراومی برود پیش آتش سجود + تو واپس چرامی بری دست سجود + خورش ده بکجاست کبک حمام + که روزه در اندیشه های بدام + چو هر گوشه شیر نیاز آگنی بناگاه بینی که صید کنی + و مَا تُنْفِقُونَ و نفقه نمی کنید شما که مومنانید اِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ مگر برای طلب ثواب و خوشنودی خدای و چه بجهت ثواب آمده است کما قال اللّٰه تعالی و ایتیم من زکوة تربون و جبر اللّٰه و مَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ و آنچه نفقه می کنید از مال خود یُوفَّ إِلَيْكُمْ توفیه مرد آن میکنند برای شما یعنی جرای آن بتامی شما میرسانند و أَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ و شما ستم دیده نمی شوید یعنی از ثواب اعمال شما ستم چیزی کم نمی کنند

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي

خيرات برای آن فقيران است که بند کرده شدند در راه خدا نمی توانند سفر کردن در

الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ

زمین نادان می پندارد ایشان را تو فکر بسبب طمع نه کردن تومی شناسی ایشان را بقیافه ایشان

لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِحْفَافًا وَهُمْ يَنْفِقُونَ مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

سوال نمی کنند از مردمان بالاح و آنچه خرج کنید از مال پس هر آینه خدا آن داناست

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ

کسانیکه خرج میکنند اموال خویش شب و روز پنهان و آشکارا پس ایشان راست مردان ایشان

عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

نزدیک پروردگار ایشان و بیمت ترس بر ایشان و نه ایشان اندوگین شوند

لِلْفُقَرَاءِ این صدقه و نفقه شما برای درویشان است الَّذِينَ أُحْصِرُوا آنکه باز داشته شده اند فِي سَبِيلِ اللَّهِ در طاعت خدا یا در جهاد لَا يَسْتَطِيعُونَ نمی توانند بر واسطه اشتغال بغير ادا و اطاعت حَتَّى يَأْسِرُ كُوفِي فِي الْأَرْضِ در زمین برای تجارت و طلب رزق و انیان درویشان مهاجر بودند قریب چهارصد تن چون عمار یا سر و بلبل و ابن مسعود و امثال ایشان که در مدینه منوره منزلی نداشتند که شب آنجا بسر برند مکن ایشان شب محقه مسجد نبویه بود و بروز ملازم آنحضرت بودند و بسیاری التفات بر کسی می انداختند و نه بسوال و طلب روزی می پرداختند و بدین سبب فرمود يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ می پندارد ایشان را مردمان و بجهت خبر احوال ایشان أَغْنِيَاءَ که ایشان تو فکرند مِنَ التَّعَفُّفِ بسبب باز ایستادن از سوال و استغنا از خلق تَعْرِفُهُمْ تومی شناسی ایشان را بِسِيمَاهُمْ بریشان و علامت ایشان که صفره اللون است و تنزاری بدن خمیدگی پشت و بسیاری اشک لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ سوال نه کنند از مردمان و چیزی نمی نخواهند از ایشان إِلَّا حَقًّا از روی الحاج و ابرام و غیر آن نیز چه ایشان موصوف اند ب تعفف که ترک سوال است و ترک سوال بجهت مرحمت و شفقت میکردند که ناگاه مردم رو سوال نه و از رستگاری باز مانند ما اطلع من رد السال و آنچه نفقه کنید من خیر انما خود برای محاب صفره و غیر ایشان از مستحقان وَآتَى اللَّهُ پس بدستیکه خدا بیه عَلِيمٌ بدان داناست میدانند که بکمید و باز برای چه میدید الَّذِينَ آنکه يَنْفِقُونَ نفقه می کنند در راه حق برای ستم اَمْوَالَهُمْ مالهای خود را بِاللَّيْلِ بِشَبِّ وَ النَّهَارِ سِرًّا و پنهان و علانیة و آشکارا غرض استغراق اوقات است باعطای صدقات و در سبب نزول آورده که در تفسیر چهارم داشت یکی بظاهر تصدق کرد و یکی در روی شب ظلمانی و یکی بروز نورانی حق تعالی این آیت فرستاد و حضرت سالت پناه از تفسیر پرسید ترا چه برین داشت که بدین نوع تصدق نمودی جواب داد که طریق صدقه را بیرون ازین چهار صورت ندیدم جمیع آنرا التزام نمودم بتمنای آنکه یکی ازینها شرف قبول یافته بموقع رفتار رسد و صاحب کثافت آورده که صدیق را چهل هزار دینار صدقه داده ده هزار در سر و مثل آن در علانیة و همان مقدار در شب بهمان منوال در روز حق سبحانه درین آیت صدقات صدیق را استوفی و فکله پس مرا ایشان راست که بدین چهار نوع صدقه دهند أَجْرُهُمْ مزد صدقات ایشان عِنْدَ رَبِّهِمْ نزد پروردگار ایشان که آن بهشت باقی و نعمت جاودانی است و گفته اند مراد آنست که ایشان را در مقام عنایت فرود آرد و فی مقصد صدق عند ملک متقدر و لا خوف علیهم و خوف نباشد ایشان را و لا هُمْ يَحْزَنُونَ و نه ایشان اندوگین شوند

بسم الله الرحمن الرحيم

وقف منزل

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ

ای کسانی که ایمان آوردید حذر کنید از خدا و ترک کنید آنچه مانده است از سود اگر هستید از

مُؤْمِنِينَ ﴿٢٨﴾ فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ

پس اگر نہ کر دید پس خبردار باشید بچنے از طرف خدا و رسول او و اگر

تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ وَإِنْ كَانَ

توبه کروید پس شمار است اصل مالهای شما نه شمامکنید و نه بر شمامکنم کرده شود و اگر باشد

ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ ۖ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ

مفسرے پس لازم است مصلحت دادن تا تو انگری و آنکه خیرات کنی بہتر است شمارا اگر ہستی

تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ

دانشنده وحذر کنید از آن روز که باز گردانیده شوید در آن بسوی خدا پس تمام داده شود هر شخصی را

مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٨١﴾

آنچه عمل کرده است و ایشان ستم کرده نشوند

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اإِىْ كُورِهِ كُورِيكَانَ اتَّقُوا اللّٰهَ تَبَرِّيدَ از عذاب خدا وَذَرُّوْا وَدست بداريد مَا بَقِيَ مِنَ الذِّبْوِ از آنچه مانده است از ربوا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ اگر هُتيد شما بآورد دارندگان مرحمت ربوا را بنى عمر ثقفى بنى مغيرة مخزومى برلوا بايك ديگر معايله داشتند حضرت رسالت پناه روز فتح مکه محمت ربوا فتوى داد و بنى عمرو بن شاطر آنكه برلواى ايشان بر ديگران ثابت باشد و برلواى ديگران از ايشان ساقط شود و بوقت طلب ربوا از بنى مغيرة كار بر ايشان سخت گرفتند و ايشان فرياد برآورده گفتند ما چه بد بخت كسانيم كه ربوا را از همه دمان وضع كرده اند ما هنوز بدان يلا گرفتاريم پس قصه خود را بعرص عتاب بن اسيد كه حاكم مكه بود رسانيد و او صورت حال ماجراى ايشان بجناب نبوت ماب نوشت اين آيت نازل شده كه دست از ربوا بداريد وَ اِنْ كُنْتُمْ تَفْعَلُوْا لَكُمْ تَفْعَلُوْا لَكُمْ تَفْعَلُوْا پس اگر نكنند و بقبيله ربوا را ترك نمايند فَادْكُوا پس آگاه كنيد يك ديگر را و آورده باشيد بحدب بختگ كردنى مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ از خدا و رسول جفص فاذا نواذون كه بجمع علم است يعنى اگر ترك ربوا نكنيد آگاه باشيد و بدانيد كه لا ايتن محرب خدا كه آتش است بحرب رسول كه شمشير است و اِنْ تَبَيْتُمْ و اگر توبه كنيد از گرفتن ربوا فَاذْكُوا پس مرشداست رُءُوسَ اَمْوَالِكُمْ سَرمای هاى اموال شما لَا تَظْلِمُوْنَ و شما ظلم كنيد بر ديون و زياده از اس مال طلبيد وَلَا تَظْلَمُوْنَ و نه بر شما ظلم كنند و از سربايه چيزى بگاهند بعد از نزول اين آيت بنى عمر گفتند ما اطاعت حرب خدا و رسول نيمت و از سود گذشته سربايه را رهنى شدند و بنوعيه از غايت تنگدستى تا اداك شما مملت نمائستند و بنى عمرو در تحصيل آن تعجيل نموده از اموال تا جيل ابا ميكردند آيت آمد كه وَاِنْ كَانَتْ فَظُرَّةٌ پس حكم آن مملت دادن است اِلَى مَيْسَدَةٍ تا وقت نواگرى آسانى وَاِنْ تَصَدَّقُوا و اگر صدقه دهيد بقرض و ارفلس خَيْرٌ لَّكُمْ بَهِر است مرشدا اِنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ اگر دانيد شما كه آنچه خداى فرمايد متضمن صلاح و دو جهانى و مفصل انجام جاودانى است وَ اتَّقُوا اَيُّوْمًا و تبرسيد از عذاب روزيكه بهشتا تَرَجَعُونَ فَيَعْبُدُ باز گرويه شويد در آن روز اِلَى اللّٰهِ بحجاب خدا يا جزا كه مقرر كرده است از ثواب عتاب ثُمَّ تَوَفَّيْ پس تمام داده شود كُلُّ نَفْسٍ بِرِئْسِهَا لَمَّا كَسَبَتْ جزاى آنچه عمل كرده باشد از نيك و بدوْهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ و ايشان يعنى باز گرويدگان بوى تنم كرده نشوند.

مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا

از کسی که رضامند باشید از گواهان تا اگر فراموش کند یکی از آنها یاد دهد

الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا

و دیگر را و باید که سرباز نزنند گواهان آنگاه که طلبیده شوند و مانده شوید از آنکه نویسد حق را اندک باشد

أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ

یا بسیار تا میعاد و این با انصاف تر است نزدیک خدا و درست تر برای گواهی و قریب تر از آنکه

أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ

در شک نشوید مگر وقتی که باشند آن معامله سوداگرستی دست بدست که دست گردان می کنید آن را میان خویش پس نیست

عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ إِلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ

بر شما گناه در آنکه نه نویسید آنرا و گواه گیرید هرگاه که خرید و فروخت کنید و باید که رنج داده نشود نویسنده

وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ

و نه گواه و اگر بکنید این کار پس هر آینه این گناه است شما را و ترسید از خدا و می آموزد شما را خدا

وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۸۲﴾

و خدا به هر چیزی داناست

وَمِمَّنْ تَرْضَوْنَ ازان کسانیکه پسندید و راضی باشید مِنَ الشُّهَدَاءِ از گواهان پس بیان میکند علت اعتبار عدد و امر آئین یعنی دوزن برای آن باید آن تَضِلَّ تا چون فراموش کند اِحْدَهُمَا یکی از آن دوزن محال را که بران گواه بوده فَتُذَكِّرَ پس باید که یاد دهد اِحْدَهُمَا الْاُخْرَىٰ یکی از ایشان آن دیگر را چون بحمت علیه بطوبت نسیان بر مزجۀ نسوان غالب است پس دوزن باید که بتدبیر نسیان دیگری نازل گردد وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ و باید که سرباز نزنند گواهان از تحمل شهادت یا آزادی آن إِذَا مَا دُعُوا چون خوانده شوند برای ادای تحمل آن وَلَا تَسْمُوا و ملول شوید أَنْ تَكْتُبُوهُ ازان که بنویسد حق را صغیراً در حالتیکه غرض باشد آن حق أَوْ كَبِيرًا یا بزرگ یعنی اندک بسیار آنرا بنویسد إِلَىٰ أَجَلِهِ تا تمکید و مقرر شده با قرار مدین ذَلِكُمْ این کتابت شما أَقْسَطُ راست ترست عِنْدَ اللَّهِ نزدیک خدا وَأَقْوَمُ و صواب تر لِلشَّهَادَةِ و مگواری دادن را چه کتاب مذکور شود دست و آذنی و نزدیک تر است کتابت اَلَّا تَرْتَابُوا آنرا که بشک نشوید و در مقدار حق و مدت آن تعیین شود حق چون رجوع نماید بکتاب إِلَّا أَنْ تَكُونَ مگر آنکه باشد معامله تِجَارَةً حَاضِرَةً باز گانی بحضور تَبَايَعْتُمْ که می گردانید آنرا یک گیر یعنی معامله دست بدست و نقد به نقد فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ پس نیست بر شما گناهی إِلَّا تَكْتُبُوهَا آنکه نه نویسید آنرا وَأَشْهَدُوا و گواه گیرید إِذَا تَبَايَعْتُمْ چون خرید و فروخت کنید بقدر حکم این آیت منسوخ است بآیت فان من بعضكم بعضا الآية وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ و باید که رنج رسانید نشود نویسنده یعنی او را بارگاه و اجبار کتابت نه فرماید وَلَا شَهِيدٌ و نه گواه را ضرر رسانند بر قبول شهادت چون نمی داشته باشد این معنی که گفته شد بر تقدیر آنست که فیض فعل مجهول باشد پس اگر معلوم اعتبار کنند منطوقش آنست که باید که کاتب زنجاند کسی را و وثیقه دست نویسند از خیانت و کتابت احترام کنند و گواه نیز تحمل شهادت کند و نه دستی درنگد و گواهی نباشد بوقت طلبیدن باز گیر و اِنْ تَفْعَلُوا و اگر بکنید ای معاملان اینها که نمی

کردم از امر از کتابت شهادت فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ پس آن فعل منہی گفته نامانی باشد لاغی شما وَاتَّقُوا اللَّهَ و هر شما ترسید از خدا و فرمان او را خلاف بکنید وَیُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ و می آموزد خدا را شمار اصلاح دین و دنیا را شمار و الله بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ داناست

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهْنَ مَقْبُوضَهُ فَإِنْ أَصَحَّ

و اگر مسافر باشید و نیابید نویسنده را پس لازم است گردیدست آورده شده پس اگر این داند

بَعْضُكُمْ بَعْضًا فليؤدِّ الَّذِي أُوتِيَ مِنْ أَمَانَتِهِ وَلِيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ ط وَلَا

گروهی از شما گروهی را پس باید که ادا کند آن کس که اینجاست شد مانند خود را و باید که بترسد از خدا پروردگار خود و

تَكْتُبُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُبْهَا فَإِنَّهُ إِثْمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

پتھان مکنید گواہی را و ہر کہ پتھان کند آنرا پس ہر آئینہ گناہگار است دل او و خدا بہ آئینہ می کنید

عَلِيمٌ ٤ اللَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ وَإِنْ تُبَدُّ مَا فِي

آگاه است خلاص است آنچه در آسمانهاست و آنچه در زمین است و اگر آشکار کنید آنچه در

أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يَحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ ۖ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ

دل شہامت یا پنہاں وارید آنرا البتہ حساب آن بگیرد از شما خدا پس پیامزد کسے را کہ خواہد و عذاب کند

مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٤﴾

کے را کہ خواہد و خدا بر ہمہ چین تواناست

[illegible]

۷۸۵ ابن هب و یکسای ایشان این آیت فرستاد که:

نیز بگوید که من و الطغیان در آن ایام گشتند و بمناسبتی که بر ما افتاد حضرت تحت سما جزو شای

و حق سبحانم فرماید که بجا بکم بر آید اگر ما بدان گیر و کارشوار شود و محسوس از همه آن بیرون نیاید سیه عالم فرمود که مگر شما همان میگوئید که بنی اسرائیل گفتند سمعنا و عصینا الحرام چندیل بلیه بر گرفتار ایشان

آن عالم نیست و ثابت قدام فی العلم در دانش که
و متشابهات از نزدیک برود و گار است و باید که گنجد یا پند بر نشود و الا و لا الا کتاب مگر خداوندان
وقف لافز موهمان اهل کتاب اند یا هر که را در علم بر او یقین آورد میگویند اما متشابه
عقول صافی و

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ٥ هُوَ

هر آینه خدا پندیده نمی شود بروی چیزی در زمین و نه در آسمان او

الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ٦ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٧

آنست که صورت می بند و شمارا در رحم چنانچه خواهد نیست هیچ معبود بجز او غالب استوار کار

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَ

او آنست که فرود آورد بر تو کتاب بعضی ازان آیتهاست واضح است آن جمله اصل کتاب است و

أُخْرُ مُتَشَبِهَاتٌ ٨ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا

بعضی دیگر محتفل معانی با هم مشتبه پس اما کسانی که در دل ایشان کجی است پیروی میکنند آن را که

تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلَةٍ ٩ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا

مانند یک دیگر شده ازان کتاب برای طلب فتنه و برای طلب مراد آن و نمیداند مراد آن مگر

اللَّهُ ١٠ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا

خدا و ثابت قدام در علم میگویند ایمان آوردیم باین متشابه این همه از نزدیک و در گار است و

يَذْكُرُوا إِلَّا أُولَ الْأَكْبَابِ ١١

پند پذیر نمی شوند مگر خداوندان خرد

إِنَّ اللَّهَ بِدِينِهِ كَمَا لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ مِمَّا يَشَاءُ مِنْ بَرٍّ وَفَاجٍ ١٢ وَهُوَ الَّذِي يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ١٣ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١٤
آنست که خدا پندیده نمی شود چیزی از کائنات در زمین و نه در آسمان بلکه علم الهی محیط است بر جمیع
معلومات و موجودات و علم عیسای بر بعضی از معنیات حاصل بوده و آن نیز تعلیم حق بود پس چنان علم ناقص است که خداوند علم او محیط است بر همه موجودات
الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ١٥ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١٦
آنست که صورت می بند و شمارا در رحم چنانچه خواهد در ازان کتاب آیتهاست واضح است آن جمله اصل کتاب است و
أُخْرُ مُتَشَبِهَاتٌ ١٧ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلَةٍ ١٨ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ ١٩ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذْكُرُوا إِلَّا أُولَ الْأَكْبَابِ ٢٠
بعضی دیگر محتفل معانی با هم مشتبه پس اما کسانی که در دل ایشان کجی است پیروی میکنند آن را که
مانند یک دیگر شده ازان کتاب برای طلب فتنه و برای طلب مراد آن و نمیداند مراد آن مگر
خدا و ثابت قدام در علم میگویند ایمان آوردیم باین متشابه این همه از نزدیک و در گار است و
پند پذیر نمی شوند مگر خداوندان خرد

و دیگر اتباع متشابهات می کنند بحسب طلب تاویل آن بر وفق مدعی و تمای خود و ما یعلم تأویلک و نمیداند تاویل آنچه متشابه است الا الله مگر خداوند آنرا فرود فرستاده امام سجاد و پیروی فرمود
که بمذهب اهل سنت و جماعت اینجا وقت لازم است یعنی بر الا الله وقت باید کرد تا را سخنان علم که بعد ازین مذکور میشوند در وقت تاویل داخل نگردد چه بحقیقت جز حق سبحانه تاویل نیست

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۝

می گویند ای پروردگار کج مکن دلهای ما را بعد از آنکه راه نمودی ما را و عطا کن برای ما از نزد خود نعمت هر آینه

أَنْتَ الْوَهَّابُ ۝ رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ۝

تو ای عطا کننده ای پروردگار ما هر آینه تو جمع کننده مردمانی در آن روز که هیچ شک نیست در آن هر آینه خدا

يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا

خلاف نمی کند وعده را هر آینه آنانکه کافر شدند دفع نمکند از ایشان اموال ایشان و نه

أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ۝ كَذَّابِ

اولاد ایشان از عذاب خدای تعالی چیزی را و ایشانند آتش آگیز دوزخ حال ایشان مانند کسان

فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ

فرعون است و آنانکه پیش از ایشان بودند دروغ داشتند آیات ما را پس گرفت ایشان را خدا

بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سِتْغَابُونَ

بسبب گناهان ایشان و خدا سخت عقوبت است بگو کافران را که مغلوب خواهید شد

وَتُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ۝

و برانگیخته خواهید شد بسوی دوزخ و بد جایگاه است او

دَبَّتْ أَمْ قُلُوبُكُمْ لَعَنَ اللَّهُ قُلُوبَكُمْ إِنَّكُمْ كَفَرْتُمْ ۝ رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ۝ رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ۝ كَذَّابِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سِتْغَابُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ۝

م که مغلوب میشوید در دنیا بنصرت مومنان بر شما و تحشرون در جهنم جمع کرده شوید در عقبی بسوی دوزخ و بئس المهاد و بد آرامگاهی است دوزخ پس خطاب با کفار قریش میفرماید که

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ

تحقیق هست شمارا نشاند در آن دو قوم که بهم آمدند یعنی روز بدر یک گروه جنگ می کردند در راه خدا

أُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُم مِّثْلَهُمْ رَأَى الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَنْ

وگروه دیگر کافر بودند میدیدند مسلمانان آن کافران را دو برابر خویش دیدن بحشم
و خلا قوت می دهد بنصرت خود هر کرا

يَسْأَلُ^ط إِنْ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿١٣﴾ زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ

خواهد هر آئینه درین واقعہ پندی هست خداوندان چشمها را آراسته کرده شده است برای مردمان دوستی

الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَيْنِ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَ

آرزوهای نفس از زبان و فرزندان و خزانها جمع ساخته از زر و

الْفِصَّةُ وَالْخَيْلُ الْمُسَوَّمَةُ وَالْأَنْعَامُ وَالْحَرْثُ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

سیم و اسپان نشانمدا ساخته و چهار پایان و زراعت ایست بهرۃ زندگانی دنیای

وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبَآئِ (١٢)

و خدا، نزدیک اوست بازگشت نیک

فَكَانَ لَكُمْ آيَةٌ بِدَرَسِي كَبُودِ شَمَارِ عَلَامَتِي وَنَشَانِي دَرَسْت بَرَنَبُوتِ مُحَمَّدٍ فِي دَفْتَتَيْنِ التَّقَاتِ وَرَقَّةِ آن دُو گَرِه که سَم رُوی دَم دِیَارِ شَدَن دَر حَرْبِ بَدْر فَعَلَتْ
تَقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ گِرُوهی کَارَزَارِ مِیکنند و رَا ه خدَا که شَرِکِ یَغِیْرِ بُو دَن دِ سِی صَد و سِز دِه تَن دُو هُنْدَا دُو هُنْت تَن مَهَا جَرِین و دُوسِیت دُوسِی و شَش تَن نَصَارِی وَ
أَحْزَارِی کَا خَرْدَه وَ گِرُوهی نَا گِرُودِیدَه بَخْدَا که شَرِکِ اَبُجَهْل بُو دَن دِ نَصَد و بِنَجَاةِ تَن یَکُو فَنَهَم مِی سِی دِن دِ سَلْمَانِ اِیْشَا نَزَا لِعِنِی شَرِکِ کَفَارِ رَا مِثْلِکِ هَهِ دُو بَرَا بَرِخُودِ اَمِی الْعِیْنِ
و دِنِی آ شَرِکَا رَا گِرِجَه اِیْشَانِ سَبَر اَبُر مَوْمِنَانِ بُو دَن دِ مَاحْضِی تَعَالِی و عِدَه کُودَه بُو دِ که یَکِی لَز مَوْمِنَانِ رَا بَر و تَن اَز کَا فَرَانِ غَالِبِ گِرُودَن مَآ تَه صَابِرَه یَغْلِبُو اَمَاتِینِ دَرِینِ مَحَلِ کَفَارِ
دُو بَرَا بَر اِیْشَانِ بَرِشَانِ نَمُودَ مَآ بُو عِدَه اَلْمِی مُسْطَهْر شَدَه رُو جَرِبِ آر دَن دِ بَر شَمِینِ غَلْبَه کُنَد و عِلَامَتِ مَذْکُورَه اِیْنِ بُو دِ که اَنَدِکِ بَر بَر یَا رِ غَالِبِ آ مَدَن دُو رَا خَبَار آ مَدَه اَمِتِ که دَر مِیدَانِ
حَرْبِ مَوْمِنَانِ رَا اَنَدِکِ چِشَمِ کَا فَرَانِ و آر و دَن دِ بَر جَنگِ دِی رِشَدَن دُو رَا شَمِایِ حَرْبِ مَوْمِنَانِ اَضْعَفِ شَرِکِ اِیْشَانِ بَرِشَانِ نَمُودَ مَآ اَز خُوفِ مَغْلُوبِ مَنکُوبِ شَدَن دِ بَرِینِ تَقْدِیرِ فَاعِلِ یَزُونِ کَا فَرَانِ
بَاشَدَن دِ مِی رِجَمِ رَا جِجِ مَوْمِنَانِ عِلَامَتِ صَحْبِ نَبُوتِ اِیْنِ بُو دَ و اَللَّهُ یُؤَيِّدُ وَ خَدَا قُوتِ دَه دِ بَصِیرَه مَنِ یَکْشَا اُبْیَارِی کُردَنِ خُودِ هَر کِه اَخَوَاهِ اِیْنِ فِی ذَ لِکِ بَدْر سِی کَدَر
تَقْلِیلِ کَثِیر وَ کَثِیرِ قَلِیلِ لَعَبُورَه هَر اَیْنَه اَعْتِبَارِی هَسْتِ لَا و لِی لَا بَصَا کِمَر خَدَا و دَن دِ مِی نَای تَه رَا مَ لَو مِی نَای دَلِ اَمِتِ که بَصِیرَتِ گِرِیْنَد زَیْنِ لِمَتَا کَسِ زَنِیتِ دَاوَدَه شَدَه
یعنی آ رَاسْتَه شَدَه اَمِتِ بَرَایِ مُشْرَکَانِ حُبِّ الشَّهَادَةِ دُوسِی آر زُو یَا یِ نَفْسِ مَرَا دِ شَتِیَاتِ اَمِتِ وَ زَنِیتِ دِهَنَدَ حَقِ تَعَالِی بُو دِ که خَالِقِ اَفْعَالِ دُو عَا مِی اَو سَتِ وَ تَزَوِیْنِ جَهْتِ
اَمْتَحَانِ بَنَد گَانِ بَاشَدَن دِ مَزِینِ شَیْطَانِ سَتِ که مِی آرَا یَدِ حَرِشَمِ حَسِ اِیْشَانِ اِیْشَتِیَاتِ رَا مَنِ النِّسَاءِ اَز زَنَانِ که بَدْر تَرِینِ اَمِ شَیْطَانِ اِیْشَانَدَ و الْبَنِیْنِ و لِهَیْرَانِ
که مَحْبُوبِ طِبَاعِ و الدِّینِ اَنَدَ و الْقَنَاطِطِ الْمَقْطُورَه وَ قَطَارِ اَمِتِ گِرُودِ بَر گِرُودَن دِه یَا دِینِ سَاخْتَه مَنِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ اَز دَرِ سِیمِ قَنطَارِ شَبْتِ نَهَارِ مِثْقَالِ زَرَا سَتِ یَا هَسْتِ نَهَارِ
مِثْقَالِ نَقَرَه یَا بَرِی پُوسْتِ گَا دِی دِی نَا دَر مَ و الْخِیْلِ الْمُسَوَّمَه وَ دِی گِرِ اَسْپَا نِ عِلَامَتِ دَر اَمِر اَو اَنِ نَشَانِ اَسْپِ اَمِتِ که عِیْبِ هَمَزِ اَو ظَا هَر مِی گِرُودَن دِ جَوْنِ مَظْلُوقِ اَلِیْمِینِ وَا غَرِ
مُحْجَلِ و مِثَالِ اَنِ گُفْتَه اَنَدِ مَسْوُومِ اَسْپِ آ رَاسْتَه اَمِتِ بَا تَمَامِ خَلْقَتِ یَا رَا ه وَا رِیَا فَرِیَا اَلِیْمِ که مِی لِ عَرَبِ بَدَانِ بَیْشَتَرِ بُو دَه وَا لَا اَعْلَامِ و دِی گِرِ چَهار پَا یَا نِ اَز شَرِکِ و کَا و گُوسَفَنَدَ و الْحَوْثِ
و کُشْتِ زَارِ یَا ز مِی نَا بَرَا یِ زَرَعِ ذَ لِکِ اِنِیکَه یَا دُودَه شَدَن دِ دَر نَظَرِ کَفَارِ آ رَاسْتَه گُشْتَه اَمِتِ مَتَاعُ الْحَیْوةِ الدُّنْیَا بَیْزِی سَتِ که بَر خُودِ اِیْ سَتِ پَا نِ بَدَنِ اَز اَنِ دَر زَنَد گَانِ دُنْیَا ۱۲

قُلْ أُوْنِيْعَكُمْ خَيْرٌ مِّنْ ذٰلِكُمْ ۖ لِّلَّذِيْنَ اٰتَقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتْ ثَجْرٰى

بگو ای محمد آیا خیر دهم شما را آنچه بهتر است ازین مرتقیان را باشد نزدیک پروردگار ایشان بوستانها میرود

مِّنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَاَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ

از زیر آن جویها جاوید باشند در آن و باشند زنان پاکیزه و باشد خوشنودی از خدا

وَاللّٰهُ بَصِيْرٌ بِالْعِبَادِ ۚ ۱۵ ۝ الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اِنَّا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا

و خدا بیناست به بندگان آنها که میگویند ای پروردگار ما آئینه ما ایمان آوردیم پس بیا مر ما را گناهان ما

وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۚ ۱۶ ۝ الصّٰدِقِيْنَ وَالْقَنِيَّتِيْنَ وَ الْمُنْفِقِيْنَ وَ

و نگاه دار ما را از عذاب آتش شکیب کنندگان و راست گویندگان و فرمانبردارندگان و خرج کنندگان و

الْمُسْتَغْفِرِيْنَ بِالْاَسْحَارِ ۚ ۱۷ ۝

آمرزش خواهند گان در اوقات سحر

قُلْ أُوْنِيْعَكُمْ خَيْرٌ مِّنْ ذٰلِكُمْ بهتر ازینها گفته شد لِّلَّذِيْنَ اٰتَقَوْا برای آنها که به نیز کرد نذر شرک که عامه مومنان باشند یا از ارتکاب فواحش بگذشتند یا تمتع و دنیا دوست باز داشتند چون اهل صفه ایشان راست عِنْدَ رَبِّهِمْ نزدیک پروردگار ایشان جَنَّتْ بوستانها که اندکی از آن بهتر است از دنیا و آنچه دوست و در حدیث آمده که موضع سوط من الجنة خیر من الدنيا و ما فيها پس صفت آن بوستانها می کند که تَجْرٰى من تحتها الانهار میرود از زیر قصور یا اشجار آن بوستان جویهای آب خَلِدِيْنَ فِيْهَا جاوید باشند متقیان در آن بوستانها ذکر خلود جهت آنست که نعمت خلود و در آن بخوف انقطاع منقض نگردد و اَزْوَاجٌ و مرایش از اجفها انداز حوری و نسی مَطَهَّرَةٌ پاکیزه از قاذوراتی که ناسود دنیا باشد پاکیزه و خلق و رِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ و دیگر ایشان را خوشنودی ست از خدا و این از بهشت نعم او بهتر است و اللّٰهُ بَصِيْرٌ و خدا بیناست بِالْعِبَادِ به بندگان احوال ایشان الَّذِيْنَ متقیان که نازل منازل جنان خواهند بود آنانند که از روی نیاز يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا میگویند ای پروردگار ما اِنَّا اٰمَنَّا بدستی که ما رویدیم آنچه تو فرمودی فَاغْفِرْ لَنَا پس بیا مر ما را گناهان ما امر و خطایم برود و فرعیان کاش بفضل تو وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ و فر ما را از عذاب و در رخ نگاهدار الصّٰدِقِيْنَ و الصدّیقین و دیگر صفت ایشان می کند که صبر کنند گانند بر ادای فرائض سفن یا بر ترک مخطورات و شبهات یا در وقت هجوم آفات و بیایات درستانند در قول و فعل و نیت وَالْقَنِيَّتِيْنَ و فرمان بردارند خدا را در پنهان و آشکارا وَالْمُنْفِقِيْنَ و نفقه کنند گانند از مال حلال بر اهل استحقاق وَالْمُسْتَغْفِرِيْنَ و آمرزش خواهند گانند بِالْاَسْحَارِ در سحر که اوقات اجابت دعوات است یا نماز گذارندگان در شکست آخر شب یا ادا کنندگان نماز یا در جماعت محققان گویند که اهل تقوی صابرانند در کشیدن باریاضت و صادقانند در انتهای حاجت و اوقات و قاتلاند و سلوک الی اللّٰه و سیر فی اللّٰهی قصور و فتور و منفق صفات و ذوات از روی محبت و متغفرانند از ذنوب قلوب که توجسبت بغیر حق بیست گناه آمده و ماسوی اللّٰه ازین نوع گناه استغفر اللّٰه و ازین صفات که مذکور شد صبر مبداء سلوک است و صدق ابتداء تخلق با خلق مالک الملوک و قنوت اشتغال بنقص نفس بالفضل و انفاق بسبب تکمیل او در تزیین قبول و مراد از استغفار فنا در توحید است تا سوره هستی تسلاک و مغرب فنا متواری نشود و خورشید بقائے ابدی طلوع فیض ازلی طالع نگردد و ذکر سحر که نزدیک زوال ظلمت شب و ظهور صفای روز است این فائده میدهد که چون شواهد جبروت بر مایل ملک ملکوت متعلی شد و شب جود ما عدا که نمودنی بود دست زائل گشته صبح شود وحدت از افاق حقیقت رونماید بر این هر کلام تمام اذ اطفا المراج فقطع الصبح اینجا چه کشاید رباعی لمعة نور قدم چو زانفت زاکوان جمله مرادات محدثات برآمد هیچ وصالش و میدور همه آفاق و هر طرف بانگ الصلوة برآمد و در اسباب نزول آورده که دو جبر از اخبار شام بمدرینه آمده از حضرت پناه سوال کردند که بزرگترین کلمه شریف ترین شهادتی در کلام خدا کدام است

نہ و امر ہی را الفیہا ذکرند
الانصاف فقد اهتمت و ايس راه يا قنہ بمقصود کلی و از باب مضاعف است بمقتضای

فَقَدْ أَهْتَكِرَ بِرَأْسِ رَاهِ يَنْتَمِ بِمَقْصُودِي وَأَزْبَا وَدِرْشَلَالِ بِتَقْصَادِ صِلَى سَيِّدِنَا وَلَئِنْ تَوَكَّلُوا
النَّصَفَ

۴۰۰۔ واکراہت کر دینا و بیعت برائے اسلام آوردن نیز بیعت فرض نیست و انما علیک بالبعث پس جزوین نیست کہ بر تو بعثت

کے لیے تو بیجا

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ط

گواهی داد خدا یعنی آشکارا ساخت آنکه نیست هیچ معبود مگر او و گواهی دادند فرشتگان و خداوندان آتش و انحال که خدا تدبیر کننده عالم است بعد

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ۚ وَمَا اخْتَلَفَ

نیست هیچ مجبور مگر او غالب استوار کار است هر آینه دین معتبر نزدیک خدا اسلام است و اختلاف نکردند

الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ

یعنی در قبول اسلام اہل کتاب مگر بعد از انکہ آمد بدیشان دانش از رتے حسد در میان خویش و ہر کہ

يَكْفُرُ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ١٩ فَإِنْ حَاجَّوكَ فَقُلْ

کافر باشد بآیتهای خدا پس برآینده خدا زودکننده حساب است پس اگر مکابره کنند تا اوای محمد پس بگو

أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ط وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَ

منقاد ساختیم روی خود را برای خدا و هر که پیروی من کرد نیز منقاد ساخت و یگو باهبل کتاب و

الْأَمِينِ ءَاسَلِمْتُ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ

بنا خوانندگان آیا اسلام آوردند پس اگر اسلام آوردند به تحقیق راه یافتند و اگر رو گردانیدند پس جز این نیست که لازم بر تو

البَلْغَةُ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِالْعِبَادِ

پیغمبر را سنانیدست و خدا بی‌سناست به بندگان

شَهِدَ اللَّهُ كَوَاهِي وَادْخَلَ بَحْثِي عِلْمَ كَرِيهٍ أَعْلَامَ نَمُودِ بَيَانِ فَرَمُودِ أَتَيْتُ أَتَكَدَّ اَوَسْتَ خَدَّ بَحْثِي كَزَرْوِي تَحْقِيقِ كَرَالَةِ الْاَهُوْ بِسَجِّعُودِي مَزَارِي بِرَشْتِشِ نَيْسْتِ مَكْرَاوِ
وَالْمَكْدِيكَةِ وَفَرَشْتِكَا نِيْزِ بِيْهِمْ وَجْهَ كَوَاهِي اَوْدَدُوْا وَلَوْ الْعِلْمُ وَخَدَاوَدَانِ عِلْمَ كَرَمُودَانِ اَهْلِ كِتَابِ اَنْدِيَا جَمِيعِ مَهَابِجِ اَنْصَارِيَا عِلْمَايِ اِنْ اُمْتُ مَبِيْهِمْ كَوَاهِي مِيْدِ مَهْنَدِ قَاكِبَتِ اَوْ رَحَالَتِي كِه
بِهَرِكِبِ اَنْعِلْمَا قَاكَمِ اَنْدِيَا لِقَسْطِ بَعْدِلِ دَر اَدَايِ شَهَادَتِ يَانِ اَكُوَاهِي وَاوِ بُوْدَانِيْتِ خُودِ وَاوِ قَاكَمِ بُوِوِدِ بَعْدِلِ عَيْنِي حَاكِمِ بَرَا سَتِهْ وَگَفْتِهْ اَنْدِ شَهَادَتِ حَقِّ نَصْبِ دَلَالِ سَتِ
بِر تَوْحِيْدِ شَهَادَتِ مَلَاكِكِ قَرَارِ بُوْدَانِيْتِ وَكَوَاهِي عِلْمَايِ اِيْمَانِ بَرَانِ اِتْجَلِجِ بَرَانِ فَصِيْلَتِ عِلْمَا وَثَرَفِ اِيْشَانِ اِنْ اَقْرَانِ شَهَادَتِ اِيْشَانِ بِشَهَادَتِ حَقِّ مَعْلُومِ مِيْتُوَانِ كَرُوْدَالَةِ الْاَهُوْ
مَكْرَاوِ نَجْمَتِ تَاكِيْدِ سَتِ وَفَرِيَا اِتْهَامِ مَعْرِفَتِ اِدْوَالَةِ تَوْحِيْدِ الْعَزِيْزِ قُوِي سَتِ وَغَالِبِ عَيْنِي مَتْنِغِ سَتِ اَزَا كِه اَلْحَقِّ شُودِ بَدْوِ تَوْحِيْدِ مَوْحِدِ وَوَصْفِ وَاصْفِ مَكْرَبِ رُوحِ اَمْرِ جِهْ مَهْمُوَانِ
بَا طَهْرَا كَلِمَةِ تَوْحِيْدِ الْحَكِيْمَةِ وَاَنَا دَر شَهَادَتِ بَعْدَتِ خُودَاتِ الدِّيْنِ بَدْرَسْتِي كَرِيْنِ پَسَنْدِيْدِ عِنْدَ اللَّهِ اِلْسْلَامَ مَزُوْدِيْكَ خَدَايِ دِيْنِ اِسْلَامِ سَتِ نَهْ يَهُودِيْتِ وَنَصْرَانِيْتِ وَفَا اَخْتَلَفَ
الَّذِيْنَ وَاخْتِلَافِ نَكْرَدَنْدِ دَر اَكُوْدِيْنِ اِسْلَامِ حَقِّ سَتِ وَمُحَمَّدِيْغِيْرِ حَقِّ اَنَا كِه اُوْدُوْا الْكِتَابِ وَاوَدِهْ اَنْدِيَا اِيْشَانِ كِتَابِ عَيْنِي تَوْرِيْتِ وَانْجِيلِ الْاَمِنْ بَعْدِ مَا جَاءَ هُمْ
الْعِلْمُ مَكْرَبِ اِنْ اَكُوَاهِي اَمْرِ اِيْشَانِ اِنْشِيْ حَقِيْقَتِ اَمْرِ عَيْنِي قُرْآنِ بَرِيْشَانِ فَرُوْدِ اَمْرِ مَوْافِقِ وَصَدَقِ كَلَامِ اِيْشَانِ اَكُوَاهِي اِيْشَانِ اَنَا زِخْلَافِ كَرَدَنْدِ بَغْيَا بِيْنْتَصَحُ اَزَرْوِي حَسْبِيَا جِهْ كَرِيْمِيَا
اِيْشَانِ سَتِ يَامِيْلِ بَرِيَا سَتِ وَبَزَرْوِي قَوْمِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاَيَاتِ اللَّهِ وَبِكُرْمُوْدِ بَرَقَانِ يَابِغْجَرَاتِهْ كِه حَلَّ تَعَالَى مَحْمُودِ اَزْ اَرَا نِيْ وَاشْتَهَرَتْ فَاَتَ اللَّهُ بِسِ بَرِيْئِيْكَ خَدَا سَرِيْعِ الْحَسَابِ
زَوْجِ حَسَابِ كَتَبِهْ سَتِ عَيْنِي زَوْدِ بَا شَدِّ كَر اَزِيْنِ عِلْمِ بَرُوْدِ وَخَدَا تَعَالَى بَعْدِ اِنْ حَسَابِ اِيْشَانِ رَا حِزَادِ بَرِيْ كَرُوْدِ اَنْكَارِ اِيْشَانِ فَاِنْ حَا جُوْدُكْ پَسِ اَكْرَايِنْ جِهْ وَاَنْ اَوْ خُصُومَتِ كَنْدَرِ
دِيْنِ بَعْدِ اَزَا قَاكَمِ حَجَّتِ يَانْصَارِيَا بَزَرْوَانِ وَرَمَقَامِ جَدَالِ بَا شَدِّ بُوِاسْطِهْ رِيْئِيْشَا فَقُلْ اَسْلَمْتُ پَسِ بُوِوِدِ حَوَابِ اِيْشَانِ كِه تَسْلِيْمِ كَرْدَمِ وَجِهِيْ لِلَّهِ دِيْ خُودِ رَا عَيْنِ خُودِي خُودِ وَگَفْتَاوُ

ص کردار و نیت و دل خود را پر از معرفت و آگاهی کرد و می پیرود می کند مرا همس که من کردم و قُلْ و بگو ای محمد لَدِیْنِ اُولَ الْکِتَابِ مَرَّان کسان را که کتاب بدیشان داده اند یعنی یهود و نصاری و الاَقْبَتِین و بگو مشرکان عرب را که کتاب نداشته اند اَعْمَسْکُمْ اَیْهَا السَّلامُ می آید چنانچه من آورده ام است بمعنی امر یعنی اسلام آری دریافت آسکُمْ ا پس اگر اسلام آوردند

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ

ہر آیتہ کسانیکہ کافر شدند بآیتہائے خدا و می کشتند پیغمبران را بنا حق و میکشتند

الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٢١ أُولَٰئِكَ

آنانکہ کہ بادل می فرمایند از مردمان پس خبر ده ایشان را ب عذاب درد دہنده این گروه

الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ٢٢

آنانکہ کہ نابود شد عملہا ایشان در دنیا و آخرت و نیست ایشان را یاری دہندہ

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ

آیا ندیدی بسوی آنانکہ دادہ شدند یک پارہ از علم کتاب خواندہ می شوند بسوی کتاب خدا تا حکم کند

بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ٢٣ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن

میان ایشان پس روی می گردانند گردہی از ایشان اعراض کنان این بسبب آنست کہ ایشان گفتند ہرگز

تَمْسَنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ٢٤

نرسد ما آتش دوزخ مگر روز چند شمرده شدہ و فریفت ایشان را در دین ایشان آنچه افترا می کردند

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِرَبِّكَ إِنَّهُمْ كَافِرُونَ عَالَمُونَ ٢٥ بَلَىٰ لَّعَنَّا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ ٢٦ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٢٧ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ٢٨ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن تَمْسَنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ٢٩

بَلَىٰ لَّعَنَّا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ ٢٦

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٢٧

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ٢٨

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن تَمْسَنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ٢٩

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْتَهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ

پس چگونه بود حال و وقتی که جمع کنیم ایشان را در روزی که هیچ شک نیست در آن و تمام داده شود هر شخصی را جز آنچه عمل کرد

وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ٥٥ قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَ

وایشان ستم کرده نشوند بگو بار خدا یا ای خداوند پادشاهی میدی پادشاهی هر کما خواهی و

تَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ

باز میگیری پادشاهی از هر که خواهی و از چند میسازی هر که خواهی و خوار میسازی هر که خواهی بدست تست

الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٥٦

نیکی هر آینه تو بر همه چیز توانائی

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْتَهُمْ پس چگونه باشد حال ایشان آن هنگام که جمع کنیم ایشان را لیومٍ لَا رَيْبَ فِيهِ از برای حساب روزی که هیچ شک نیست و وُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ داده شد هر نفسی را تمام مَّا كَسَبَتْ جزای آنچه کسب کرده است وَ هُمْ لَا يُظْلَمُونَ وایشان ستم دیده نشوند نقصان جنات و زیادتى سیات و بن عوف روایت کرده که در غزوه اعراب خندق میگردند سنگ سخت پیدا آمد و صغار از شکستن آن عاجز شده رجوع بر میغیر نمودند و آنحضرت بدان موضع آمد و کندن زمین بدست مبارک گرفت و بقوت روحانی بل بناید ربانی چنان غزوتی فرود آورده که از آن سنگ سخت قدری شکست و برقی از میان آید و سنگ سخت که از بار قد آن آتش کو بهما میزد و روشن شده بعد از آن رسید و کنگره ای ایوان کسری بنظر حاضران درآمد و بخت دیگر حضرت آنقدر متقداری از آن برخاست و نوری در نشان شد که بر روشنائی آن عمارت صفات معنی ظاهر گشت و بخت سوم لامعه ظهور نمود که قصور قیصره روم بنظر در آمد و صغار بکبر فتح گفتند حضرت رسالت پناه فرمود که زود باشد که آمدن من بین مدائن و غیره یافته شکستای جو بر تصرف در آمد و آثار وصول اهل اسلام بر اطراف روم و قسطنطنیه برسد و شقرایت شریعت من سایه عین دولت بر مفاصل اهل بین افکند و مومنان مهتج و مشرود مرا هم شکر الهی بتقدیم رسانیدند و منافقان طرح سخنیت و استهزاء افکند زبان طعن بکشوند که عجب کاری که این مردانیم کارزار مشرکان عرب خندق میکند و مجروحان و آواره لشکر دشمن پای از دوازه بیرون نمی آید و یاران خود را بگرفتار می راند و فارس و یمن و مدینه و حقی سبحان این آیت فرستاد قُلِ اللَّهُمَّ بگو ای محمد که بار خدا یا فَلَکَ اللَّهُمَّ خداوند پادشاهی و تصرف در آن تُوْتِي الْمُلْكَ عطا میکنی پادشاهی مَن تَشَاءُ هر که خواهی وَ تَنْزِعُ الْمُلْكَ و میستانی ملک را مِمَّنْ تَشَاءُ از هر که میخواهی بعضی از مفسران بر آنند که مراد همیس پادشاهی ظاهر است که حق سبحان زام جهانماری بقبضه اقتدار هر که میخواهد و عثمان شهر یاری از کف اختیار هر که خواهد بیرون می آید و است از هر که خواست بستم و از آنکه خواست داده و گفته اند ملک نبوت و رسالت است از منی امیر اهل بیت و بر منی تسخیر ادا و ایالت مدحی آن کفار قریش را از ان محروم ساخته بلا زمان عقبه علیه بنو صلع حواله فرمود و یا ملک هم و فارس و یمن که از ارباب آن انتزاع نموده بدین امت ارزانی داشت و نزد محققان ملک تقویت سنت که هر که اعطا کرد عزیز و دجانه شد و از هر که باز گرفت محذول و دهر گشت امام احمد رحمته الله علیه فرمودند که این ملک قبول و امانت و دلهاد و قبضه قدرت خداوند یکتا است هر که مقبول قلوب سازد و او را بنظر ات عنایت صاحب الفتن برآورد و هر که از دلهاد و در ایشان بیند از و اشکلات نیز ان کمیت و نذلتش بگذارد و تُوَعِّدُ مَن تَشَاءُ و از چند میسازی هر که خواهی بایمان و معرفت چون پیغمبران و متابعان وی وَ تَذِلُّ مَن تَشَاءُ و خوار و ذلیل مقدار دیگر دانی هر که خواهی بکفر و کینت چون ابوجهل و پیروان وی یا مراء عرت این امت است باستیلان بر دیار عرب عجم و ذلت اهل فارس و روم و غیر ایشان از کفار ارم یا عرت این مومنان را بطرف بر می رود و نصاری ذلت ایشان بقبول جزیه یا قتل و جلا و گفته اند عزت بشرف عنایت است ذلت بخت حرص چه انتغنائی قناعت فقیهان را بصدق و عقیدت بر صد تمکن رساند و نگاپوی حرص تو اگر از او وصف نعال افکند و تفسیر بصائر آورده که سلطان محمود غزنوی در وقت عزیمت سومات بزیارت امام مقری غزنوی قدس سره که در زمان خود قطب اولیا بود آمده است و عاتق فخر نموده همچنان و وصف نعال ایستاده از تفسیر تعزین تشاور و تذلل من تشاء نکته و نخواست فرمود خواهر امام قدس سره جواب داد که روشن ترین جوی و معنی آیت اینست که ترا با هزار مقصد بیل جنگی و پیروز فرستگ لایب آبدان و صد هزار سوار کامل بجهت طلبه یا دانی ملک بخانه بچگونگی کرد آورد و وصف نعال باز دارد و ملبر این گیم کند و پای برهنه ملک قناعت بخشید و در صد آزادی جای دهر رباعی آن که بقناعت آشناسد و از فیض تعزین آشناسد و آن کو رده حرص از پیچود + مقهور تذلل من تشاءند + و نزد محققان عزت بشود و تقا و کشف غلاست و ذلت بحجاب حرام باز داشت عطا بیدک الْخَيْرُ بدست تو است بید قدرت تو تحصیل هر نیکی و تیا از اعطای ملک اعزاز مومنان اگر چه شر نیز چون نزع ملک از ذلال بدست قدرت است اما تخصیص خیر و مفضل مقام است چه از سبب نزول معلوم شد که کلامی بر اشدت بر اهل ایمان است و وعدة ایشان بفتح آقا بهم و کثرت غنایم با انکاف از باطل الضدین چرا و چه دیگر مفهوم میشود چنانچه سر اهل تعلیم الحرام را عاف ادب کرده است در خطاب چنانچه ابراهیم فرمود و از حضرت فو شیخین و حقیقت آنست که کثر خالص و عالم نیست بلکه آن استیست است

عنه افضل الصلوة من الصلوة من یفید به بیت
الشر لا یعود الیک انک علی کل شیء بدست قدرت تو بر همه چیز اخطا و انحراف و اعزاز و اذلال قلی و قلی توانائی
چنانچه دشمنی مولوی معنی یفراید مثنوی بدست باشد این را هم بدان پس مطلق نباشد و جهان و زهر ماران مار را باشد حیات + نسبتش با دیگران باشد حیات + یا آنکه خیر و جوی است و شر و بدی و وجود را بعین
آمین شئی نتواند بود و لاند حضرت رسالت پناه و بعضی از او فرمود که الخیر کل به یک الشریس الیک صاحب نقد الفصوص ملحد ظلال نوال علی مفاصل اهل الخصوص بسر این سخن ایامینا یا آنجا که در نعت حضرت خاتم النبیین

چنانچه دشمنی مولوی معنی یفراید مثنوی بدست باشد این را هم بدان پس مطلق نباشد و جهان و زهر ماران مار را باشد حیات + نسبتش با دیگران باشد حیات + یا آنکه خیر و جوی است و شر و بدی و وجود را بعین
آمین شئی نتواند بود و لاند حضرت رسالت پناه و بعضی از او فرمود که الخیر کل به یک الشریس الیک صاحب نقد الفصوص ملحد ظلال نوال علی مفاصل اهل الخصوص بسر این سخن ایامینا یا آنجا که در نعت حضرت خاتم النبیین

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا ۖ وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ ۖ

آن روز که حاضر یابد هر کس آنچه عمل کرده است از نیکی و آنچه عمل کرده است از بدی

تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ

دوست دارد که کاش بوجے درمیان مے و درمیان آن بدی ساقی دور
ومی ترساند شمارا خدا از خود و خدا

رَأَوْفٌ بِالْعِبَادِ ۚ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

بسیار مهر با نیت بر بندگان ای محمد بگو اگر دوست میدارید خدا را پس پیروی من کنید تا دوست دار شما را خدا و بیا مرز و شمار

ذُنُوبِكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ

گناہان شما و خدا آمرزنده مهربان است بگو فرمان برید خدا را و پیغامبر را پس اگر روی گردانید پس رانند

اللَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَ

خدا دوست ندارد کافران را هر آینه خدا برگزید آدم و نوح را و کسان ابراهیم و

الْعَمْرَنَ عَلَى الْعُلَمَاءِ ۖ ذُرِّيَّتَهُ لَكُمْ بَعْضٌ مِنْ بَعْضٍ ۖ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٤﴾

کسان عمران را بر عالمها در حالتیکه این جماع نسلی بودند بعضی آن پیدا شده از بعضی و خدا شنوا داناست

يَوْمَ تَجِدُ اَاز رز يك بيا بد كل نفس بر کسی از عمل کنندگان مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ آنچه کرده باشد از نیکی و خُفُّوا حَزْرًا كَرِيمًا نزدیک خود یعنی
به بند صحافت حسنت را و مَا عَمِلَتْ مِنْ شَرٍّ آنچه کرده باشد از بدی تَوَدُّ دوست دارد آن نفس لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا آنکه باشد میان او وَ بَيْنَكَ و میان
ان عمل بد آمد البعيدا اندازه دور یعنی نخواهد که مطلقاً عمل خود را پسندد وَ مَحَدَّ رَكْمًا اللَّهُ نَفْسَهُ و حدی فرماید خدا شما را از غضب و عقوبت خود، در فتوحات
آورده که خدای شما را می ترساند از آنکه در ذات او تفکر کنید بدین تاکید رفع مناسبت می کند میان ذات خود ذات خلق بالقراب و رب الالباب فرد چه نسبت ده را
با عین خورشید + چه دعوای خاک را با عالم پاک وَاللَّهُ وَ خَدَّوْثُ بِالْعِبَادِ مهران یا بندگان خود که مبالغه میکند در تحذیر ایشان قُلْ اِنْ كُنْتُمْ بِكُلِّ مَعْرِفَةٍ
شما ای یهود و نصاری که لاف سخن انهار الله و احبوا و در عالم آنگونه اید و دعوی می کنید که تَحِبُّونَ اللَّهَ دوست میدارید خدا را فَاتَّبِعُونِي پس پیروی
کنید مرا يُحِبِّكُمْ اللَّهُ تا خدا ای شما را دوست دارد وَ يَغْفِرْ كُفْرَكُمْ ذُنُوبَكُمْ و بپارزد گناهان شما وَاللَّهُ غَفُورٌ و خدا آمرزنده است گناهان کسانی را که بر
متابعت من راسخ باشند وَ حَيِّكُمْ مهران است بر ایشان رحمت خاصه یا خطاب با قریش است که میگفتند که ما بتانرا برای خدا دوست میداریم و شفاعت ایشان نزدیک
خدای آسمان امید داریم ایشان را گفت اگر حق را دوست میدارید متابعت حبیب او را فرمودند پس قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ بگو فرمان بريد خدا را و امر و نهی و التَّسْوَى و غیر او را
و احكام شرع فَاِنْ تَوَلَّوْا پس اگر برگردند و اعراض کنند از طاعت خدا و رسول فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ پس بدستیکه خدا دوست نمیدارد کافران را و وضع مظهر و وضع
مضمحلالت بر آن می کند که تولى از طاعت خدا و رسول کفر است إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ بدستیکه خدا برگزید آدم را که پدر بشر است بتعلیم اسماء و سجده ملائکه و اوت انبیاء و صفیاء
و نُوحًا و نوح را بطول عمر و ترتیب سفینه و نسخ شریعت متقدمه قَالَ اِبْرَاهِيمَ و نفس ابراهیم را بخلقت و نجات از آتش فرود و امامت آدمیان بنمای خانه کعبه و آل
عمرات و آل عمران را که موسی را درون بودند بر رسالت و تکلیم علی العلیین بر علمایان زمان ایشان گفتند اند این عمران پدر مریم است و آل او مریم و عیسی بوده اند که خدای تعالی
ایشانرا برگزیده مریم را بتقدس طهارت و عیسی را بکتاب رسالت ذَرِیَّتَهُ و همچنین برگزید فرزندان این پیغمبر را بَعْضُهُمْ برخی از ایشان و بَعْضُ اُخَرِهِمْ بر برخی زاده شدند

۴ مراد اولاد پسندیده اندازنا بای برگزیده **وَاللّٰهُ تَسْمِيْعُهُ** و خدا شنو است ماقول باطله یهود را گفتند که سخن اینها کذب و جابوّه یا مغفوفات نصاری را که نیزه عمران را ابن الله گفتند علیهم و انست باعرض فاسده ایشان ازین مقالات آورده اند که عمران نیکو دی بود از اولاد سلیمان زنی داشت حتمه نام که خواهر او در نکاح زکریا بود وقتی بر بیت المقدس رسیده بود و در حالت قوجر عبادت آنچه خوش داشت *

إِذْ قَالَتْ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٥ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا

آنگاه که گفت زن عمران ای پروردگار من هر آینه من نیاز تو کردم آنچه در شکم من است آزاد کرده یعنی از خدمت والدین

مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٥ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا

معاف داشته پس قبول کن از من هر آینه تویی شنوا مانا پس چهل برادر دختر را گفت ای پروردگار من هر آینه زاده ام

أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا

دختر را و خدا مانا است آنچه وی بزا گفت آن زن نیست فرزند من است دختر و هر آینه من نام کردم آنرا

مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتُهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ٣٦ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا

مریم و هر آینه من پناه تو می کنم اورا و نسل اورا از شیطان رانده شده پس قبول کرد مریم را پروردگار او

بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا ٣٧ وَكَلَّمَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا

بقبول نیک و بالیده ساخت اورا بالیدن نیک و خبر گیری ساخت زکریا هرگاه داخل شدی

إِذْ قَالَتْ امْرَأَتُ عِمْرَانَ يَا دُونِ هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا فِتْنَةٌ وَمَا أَنَا بِمُتَكَبِّرٍ

نذر کردم که کافی بطنی برای تو آنچه در شکم من است محذرا آزاد کرده شده از قید تعلقات دنیا خاص تر است و خدمت مسجد تو کند و در آن زمان خدمت مسجد قدس را بزرگ

میداشتم و فرزندان را برای آن کار نذر میکردم و در شریعت ایشان فرزندان انبیاء و الدین در چنین نذر را از پند و بعد از نذر حنه شوهر او عمران گفت که و یکبار این حسیت که

کردی شاید که در شکم تو دختر باشد و خدمت مسجد را نشاید بر زبان حنجره می شد که فتقبل منی پس قبول کن خدایا از من آنچه نذر کرده ام إِنْ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

تو شنوای سخنها را که در باب نذر گفتیم و انانی بقصد من درین نذر که جز رضای تو نخواهم فلما وضعتها پس آن هنگام که نهاد بار خود را ضمیر عاید به چنین است و اندر

قَالَتْ گفتم بر سبیل اعتدال و تحسین و رضای ربی و وضعتها ای پروردگار من بدستیک من نهاده ام آن بار اُنْثَىٰ فرزند ماده و الله اعلم و خدا و مانا ترست و بما

وضعت آنچه بار نهادم و حفص و صنعت خواند یعنی خدا و مانا تر بود آنچه وضع کرد و بقرارت بقراین جمله مقوله قول حسن است و بقرارت حفص متالف من قول الله تعالی

وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ گفتم حنه که نیست فرزند که من طلب کردم برای خدمت کنیسه کالاً اُنْثَىٰ همچون فرزند ماده که من داده کلامی سَمَّيْتُهَا و بدستیک من نام نهادم

اورا مَرْيَمَ و معنی این لفظ بر زبان ایشان امه الله یعنی کنیز خدا قَالَتْ اُعِيذُهَا بِكَ و بدستیک من در پناه می آورم اورا بحضرت تو و ذُرِّيَّتُهَا و فرزندان اورا

مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ الشَّيْطَانُ از سوخته دیو سرکش رانده شده یا از سر او برکت دعای حنه پروردگار مریم و عیسی رسیده از شیطان محفوظ و محروس ماند و در حدیث آمده که

یمنج مولوی نباشد الا که شیطان اورا من کند و وقت ولادت تا آن فرزند فریاد برکش از شیطان الا مریم و پس او که ازین صورت محروس بودند فتقبلها پس فرزند مریم را دُبُّهَا پروردگار او بقبول حسن پذیرفتن نیکو جهت خدمت خانه و اَنْبَتَهَا و برویانید اورا یعنی نشو و نما داد و نباتا حَسَنًا نشو و نما می نیکو

یعنی پرورش یافت بر صلاح و عصمت و سداد و معرفت که چون به نسائی رسید انواع عبادت بر همه احوال غالب شد و گویند پرورش حسن تخلق او بود باخلاق ربانی القصد او را اورا

بعد از ولادت به بیت المقدس آورده سدره و احبار را گفت خدوا و نکم هذه النذیرة فراموشید این نذر کرده شده را که از آن خلاست بزرگان بقبول وی رغبت نمودند

و میان ایشان اختلاف افتاد تا فیکه قرعه زدند بر آن که چه قلمهای خود را که بدان کتابت تو ریت میگردند بکنار نهادن برده و در جوی آب افکندند بشرط آنکه قلم هر کس که بر

سر آب آید پرورش مریم بدو تعلق باشد القصد قلم زکریا بر روی آب آمد و کفالت مریم بر زکریا مقرر شد و کَلَّمَهَا زَكَرِيَّا و فراسپرد حق تعالی مریم را زکریا و ذکر علی السلام

اورا بخانه برده جهت ارضاع او و مایه فرمود و چون از حد طفولیت درگذشت اورا بسجده آورده غرقه که جز نزد بان معبود بر آن میسر نشدی برای او ترتیب داد و هرگاه که زکریا

زَكَرِيَّا الْمَحْرَابَ ۖ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ۚ قَالَ يٰمَرْيَمُ اأَنْتِ لِكِ هَذَا ۖ قَالَتْ

زکریا بر مریم در مسجدی یافت نزدیک او روزی را گفت ای مریم از کجاست تو این روزی گفت او

هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾ هُنَالِكَ دَعَا

از نزدیک خداست هر آینه خدا میسر دوزی هر کرامی خواهد بے شمار آن وقت طلب کرد

زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾

زکریا از پروردگار خود گفت ای پروردگار من عطا کن مرا از نزدیک خود
نسل پاک
هر آینه تو شنوائی دعا

فَادَّتُهُ الْمَلِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَى

پس نہا کروند اور افرشتگان ووی ایستاده بود نماز میگذارد در عبادت گاہ کہ ہر آئینہ خدا بشارت میدہد ترا بہ یحییٰ

مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا أَوْحَصُورًا وَنَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾

فیض خدا را و سمدار و بے رغبت بر زنان و پیغمبرے از نیکوکاران

قَالَ رَبِّ اِنِّى يَكُونُ لِىْ عِلْمٌ وَّ قَدْ بَلَغَنِى الْكِبَرُ وَاُمْرَاتِىْ عَاقِرٌ ۖ قَالَ

گفت ای پروردگار من چگونه پیدا شود برای من فرزند در سیده است مرا کالان سالی و زن من نازاینده است گفت

كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ۝١٠

بہچین خدا میکند آنچه میخواہد

[illegible]

و او خواهر مادر مریم بوده تا زاننده است آیامارا جهان میسازی یاد بر من پیری فرزندی میدهد می قال گفت خدایا جبرئیل گفت بفرمان خدا کذلک همچنان برین حال که هستی از پیری
 اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ خلا میکند آنچه میخواهد بر وفق عادت و خلاف آن *

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً ۖ قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْزًا ۖ

گفت ای پروردگار من معین کن برای من نشانی فرمودنشان تو آنست که سخن نتوانی گفت بامردان سه روز مگر بشارت

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ

و یاد کن پروردگار خود را بسیار و تسبیح کن بشام و صبح و آنگاه که گفتد فرشتگان

يَمْرُئِمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ۚ

ای مریم هر آینه خدا برگزیده ترا و پاک ساخت ترا و برگزیده ترا بر زنان عالمها

يَمْرُئِمُ اقْنِطِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ ۚ ذَٰلِكَ مِنْ

ای مریم فرمانبرداری کن پروردگار خود را و سجده کن و نماز کن بانماز کنندگان ای محمد این خبرهای

أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ ۚ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُونَ أَقْلَامُهُمْ

غیب است وحی کردیم آنرا بسوی تو و تو نبودی نزدیک آن قوم چون می انداختند قلمهای خود را تا کدام کس

يَكْفُلُ مَرْيَمَ ۚ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ۚ

از ایشان خبر گیر مریم باشد و نبودی نزدیک ایشان آنگاه که باهم گفتگو میکردند

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً گفت زکریا ای پروردگار من ظاهر گردان برای من نشانی که مرا از حمل الإشاع بولد خبردار کند قَالَ آيَتُكَ گفت جبرئیل که خدا میگوید نشانی تو آنست که سخن نگویی یعنی قادر نباشی بر سخن گفتن بامردان ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ سه شبانه روز إِلَّا رَمْزًا مگر آنکه اشارت کنی بچشم یا سر یا دست یا بر زمین نویسی وَإِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ گفتد فرشتگان و یاد کن پروردگار خود را بسیار و تسبیح کن بالشام و صبح گوئی او را در شب آنگاه و بامداد و باقی قصه زکریا و سوره مریم خواهد آمد انشا الله تعالی وَإِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ و یاد کن آن زمانی را که گفت جبرئیل یا جمعه از ملائکه مشافهه گفتند یَمْرُئِمُ ای پسر خدا إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ بدینیکه خدا ترا برگزیده برای طاعت و عبادت یا قبول کرد ترا بخدمت یا پرورش داد ترا بجماعت و پاک ساخت ترا از پوشش شرک یا از فادوراتی که نسا باشد چون حیض و نفاس یا از خصال و میر و عادات قبیحه و اصْطَفَاكِ تکرار از برای تاکید است یعنی و بر شایسته ترا برگزیده علی نِسَاءِ الْعَالَمِينَ بر زنان عالمیان یا آنکه ترای به شوهر فرزند دهد و به نفخ جبرئیل علیه السلام مخصوص گرداند یَمْرُئِمُ اقْنِطِي لِرَبِّكِ ای مریم فرمانبرداری کن مرا فریفته و پرورنده خود را و اسْجُدِي و سجده کن خدا را و ارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ و رکوع آرا رکوع آنندگان مریم را حکم بود که نماز باجماعت بگذارد با حجاب بیت المقدس ذَٰلِكَ اینها که ذکر کرده شد آیات از حدیث مریم و زکریا و یحیی من أَنْبَاءِ الْغَيْبِ از اخبار پوشیده است که ما بجهت اخبار اعجاز تو ای محمد علیه السلام نُوحِيهِ إِلَيْكَ وحی میکنیم و بزبان جبرئیل بتو فرستیم وَ مَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ و نبودی تو ای محمد لَدَيْهِمْ نزدیک اخبار بیت المقدس إِذْ يَقُولُونَ أَقْلَامُهُمْ آن هنگامیکه انداختند از برای قرعه قلمهای کتابت خود را در جوی اردن تا بدانند آيَتُهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ که کدام است از ایشان که پاسبان شود و بعد مریم و مَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ و نبودی تو نزدیک ایشان إِذْ يَخْتَصِمُونَ آن وقت که خصامت میکردند برای کفالت مریم -

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۚ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ إِنِّي

وگروا نداور ایسرائیل بسوئے بنی اسرائیل | این دعوی که آورده ام پیش شما نشانه از پروردگار شما آنکه

أَخْلَقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ

من می سازم برای شما از گل مانند شکل پرنده پس دم میزنم در آن پس میبازد پرنده بحکم

اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ

خدا وربه میکنم کور مادرزاد را و برص دار را | و زنده میسازم مردگان را بحکم خدا و خبر میدهم شما را

بِمَا تَأْكُلُونَ وَمِمَّا تَدْخُرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُمْ

بچیزی میخورید و آنچه ذخیره می کنید در خانه های خود | برای آینه درین کار نشانه است شما را اگر

مُؤْمِنِينَ ۚ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأَحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ

باور دارندگانید و آمده ام باور دارند آنچه پیش دست من است از توریت | و آمده ام تا احلال گردانم برای شما بعضی

الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝

آنچه حرام شده بود بر شما و آمده ام نزدیک شما به نشانه از پروردگار شما پس ترسید از خدا و فرمان من برید

وگروا نداور ایسرائیل بسوئے فرزندان یعقوب پس سخن گوید عیسی علیه السلام بایشان أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ بِآنکه تحقیق من آمده ام بشما بآیة مِّن رَّبِّكُمْ بعلانی از نزد پروردگار شما و آن علامت گواه رسالت من است و مراد از آیت جنس است نه فرد زیرا که پنج آیت ذکر میکند اول أَنِّي أَخْلَقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ کَهَيْئَةِ الطَّيْرِ مانند شکل مرغی فَاَنْفُخُ فِيهِ پس میدهم نفس خود را در آن مرغ از گل ساخته فَيَكُونُ طَيْرًا پس میگردد آن گل مصور مرغی زنده پرواز کننده بِإِذْنِ اللَّهِ | با مر خدا بایشان او گویند شکل خفاش مرغی از گل میساخت و بردست گرفته نفس درو میدید بقدرت بانی طیران آغاز می کرد و میان زمین و آسمان پروازی آمد و گفته اند که در نظر مردم می پرید و چون از نظر خلق غائب میشد مرده بر زمین می افتاد علامت دوم وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وربه میکنم نابینای مادرزاد را از علت او علامت سوم وَالْأَبْرَصَ و پاک میسازم شخصی را که بعلت برص مبتلا باشد از مرض او علامت چهارم وَأُحْيِي الْمَوْتَى و زنده میکنم مردگان را بِإِذْنِ اللَّهِ بفرمان خدا تکرار این کلمه برای دفع توهم الوهیت است زیرا که وقوع احیاء از مخلوق صورت ندهد و مفسران بر آنند که عیسی علیه السلام چهار مرده زنده کرده یکی از ایشان سام بن نوح بود علیه السلام که قریب چهار هزار سال از موت او گذشته بود علامت پنجم وَأُنَبِّئُكُمْ و خبر میدهم شما را بِمَا تَأْكُلُونَ و آنچه ذخیره میکنید فِي بُيُوتِكُمْ در خانه های شما مشهور آنست که در کتب با کودکان گفتی که آبا و اعمات شما فلان طعام خورده اند برای شما فلان چیزی نهاده اند و ایشان بخانه آمدند و کیفیت ماکولات و مخدرات باز گفتندی إِنَّ فِي ذَٰلِكَ بَدَلْتِكُمْ دَرِينِ بِنَجْمَةِ لَا يَكُنْ لَّكُمْ هَرَّآئِنَهُ عَلَامَتِي سِت مَر شَارَا و دلالتی بر صدق مدعیان این كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ اگر هستی شما باور دارندگان که این معجزه است یا ایمان آورندگان که من پیغمبرم وَمُصَدِّقًا و آمده ام بشما باور دارندگان لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ آن کتاب موسی است و من تقریر کننده شهادت آنم و لِأَحِلَّ لَكُمْ و دیگر برای آن آمده ام تا احلال کنم بر شما بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ حرام کرده شده بود بر شما چون شحوم غنم و بقرة و بعضی مرغان و ماهیان و تعظیم روز شنبه بزرگم وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ به نشانی از پروردگار شما مرا معجزات و دلائل است | ایراد آیت بلفظ واحد تنبیه است بر آنکه همه در دلالت حکم یک است

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا أَحَسَّ

هر آینه خدا پروردگار من و پروردگار شماست پس پرستش کنید او را این است راه راست پس آنگاه که دریافت

عِيسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ

عیسی از قوم خود کفر را گفت کیستند یاری دهندگان من بسوی خدا گفتند حواریان ما ایم

أَنْصَارُ اللَّهِ أَمَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾ رَبَّنَا أَمَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا

یاری دهندگان خدا را ایمان آوردیم بخدا و گواه باش که فرمانبرداریم ای پروردگار ما ایمان آوردیم ما آنچه فرود آوردی و پیروی کردیم

الرَّسُولَ فَكُتِبَ عَلَيْنَا مِنَ الشَّهَادَةِ أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَكْفُرَ بِالرَّسُولِ ۚ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٥٣﴾

پیغمبر را پس بنویس ما را باشد از این یعنی در زمره شهدا که کفر امت اند و بدستگاهایند کافران و بدستگاهایند خدا و خدا قوی تر است از همه بدستگاهان

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ این است راه راست و رساننده منزل مقصود و فلما أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ از این بود کلمه که دلالت کرد بر کفر ایشان و آن اجتماع بود و مشاود بر قتل وی چون عیسی آغاز دعوت کرد و جهودان بقصد وی برخاستند عیسی علیه السلام فرمود از ولایت تمام بجانب مصر رفت و بر لب دریای نیل جماعتی صیادان دید که ماهی می گرفتند عیسی با ایشان گفت بیا بنده تا بهتر از این صیادی پیش گیریم گفتند آن کدام است فرمود که بیا بنده تا دم توبه و رجوع تو حیدر کنیم اگر اینها شکار ماهی میکنند آنجا شکار را ما الاشیاء که ماهی بکنید و معلوم آورده که عیسی علیه السلام گفته بیا بنده تا ما را صید کنیم گفتند تو کیستی گفت منم عیسی بن مریم عبد الله و رسول الله ایشان بوی ایمان آوردند بعد از آن قال مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ گفت عیسی کیانند از شما یاران من در کار خدا تا وقتی که نصرت الهی در رسد قال الْحَوَارِيُّونَ گفتند حواریان یعنی این جماعت صیادان و گویند حواریان گذران و زنگریزان بودند و معنی حواری خاصه و برگزیده باشند این خاصگان در جواب عیسی فرمودند که نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ما یاران خاتم بعثت کنندگان دین وی اَمَّا بِاللَّهِ بگو و بیده ایم بخدا و اشهد بانا مسلمون و توای عیسی گواه باش بآنکه ما گردن نهادیم دین خدا را پس آغاز دعا کردند رَبَّنَا آمَنَّا اَی پروردگار ما ایمان آورده ایم رَبَّنَا أَنْزَلْتَ بآنچه فرود فرستاده یعنی نازل و اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ و پیروی کردیم فرستاده ترا یعنی عیسی فَاكُتِبَ عَلَيْنَا مِنَ الشَّهَادَةِ پس بنویس ما را بقلم کرم عظیم در جرده احسان قدیم بآنکه ما گواهانند ترا بر حدانیت و انبیای ترا بتصدیق و گفته اند که کتابت بمعنی جمع است و مراد از شاهدین امت بزرگوار رسید مختار و معنی دعای حواریان این بود که خدا جمع کن میان ما و امت محمد که برکت آنحضرت از همه امتان اکل اند و فضل و حکم سخن الاخوان السابقون علوای آخر اند و نمک اول بیت ای ختم پیغمبران مرسل و علوای پسین و ملح اول نظم پیشوای ماست صدر المرسلین امتان اوست بدر المؤمنین است از پیغمبران او خوشتر است امت او از همه محبوبتر است و مَكْرُوداً و مکر کردن آن کسانیکه عیسی از ایشان احساس کفر کرده بود بران وجه که جمعی را بر آن بخت که هر جا که عیسی را ببینید بغصب بکشید و آتش است که با انواع حیل عیسی را بدست آوردند و در خانه مجوس ساخته شب به شب پاس داشتند و علی الصباح مجتمع گشته متمر خود را که یهودان نام داشتند بدرون خانه فرستادند تا عیسی را بیرون آوردن سبحانه تعالی در آن شب عیسی را آسمان برده بود و همی که یهودا در آن خانه در آمد عیسی را ندید و حق سبحانه شبیه عیسی علیه السلام بر او افکند چون بیرون آمد و خواست که بگوید عیسی در اینجا نیست در وی آویختند و هر چند گفت من فلان کسم و استغاثه کرد و بجای نرسید و از درش در آویخته تیر باران کردند این است که خدا تعالی فرمود که ایشان مکر کردند و مَكَرَ اللَّهُ وَخَدَىٰ تَعَالَىٰ جزای مکر ایشان رسانید تا یار خود را بخواری تمام بکشند و الله خیر الماکرین و خدا بهترین مکانات کنندگان است اهل مکر را

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ بِالْمُفْسِدِينَ ٤ قُلْ يَاهُلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى

پس اگر روی گردانید پس خدا داناست به تباہ کاران
گو ای اهل کتاب بیایید بسوی

كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا

سخنه مسلم در میان ما و شما که نپرستیم بجز خدا و شرک نسازیم باوی چیزی را و

يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا

بروردگار نگیرد بعض از ما بعض دیگر را بجز خدا پس اگر روی گردانید پس بگوئید که گواه باشید که ما

مُسْلِمُونَ ٥ يَاهُلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنْزِلَتِ التَّوْرَةُ

مسلمانیم ای اهل کتاب چرا مکابره می کنید در باب ابراهیم و فرود آورده نشده است توریت

وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ٦ هَآنَتْكُمْ هَؤُلَاءِ حَاجَّتُمْ فِيمَا لَكُمْ

و انجیل الا بعد ابراهیم آیانمی نمید آگاه شوید شما ای قوم مکابره کردید در آنچه شمارا

بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ٧

بوی دانش است پس چرا مکابره میکنید در آنچه شمارا بوی دانش نیست و خدا میداند و شما نمیدانید

فَإِنْ تَوَلَّوْا پس اگر برگردند ترسایان در روی از مباحل بر تانند فَإِنَّ اللَّهَ پس بدستیکه خدا عَلَيْهِ بِالْمُفْسِدِينَ داناست بفساد تباہ کاران وضع مظهر بجای مضمیر است
بر آنکه حقیقت فساد اعراض است از طرق توحیدیت هر که برین و نفرت راه بجای نبرد + هر که ازین سخن تنافست و می سمانی ندید + قُلْ يَاهُلَ الْكِتَابِ گو ای
اهل کتاب خطاب ترسایان است قناده میفرماید که یهود مدینه نذرین خطاب اغل اند و مضمون خطاب اینست که تعالوا یا تیدرا الی کلمه سَوَاءٍ بسوی سخن راست بیست و
بیست که میان ما و شما یعنی کلمه که مردم باید که در آن یکسان باشند اینجا مراد از کلمه سه چیز است أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ یکی آنکه نپرستیم مگر خدا را تعریف یهود و نصاری است و عبادت
عزیز و عیسای و لَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا و دوم آنکه شرک نیایم بجز چیز برادرش این هر دو گروه ظاهر است وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا و سوم آنکه فراموش
بعضی از بعضی دیگر را أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ خدایان جز خدا تعالی یعنی اتخاذا رباب از نصاری آن بود که احوال خود را سجد می کردند و میگفتند از کمال ربانیت
از حلول لاهوت و ذات ایشان ظاهر است و اتخاذا رباب از یهود اطاعت احوال ایشان بود و تحلیل و تحريم فَإِنْ تَوَلَّوْا پس اگر برگردند اهل کتاب ازین کلمه عدل
فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ پس بگوئید شما ای پیغمبر و اصحاب ایشان که گواه باشید که ما مسلمانیم يَاهُلَ الْكِتَابِ ای یهود و نصاری لِمَ تُحَاجُّونَ
فِي إِبْرَاهِيمَ چرا شما هر دو گروه محاصره میکنید درین ابراهیم و معانی یهود آن بود که ابراهیم یهودی بود و ترسایان میگفتند نصاری بود حق تعالی فرمود که چرا درین او محاصره
می نمائید او را یهود و ترسایان میخوانند وَمَا أُنْزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ و حال آنکه فرستاده نشد توریت که یهود بر شریعت او عمل میکنند و انجیل که نصاری حکم او را گردن
دارند إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ مگر بعد از زمان ابراهیم و مقرر است که ابراهیم پیش از موسی بوده هزار سال و قبل از عیسی بر هزار سال و چون او برین دو پیغمبر و شریعت و امت ایشان
مقدم بوده باشد سنادیهودیت نصاریت بدو چگونه توان کرد أَفَلَا تَعْقِلُونَ آید و نمی باید تعقل سخن خود نمی کنید هَآنَتْكُمْ تبتیه میکن که گوش دارید که شما باید
هَؤُلَاءِ حَاجَّتُمْ آن گروه که خصوصیت کردید و حجت آوردید فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ در آنچه که شما را بدان چیز دانشی هست یعنی لغت محمد که در توریت
و انجیل خوانده بودید و آنرا تغییر دادید فَلِمَ تُحَاجُّونَ پس چرا حجت می آرید فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ در آنچه که شما را با آنچه دانش یعنی قصه ابراهیم که ۴

۴ و کتاب شما نیست که او یهودی بود یا نصاری و اللَّهُ يَعْلَمُ و خدا میداند که ابراهیم برین هیچ یک از شما نبوده وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ و شما نمیدانید حقیقت حال او را

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُؤَدِّيهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ

و از اہل کتاب کہست کہ اگر امین داری اورا بخزانہ باز دہد اورا بتو و از ایشان

مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بَدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ

کسی مهت که اگر امین داری اورا یک دینار بازنده آن را
 بتو مگر تا وقتیکه باشی بر سر او ایستاده و این

بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

در بابت ناخواندگان هیچ راه و دروغ میگویند بر خدا

وَهُمْ يَعْلَمُونَ^(٧٥) بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ^(٧٦)

دانش آری (مواخذه خواهد بود) هر که وفا کند بعد خود و برهیز گاری کند پس هر آینه خدا دوست میدارد بدیهه کاران را

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ

کسانیکه می‌ستانند عوض پیمانیکه بخدا بستند و عوض سوگندان خویش بهای اندک را آن گروه هیچ نصیب نیست

لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّبُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا

و ایشان را در آخرت و سخن نگویند پایشان خدا و نگاه نکند بسوی ایشان روز قیامت و

يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

پاک نه سازدايشانرا وايشان راست عذاب درودهنده

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ كُفِيَ بِكَ بَرْءًا مِنْهُ وَهُوَ يُؤْخَذُ بِالْأَيْمَانِ الَّتِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُوَ كَافٍ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُعْلَمُونَ

تَأْمَنَّهُ كَيْلَهُ أَوَّارَيْنِ بِدِينِكِ بِيكُنِيَارُزَرَآيُودُهُ إِلَيْكَ اَدَانَهُ كُنْدُوَارَنَه دِهْدَه تَهْوَرَا لَمَادُ مَتَمَكْرَا كُنْدَه مَادَام بَاشِي عَلَيْكَ قَالِمَا بَرَسِرُوِي

البتاه مجتهد لقاض و آن فخاص بن غاز و را بود از اجبار یهود که یک دیوار بدو امانت داده بودند و او خیانت کرد و در آن ذلک این حیات مریدود را
يَا لَهُمْ قَالُوا بَاسٌ لَّكُمْ كَغَفْلَتِكُمْ عَلَيْنَا نِيسْتُ بِرَأْفٍ فِي الْأُمِّيِّينَ در باب خیانت با عرب که خوانند و نویسند و نیستند سبیل گناهی معقوبه و دآخرت

وَمِنْكُمْ يَدْرِي سَخْنٌ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ بِرِخْدٍ وَرُغْصَةٍ وَهَمْلٍ وَشُرْطِجٍ بَادِيٍّ أَمَانَتٍ حَكْمَ رَفْتَةٍ هَسْتِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ وَحَالِ أُنْسَتِ كَرَالِثَانِ مِيدَانِدِ كَخِيَانَتِ

حرام است بکلی نه چنان است که شما اعتقاد کرده اید بلکه بر شما گرفت است در خیانت عرب و حکم انبیت ص آنرا بعد از هر که وفا کند بعد از آنکه خدا با او بسته در تورست مادی امانت و ترک خیانت و التقی و به برهنه و در راه حلال و حرام فَاتَّ الله یس در تنبیکه خدا محبت المتقیین دوست میدارد و بر نیز کاران را

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ بِرُسُلِهِ كَشَفَتْهُ وَنُفِثَتْهُ وَبَدِّلَتْهُ بِمَكْنَسِهِ عَمْدِهِ أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ يَوْمَ الْاِنْشَاءِ اٰیَاتٌ كَمَا اَنْزَلَ الْوَحْيَ عَلٰى رُسُلِهِ لَقَدْ اَتٰكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ لَقَدْ اَنْزَلَ الْوَحْيَ عَلٰى رُسُلِهِ لَقَدْ اَتٰكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ لَقَدْ اَنْزَلَ الْوَحْيَ عَلٰى رُسُلِهِ لَقَدْ اَتٰكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

در پیغمبر صلی الله علیه و سلم را تحریف کرده و بدین اثر پیشتر ام سوگند خورده اولئك آن عهد شکنان و سوگند بدوغ خورندگان را خلافت لَهُمْ هیچ نصیب نیست مایشان را
 فِي الْآخِرَةِ و در آن سر از ثواب غدا و لَا يَكْلَمُهُمُ اللَّهُ و سخن نگوید خدا بایشان سخن که بدان خوشدل گردند و لَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ و بنظر رحمت بدیشان نه نگردد و

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونِ السُّنَّةَ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا

وهر آئینه از اهل کتاب گروهی هستند که می پیچند زبان خویش را بنوشته تا گمان کنید که آن از کتاب است و

هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

نیست آن از کتاب و میگویند که آن از نزدیک خداست و نیست آن از نزدیک خدا

وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ^(۷۸) مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ

و دروغ می گویند بر خدا و دانسته سزاوار نیست هیچ آدمی را که عطا کند او را

اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولُ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ

خدا کتاب و علم و نبوت باز گوید مردمان را بندگان شوید مرا بدون

دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا

خدا ولیکن مثل این شخص میگوید که باشید ربانی یعنی مشغول شوید به سبب آموختن کتاب و

كُنْتُمْ تُدْرِسُونَ^(۷۹)

خواندن آن

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا ودرستیکار از یهودان هر آینه گروهی هستند چون کعبه ابویاسر و صبی که از وی ناسخ می گیرند و می پیاپی از او می خوانند و با کتاب خود را با کتاب بخوانند کتابی که نوشته و بر یافته اخبار ایشان است آن مقررات بلخت عبری می خوانند و تحسبوه تا شما پندارید که آنچه ایشان می خوانند من کتاب از تورات است و ما هو من الكتاب و حال آنکه نیست از تورات و یقولون و میگویند هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ آن محرف و مقرری از نزد خداست و ما هو من عند الله و نیست آن از نزدیک خدا و یقولون عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ و میگویند بر خدا دروغ که غیر سخن او را سخن او میگویند و هُمْ يَعْلَمُونَ و ایشان میدانند که دروغ میگویند بعد از بیان تحریف یهود ذکر افترا می کنند که در حق عیسی می گفتند که او دعوی الوهیت کرده و اوست را عبادت خود فرموده پس رد قول ایشان را می فرماید که مَا كَانَ لِبَشَرٍ هُزْنٌ و نود و نیاست و نیست و سر و آفریده را یعنی عیسی لَآنَ یُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ و فهم آن یا فضل امور و اقصیه و النُّبُوَّةَ و پیغمبری ثُمَّ يَقُولُ لِلنَّاسِ پس آن کس گوید مرا امت خود را که کُونُوا عِبَادًا لِي باشد شما بندگان یا پرستندگان من مِنْ دُونِ اللَّهِ جز از خدا ولیکن کُونُوا ولیکن گوید که باشید رَبَّانِيِّينَ راستان در دین و استواران در دانش بِمَا كُنْتُمْ بِسَبَبِ آنکه باشید شما که از روشی اخلاص تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ بیا موزید و دیگران را کتابی که از حق فرو داده است و بِمَا كُنْتُمْ تُدْرِسُونَ و بان که باشید شما که پیوسته بخوانید و راست کنید کتاب را از معنی آیت چنان مفهوم می شود که ربانی آنست که علم را پرورش دهد یا فاده و استفاده و آنکه محمد بن حنیفه در روزی عجب از ابن عباس فرموده که مات الیوم ربانی هذه الامة مؤید این قول است و بزبان اهل معرفت ربانیان مجربانند که قدم بر سر کوبین نه اند از کمال توکل بغیر حق ملتفت نشده چهار تکبیر بر صفات نفس فریبند کرده و روحی تو جبر از خود برافته و بدست آورده بهیبت رنجیده باران عرفان از صاحب کرمیت شسته نقش حروف غیر از صفحه پندارشان و در لطافت قشیر آورده که ربانیان باشند بخدا و بر باران در راه خدا قائم باشند و فانی از ماسوی الله شوند و ایشان از حق است و گفتن ایشان باقی مصرع با او گویند آنچه از وی شنوند

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ

بگو ایمان آوردیم بخدا و آنچه فرود آورده شده است بر ما و آنچه فرود آورده شده بود بر ابراهیم و اسمعیل

وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ

و اسحاق و یعقوب و بنیگان وی و آنچه داده شده موسی و عیسی و پیغامبران را

مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿۸۶﴾ وَمَنْ

از پروردگار ایشان فرق نمیکنیم میان هیچ یک از ایشان و ما خدا را متقادیم و هر که

يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ

طالب کند و رائجی اسلام دین دیگر را پس هرگز قبول کرده نخواهد شد از او در آخرت از

الْخَسِرِينَ ﴿۸۷﴾ كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا

زیان کاران است چگونه راه نماید خدا گروهی را که کافر شدند بعد اسلام خود بعد از آن که شناختند

أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿۸۸﴾

که پیغامبر درست است و بعد از آن که آمد بایشان حجتها و خدا راه نمی نماید گروه ستمکاران را

أُولَٰئِكَ جَزَاءُ مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿۸۹﴾ عَلَيْهِمُ اللَّعْنَةُ وَاللَّهُ وَالْمَلَائِكَةُ وَالنَّاسُ أَجْمَعُونَ ﴿۹۰﴾

این گروه سزای ایشان آنست که باشند بر ایشان نفرین خدا و فرشتگان و مردمان همه ایشان

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ

قرآن و آنچه نازل گردانیده اند علی ابراهیم و اسمعیل و اسحاق و یعقوب و الأسباط برابر ایم و دو پسر و بنیگان او و کتاب ایشان همان

صحف ابراهیم بود و چنانچه ایشان در تحت شریعت او بودند و ما اوتی موسی و به آنچه داده اند موسی که توریت است و عیسی و به عیسی که آن انجیل است و النبیون

و به آنچه داده اند پیغمبران دیگر را چون شعیب و ادریس و داود و یحیی و عیسی که کتب بر ایشان نازل شده بود و من ربهم از پروردگار ایشان لا نفرق بین احدی

نمی انگیم بین احدی و من ربهم میان یکی از ایشان یعنی همه ایمان می آریم نه بر بعضی و من بعضهم چون میهود و نصاری و نحن له مسلمون و ما من خداوند را که درین نهادیم

در امر و نهی او و من یستعمل غیر الاسلام دینا و هر که بطبع جز دین مسلمانی دین دیگر را فلن یقبل منه پس پذیرفته نشود دین از او و هو فی الآخرة

من الخسیرین و او بواسطه ترک اسلام و ران مرائی از زیان زدگان باشد این آیت تهدید جمعی است که طالب غیر دین اسلام اند و در شان آنها که بعد از وصول بشرت اسلام است

از دین دین متین باز دارند و مرتد میشوند میفرماید کیف یهدی الله چگونه راه نماید خدا استغفار است معنی نفی یعنی راه نماید خدا قوما کفروا گروهی را که کافر شدند

بعد از ایمان آنها بعد از ایمان که آورده بودند و ایشان دوازده تن بودند که از مسلمانی رو بر تافتند بر کفر پیوستند چون عاص بن سید و طعنه بن ابیرق و نفیس بن ضبایه ایشان

ایشان که اول گردیدند بخدا و شهادت دادند آن الرسول آن کفر ستاده خدا یعنی محمد حق حتی است و قول او صدق و جاءهم البیِّنات و آمده بود بایشان آیاتهای روشن یعنی قرآن یا معجزات پیغمبر و الله لا یهدی الظالمین و خدا راه نماید گروه ستمکاران را که وضع کفر کردند در موضع ایمان

۸۹ اُولَٰئِكَ جَزَاءُ مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ آن گروه مردان پادش ردت ایشان آنست که بر ایشان لعنت خدا و آن دوری است از رحمت او و الْمَلَائِكَةُ ولعنت فرشتگان آن نیز اری است از ایشان و النَّاسُ أَجْمَعُونَ ولعنت همه مردمان و آن مذمت کردن است مرایشان را

خُلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ^{۸۸} إِلَّا الَّذِينَ

جاویدان در آن لعنت سبک کرده نشود از ایشان عذاب و نه ایشان مملت داده شوند الا آنکه

تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ^{۸۹} إِنَّ الَّذِينَ

توبه کردند بعد ازین و نیکو کاری نمودند پس هر آینه خدا آمرزنده مهربان است هر آینه کسانی که

كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولَئِكَ

کافر شدند بعد اسلام خویش باز زیادتی کردند در کفر هرگز قبول کرده نشود توبه ایشان و آن گروه

هُمْ الضَّالُّونَ^{۹۰} إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ

ایشان گمراهان هر آینه آنان که کافر شدند و کافر مردند پس هرگز قبول کرده نخواهند از هیچ

أَحَدٍ مِنْهُمْ مِلٌّ مِنَ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَى بِهِ^{۹۱} أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

یکه ایشان مقدار چندی زمین از زر و اگر چه عوض خود بدان را آن گروه ایشانراست عذاب درد دهنده

وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ^{۹۲}

و نیست ایشان را هیچ یاری دهنده

خُلِدِينَ فِيهَا جاویدان باشند و لعنت یاد اثر لعنت که عقوبت است لَا يُخَفَّفُ سبک گردانیده نشود عَنْهُمْ الْعَذَابُ از ایشان عذاب در رخ
وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ و نباشند ایشان که مملت داده شود از برای رجوع بنیاید تاخیر عذاب از وقتی بوقتی إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مگر آنکه باز گردند بحضرت
رَبِّهِمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ از پس آن که برگشته اند از حق وَأَصْلَحُوا و اصلاح آوردن آن چیزی را که در آن فساد کرده اند فَإِنَّ اللَّهَ پس به تحقیق که خداوند تعالی
غَفُورٌ رَحِيمٌ آمرزنده توبه گناه کاران است تَابُوا رَحِيمٌ مهربان است بر ایشان برادر عارث بن سواد این آیت را بر دست امینه داده نزد برادر فرستاد عارث بعد
از تلاوت آیت فرستاده را گفت که من هرگز از تو دور نمی شوم و بدو عرض فرمودم نیز بر رسول خدا افترا نمیکند و رسول نیز بر خدا و رخ نمی بندد و خدا از همه راست گوشت
پس چرا نا امید باشم توبه گناهان رو به نین نهاده و بوقت رجوع بهمین آیت را بر آن یازده تن دیگر خواند و ایشان از توبه ایا نموده جواب دادند که ما حالا در مکه طسرح
اقامت داریم و انتظار مغلوبیت محمد و احوال انصار را می بینیم اگر مطلوب ما حاصل شود فهو المراد والا چون خواهیم بدین اسلام باز گردیم و توبه ما نیز پذیرفته شود حق سبحانه
در شان ایشان آیت فرستاد که إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرِسْتِي أَنَا نَكَمُ کافر شدند بخدا و رسول بَعْدَ إِيمَانِهِمْ پس از گردیدن ایشان ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا و کفر را
پس زیاده کردند کفر را بر کفر یعنی ثبات ورزیدن بر آن یا باین آیت توبه نیز کافر شدند لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ هرگز پذیرفته نشود توبه ایشان وَأُولَئِكَ
الضَّالُّونَ و آن گروه که بر کفر اقامت ورزیدند ایشانراست گمراهان از طریق هدایت یا هلاک شدند و در آیه سوره ایت إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرِسْتِي أَنَا نَكَمُ که کافر
شدند وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ و مردند و ایشان کافر بودند یعنی بر کفر مردند فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ پس قبول کرده نشود از هیچ یک از ایشان مِلٌّ مِنَ
الْأَرْضِ ذَهَبًا چندی زمین زر و لَوْ افْتَدَى بِهِ و اگر چه فدای آن نماید اگر کافری آن مقدار زر که سطح زمین را از مشرق تا مغرب مملو سازد و فدیه دهد تا از عذاب
دور بخشد باز هر از و مقبول نخواهد بود و أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ و آنهای که کافر میزند ایشانراست عذاب مشتمل بر آله حساب و مَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ
و نباشد ایشانرا هیچکس از یاری دهندگان در بازداشتن از عذاب ایشان -

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تَحِبُّونَ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ

هرگز نیابید نیکوکاری را تا آنکه خرج کنید از آنچه که دوست دارید و هرچیز که خرج کنید

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ۝ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلاًّ لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا

خدا بوی داناست همه طعام حلال بود بر بنی اسرائیل الا آنچه

حَرَّمَ إِسْرَآءِيْلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنْزَلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأْتُوا

حرام کرده بود یعقوب بر خویشان پیش از آن که توریت نازل کرده شود بگو بیارید

بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾ فَمِنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ

توریت پس بخوانید آن را اگر هستید راست گو پس هر که دروغ بندد بر خدا

الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٩﴾ قُلْ صَدَقَ اللَّهُ

بعد ازین پس آن گروه ایشانند ستمکاران بگو راست گفت خدا

فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾

پس پیروی کنید ملت ابراهیم را حقیقتش شده و نبود از مشرکان

كُنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا ۖ هِرْزَنِيَا بِيْدِيكَوْتِي ۖ وَبِالْخِيَارِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْكَوْتِي ۖ رَأَى أَنَّكَ لَفَقَهُ كُنِيْدَ وَصَدَقَهُ دِهِيْدَ مِمَّا تُحِبُّوْنَ
 از آنچه دوست میدارید از مال که بفقرا تصدق نمایند یا جاه که بدان معاونت و راندگان کنید یا بدن که قوت آنرا بطاعت بمنزول سازید یا دل که آنرا وقف محبت الهی گردانید
 یا جان که آنرا در راه رضای حق در بازید یا سر که آنرا از اذنا س تعلق با سوسی الله بر دازید و گفته اند هر که محبوب خود را نفقه کند و دنیا بمطلوب خود برسد و عقبه و هر که از دنیا و عقبه بگذرد
 بقرب حضرت مولی برسد **بیت** می صرف و حدت کسی نوش کرد + که دنیا و عقبی فراموش کرد + بعد از نزول این آیت ابو طلحه انصاری بنجناب سالمت نامه داد گفت یا رسول الله
 اطیب اموال و احب آن نزدیک من **بیت** هر جا که خدا حکم کند منع کن آن باعنی بود و رعایت مرغوبی و نهایت تازگی و خوبی که حضرت رسول گاه گاه بدان درآمدی و از
 آب میوه آن تناول فرمودی پس در جواب ابوطلحه گفت بخ شخ این مالی است با سود بسیار و حضرت آن باغ را در میان قرابای او قسمت فرمود و ما آنچه نفقه میکنید
 مِنْ قَتْمِي ۚ از چیزی نخواه اندک خواه بسیار و خواه از محبوبات اموال خود خواه از غیر آن **فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ** پس بدستی که خدا بدان چسبند
 داناست و بر حسب نیت شما نشانرا جزا خواهد داد و **كُلُّ الطَّعَامِ** همه انواع خوردنی ها **كَانَتْ حَلَالًا** بوده است **حَلَالٌ لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ** مرفرندان یعقوب را آورده اند
 که چون این آیت فرود آمد که **فَنُظِمَ مَنْ الذِّينَ** با دو احرمنا علیهم طیبیات حلت لهم یعنی بشومی ظلم و معصیت جهودان بعضی از طعاهای پاک حلال چون لحوم ماهی و شحم غنم و بقر و
 امثال آن برایشان حرام کردیم **يُودِ** و از این سخن آشفتة شده گفت اینها ابدًا حرام بوده است حق سبحانه این قول را نگوید کرد و فرمود که خوردن همه طعاهما بر یعقوب و
 اولاد او حلال بود **الْأَمَّا حَرَّهٗ** مگر آنچه حرام کرد **إِسْرَءِيلَ** علی نفسه یعقوب بر تن خویش و همچنین بر یعقوب را مرضی عارض شدند فرمود که اگر او را خدا آیتعالی
 شفا دهد طعام و شراب که دوست تر دارد بر خود حرام سازد حق سبحانه او را شفا بخشید گوشت و شیر شتر را که از همه مطعومات و مشروبات و دوست تر داشتی تقریبا الی الله تعالی
 و قاء بنذر بر خود حرام ساخت جهودان متابعت او از تناول اینها اجتناب نموده گفتند و توریت بجرمت اینها حکم کرده است حق سبحانه و تعالی فرمود که نه چنین است که
 ایشان میگویند بلکه یعقوب اینها را بسبب نذر بر خود حرام کرد و من قبل آن **ثُمَّ نَزَلَ التَّوْرَةُ** پیش از آنکه فرود فرستاده شود توریت و اگر ایشان همچنان بر انکار

ص. اصرار نمایند قُلْ فَأَتُوا بِالتَّوْرَةِ بِكُمُومٍ يَرِيدُونَ صِحْحَ رَأْفَتِكُمْ هَا كَيْسَ نَحْوَانِدَا لِمَا لَيْعَنَ آيَةُ تَحْرِيمِ اِيْن اَشْيَاءِ اِذَا اِنْ تَلَاوَتْ كَيْسِدَانِ كُنْتُمْ صَادِقَيْنِ اِذَا هُمُتِدَ رَأْفَتُ كُورِيَانِ وَچون يهود انا آوردن تورات ابراهم را فرستاد ايشان برخاستند و دشمن شده فَمَنْ اَفْتَرَىٰ بَعْضُ مَا يَصِفُونَ پس هر که افترا کند و بر بندد عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ بر خدا و دروغ را در تحليل و تحريم گويان

ج.

۹۷

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ

هر آینه اول خانه که مقرر کرده شد برای مردمان آنست که در مکه است برکت داده شده و هدایت مردمان را

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى

دران خانه نشانیهای روشن است از آن جمله جای ایستادن ابراهیم و هر که در آید آنجا ایمن بود و حق خداست بر

النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ

مردمان حج خانه کعبه هر که توانائی دارد رفیق بسوی آن از جهت اسباب و هر که کافر شود پس هر آینه خدا

غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۹۷ قُلْ يَاهُلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

بی نیازست از همه عالمها بگو ای اهل کتاب چرا کافر میشوید آیات خدا

وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ ۹۸

و خدا حاضرست بر آنچه میکنید

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ بَدِئْتُمُوهَ فِيهِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ
که در مکه واقع شده و یک اسم بلدست همچنانکه مکیا اسم همان بقعه که خانه درواست از تفسیر علی کرم الله وجهه سوال کردند که آیا کعبه اول خانه است که برای پرستش خدا ساخته اند
فرمود که فی پیش از آن نیز بیوت عبادات بود اما اول خانه است که حق سبحانه مبارک گردانید بر مردمان زیارت او را بسبب حجت و هدایت ساخته که تا حال مبلوگ با برکت
داده شده یعنی بسیار نفع و کثیر الخیر و برکت است و تا حدیست که نظر کردن در آن بی طواف و نماز برابریست در ثواب با عبادت یکساله که در غیر مکه واقع شود و همدی و این خانه
خداوند هدایت است للعلکین مرعایا زیرا که معرفت قبلاش از امتدی میسازد یا راه نماینده است مسلمانان را به بهشت رفیع در این خانه یاد حرم آیت بیئت
نشانهای روشن است یکی از آنها مقام ابراهیم و آن سنگی است که اثر قدم خلیل الرحمن بر آن بوده و آن نیک آیت بلکه چهار آیت است اول تاثر آن سنگ از قدم
ابراهیم و دوم غوص کردن قدم آنحضرت در دو کعبین سیوم بقای آن رقم مدت متناهی چهارم محفوظ ماندن آن سنگ با وجود کثرت اعادی آنجی دیگر و من دخله و هر که
درین خانه آمد گمان آمنا باشد این از قتل و غارت یعنی گناهکاری که پناه بخانه آورد دست تعرض از وی کوتاه است مادامیکه در خانه باشد و گفتند داخل حرم بجهت ادا
حج و عمره این است از عقوبات و مکافات جرائمی که قبل از حج مرتکب آن شده چه آن بقول اصح مغفور است ابو النجم صوفی گویشی طواف خانه کعبه میکردم و بغایت وقت صافی
و شتم لغتم خدایا تو فرموده که من دخله کان آمنا داخل حرم از چه چیز این باشد القی آواز داد که آمان من انما جمعیکه مقام ابراهیم را یک آیت دانند و من داخل حرم را آیت دیگر قول
ایشان آنست که از مجموع آیات بنیات دورا ذکر کرد و باقی را معطوف ساخت تا دلالت کند بر آن آیات بنیات بسیار است و ذکر آن متجاوز از حد شمار و بعضی از آنها را
ذکر میکنند چون میل قلوب بآن اختصاص آن بقیده زمان آنکه قصد تخریب آن خانه نمودند و وی هیچ پند بر نام خانه نشینند و هرگز به طواف کنند و نباشد و هر که نظر بخانه کند
البتة دیدن اشکبار شود و او کیا هر شب آورید و در حالی می چرخد و در میان طواف آن مائل باشد و مثال این آیات واضح بسیار است بیعت بر گفتم و اوصافی از وی کمال به چنان هیچ
نه گفتم که صد چندان است به محققان گویند که نخست خانه که در مکه صد آن آیت بیعت منظوریست و لکن نظر الی قلوبکم و نیاکم موضوع شده خانه دل است و جمیع اجزای وجود برکت دل بجای راه یابند
چه هرگاه که شمع لایحه نظرات تحلیلات ربانی بر دل افتد آثار الفتاح و انوار النشراح از صفی و جلال و جود و بصفت سعت و لکن لیغنی قلب عبیدی متصف گشته مظهر اسرار بی سمیع و بی بصر شود و
درین خانه علما روشن است که طالب انوار مطلق خود استلال میکند مقام ابراهیم که مقام تسلیم باشد یکی از آنهاست شیخ شبلی قدس سره فرمود که مقام ابراهیم مقام خلعت است و هر که برین مقام
در آید از هر فتنه ایمن گردد و در آن محرم مشور سبب مانست از تیغ دشمن و دخول در حرم معنی و واسطه ایمنی باشد از شمشیر قطعیت دوست و عاشقان هیچ المی از ازم فراق دوست زیاده نیست ۲

۲ بیعت بر تیغ گزنی با یک دلام + بجز آن کشی طایفم + و لکن علی الناس و خداست بر مردمان حج خانه کعبه من استطاع الیه سبیل و هر که توانائی دارد از آنجا بسوی بیت از جهت راه
و استطاعت بقول ام شافعی زاد و راه است و لیکن نام مالک صحت بر آن قدرت برشی و سیکه از ازان حاصل شود اما علم مجموع زاد و راه صحت بدن را استطاعت میگوید و آن طریق نیز شرطست و من کفر

و هر که در مکه واقع شده و یک اسم بلدست همچنانکه مکیا اسم همان بقعه که خانه درواست از تفسیر علی کرم الله وجهه سوال کردند که آیا کعبه اول خانه است که برای پرستش خدا ساخته اند
فرمود که فی پیش از آن نیز بیوت عبادات بود اما اول خانه است که حق سبحانه مبارک گردانید بر مردمان زیارت او را بسبب حجت و هدایت ساخته که تا حال مبلوگ با برکت
داده شده یعنی بسیار نفع و کثیر الخیر و برکت است و تا حدیست که نظر کردن در آن بی طواف و نماز برابریست در ثواب با عبادت یکساله که در غیر مکه واقع شود و همدی و این خانه
خداوند هدایت است للعلکین مرعایا زیرا که معرفت قبلاش از امتدی میسازد یا راه نماینده است مسلمانان را به بهشت رفیع در این خانه یاد حرم آیت بیئت
نشانهای روشن است یکی از آنها مقام ابراهیم و آن سنگی است که اثر قدم خلیل الرحمن بر آن بوده و آن نیک آیت بلکه چهار آیت است اول تاثر آن سنگ از قدم
ابراهیم و دوم غوص کردن قدم آنحضرت در دو کعبین سیوم بقای آن رقم مدت متناهی چهارم محفوظ ماندن آن سنگ با وجود کثرت اعادی آنجی دیگر و من دخله و هر که
درین خانه آمد گمان آمنا باشد این از قتل و غارت یعنی گناهکاری که پناه بخانه آورد دست تعرض از وی کوتاه است مادامیکه در خانه باشد و گفتند داخل حرم بجهت ادا
حج و عمره این است از عقوبات و مکافات جرائمی که قبل از حج مرتکب آن شده چه آن بقول اصح مغفور است ابو النجم صوفی گویشی طواف خانه کعبه میکردم و بغایت وقت صافی
و شتم لغتم خدایا تو فرموده که من دخله کان آمنا داخل حرم از چه چیز این باشد القی آواز داد که آمان من انما جمعیکه مقام ابراهیم را یک آیت دانند و من داخل حرم را آیت دیگر قول
ایشان آنست که از مجموع آیات بنیات دورا ذکر کرد و باقی را معطوف ساخت تا دلالت کند بر آن آیات بنیات بسیار است و ذکر آن متجاوز از حد شمار و بعضی از آنها را
ذکر میکنند چون میل قلوب بآن اختصاص آن بقیده زمان آنکه قصد تخریب آن خانه نمودند و وی هیچ پند بر نام خانه نشینند و هرگز به طواف کنند و نباشد و هر که نظر بخانه کند
البتة دیدن اشکبار شود و او کیا هر شب آورید و در حالی می چرخد و در میان طواف آن مائل باشد و مثال این آیات واضح بسیار است بیعت بر گفتم و اوصافی از وی کمال به چنان هیچ
نه گفتم که صد چندان است به محققان گویند که نخست خانه که در مکه صد آن آیت بیعت منظوریست و لکن نظر الی قلوبکم و نیاکم موضوع شده خانه دل است و جمیع اجزای وجود برکت دل بجای راه یابند
چه هرگاه که شمع لایحه نظرات تحلیلات ربانی بر دل افتد آثار الفتاح و انوار النشراح از صفی و جلال و جود و بصفت سعت و لکن لیغنی قلب عبیدی متصف گشته مظهر اسرار بی سمیع و بی بصر شود و
درین خانه علما روشن است که طالب انوار مطلق خود استلال میکند مقام ابراهیم که مقام تسلیم باشد یکی از آنهاست شیخ شبلی قدس سره فرمود که مقام ابراهیم مقام خلعت است و هر که برین مقام
در آید از هر فتنه ایمن گردد و در آن محرم مشور سبب مانست از تیغ دشمن و دخول در حرم معنی و واسطه ایمنی باشد از شمشیر قطعیت دوست و عاشقان هیچ المی از ازم فراق دوست زیاده نیست ۲

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ تَبْغُونَهَا

بگو ای اهل کتاب چرا باز می دارید از راه خدا کسی را که ایمان آورد، می طلبید برای آن

عَوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ ۖ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿۹۹﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

راه کجی و شما با خبر اید و نیست خدا بے خبر از آنچه می کنید ای مسلمانان

أَمْوَالِ أَنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ

اگر فرمان برید گروهی را از اهل کتاب کافر گردانند شما بعد از اسلام شما

كُفْرَيْنَ ۖ وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُثْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ

و چگونه کافر شوید و خوانده می شود بر شما آیات خدا و در میان شماست

رَسُولُهُ ۖ وَمَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۰۰﴾

پیغمبر خدا و هر که چنگ استوار کرد بخدا پس بر آئینه راه نموده شد بسوی راه راست

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ بگو ای اهل توریت، چرا باز می دارید عن سبیل اللہ از راه خدای دین اسلام است و منع می کنید من آمن کسی را که بگردیده بخدا و دین حق را قبول کرده و عمرایان مسرت و رفتاری او که یهود ایشان را بکش خویش میخوانند تبغونها می طلبید برای آن راه راست عوجا کجی و انحراف یهود مسلمانان را می گفتند که دین شما کجی است یعنی این شخصی که متابعت او می کنید آن پیغمبر و نبوت و لغت و صفت او را بروی کسی که تحریف داده بودند با اهل اسلام می گفتند حق سبحانہ تعالی فرمود که کجی می طلبید دین اسلام و آنکه شهداء و حال آنکه شما گواهانید بر آنکه راه راست دین پسندیده اسلام است و از وصیت ابراهیم و یعقوب دانستاید و مَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ از آنچه شما می کنید یا أَيُّهَا الَّذِينَ أَمْوَالِ آن کسانی که ایمان آورده اند خطاب با جماعت انصار است میگوید اَنْ تَطِيعُوا فَرِيقًا اگر شما فرمانبردار گردید گروهی را که اُوتُوا الْكِتَابَ از یهود که شاس بن قیس و اصحاب او بنید یود و کُفْرَيْنَ باز گردانند شما را بعد اِیْمَانِ که پس از ایمان کُفْرَيْنَ ناگه ویدگان یعنی اگر متابعت شما شد متابعتان او کنید شما را مرتد سازند این شاس جهود و جسد و دین و پیوسته تعبیب جوی و بدگویی مسلمانان کردی و خدای که سنگ تفرقه و مرجع یکجتهای انصار اندازد و ایشان را قید برودند آوس و خرنج و در جاهلیت میان ایشان حرب قتال و اتم و قائم بودی چون سلمان شدند آن خصومت بوداد و اتحاد مبطل شد شاس از روی حسد تیری انگیخت که همان عدوت میان آن دو فریق تازه گرد و شخصی را فرمود تا در میان جوانان اوس و خرنج بنشیند از واقعه لعلات که حربی عظیم بوده بین القبطین اسخه و میان انگند و قصیده که در آن ایمان مشتمل بر دست خرنج گفته بودند بخواند القصه چون ذکر آن محارب در میان آمد آیات قصیده بمسامع خرنجیان رسید از غایت آفتنگی ایشان نیز زبان بجای اوسیان کشوند تکل نکرده آغاز بست خرنجیان کردند کار از مجادله بمقتله کشید و در آن طریق مضارقتا مکه و میدان محاربہ بیاراستند و آغاز بر تیر انداختن و تیغ زدن کرده غبار از معرکه همجا برانگیختند مشنوی ز یکجانب گردید و زدیگرسوی جمعی و رنگ تازه و افتادند همچون شیر غران و بگریزد و نیزه و شمشیر بران و فی الحال بهر سبیل علیه السلام بدین آیتها نازل شد و خواجہ عالم بهر سبیل ایشان را زد و در میان دو صف قرار گرفت فرمود که با وجود آنکه من در میان شما ام و عید رسوم جاهلیت را دیده و پس از آن که خدا تعالی شما را با اسلام گرامی ساخته طریق دینداری فرمود میگذارد به شما که خدا چه میفرماید پس این آیتها بر ایشان خواند فی الحال استغفار کنان سلاحها بر خنجد و اشک بران یکدیگر را در کنار گرفتند و دانستند که اگر فرمان یهود میسرند از ایمان بکفر باز میگردند و حق تعالی با ایشان برین وجه خطاب میکند وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ و چگونه کافر میشوید و آنکه تَثْلَى و حال آنست که شما تیر که خوانده میشود عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ بر شما قرآن او و فِيكُمْ رَسُولُهُ و در میان شما هست رسول او و مَنْ يَعْصِمْ بِاللَّهِ و هر که چنگ در زند دین خدا یا کتاب او فَقَدْ هُدِيَ پس بدستیک راه نموده شد اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ بسوی راه راست

وَأَتَيْنَاكَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْنَا بِالْحَقِّ وَبِالْبَيِّنَاتِ ۖ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۚ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ

اے مسلمانانِ تبرید از خدا حق ترسیدن ازوی و تعمیرید مگر

مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ

مسلمان شه و چنگ زنیږ به رسن خدا جمع آمده و پراگنده مشوید و یاد کنید نعمت

اللَّهُ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ

خدا را که بر شماست چون بودید دشمن یک دیگر پس الفت داد میان دلهای شما پس شدید به نعمت خدا

إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِّنْهَا كَذَلِكَ

برادر یکدیگر و بودید به کناره مغاکه از آتش پس رانید شمارا از ان همچنین

يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٧﴾ وَلِتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ

بیان می کند خدا برای شما نشانهای خود را تا باشد که راه یابید و باید که باشد از شما گروهی

يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ

که بخوانند بسوی نیگکاری و بفرمایند بکار پسندیده و منع کنند از ناپسندیده و

أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٤﴾

آن گروه ایشانند رستگاران

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا أَنَّ اللَّهَ تَزِيدُكُمْ خَلْقًا ثَقِيلاً ۖ چنانچه سزای ترسیدنت نزد اکثر علما این آیت منسوخ است چه تقوی بر آن
و چه کفر حق آن باشد و بحکس نمیتواند و پس عنایت الهی باین مشقت ازین اُمت رفع فرموده ناسخ این آیت فرستاد که قالوا الله استغفمهم بهریم کاری کنید بدان مقدار که مقدور شماست
وَلَا تَمُوتُنَّ و میمیرید آ و اَنْتُمْ مُسْلِمُونَ مگر آنکه شما مسلمانان باشید لفظ نمی بر موت واقع شود وافی الحقیقت امرست باقامت اسلام تا بر مسلمانی نمیرد و اختصاص و
چنگ و زنجیدای انصار بحبیل الله بدین خدا که جل المیتین است جمیعاً همه شما و بقول بعض علما جل الله این جاقران است یا موافقت حضرت پیغمبر امر میکند که همه مجتمع
باشند و اختصاص بذیل متابعت سیدنا ام علیه السلام چربی آنکه لظاہر و باطن چنگ اتباع آنحضرت زیند نه راه بقصد اصلی توان بروی و بموجب حقیقی توان رسید رباعی خاک که به متابعت
سید رسل و هرگز کسی بمنزل مقصود و نیافت و از پیچ روی راه زیند نمیرند و آنرا که زانسانه او روی دل نیافت و لَا تَقْرَبُوا و پراگنده مشوید خدمت وی و اذکروا
و یاد کنید نعمت الله علیکم نعمتهای خدا که بر شما افاضت کرده و آن اسلام است و قرآن و هجرت پیغمبر بر بدو ایشان اذکرتُم اعداء و آنرا یاد دارید که بودید شما با
یکدیگر دشمنان که پیوسته حرب میکردید فَاَلْقَا پس خدا پیوند داد بین قُلُوبِكُمْ میان دلهای شما برکت اسلام و مینیت خواجگان اَم فَاَصْبَحْتُمْ پس گشتید شما بِنِعْمَةِ اخوانا
برحمت خدا برادران یکدیگر و کُنتُمْ و بودید شما بواسطه ضلالت و جهالت علی شفا حفره بر کناره شما که مِنَ التَّارِ از آتش و زرخ یعمه شرف بودید بر
دفع و در آن و اگر مرگ شما بر آن حال و ریافتی هر آینه بد زرخ میزدید فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهَا پس شما را باز از ایند خدا از آن حفره یا از آن آتش گدازد کَذَلِكَ همچنانکه که بیان کمال شمار از فقر
قدیمی و اَلْفَتْ مَجْد و مَبِیِّن الله بیان میکند خدا و روشن میگرداند کُم ایت برای شما دلالت حدایت خود را علیکم کُنتُمْ و ن تاباست که شما ثابت مانید بطریق هدایت

[illegible]

لَيْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ

نیستند همه برابر از اهل کتاب گروهی هست ایستاده یعنی راست کردار میخوانند آیات خدا را در اوقات شب

وَهُمْ يَسْجُدُونَ ۝۱۱۳ يَوْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

وایشان سجد می کنند باور می دارند خدا را و روز قیامت را و می فرمایند بکار پسندیده

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ۝۱۱۴

و منع می کنند از ناپسندیده و شتابانی می کنند در نیکیها و ایشان از صالحانند

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَن يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ۝۱۱۵ إِنَّ الَّذِينَ

و آنچه کنند از نیکی پس ناقص شناسی کرده نشود ایشان نسبت آن عمل، و خدا داناست بر پروردگار آن هر آینه کسانی که

كَفَرُوا لَن تَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا وَ

کافر شدند دفع نمکند از ایشان مال ایشان و اولاد ایشان از عذاب خدا چیزی را و

أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝۱۱۶

ایشانند باشندگان دوزخ ایشان آنجا جاویدند

لَيْسُوا سَوَاءً نیستند مومنان اهل کتاب برابر یا کافران ایشان مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ از اهل کتاب گروهی ایستاده بر دین اسلام یا قائم بحد و الهی گفته اند ستیقم بر قول راست و عمل خالص دین درست این گروه ابن سلام و اصحاب او بودند بل چهل تن از بخران و سی و دو تن از حبشه و شصت کس از روم که بعیثه ایمان داشتند و محمد نیز ایمان آوردند و احکام شریعت و قرآن تعلیم گرفتند یَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ میخوانند قرآن را آنَاءَ اللَّيْلِ در ساعت شب گفتند اند میان مغرب و عشاء و هُمْ يَسْجُدُونَ و ایشان سجد می کنند یا در ساعت شب نماز میگذارند و آتش نماز عشا است که مخصوص بدین اُمت شده و حضرت رسالت پناه تاخیر عشا فرموده بودند و مردمان منتظر نماز بودند بیرون آمد و گفت بدانید که از اهل ادیان هیچ طائفه درین وقت خدا را یاد نکنند غیر از شما یَوْمِنُونَ بِاللَّهِ صفت اُمت قائمه میکند و میگوید ایمان حقیقی می آورند بخدا و الْيَوْمِ الْآخِرِ و بروز قیامت و يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ و می فرمایند خلق را بتصدیق محمد و امورات شرع و يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ و نهی میکند از تکذیب بپیغمبر علیهم السلام یا از تمام منہیات و يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ و می شتابند در ارتکاب خیرات و اشتغال بعبادت و أُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ و آن گروه یعنی اُمت قائمه موصوفه بدین صفات که مذکور شد از جمله شایستگان و برگزیدگان و مَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ و آنچه می کنند از نیکی فَلَئِنْ يَكْفُرُوا مَعِي سَرَّاءً و پس هر آینه سپاس داشتند نخواهید شد یعنی نقصانی ثواب اعمال شما نخواهید رسید نقص ثواب کفران گفته چنانچه توفیر ثواب شکری گوید فی قوله کان یعنهم شکرا و نقص در هر دو کلمه بیا میخواند یعنی آنچه می کنند اُمت قائمه از خیراتی که در آن مساعد اند عمل ایشان ضائع نخواهد بود و اللَّهُ عَلِيمٌ و خدا داناست بِالْمُتَّقِينَ باحوال پروردگار آن إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرُسُلِهِمْ أَنَا أَنَا كَعَب بن الاثر و اصحاب او بودند لعنهم الله لَن تَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ باز ندارد از ایشان اهلای ایشان که بر شوق میدهند علمای خود را با آنچه رشوت میگیرند از اراذل قوم خود وَلَا أَوْلَادُهُمْ و نه فرزندان ایشان که با عانت و امداد ایشان ستظارند مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا از عذاب خدا چیزی برادر و أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ و آن گروه کافران ملازمان آتش دوزخ اند هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ایشان در آتش جاویدمانندگان

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ

صفت آنچه خرج می کنند درین زندگانی دنیا مانند صفت باد و لیسیت که در آن سرما سخت است بر سید

حَرَّتْ قَوْمٌ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ

زراعت کرده می را که ستم کردند بر خویشتن پس نابود ساخت آنرا و ستم نکرد خدا بر ایشان و لیکن بر خویشتن

يُظْلِمُونَ ۝ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِّنْ دُونِكُمْ لَا

ستم می کردند ای مسلمانان دوست پنهانی نگیرید از غیر خویش

يَا لَوْلَكُمْ خَبَالًا وَذُؤَامَا عَيْنَةٍ قَدْ بَدَتْ بِالْبَغْضَاءِ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ ۖ

تقصیر نمی کنند نسبت شما در فتنه انگیزی دوست داشتند رنج شمارا بر آئینه ظاهر شد دشمنی از دامن ایشان

وَمَا تَخْفَىٰ صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِن كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ۝

و آنچه پنهان کرده است سینه ایشان سخت ترست بر آئینه بیان کردیم بر آن شما اگر داناهستید

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ مثل آنچه نفقه می کنند جهودان بر علمای خود یا بر سفیان اصحاب و در حرب احد که خرج لشکر کفار مینا بیند یا اخراجات مشرکان در عیب یا بر بتان خود یا نفقه منافقان بر یا و ستم در این زندگانی دنیا و دنیا کما کما ریح مانند بادی است که باشد فیه صر در آن باد سرما می سخت اصابت حَرَّتْ قَوْمٌ برسد کشتن از قومی که شرک و معاصی ظلموا انفسهم ستم کرده اند بر نفسهای خود یا حتی خدا نداده اند قاتل کشته پس هلاک نابود گردان آن باد و کشت ایشان را و ما ظلمهم الله و ستم نکرد خدا بر مزارعان بنا بود شدن مزارعات ایشان و لیکن انفسهم یظلمون و لیکن ایشان هستند که بر نفسهای خود ستم میکنند بار تکاپ علی که بدان ستمی عقوبت می شود صاحب کشتان گفته که حق سبحانه تشبیه کرد آن لها را که نفقه میکردند بوقوع و عدم ارتفاع بآن کشتان مراد که منفعت از آن کس نسد و گفته اند مثل نفاق ناپسندیده ایشان و هلاک ایشان چون مثل ریح مملکت است در اهلک حرث یأیها الذین آمنوا لا تتخذوا ای گروه گرویدگان را گیرید بطنانته مین دُونِکُمْ دوستی نهانی از دُونِ مومنان که ابنای جنس شما اند جمعی از صحابه با منافقان دوستی داشتند یا یهود عقد موالات به تبه بودند بسبب نسبت قرابت یا حق ضاع یا قرب جوار رسم صداقت فرامیگذاشتند حق تعالی نمی کرده مومنان را از بمنشی ایشان که بیگانه هرگز آشنا نشود و لا یألون کما ایشان تقصیر نمکند در باره شما خبالا از روی تباهی و فساد و ذُؤَامَا عَيْنَةٍ دوست دارند آنکه شما در آن باشید از ریح و شفت قَدْ بَدَتْ بِالْبَغْضَاءِ بتحقیق آشکارا شده است دشمنی ایشان یعنی علامت عداوت مِنْ أَفْوَاهِهِمْ از دهنهای ایشان یعنی از سخنانی که بر دهن ایشان میگردد و یهود پیوسته در تحس عیوب مسلمانان بودند اهل نفاق نیز نسبت با حضرت رسالت علیه السلام سخنان فتنه انگیز میگفتند و مَا تَخْفَىٰ صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ و آنچه پنهان میدارد و هلهله ایشان از عداوت و بغضها بزرگتر است و بیشتر از آنچه بر زبان میرانند قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ برای شما آیتها در لزوم موالات آشنایان معادات بیگانگان إِن كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ اگر هستید شما که از روی انصاف تعقل کنید و دریابید مواقع نفع را که دوستی جانی اند و مکار تر از هر را که دشمنانان نهانی اند

إِذْ هَمَّتْ طَّائِفَتٌ مِّنْكُمْ أَنْ تَفْشَلُوا وَاللَّهُ وَلِيُّمَنِ الطَّائِفَةِ

آنگاه که خواستند دو فرق از شما که بزودی کنند و خدا کار ساز ایشان بود و بر خدا

فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٦﴾ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا

باید که توکل کنند مسلمانان و هر آئینه خدا فتح داد شمارا روز بدر و شما خوار بودید پس بترسید

اللَّهُ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾ إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَكُمْ

از خدا تا بود که شکر کنید چون می گفتی بملنان آیا کفایت نخواهد کرد شما را که امداد کند

رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آفٍ مِّنَ الْمَلَايِكَةِ مُنْزِلِينَ ﴿١٢٩﴾ بَلَىٰ إِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا

پروودگار شما بسه هزار کس از فرشتگان فرود آورده شده بلی اگر صبر کنید و پرتیزکاری نمایید

وَيَأْتُوكُمْ مِّنْ فَوْرِهِمْ هَذَا أَيُّدُكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ

و بیا شد کافران بسوی شما باین جوشش خود امداد کنند شما را پذیرد و کار شما به پنج هزار گس از فرشتگان

مُسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ ۖ

نشان مندرده و نساخت خدایتعالی این مدورا مگر برای خزه داود شما و برای آنکه آرام گیرد دل شما یان

وَمَا تَنْصُرُوا إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ لَا

و نیست فتح مگر از نزدیک خدای غالب استوار کار

اذ همَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ فِى فِى قِصْدٍ فَعَدُوٌّ مُّؤْتَمِرٌ مِّنْ ذِى الْقُرْبَىٰ اَنْ يَّخْرُجَ اَنْ تَفْشَلَا اَنْ يَّكُنْ لَّكُمْ يَوْمَ الْاِتِّمَاعِ الْاُفْكُ الَّذِى يُنَادِىْ اِيَّاهُمْ اَنْ يَّخْرُجُوا اَنْ يَّخْرُجُوا اَنْ يَّخْرُجُوا اَنْ يَّخْرُجُوا
 وادعاست لعنى چگونه گریزند و بازگردند و حال آنکه خدا قلمی بر ایشان نهاده بود و عظمای الله و بر خدا نیز بغیر او فیکتوکل المؤمنون باید که توکل کنند و در پیکان
 تا ایشان از نصرت بدو لقتل نصرکم الله و بدستی که خدا نصرت داد شمارا ببدی موصی که آنرا بدرگویند آن چاهی است منسوب به دین کلمه و آنکه اذله و
 حال آنکه شما بودید بخار و چشم دشمنان یعنی اندک می نمودید ایشان از حشر حبابی نه داشتند قالقوا الله پس تترسید از خدا و بکثرت منتهای آن بازگشتن منافقان بدو بدل مشوید
 لعلکم تشکرون شاید که توفیق یا بیدوشگر تیدان نعمت نصرت بر شما زیاد گردد پس از نصرت مومنان و در حرب بدر خبر میدهند و میگویند که یادکن آن وقت را اذ تقول چون
 می گفتی اللهم هبنا من آن گردیدگان را توفیقی که در مانده بودند آن یکفیک که آیا هرگز کفایت نمیکند و بسند نیست آن یئید که ربکم آنکه مدکاری کند پروردگار شما شمارا
 بثلاثه الا ان بیهزار سوار من المملکة من الزین از فرشتگان فرودستادگان از عالم بالا و بعضی بر آنند که وعدة نزول این سه هزار فرشته در روز احد بوده بشرط صبر و تقوی
 چنانچه میفرماید بکما اجماع است بعد از نفی یعنی مدکاری نماید اذ تصبروا اگر صبر کنید و جنگ دشمن و تقوا و پرهیز یاز مخالفت قول پیغمبر علیه الصلوة والسلام که در باب حرب
 توفیر اشر بلکه صبح آن است که صد رسول و زید از حق سبحانه و طلبید خدا تعالی فرشتگان فرستاد اول هزار فرشته پس از آن بیهزار رسید و آخر به پنج هزار چنانچه فرمود و یا توکم من
 قوریهم و بیایند بشمار دشمنان شما از شما که مر ایشان راست یا بر فریبانید و هیچ درنگ نکنند هذا یذکرکم ربکم نیست که مدکاری میکند شمارا آفریدگار شما را خمس
 الا ان به پنج هزار سوار من المملکة از فرشتگان مستوی میدن نشان کنندگان را سپاهان خود را و این عادت مستمره است میان مبارزان که در حرب علامت بر خود یا بر کعب خود

۴. بنده و نشان ملاکدوران روز آن بود که صوف سرخ بر پیشانی و آفتاب اسپان بسته بودند و ریاحور نشان کرده بودند. بجامه سفید و طرایی آن از میان دو کتف فرو گذاشت و ما جعله الله و نکرد و نید علان اعدو یا انزال یا آن عذرا البشری لکنه مکر و گانی شمار برودی فتح و لیطمین و برای آنکه بیاورد قلوبکم بهای و لهای شما بوعده نصرت و ما التص و نیست.

لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ ﴿١٣٧﴾ لَيْسَ

چنین کوتاهاک کند طائفه را از کافران یا مغلوب سازد ایشان را پس بازگردند بمراد نرسیده نیست

لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ فَأِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٣٨﴾

ترا ازین کار چیزی یا بمرانی بازگردود برایشان یا عذاب کند ایشان را زیرا که ستمگارانند

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يُغْفِرُ لِمَن يَّشَاءُ وَيُعَذِّبُ

و خدا را است آنچه در آسمانهاست و آنچه در زمین است می آمرزد هر که خواهد و عذاب می کند

مَن يَّشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٣٩﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا

هر که خواهد و خدا آمرزنده مهربان است ای مومنان مخورید سود را

أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٤٠﴾

دوچندان تو بر تو و ترسید از خدا تا باشد که رستگار شوید

لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا... فی الواقع شکستی عظیم بصنادید قریش رسید که بمقتضای کشته و مقتول شدن ایشان را بقتل رساند...
خائِبِينَ در حالتیکه بی برگان نمانند...
ظالمون ستمگرانند...
غفور رحیم بخشنده مهربان...
تفلیحون رستگار شوید...
تفسیر: این آیه در شأن خداست که در هر چه خواهد عذاب کند یا آمرزد...
این آیه در شأن خداست که در هر چه خواهد عذاب کند یا آمرزد...
این آیه در شأن خداست که در هر چه خواهد عذاب کند یا آمرزد...

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ...
و خدا را است آنچه در آسمانهاست و آنچه در زمین است...
و خدا را است آنچه در آسمانهاست و آنچه در زمین است...

مَن يَّشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۖ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ

و پناه گیرید از آن آتش که آماده کرده شده است برای کافران و فرمان برید خدا را و پیغامبر را تا شاید بر شما

تُرْحَمُونَ ۖ وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمُوتُ وَ

مهرانی کرده شود وشتاب کنید بسوی آمرزش از پروردگار خویش و بسوی بهشتی که پهنائی او مانند آسمانها و

الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۚ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَ

زمین است آماده کرده شده است برای پرهیزکاران آنانکه خرج می کنند در آسایش و سختی و

الْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۚ

فرو خورندگان خشم و عفو کنندگان تقصیر از مردمان و خدا دوست میدارد نیکوکاران را

وَاتَّقُوا النَّارَ و تبرسید از آتش یعنی پرهیز کنید از عملی که رساند شما را به آتش الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ آماده کرده شده است مکاران را و غیر ایشان را با لذات از برای کفار است و بالعرض از برای عاصیان تمامه کاریا کافران را نازقند بسیار است و مؤمن را نازدایب و اطیعوا الله و فرمان برید خدا را و آنچه حکم کند و الرَسُول و اطاعت کنید رسول او را و آنچه فرماید لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ باشد که شما رحم کرده شوید و در غلبه نیفتید و سَارِعُوا و بشتابید اِلَى الْمَغْفِرَةِ بآن چیزیکه سبب آمرزش باشد شما هَلْ كَرِهْتُمْ اِز پروردگار شما آقامت لازم در مقام ملزوم جهت تشویق بندگان است بوجبات مغفرت و آن کلمه شهادت است یا ادای فرائض یا تکبیر اول که بجا است در ایستاد یا صفت اول از جماعت یا اخلاص یا هجرت قبل از فتح مکه یا متابعت سنت یا استغفار یا جهاد و مقتضای مقام خود نیست چنان آیت در خلال قصه اُحُد نازل شده و محققان گویند این مسامحت یا عفو بکم نیست بلکه بقدم و دل است بپیت این راه بپای تن پایان نرسد تا جان نزنند قدم بجانان نرسد و در بحر الحقائق آورده که بشتابید درین راه بقدم تقوی که تزکیه نفس است از اخلاق حیوانی که جز بدین قدم بمقام قرب جنت وصال رسیدن محال است ابیات بگذارید هوا پرستی و فخر ستیزی خدای پرستی و در راه محبتش روان شود بگذرد زو جفا پرستی و وَجَّهْتُمْ و بشتابید بعملی که رساند شما را به بهشتی از روی عظمت عَرْضُهَا السَّمُوتُ پهنائی آن آسمانها یعنی مانند آسمانها و الْأَرْضُ و زمین با صفت عرض بهشت کرد جهت آنکه وصف طول او در فهم بشر گنجد و تفسیر کبیر گوید اگر آسمانها و زمینها را طبق طبق سازند بحیثیتی که هر یک از این طبقات سطحی باشد مؤلف اجزای لا تجزئی و متصل گردند این طبقات را باید گیر تا هر طبقه واحد شوند عرض بهشت این مقدار تواند بود اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ آنانکه کرده شده چنین بهشتی برای پرهیزکاران از شرک الَّذِينَ يُنْفِقُونَ آنانکه نفقه می کنند فی السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ در آسانی و در سختی مراد همه احوال است چه انسان هیچ و خالی از مضرتی یا مسرتی نیست یعنی همه حل نفقه میکنند و گفته اند منفق اند و تو اگر می درویشی یا در صحت و مرض یا در گرانی و آسانی و الْكََاظِمِينَ الْغَيْظَ و فرو خورندگانند خشم را با وجود قدرت آورده اند که کسی امام اعظم را طعنانچه زد امام فرمود که من هم میتوانم که ترا طعنانچه زنم لیکن زنم و قادرم بر آنکه با خلیفه از تو شکایت کنم اما نکنم می توانم که در سحرگاه از جفائی تو بحضرت اله بنالم ولی ننالم و میسر میشود که بقامت که خصومت بر بندم و او خود از تو بستانم و آن نیز نکنم و اگر مرا فردا استگاری باشد و شفاعت من در پذیرند بی تو قدم در بهشت نهم بپیت مروی گمان میر که بزور است و پردلی + نجشم اگر برائی دهم که کاملی + وَالْعَافِينَ و عفو کنندگان اند عَنِ النَّاسِ از دم خریدگان از بندگان و با از کسیکه برایشان تم کرده باشد وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ و خدا دوست دارد نیکوکاران را و بهترین اقام احسان آنست که نیکی کنی بچنانچه جمیع کربا یاران بدی کرده باشند و تفسیر آورده که روزی حسین ابن علی با جمعی همانان بر سر خوانی نشسته بود و خادش با کاس شراب گرم مجلس درآمد و از غایت و بهشت بیایش شایسته بساط و را کبر بر امام حسین افتاد و شکست و شمشیر بر سر مبارکش فرو ریخت امام حسین از روی تادیب از راه تعذیب و تکریمت بر زبان خام جاری شد که واکاظین الغیظ امام فرمود که خشم فرو خورم خام گفت و العافین عن الناس فرمود که عفو کردم خام تتمه آیت بر خواند که و الله یحب المحسنین امام حسین جواب داد که از نال خود آزاد کردم دشمنم بی را مکافات کردن بدی + بر این صورت بود بخشود + معنی کسیانیکه پی برده اند + بدی دیده و نکو کرده اند +

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا

و آنانکه چون کار زشت کنند یا ستم کنند بر خود یا دکنند خدا را پس آمرزش خواهند

لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَ

برای گناهان خود و کیست که بیاورد گناهان را مگر خدا و پیوسته نباشند بر آنچه کردند

هُمْ يَعْلَمُونَ ۱۳۵ أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُمْ مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّتْ تَجْرِي مِنْ

دانست آن گروه پادشاه ایشان آمرزش است از پروردگار ایشان و پودشها میرود

تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ ۱۳۶ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ

زیر آن جویها جاویدان در آنجا و نیک است اجر طاعت کنندگان هر آینه گذشته است پیش از شما

سُنَنٌ فَاسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ۱۳۷

واقعها پس سیر کنید در زمین و ببینید چگونه بود آخر کار دروغ دارندگان

وَالَّذِينَ مَعْطُوفَتِ بِرَالَّذِينَ يَنْفِقُونَ مَضْمُونٌ كَلَامٌ أَتَى مَتَقِيَانِ وَطَائِفَةٌ أَمْ كَيْفَ أَنْهَاكَ بِصِفَتِ انْفِاقٍ حِلْمٍ وَعَفْوٍ وَاحْسَانٍ مَوْصُوفٌ أَنْدَرُومٌ تَأْتِي غَيْرُ مَصْرُوفِ انْفِاقٍ أَنْهَاكَ
که از روی متابعت بر او ای نفس امارت اذ فاعلوا فاحشة چون بکنند کاری ناشایسته اذ ظلموا انفسهم یا ستم کنند بر نفسهای خود بمباشرت معاصی و بر بعضی فاحشه کار
نایسندیده است ظلم گفتارناستوده یا اول کبار و ثانی صفات و بقول جمعی فاحشه ظلم خطا و عمد است یا زنا و آنچه مادلان است از مقدمات آن چون نظر و لمس و معالقه و تقبیل
و بر هر تقدیری بعد از آن فاحشه ظلم محکوم و الله یا دکنند عقوبت خدا را باعتبار او را بانه که چو چنین کردی یا مذکر شوند و عده مغفرت را که باستغفار باز بسته است
فَاسْتَغْفَرُوا پس آمرزش خواهند لذنوبهم برای گناهان خود و مَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ و کیست که بیاورد گناهان را مگر خدا است بمعنی نفی بمعنی نیامرز و جرات
بندگاران الا الله مگر خدا و لَمْ يُصِرُّوا و اصرار نکردند بعد از استغفار علی ما فاعلوا بر آنچه از ایشان صادر شد از معاصی یعنی دیگر بار بر آن فعل نرفتند و هُمْ يَعْلَمُونَ
و ایشان که اصرار نکنند میداند که عقوبت اصرار از عذاب گناه عظیم تر است در شان بنهان تار برده که فی صاحب جمال بخرا خریدن نزد وی آمد و بنهان را دل برورش
کرد و بهانه خرمای خوب و گوشه کاشا در برده در کنارش کشید بعد از وقوع قبله زن بان نصیحت بکش و که اتق الله از خدا ترس و اما ان پاک مرا از لوث حرام آلوده گردان
بنهار اخوت الهی دریافت و پشیمان شود فی الحال بحضرت رسالت پناه شتافت صورت حال بعرض سید عالم رسانید فرمود که من در میان شما و شما چنین کار می کنید حق سبحانه
برای تاکید میدو اتقی تا بان این آیت فرستاد و بقول بعضی در شان ابوالسفر و آمد یا بهلول نباش یا ثعلبه انصاری که قصد گناه کردند یا مرکب فاحشه شده پناه بتوبه و استغفار
آوردند اُولَٰئِكَ آن گروه متقیان که ستم بودند جزاؤهم پادشاه ایشان مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ آمرزش است از پروردگار ایشان وَجَنَّتْ تَجْرِي
و پودشها که می رود مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ از زیر آبنه یا اشجار آن جویها خالیدین فیها در حالتی که جاوید باشند گاندوران وَ نِعْمَ أَجْرُ الْعَمِلِينَ
و نیکو مزد است مزد عمل کنندگان یعنی مغفرت و جنت قَدْ خَلَتْ بدستی که گذشته بود مِنْ قَبْلِكُمْ پیش از شما سُنَنٌ واقعها میان جهانیان از غم
و شادی و محنت و راحت و دولت و کمبت که حق تعالی سنت نبوت و شایسته این واقعها یا اهل سنن مراد است سنن فرائع باشد یعنی امتنان بوده از با انواع دنیا و بهجت
مکذیب پیغمبران علیه السلام اَلَاک شده اند فَبِئْسَ مَا فِي الْأَرْضِ پس برید و سیر کنید در زمین و ببینید بلاد و دیار نمود و بیابان کوثر را فَانظُرُوا پس بنگرید
بنظر عبرت که بسبب نافرمانی کَيْفَ كَانَ چگونه بوده است عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ آخر کار مکذیب کنندگان

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾ وَلَا تَهِنُوا وَلَا

این واضح کردن است برای مردمان و راه نمودن و پند دادن برای پرهیزگاران و دست نشود و

تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ إِن يَسْسِسْكُمْ قَرْحٌ

از دهنک مباشد و شامید غالب اگر مسلمان هستید اگر برسد شمارا زخمی

فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَ

پس رسیده است جماعه کافران را زخمی مانند آن یعنی در بدو این حادثه می گردانیم آن را در میان مردمان برای فوائد بسیار و

لِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ

تا متمیز سازد خدا مومنان را و شهود گرداند بعضی را از شما و خدا دوست نمی دارد

الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾ وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾ أَمْ

ستمگاران را و تا کامل عیار کند خدا مسلمانان را یعنی ذنوب ایشان را محو کند و نابود سازد کافران را آیا

حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَ

گمان کردید که در آئید به بهشت و هنوز متمیز نداشت است خدا مجاهدان را از شما و

يَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٢﴾

پیش آنکه جدا کند صابران را

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ سبب هویدی سخن حق است للناس برای عامه مردمان و هُدًى و زیادتی بصیرت و مَوْعِظَةٌ و پند می شمل بر اهمیت و رغبت للمُتَّقِينَ خاصه پرهیزگاران و لَا تَهِنُوا و دست نشود و ضعف موزید چون در حرب احد خواجر عالم علیه السلام بشعب کوه در آمد و یوسفیان علم تجله بر تیغ کوه برده خواست که بر اهل شعب مطلع گردد و صحبت را و غدره بخاطر رسید و حضرت عزت جل و علی جهت تسلیه ایشان این آیت فرستاد که سستی نکنید و لَا تَحْزَنُوا و اندوهناک نشوید از جراحات و مصیبات یا فوت غنائم و اَنْتُمْ اَلْأَعْلَوْنَ و حال آنکه شمار ترا نید از ایشان بحسب مکان یا از روی محاربه بر ایشان پیشی آرید یعنی در جنگ بدیدار برتری شما آن است که کشتگان شمار در صدد نعیم اند و از ایشان در قعر حجیم یا مقام شاد در جات علیه خواهد بود و از ایشان در درک الاسفل و تحقیق است که این بشارت بود مومنان را بالعبود علیه یعنی شما منصور و غالب خواهید شد و ایشان مقهور و مغلوب خواهند گشت اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ اگر هستید گردیدگان بوعده حق که فرمود و ان جنات الماعلون اِنْ يَسْسِسْكُمْ قَرْحٌ اگر بشامید بر سختی و زحمتی فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ پس بدستگیر رسیدت گروه کفار را در روز حرب بدر مثله زخمی المی مثل فرج و جرح شما و تِلْكَ الْأَيَّامُ و این روزها که در زندگانی بران است نُدَاوِلُهَا میگردانیم آنرا بَيْنَ النَّاسِ میان مردمان که روزی بدولت و عشرت گذرد و روزی بدولت و عشرت فیو ما علینا و یو ما لنا و این بدولت برای آنست که تا پند گیرند و لِيَعْلَمَ اللَّهُ و برای آنکه به بیند خدایا بدانند اولیای او الذین آمَنُوا اصبروا تا از که بدو گریه اند و يَتَّخِذُوا و برای آنکه فرا گیرد و مِنْكُمْ شُهَدَاءُ از شما گواهان یعنی گواه یکدیگر باشید که در معرکه جهاد کلام جان فدا کرده بود و که دیگر نرزماده وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ و خدا دوست نمیدارد ستمگاران را که مشرکانند و لِيُمَحِّصَ اللَّهُ و تا فاده دیگر در دایره

و ندیدید که پاک گردانند خدا الذین آمَنُوا مومنان را از گناه چه بلاما که با اهل ایمان می رسد کفر و ذنوب ایشان است و يَمْحَقَ الْكَافِرِينَ و دیگر آنکه در نقصان بگند و بپاک سازد کافران را و حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ آنکه در آئید به بهشت و لَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ و ندیدید خدا الذین جَاهَدُوا و اَمِنْكُمْ آنهارا که جهاد کرده اند از شما و يَعْلَمَ الصَّابِرِينَ و ندیدید که پاک گردانند خدا الذین جَاهَدُوا و اَمِنْكُمْ آنهارا که جهاد کرده اند از شما و يَعْلَمَ الصَّابِرِينَ

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمْتُونَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ

وهر آيينه شما آرزو ميگرديد مرگ را يعني شهادت را پيش از آنكه ملاقات آن كنيد پس معاينه كرده و آرزو شما

تَنْظُرُونَ ٤ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإَيْنَ

می نگارید و نیست محمد مگر پیغمبر هر آینه گذشته اند پیش از وی پیغامبران آیا اگر

كَانَ أَوْ قِيلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ

میرد. یا کشته شود برگردید بر پاشنا های خود یعنی مرتد شوید و هر که برگردد بر پاشنا های خود پس بیج

يُضَرَّ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿٤٤﴾ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ

زبان نرسد خدا را و خدا ثواب خواهد داد شکر گذاران را و نیست هیچ شخصه را که بمیرد

إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُّوَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَ

الا بارادۀ خدا نوشته شده است مقید بقید وقت و هر که خواهد جزاء دنیا بدیمیش از ثواب مونا و

مَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا ۖ وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٢٥﴾

هر که خواهد جزاء آخرت بدامیش از ثواب آخرت و نزدیک است که جزای نیک بهیم شکر گزاران را

[illegible]

ص کُتَاب الدُّنْيَا پادشاه این جهان نُورِ تَه مِنهَا بدیم اور از دنیا آنچه مقدر کرده ایم وَ مَن یُسِرْ د هر که خواهد باعمال خود ثَوَاب الْآخِرَةِ جزای آن جهان نُورِ تَه مِنهَا بدیم اور آنچه خواهد و آرزو در رشت و سَبْحِ زِي الشُّكْرِ نَزود باشد که پادشاه بدیم شکر گویندگان را بر نعمت جهاد

وَكَايْنِ مِّنْ نَّبِيٍّ قُتِلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ

و بسا پیغمبر که قتل کردند با کفار همراه او خداپرستان بسیار پس سستی نکردند بسبب مصیبتی که ایشان را رسید

فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٧﴾

در راه خدا و ناتوانی نکردند و بیچارگی نمودند و خدا دوست میدارد صابران را

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي

و نبود سخن این خداپرستان بجز آن که گفتند ای پروردگار ما بیامرز ما را گناهان ما را و از حد گذشتن ما در

أَمْرِنَا وَثَبَّتْ أَقْدَامُنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٨﴾ فَآتَاهُمُ اللَّهُ

کار خود و استوار بکن پاهای ما را و نصرت ده ما را بر قوم کافران پس عطا کرد خدا

ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤٩﴾

ایشان را جزای نیک در دنیا و جزای نیک در آخرت و خدا دوست میدارد نیکوکاران را

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يُرْدُّكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ

ای مومنان اگر فرمانبرداری کنید از کفار بازگردانند شما را بر پاشنه های شما

فَتَقَلِّبُوا خُسْرَيْنِ ﴿١٥٠﴾

پس بازگردید زیان کار شده

وَكَايْنِ مِّنْ نَّبِيٍّ و چندانی از پیغمبران یعنی بسا پیغمبران که در راه حق قتل کارزار کردند مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ با او بودند سپاه فراوان ربی نام سپاهی است که کم از هزار نباشد و دُورِ عَيْنِ المعانی گوید ربی معنی ده هزار یا بی معنی ربانی است یعنی فقها و علماء و حکماء و ائمه که با پیغمبر خود بودند فَمَا وَهَنُوا پس سستی نورزیدند این پیغمبران و اصحاب ایشان لَمَّا أَصَابَهُمْ بِدَائِجِهِ بَدِيشان رسید از محنت لَمَّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ در راه خدا و در جهاد با کفار وَمَا ضَعُفُوا وَضعیف نگشتند از بسیاری حرب وَمَا اسْتَكَانُوا و فروتنی نکردند با دشمنان تعریف منزهان است و آنها که التجا بربانی نموده از ابوسفیان خط امان می طلبیدند وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ و خدا دوست میدارد صابر کنندگان را بَرَهْمَا و در هر دو حالت قَوْلُهُمْ و نبود قول بانیان بعد از قتل نبی ایشان اگر واقع شده إِلَّا أَنْ قَالُوا مگر آنکه گفتند رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ای پروردگار ما بیامرز ذُنُوبَنَا گناهان ما را که بسبب نصرت و قتل صاحب دعوت ما و و اسرافنا و در گذار از حد گذشتن ما را فِي أَمْرِنَا در کار ما وَثَبَّتْ أَقْدَامُنَا و استوار دار قدمهای ما در وقت مقاتله باعدای دین و انصُرْنَا و یاری ده ما را عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ بر گروه ناکر ویدگان فَآتَاهُمُ اللَّهُ پس بداد خدا ایشان را بیکت و عطا و استغفار یا بسبب صبر بر مقتله کفار ثَوَابَ الدُّنْيَا پاداش این عالم یعنی نصرت بر دشمنان و دریافتن غنائم وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ و دیگر عطا کرد ایشان را نیکو پاداش آن عالم یعنی نهم بهشت یا رضا و لقا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ و خدا دوست دارد نیکوکاران را یعنی صابران را و نزد محققان ثواب دنیا و آخرت امر است از هر دو تو جبر با فریدگار هر دو بهیست من فارغ از هر دو کون مرا وصل تو پس ای خالق هر دو کون بفرما دَمِ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ای گروه گرویدگان إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا كُفَرُوا اگر فرمان برید کافران را این آیت در شان جمعی است که از ابوسفیان طلب امان می کردند و در کثافت آورده که منافقان مومنان را می گفتند این زمان پیغمبر کشته شد

ص شده و آیت و ولت کفار استیلا یافت شما را دیگر باره بدین خود رجوع باید کرد حق تعالی می فرماید اگر بعضی منافقان کار کنید یُرْدُّكُمْ و کُفَرُوا بازگردانند شما را عَلَى أَعْقَابِكُمْ بر پاشنه های شما یعنی بر کفر باز بگردند فَتَقَلِّبُوا خُسْرَيْنِ پس آنگاه گوید شما خُسْرینِ زیان دوگان در هر دو سر پس فرمان دشمنان مبریده

۱۵۰

بَلِ اللَّهِ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿١٥٠﴾ سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ

بلکہ خدا یاری دہندہ شناسست و او بہترین یاری دہندگان است خواہیم انداخت در ول کافران

كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَأْوَاهُمُ

بزدلی بسبب آنکه شریک مقرر ساخت با خدا چیزی را که هیچ محبت فرو دنیا ورده است خدا برای او و جای ایشان

النَّارُ وَبِئْسَ مَثْوًى لِلظَّالِمِينَ ﴿١٥﴾ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ

دوزخ است و بد اقامتگاه متمکاران است و بر آئینه راست کرد خدا در حق شاه و عده خود را بولی

تَحْسُونَهُمْ بِأَذْنِهِ حَتَّى إِذَا فِشَلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ

می کشید کافران را بحکم خدا تا وقتیکه بزدلی کردید و نزاع کردید در کار خویش و تافسانی کردید

مَنْ بَعْدَ مَا آتَاكُمْ مَا تَحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ

بعد از آنکه نمود شمارا آنچه می خواستید از شما کسی بود که می خواست دنیا را و از شما کسی بود

يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ حَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ ط

که می‌خواست آخرت را آنگاه بازگردانید شما از ایشان یعنی فرار کردید تا امتحان کنند شما، و هر آینه درگذرانید از شما

وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٢﴾

و خدا صاحب رحمت است بر مومنان

بَلِ اللَّهِ مَوْلَاكُمْ بَلْكَ بَدَانِيهِ كَيْدًا يَوْمَ دُوكَارٍ وَدُوسْتَارِ شَمَاسْتِ پَسِ بَاكَفَارِ دُوسْتِي مَكْنِيهِ وَنُصْرَتِ اَزْغَيْرِ حَقِّ مَجُوبِيهِ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ وَخُدَا بَهْتَرِينَ يَارِي
وَمُهَنْدِگَانِ بَهْتِ سَنَلِقِي زُودِ بَاشَدِ كَدِرِ اَفْكَانِيهِ فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَدَلَمَتِ كَافِرَانِ الشَّعْبِ تَرَسُ بِيَمِ خُدَايِ تَعَالَى هِمِ دَرِ رُزْأُحْدِ تَرَسِ رَدْلِ كَفَارِ
اَفْكَانِ كِيَا وَجُوْظُفِرِ غَلْبَةِ بِيْ بَهْتِي تَرْكِ قِتَالِ كُوفَتِي بَاگِزْتَنَدِ وَاقَتَايِ رَعْبِ دَرِ لَهَايِ اَيْشَانِ بِحَسَبِ بُوْدِيْمَا أَشْكُرُكَ يَا اَللَّهُ بَانَ كَرِ اَيْشَانِ شَرْكَ اَوْرُدَنْدِ بَجْدِ وَابَنَاگِرِ فَنَدَنْدِ
مَا لَمْ يَكُنْ لِيْ بِهِ اَنْ شَيْزِيْ رَا كَرِ نَفَرِ سَتَادِهْ اَسْتِ بَاشْكَرَاكِ اَنْ سُلْطَنًا حَقِيْقِيْ وَبِرَانِيْ تَا اَيْشَانِ رَا عَذْرِيْ بُوْدِيْ غُضْضِيْ لَفِيْ حَقَّتِ اَسْتِ چَاگِرِ حَقِيْقِيْ بُوْدِيْ فَرْوِ سَتَادِ
وَمَا اُولَهُمُ النَّارُ وَجَايِ اَيْشَانِ آتَشِ دُوزَخِ سَتِ وَبِئْسَ سُلُوْمُ الظَّالِمِيْنَ وَبَدَا رَا مَكَاهِيْ سَتِ شَمَكَا اَزْ رَا دُوزَخِ وَكَفَدَ صَدَقَتُكُمْ اَللَّهُ وَهَرَايِيْنِهْ رَا سَتِ كُوْشْمَا رَا
خُدَا وَعَدَا وَعَدَهْ خُوْدِ رَا دِيْ بَابِ نَفَرِ چَا اَنْ نَفَرِ مَشْرُوْطِ بَصِيْرِ بُوْدِ تَا صَبِيْرِيْ كَرْدَنْدِ مَطْفِرِ بُوْدَنْدِ وَچُوْنِ تَرْكِ سَبْكِرْدَنْدِ مَغْلُوْبِ شَدَنْدِ وَرِصِيْحِ حَاكِمِ اَزْ اَبْنِ عِبَاسِ نَقْلِ مِيْ كَنْدِ خُدَايِ تَعَالَى
دَرِ بِهِيْجِ مَوْتِيْ بِغِيْبِهْ خُوْدِ رَا اَبْنِ نُصْرَتِ نَرْدِ كَرْدِ كِهْ دَرِ حَرْبِ اَمْدِ كَرْدِيْمِيْ بَرَايِ بِيْخِيْ اِنْكَارِ كَرْدَنْدِ اَبْنِ عِبَاسِ مَضْرُوْبِ كِهْ مِنْ اَزْ كِتَابِ خُدَايِ كُوِيْمِ فَرْمُوْدِ كِهْ عَدَهْ نُصْرَتِ مِنْ بَا شَمَا رَا سَتِ اِنْ اَنْ
تَحْسُوْنَهُمْ اَنْهَكَ كَرْدِيْمِيْ كَشْتِيْدِ كَافِرَانِ اَزْ رُوِيْ شَتَابِ يَا اَذِيْنِهْ بِخُوْا سَتِ خُدَايَا بِحَكْمِ اَوْ اَيَا مَوْتِ اَوْرَاوَلِ وَرِشْمَا رَا طَفِرِ بُوْدِ حَقِيْقِيْ اِذَا اَفْتِنَلْتُمْ تَا اَنْكَاهِ كِهْ شَمَا
بَدَلِ شَدِيْدِ وَتَا اَزْ عِلْمِ فِيْ الْاَمْرِ وَخَالَفَتِ كَرْدِيْدِ رَا كَرِ عَرَبِ وَعَصِيْتُمْ وَعَايِ شَدِيْدِ رَا مَرَامِيْهِ خُوْدِ عِبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَبِيْرِ وَتَرْكِ مَرْكَزِ كُوفَتِيْدِ پَسِ مَتَبَلَا شَدِيْدِ مَغْلُوْبِيْتِ
فَرَنْ اَبْعَدِ مَا اَلَا كُمْ پَسِ اَزْ اَمْدِ فَرْمُوْدِ شَمَا مَا تَحْبِبُوْنَ اَسْچِهْ شَمَا دُوسْتِ مِيْدَارِيْدِ اَزْ نُصْرَتِ وَغَنِيْمَتِ مِنْكُمْ مَنْ يُّرِيْدُ الدُّنْيَا اَزْ شَمَا كَسِ بَاشَدِ كِهْ دِيْ بَا طَلِبِ
لَعْنِيْ غَنِيْمَتِ دِهَمِ بَلَنْدِ وَاَنْ طَالَفَهْ بُوْدَنْدِ كِهْ پَاجِيْ اَزْ رِيْجِهْ اَمْرِ دَرِ كُوفَرَانِ بِيْرِنِ نِهَادِهْ بَرِ عَارَتِ اَخَذِ غَنِيْمَتِ اَقْبَالِ نُمُوْدَنْدِ وَمِنْكُمْ مَنْ يُّرِيْدُ الْاٰخِرَةَ وَازْ شَمَا سَتِ اَكْسِ كِهْ خُوَاهَدِ

۴۴ رستگاری آخرت و سعادت شهادت این گروهی بودند که بر سر کز شبات قدم و در نید تا وقتیکه شربت شهادت چشیدند **لَهُمْ حَقٌّ كَثِيرٌ** پس شما را باز داشت خدا و روی شما را بگردانید **عَنْهُمْ** از قتل کافران بعد از غلبه شما بر ایشان **لِيُنَبِّئَهُمْ** تا بیاورد شما را یعنی معامله آنرا بناید گان کند با شما تا عیار نقد صبر شما بر محب لقیین شما را اگر دو و **وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ**

مَا لَا يَبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَّا قُتِلْنَا

آنچه آشکارا نمی کنند برای تو میگویند اگر بودی مارا ازین کار چیزی کشته نمی شدیم

هَهَذَا قُلْ لَّوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ

در اینجا بگو اگر می بودید در خانه های خویش هر آینه بیرون آمدند کسانی که مقدر شده است برایشان کشته شدن

إِلَىٰ مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ مَا فِي

بسوی کشتگاه خویش و تا بیازماید خدا آنچه در سینهای شماست و تا کامل عیار سازد آنچه در

قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ٥٤ إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ

دل شماست و خدا داناست آنچه در سینهاست هر آینه کسانی که روگردانیدند از شما

يَوْمَ التَّقَىٰ أَجْمَعِينَ إِنَّهُمْ اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ

روزی که هم آمدند هر دو جماعه یعنی کافران و مسلمانان جز این نیست که لغزاید الشیطان بشوی بعضی آنچه کردند و هر آینه

عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ٥٥

عفو کرد خدا از ایشان هر آینه خدا آمرزنده بردبار است

مَا لَا يَبْدُونَ لَكَ آنچه آشکارا نمی توانند کرد برای تو بجهت خوف از شمشیر مسلمانان یا بیم کشف عطا و رفع حجاب از افعال قبیح و نیات فاسد ایشان
يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِثْلُ مَا لَكَ لَوْ كُنَّا نَمْلِكُ لَمَّا كُنَّا نَمْلِكُ لَمَّا كُنَّا نَمْلِكُ لَمَّا كُنَّا نَمْلِكُ لَمَّا كُنَّا نَمْلِكُ
هَهَذَا قُلْ لَّوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ بگو اگر می بودید شما ای منافقان فی بیوتکم
در خانه های خود نمی خواستید که با بیرون آید لبرز الذین هر آینه بیرون آمدند از میان شما آنکه دازل کذب علیهم القتل نوشته شده است برایشان
کشته شدن إلى مَضَاجِعِهِمْ بسوی کشتگاه خود یا اگر شما تخلف می کردید هر آینه مومنان که خدا تعالی قتل کفار بدست ایشان مقرر ساخته است بیرون می آمدند
بمعركة حرب مصارع ال شرک پس خطاب با مومنان می فرماید که بعد از چنان غمی و آلامی که داشتید امنی و آرامی بشنا فرستاد تا بوعده او واقع باشید و لیستلی
اللَّهُ و برای آنکه ظاهر گرداند خدا مَا فِي صُدُورِكُمْ آنچه در سینهای شماست از اندیشه ها و لیه حصص مَا فِي قُلُوبِكُمْ و دیگر تاپاک خالص سازد آنچه در دلهما
دارید از نیتها و عزیمتها وَاللَّهُ عَلِيمٌ وَخَدَانَاست بذات الصدور آنچه در سینهای باشد از سر و خفیات إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ هَاسِبِينَ آن
کسانیکه روگردانیدند از شما و بنیت رفتند یَوْمَ التَّقَىٰ آن روزیکه رو برو آوردند و گروه یعنی کافران و مسلمانان در حرب احد اِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ
بجزین نیست که بلغزاید ایشان را شیطان از ایشان طلب زلل کرد و فرمان وی بردند بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا بشامت بعضی از آنچه کسب کرده بودند یعنی مخالفت امر
رسول و لَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ و بدستی که خدا و گردانید از ایشان این گناه بجهت توبه و اعتذار ایشان إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ بدستیکه خدا آمرزگار است
برو بار و تعجیل ناکنده در عقوبت گناه کاران

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا

لے مومنان مباحثید مانند آنکه کافر شدند و گفتند در حق برادران خویش چنین

ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرَىٰ لَّوْكَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَاقَتِلُوا

سفر کنند در زمین یا باشند بجهد بیرون آمد یعنی چون میرند درین حالت اگر می بودند ایشان نزدیک ما می مردند و کشته نمی شدند

لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا

تا گرداند خدا این سخن را دریغ در دل ایشان و خدا زنده می کند و او می میراند و خدا آنچه

تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ

می کنید بیناست و اگر کشته شدید در راه خدا یا مرید هر آینه آمرزش

مِّنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ۝ وَلَئِنْ مُّتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَىٰ

از خدا و بخشایشی بهترست از آنچه جمع می کنند و اگر مرید یا کشته شدید البته بسوی

اللَّهُ تُحْشَرُونَ ۝

خدا برانگخته خواهید شد

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ای گروه گرویدگان لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا مباحثید مانند آن کسانی که کافر شدند یعنی منافقان وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ گفتند برای برادران کشته و مرده خود سی یا سیبی إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ چون رفتند در زمین برای تجارت و بمروندی أَوْ كَانُوا غُرَىٰ یا بودند غازیان و جهادکنندگان و کشته شدند لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا اگر بودند نزد ما و بسفر غزوه نرفتند مَاقَتِلُوا و کشته نگشتند در آن حرب پس شما ای مومنان مخالفت ایشان کنید درین قول لِيَجْعَلَ اللَّهُ تا گرداند خدا ذَٰلِكَ آن مخالفت شما با ايمان ایشان را که با بودند تلف نشدند حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ دریغ و اندوهی مردمانی ایشان و اللَّهُ يُحْيِي و خدا زنده میدارد و نمیرد و يمِيتُ و او می میراند و سفر و حرب و اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ و خدا بر آنچه شما می کنید ای گرویدگان از صبر و ثبات بَصِيرٌ بیناست وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ و بخدا که اگر کشته شوید فِي سَبِيلِ اللَّهِ در جهاد أَوْ مُتُّمْ یا بمیرید در خوشنودی خدا بفرش لَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ هر آینه آمرزشی از خدا وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ بهترینست از آنچه جمع می کنید از مال دنیا و حصص بنییب میخواهند یعنی حق سبحانه شما را بهترینست از آنچه کافران فراهم می آرند از متاع غرور و لَئِنْ مُّتُّمْ و اگر بمیرید ای مومنان با خوشنودی حق أَوْ قُتِلْتُمْ یا کشته شوید در کار کفار لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ هر آینه بسوی خدا که معبود شماست تُحْشَرُونَ حشر کرده شوید عرکا گفته اند اگر مرگ دریا بد شما را ای مخالفت کنندگان با نفس و هوا یا شهید گردید بر تیغ ریاضت و طریق طلب تقایش شهادت با نفس خواهد بود که دل و جان را در راه او بذل کرده اید نه بغیر او و از اینجا گفته اند اذ کان المیر الی اللہ طالب المیر الی اللہ مثنوی گر مرگ رسد بر هر احم + کان راه نیست میثام + هر که آن بره تو پا مال شایسته افسرد مال است +

فِيمَا رَحِمْتَهُم مِّنَ اللَّهِ لَئِن لَّنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَا نَقْضُوا

پس بسبب مهربانی از خدا نرم شدی برای ایشان و اگر می شدی درشت خو سخت دل پراگنده می شدند

مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا

از حوالی تو پس درگذر از ایشان و آمرزش خواه برای ایشان و مشورت کن با ایشان درین کار پس آنگاه

عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ١٥٩ إِنْ يَتُصَرِّكُمُ اللَّهُ فَلَا

که قصد محکم کردی پس اعتماد کن بر خدا هر آینه خدا دوست میدارد توکل کنندگان را اگر نصرت دهد شمارا خدا هیچکس

غَالِبٌ لَّكُمْ وَإِنْ يَخْذُكُمُ فَسِنَّ الذِّى يَنْصُرُكُمْ مِّنْ بَعْدِهِ ١٦٠ وَ عَلَى

غالب نیست بر شما و اگر بوی پروانی بگذارد شمارا پس کیست که نصرت دهد شمارا بعد از او و بر

اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ١٦١ وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ ١٦٢ وَمَنْ يَغْلُ يَأْتِ

خدا باید که توکل کند مسلمانان و هرگز خیانت از نبی نمی آید و هر که غیبت کند خواهد آورد آن چیز را که خیانت

بِمَا غَلَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ١٦٣

او کرده است بروز قیامت یعنی بر سر برداشته پس تمام داده شود هر شخصی را جزای آنچه کرده است و ایشان ستم کرده شوند

فِيمَا رَحِمْتَهُم مِّنَ اللَّهِ پس بخشایشی که ترا سید از حق سبحانه لَئِن لَّنتَ لَهُمْ نرم گشتی برای منزهان احد نزول آیت در آن وقت بود که حضرت رسالت پناه علیه السلام بعد از امر اجتهاد اهل نریخت با ایشان غلیظ و تشدید نمود بلکه امر دلجویی و لوازم خوشنوی بنسبت آن جماعت عایت نمود حق سبحانه و تعالی می فرماید که نرم مخنی و نیکو نوی تو بر رحمت من بود و لَوْ كُنْتَ فَظًّا و اگر می بودی تو زشت خوئی یا سخت گری یا جفا کننده غَلِيظَ الْقَلْبِ سخت دل و نامهربان لَا تَقْضُوا هر آینه اصحاب تو پراگنده شدند مِنْ حَوْلِكَ از نزدیک تو و با تو نیارامیدند فَاَعْفُ عَنْهُمْ پس در گذر از ایشان تقصیر که در خدمت تو کرده اند و اسْتَغْفِرْ لَهُمْ و آمرزش خواه از من برای ایشان اهل ای که در ادای حقوق من در دیدند و شَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ مشورت نمای با ایشان در کاری که از حق تعالی در آن حکم جزم صادر نشده کلمی گوید که مشاورت مخصوص بوده با مورحار و مقاتله با کفار فَإِذَا عَزَمْتَ پس چون قصد کای کردی بعد از مشاورت فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ پس توکل بر خدا کن نه بر مشاورت إِنَّ اللَّهَ بِرِئَايَتِكَ خَدَّ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ دوست دارد توکل کنندگان را و توکل تحقیقی کسی است که از غیر حق نترسد و جز بدو امیدوار نباشد إِنْ يَتُصَرِّكُمُ اللَّهُ اگر خدا شمارا نصرت دهد چنانکه در حرب بدر واقع شد فَلَا غَالِبَ لَكُمْ پس نباشد غلبه کننده بر شما فَإِنْ يَخْذُكُمُ و اگر فرو گذارد شمارا چنانکه در جنگ احد وقوع یافت فَمَنْ ذَا الذِّى يَكِينُ آنکه یَنْصُرُكُمْ مِّنْ بَعْدِهِ یاری دهد شمارا از پس فرو گذاشن او وَ عَلَى اللَّهِ وَبَرُّكُمْ خَالِيتُ تَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ پس باید که توکل کنند با و دارندگان و مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ و نباشد و سازد از بود و مغیری را آنکه خیانت کند و غنیمت بعضی از قبایح صواب از غیر درخواست مینموند که ما از غنیمت که می افتد زیاده از حصه ضعیف چیزی بده آیت آمد که خیانت پیغمبر و قسمت غنائم و انیسیت و گویند از غنائم بدگویی یا قبیله سرخ رنگ شد و جمعی بیگیمان از وی خاق نسبت آن برید علی الاطلاق علیه صلوات الله کرد و مقتضای و مبعیب خود را خصوصاً و غیر جمیع انبیا را عموماً ازین خیانت بری گردانید و فرمود که هیچ پیغمبر و غنیمت خیانت نکود و مکن و مَنْ يَغْلُ و هر که خیانت کند و غنائم یَأْتِ بِمَا غَلَ بیاید بگناه آنچه خیانت در آن کرده است و بیاید از آن چیز را که در آن خیانت کرده یَوْمَ الْقِيَمَةِ روز رتخیز و علی و س لا شاهد بر آن فضیحت یابد اگر نیمه سوزنی ۳

پس بشارت باشد در اخبار آمده که شخصی بعد از قسمت غنائم رسن کند که قبل از قسمت برداشته بود و نزد حضرت رسالت پناه آورده آنحضرت قبول نموده و فرمود نگاه دار تا در قیامت بیاری ثَمَرُ تُوَفَّى

أَفَمِنْ أَتْبَعِ رِضْوَانِ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطِ اللَّهِ وَمَا لَهُ جَهَنَّمُ وَ

آیا کسیکه در پی خوشنودی خدا رفت می باشد مانند کسیکه بازگشت بخشم خدا و جائی او دوزخ است و

بِئْسَ الْمَصِيرُ ۝ هُمْ دَرَجَتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ۝

بد جایست ایشان بر مراتب اند نزدیک خدا و خدا بیناست آنچه می کنند

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا

هم آئینه نعمت فراوان داد خدا بر مؤمنان آنگاه که فرستاد در میان ایشان پیغمبری از قوم ایشان می خواند

عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ

برایشان آیات خدا و پاک می سازد ایشان را و می آموزد ایشانرا کتاب و علم و هر آینه بودند پیش ازین

قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ أَوَلَمْ يَأْتِكُمْ مَّصِيبَةٌ مِّمَّا أَصَابَتْكُمْ مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ

در گمراهی آشکارا آیا چون رسید بشما مصیبتی که بدست آورده بودید

مِّثْلَهَا قُلْتُمْ أَنَا هَذَا أَقُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ

دو چند ازان گفتید از کجا آمد این مصیبت گو که آن از نزدیک نفوس شماست هر آینه خدا بر همه

شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝

چیز تواناست

أَفَمِنْ أَتْبَعِ رِضْوَانِ اللَّهِ خوشنودی خدا را در ترک غلول باشد یعنی نباشد کمن بَاءَ همچون کسیکه بازگردد بسخطِ اللَّهِ بخشمی از خدا به سبب خیانت و مأذنه جهنّم و آرام جای او باشد دوزخ و بِئْسَ الْمَصِيرُ و بد جای بازگشتی است دوزخ هُمْ انبیاء اهل امانت که تابع رضوان اند در دَرَجَتُ خداوندان پایمائی بلند نماید ایشانرا است در جوارِ عِنْدَ اللَّهِ نزدیک خدا و اللَّهُ بَصِيرٌ و خدا بیناست بما يَعْمَلُونَ آنچه می کنند مردمان از امانت داری و خیانت گذاری لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ هر آینه تحقیق منت نهاد خدا علی الْمُؤْمِنِينَ بر گردیدگان إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ چون فرستاد در میان ایشان رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ پیغمبری هم از ایشان یعنی آدمیان يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ میخواند برایشان آیاتهای قرآنی یا نشانهای توحید و بَيِّنَاتٍ و پاک میکرد اندایشانرا از اوهام و مقتضیات طبیعت بر شحات و نیایع احکام شریعت یا زکوة الاثان فرامی گیرد یا کار ایشانرا اصلاح می آرد یا برپای ایشان گواهی میدهد و يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ و می آموزد ایشانرا قرآن یا معارف شرعیة وَالْحِكْمَةَ و حکمت یعنی حدیث یا معارف عقلیه وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ و بدستیکه بودند هم مردمان پیش از بعثت رسول لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ در گمراهی هود و نوح هر حق را میدانستند و نه از باطل دوری میتوانستند بیت تاریک بود ظلمت باطل همه جاهل و محال در روی روشن او نور حق گرفت + أَوَلَمْ يَأْتِكُمْ مَّصِيبَةٌ مِّمَّا أَصَابَتْكُمْ مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَابَتْكُمْ مِّثْلَهَا قُلْتُمْ أَنَا هَذَا أَقُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنفُسِكُمْ بگو ای محمد این که شما را پیش آمدیم از نزدیک شماست که نافذی کردید و از مدینه بیرون آمدید یا ترک مرکز نموده رو بطله غنیمت از کافران و و برابری ایشان را در هفتاد تن از شما کشند و شما در هفتاد تن را سیر گرفتید قُلْتُمْ أَنَا هَذَا اگتفید از روی تعجب جزع که این از کجا بار سید و ما مسلمانیم و پیغمبر خدا در میان ماست قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنفُسِكُمْ بگو ای محمد این که شما را پیش آمدیم از نزدیک شماست که نافذی کردید و از مدینه بیرون آمدید یا ترک مرکز نموده رو بطله غنیمت

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعُ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ۝۱۶۶

و آنچه رسید شما روزیکه بهم آمدند دو گروه پس برادره خدا بود و تا متمیز سازد خدا مومنان را و

لِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا ۖ وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا

متمیز سازد آنها را که منافق شدند و گفته شد ایشان را بیایید بجنگید در راه خدا یا دفع کنید کافران را یعنی

قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَا تَبْعُنَكُمُ هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ

از بلاد خویش گفتند اگر می دانستیم جنگ کردن هر آینه بر روی شما می کردیم این گروه بسوی کفر آن روز نزدیک تر بودند نسبت ایشان

لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ۖ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا

بجانب ایمان می گویند بدان خویشتن آنچه نیست در دل ایشان و خدا داناترست آنچه

يَكْتُمُونَ ۝۱۶۷ الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ

می پوشند آنها که خود از جنگ باز گشته گفتند در حق برادران خویش که اگر فرمان ما می بردند کشته نمی شدند بگو

فَادْرُءُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝۱۶۸

دفع کنید از خویشتن مرگ را اگر هستید راست گو

وَمَا أَصَابَكُمْ و آنچه بشمار رسید از مکر و بات طبع شما یَوْمَ التَّقَى الْجَمْعُ و در آن روزیکه شکر ابرو سفیان با سپاه مومنان و بر روی آوردند فَبِإِذْنِ اللَّهِ پس با مر خدا و بقضا و قدر او بود و لِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ و تا ببینند خدا ثبات قدم مومنان را و ظاهر سازد و لِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا و تا اظهار کند خصومت آنها را که نفاق ورزیدند قِيلَ لَهُمْ و گفتند مرا این ابی و اصحاب او را در وقت بازگشتن ایشان از راه مدینه که تَعَالَوْا بیایید و از حرب باز گردید و بجهت تمام قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ که از راه کنید با شرکان در راه خدا أَوْ ادْفَعُوا یا دفع کنید مشرکان را که داعیه قتل و غارت اهل مدینه دارند قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا گفتند اگر اعم حرب می دانستیم لَا تَبْعُنَكُمُ هُمْ آئینه متابعت می کردیم شما را اگر دانیم که آنجا جنگ خواهد بود می آئیم اما جنگ واقع نخواهد شد و محمد علیه الصلوة و السلام با اقربای خود صلح خواهد کرد هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ بسوی کفر آن روز که این سخن می گفتند أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ نزدیکترند از خود که بسوی ایمان یا با اهل کفر اقرب اند در یاری دادن با اهل ایمان يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ میگویند زبانهای خود تَالَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ آنچه نیست در دلهای ایشان یا آنکه زبان می گفتند که حرب نخواهد بود و در دلهای ایشان آن بود که جنگ واقع شود وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا و خدا داناترست بِمَا يَكْتُمُونَ آنچه منافقان می پوشند از حقد و عداوت و حسد و مکر و دلت ایشان این منافقان آنانند که از روی جهل یا بجهت فریب جهال قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ گفتند از برای ایشال خود یا ایشرا و هم نشینان خود که در احد شهید شده بودند وَقَعَدُوا و حال آنکه این گویندگان گشته بودند در خانه های خود و باز استاده از قتل لَوْ أَطَاعُونَا اگر فرمانبرداری کردند می آن برادران ما را و از انصراف از راه و سکون در ساکن خود ما قُتِلُوا کشته نمی شدند چنانچه ما نشیم قُلْ بگو ای محمد صلی الله علیه و سلم اگر اختیار مرگ بدست شماست فَادْرُءُوا پس دفع کنید عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ از نفسهای خود مرگ را إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ اگر هستید شما راست گویان که حقد دفع قدر می کند و رکشافت آورده که در آن روز که منافقان این سخن گفتند بجهت حق را از ایشان مرگ رسید

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أَحْيَاءُ عِنْدَ

و مرده گمان مکن کسانی را که کشته شدند در راه خدا بلکه زنده اند نزد یک

رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿۹۶﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ

پروردگار خویش روزی داده می شوند شادمان آنچه عطا کرده است ایشان را خدا از فضل خود و خوش وقت می شوند

بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

بسبب آن که هنوز ایشان نه پیوسته اند از پس ایشان بسبب آنکه هیچ ترس نیست برایشان و نه ایشان

يَحْزَنُونَ ﴿۹۷﴾ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ

اندوهناک شوند خوش وقت می شوند نعمت خدا و فضل او و بآنکه خدا ضایع نمیکند

أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۹۸﴾

مزد مومنان را

وقف لاف
۲۰۷

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿۹۶﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۹۷﴾ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ اللَّهِ وَفَضْلٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۹۸﴾

و پسنداران را که بصدق نیت قتلوا فی سبیل اللہ کشته شدند در راه خدا امواتا که ایشان مردگانند این عباس نقل کرده است که حضرت رسالت پناه علیه الصلوٰه و السلام صحابه را گفت چون برادران شما در روز احد شهید شدند حق سبحانہ جانهای ایشان را در اجواف مرغان سبز بال جای داد که در بهار بهشت طوطا کنند و بر شاخه های طوبی آشیان سازند و از جو تبار فردوس آب بخورند و بوقت احتراحت خوابگاه ایشان قنایل نرین در سایه پای عرش آویخته و ایشان میگویند خداوند اگر خرد و یاران و برادران ما ازین دولت که ما یافتیم تا رغبت ایشان به جهاد و اجتماع داده گردد حق سبحانہ برای تعریف حال ایشان تشریف این آیت ارزانی فرمود یا پدر جابر انصاری که از شهیدان بود از خدا تعالی درخواست که مرا باز دنیا فرست تا دیگر باره شربت شهادت بچشم فرمان رسید انلی برین وجه رفت که اندکان از جوع ممنوع باشند گفت بار خدا یا از سعادت حال و نعمت بی زوال که مراد او یاران را خبر کن این آیت نازل شد که شهیدان را مرده پسندارید بَلْ أَحْيَاءُ بَلْکَ ایشان زندگانند عِنْدَ رَبِّهِمْ نزد یک پروردگار خود بدان معنی که هر سال ثواب غزوه بدیشان میرسد یا خاک ایشان را نمی خورد یا نمی شنید ایشان را چون سائر مردگان یا در اسلام زائران می کنند بدستور زندگان یُرْزَقُونَ روزی داده می شوند از میوه های بهشت فَرِحِينَ در حالیکه شادمانند بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ بدان چیزیکه عطا کرده است خدا بدیشان مِنْ فَضْلِهِ از فضل خویش که آن دولت خوشنودی حق است و عطای که درای آن متصور نیست و تفسیر کبیر فرموده که چون جواهر قدسی را با نوار الوهیت مشوقی پدید آید ذوات ایشان را بجمعات معارف ربانی متغیر گردانند یُرْزَقُونَ اشارت بر آنست پس ازان بمنبع نور و صدر رحمت نظر شود فرحین عبارت ازان است و بحسب واقع اهتمامی زیاده از وصول بمقام وصال و مسرتی افزون تر از نظر بحال و جبر کرم نمیتواند بود بهیئت مایه خوشدلی آنجا است که دل را آنجا کشد و میکیم جهد که خود را گرد آنجا نکشیم و یَسْتَبْشِرُونَ و مسروری شوند بشارت یا شادی میکنند بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ در نرسیده اند بایشان مِنْ خَلْفِهِمْ از پس ایشان امید میدارند که به بهشت بدیشان رسند و در کرامت با ایشان شریک شوند و یا شادی ایشان آنست که بر احوال اخرویة بلا خلاف صاحب قوت شده یقین میدانند أَلا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ آنکه هیچ ترس نیست بدیشان از آنچه دشمنان ایشان خواهند آورد وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ و نباشد که اندوهناک گردند بر مفارقت دنیا و آنچه درو بگذارند بکشتن بَشْرُونَ شادمانی می نمایند بِنِعْمَةِ اللَّهِ بر جمعی که فائز شده است از خدا بدیشان یعنی ثواب اعمال وَفَضْلٍ و افزونی بر آن نعمت بقدر استحقاق باشد وَفَضْلٍ آنچه زاید بر آن بر بنده ارزانی دارد وَآتَ اللَّهُ و دیگر فرح دارند شبیه آن بآنکه خدا لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ضایع نکند مزد کار مومنان موصوفه و مجاهد

عند التفتاب ۱۱

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ

کسانی که قبول کردند حکم خدا و رسول را بعد از آنکه رسیده بود بایشان زخم برای آنانکه

أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرَ عَظِيمٍ ۝ الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ

ازین جماعت نیکوکاری و تقوی کردند مزد بزرگ است آنانکه گفتند بایشان مردمان که کافران

قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۝

شکر جمع کردند براتے شما پس ترسید از ان لشکر پس زیاده کرد این سخن ایمان ایشانرا و گفتند بس است ما را خدا و نیک کار گذار است

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمَسَّ لَهُمْ سُوءٌ ۝ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ

پس باز گشتند این مسلمانان بنعمت از خدا و فضل او نرسید بایشان هیچ سختی و پیروی خوشنودی خدا کردند

وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ۝

و خدا صاحب فضل بزرگ است

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا أَنَا كَذَلِكَ رَدَى صَدَقَ اجابت کردند لله و الرسول مرفان خدا و رسول را وقتی که نجر مج از مدینه امر کرد و آنچه نمان بود که چون البسفیان از احد بازگشت سید عالم آخر همان روز که شنید بود مضمون ما سوال بدید آمد و صباح یکشنبه بفرموده لشکر ایمان احد عقیبت شمان برود و هر که در عمر که احد حاضر نموده بدین غزوه بیرون نیاید صحابا بطاعت نموده با وجود جرات بر او که متوجه شدند و در حرم اسد مسکرها لیلان مقرر شده شب و شنبه آتش بسیار را فروختند تا صیبت آتشت شکر اسلام با حیا و قبال عرب رسید و آنکه ایشانرا عجزی و انکساری نیست حتی سبحان بدین آیت می ستایند آنها را که اجابت خدا و رسول کردند من بعد ما اصابهم القرح از پس آنکه رسید بود ایشانرا جز احتمالی للذین احسنوا لهم انکسانی که نیکوئی کردند از ایشان برفائے عهد و اتقوا و ترسیدند از غضب خدا و مخالفت او و پیغمبر اعظم عظیمه مزدی بزرگ است یعنی بهشت آورده اند که البسفیان را بعد از رجوع ندانمی روند و بغیر امتیصال لشکر اسلام عزم معاودت تقسیم داد ناگاه خبر رسیدن آنحضرت بجزا الاسد یا او گفتند هر کسی در دل ایشان افتاد از روحا رت نه میت بکه آورند و در راه قافله تجار یا طائفه از اعراب بادیه که متوجه مدینه بودند مبالغه بسیار نمودند که محمدیان را هر جا که ببینید از نا ترسانید و چنان باز نمانید که ایشان باشند اگر دسترا گشته اند جدال قتال بلکه امتیصال شما را میان بر بستن آنجا در حرم الاسد یا اهل اسلام ملاقات نموده بفرموده البسفیان طرح تخیلین افکندند و عنایتی از ان مسلمانان را در یافتن هیچ حال اثر تزلزل میان خلوت سترایشان راه نیافت بلکه در موا تصدیق افزود و جواب ایشان بکلمات حبنا الله و نعم الوکیل باز دادند و حق سبحان و صفت ایشان میفرماید الَّذِينَ اجابت کنندگان آنانکه از جهمت تخیلین قتال لهم الناس گفتند ایشان را مردمان یعنی تجار یا اعراب ان الناس بدستی که البسفیان و اصحاب او قد جمعوا لکم هر آینه جمع شده اند و متفق الیکم گشته برای قتال شما فَاخْشَوْهُمْ پس ترسید از آمدن ایشان که شما را بان جماعت طاقت حرب نیست فزادهم پس زیادت کرد این سخن مومنان را ايمانا تصدیقی و یقینی در کار خود نمانی ترسید و قالوا حسبت الله و گفتند بس است ما را خدا و نیکو کار گذار است حضرت پروردگار و فرمود بعضی این آیت که گذشت آنجا بعد از دست در غزوه بدر صغری فرود آمد آورده اند که در احد البسفیان در پایان شعب مقرر کرد که میعاد حربا سال دیگر موضع بدست و پیغمبر فرمود که در جواب او بگوئید که چنین باشد دیگر سال که نزدیک بموعده رسید البسفیان ایشانرا شیعین بن مسعود را مقرر کرد که بدید رود و لشکر اسلام را برساند از قریش و چنان سازد که عنان عزیمت از سفر بدر بازگشت نفیم به شرب آمد و هر چند مقدمات تخیلین آید از کثرت لشکر کفار و بسیاری اسلحه و اتفاق ایشان ترتیب او جز جواب حبنا الله و نعم الوکیل نشود و حضرت باخبار بان احد جمع دیگر که مجموع هزار یا چند مرد بودند بیدار و بهشت روز آنجا توقف فرمودند و باز را قاتم گشتند و محاملات مودفراوان بدست آمد و کفار از بیم اهل اسلام بدان موضع نیامند و حق تعالی این آیت را فرستاد و برین تقدیر بر آن ناس که در آیت سابقه عبارت از قافل بود اینجا نفیم بن مسعود باشد و بر هر دو تقدیر ناسانی البسفیان اتباع او بیند و تتمه حال مومنان نیست که قالوا فقلوا پس باز گشتند بقول اول از حرم الاسد و بقول ثانی ۳

۳ از موضع بدر بنعمت با عاقبت تمام یا لانی لا کلام وقت الله اخذ و فضل و زیادتی حرمت یا افزونی مال تجارت لَمْ يَمَسَّ لَهُمْ سُوءٌ ترسید ایشانرا که روی از قتل و جرح و نه میت بلکه سلامت رفتند و بکرامت باز آمدند و اتبعوا رضوان الله و پیروی کردند خوشنودی خدا را بفرمانداری رسول و الله ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ و خدا خداوند فضل بزرگ است بدفع شرکان از مومنان ۴

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِنَّا

جز این نیست که این خیر دهنده شیطان است می ترساند دوستان خود را پس شما ترسید از کافران و ترسید از من

كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ وَلَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يَسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ

اگر مؤمن هستید و اندوهگین نمکند ترا یا محمد آنانکه عشتابند در نصرت کفر هر آینه ایشان

لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ

بی هیچ زیان نرسانند خدا را یعنی دین او را میخواهد خدا که ندهد ایشان را هیچ بهره در آخرت و ایشان را است

عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ

عذاب بزرگ هر آینه آنانکه خریدند یعنی اختیار کردند کفر را عوض ایمان هیچ زیان نرسانند خدا را

شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ

وایشان را است عذاب درد دهنده و گمان نکنند کافران که مملکت دادن ما ایشان را

خَيْرًا لَّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ لِيُزِدُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۝

بهر ترست در حق ایشان جز این نیست که مملکت میدیم ایشان را تا زیاده شوند در گناهکاری وایشان را است عذاب خوار کننده

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ جز این نیست که آن تحریف شیطان بود یعنی خود را بداند دوستان خود را یعنی آنچه اعراب با دیر یا اهل قافله یا نعیم میگفتند آنرا شیطان القا کرده بود تا برساند بدان منافقان را و از لشکر پیغمبری و گردان شوند و آن صورت بسبب شکست کاسلمانان گرد و فلان تخافوهم پس شما ای مومنان ترسید از اولیای شیطان و خافون و ترسید از من در مخالفت امین این کنتم مؤمنین اگر هستید تصدیق کنندگان موعود و وعید مرا و لا یحزنک الذين یسارعون و باید که اندوهناک نگردانند ترا آنانکه عشتابند در کفر می شتابند و یاری اهل کفر چون ابن ابی و متابعان او که در جنگ احد ترسید و تخلف و زبیده تراف و گذشتند از شما بدستیکه ایشان کن یضروا الله شیئا یزید الله شیئا هرگز زیان نرسانند خدا را یعنی دوستان خدا را چیزی بسبب سارعون و کفر یزید الله می خواهد خدا را لا یجعل لهم آنکه نه گردانند ایشان را یعنی نه در حظ فی الآخرة بهره در ثواب آسمانی و لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ و مرا این سارعان از عذاب بزرگی است یعنی بسیار و همیشه است الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بَدستی که آنانکه خریدند کفر را یعنی بدل کردند با ایمان بایمان کن یضروا الله شیئا هرگز زیان نرسانند خدا را چیزی بسبب ترس ایشان بلکه ضرر ایشان بیش از عاید گردد و لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ و مرا ایشان را است عذاب دردناک که الم آن بدلهای ایشان برسد و لا یحسبن الذين کفروا و نه پندارند آن کسانیکه کافرانند از یهود و نصاری و مشرکان و منافقان إِنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ جز این نیست که آنچه مملکت میدیم ایشان را خیر لئلا نفوسهم به ترست و نفسها ایشان را إِنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ بَدستی که ما و رنگ میدیم ایشان را لیزداد و اِثْمًا تا زیاده کنند گناهان را و در دین باطل خود ثبات و رزند و لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ و مرا ایشان را است عذاب خوار کننده و رسوا سازنده

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ

هر آینه شنید خدا سخن آنانکه گفتند که خدا فقیرست و ما توانگریم خواهیم نوشت

مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

آنچه گفتند و بنویسیم کشتن ایشان بیهوده را بنا حق و بگوئیم عذاب سوزنده

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

این عذاب بسبب عملی است که پیش فرستاده است و دستهای شما و بسبب آنست که خداستم کننده نیست بر بندگان آنانکه

قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ

گفتند که خدا حکم فرستاده است بسوی ما که ایمان نبریم به پیغمبر تا آنکه بیارد بقرانی که بخورد و ادا

النَّارُ قُلٌ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّن قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلَمَّ

آتش بگو آوردند نزدیک شما پیش از من معجزات و آنرا نیز که شما گفتید پس چرا

قُلْتُمْ هُمْ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

گفتید ایشان را اگر راست گو

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ بِدَرْتیکه بشنید خدا قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ
 چون آیت و اقرض الله قرضاً حسناً بر پیغمبر فرود آمد جهودان گفتند خدا محتاج است که از ما قرض میطلبد حق تعالی این آیت فرستاد و از روی تهدید گفت سَنَكْتُبُ
 مَا قَالُوا از و باشد که بنویسیم یعنی حفظ را بفرماییم تا بنویسند آنچه گفتند و فقر را با و غنا را بخود رساند کردند قَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ دیگر بخود ایم نوشت کشتن ایشان
 ایشان بیهوده را بغير حق بناحق و نَقُولُ و ما می گوئیم ایشان را نزدیک برگ یا بوقت قیام از قبور ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ بچشید عذاب آتش سوزنده را
 ذَلِكَ این چنین عذابی شمارا بما قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ بسبب چیز است که دستهای شما پیش فرستاده است و ذکرید برای تحقیق فعل است و اگر نه فاعل ایشانند و افعال ایشان
 قتل انبیاء بوده و عبادت عمل و مثال آن و أَنَّ اللَّهَ و دیگر این عقوبت سبب آنست که خدا لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ستمکار بر بندگان خود پس چون شما
 مستحق عذابید از روی عدل شمارا معذب می سازد الَّذِينَ قَالُوا دیگر شنید قول آنان که گفتند إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا بِدَرْتیکه خدا عهد کرده است و پیمان فرستاده
 بمالین ما را امر کرده أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ بآنکه ما ایمان نیاریم و تصدیق نه کنیم فرستاده را حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تا وقتیکه بیارد برای ما قربانی که تَأْكُلُهُ النَّارُ
 بخورد و آتش بنی اسرائیل را خوردن قربانی حلال نموده از اور وسطیستی کشوف السقف نهادندی و پیغمبر آن زمان در میان آنخانداستاده مناجات کردندی و عظمای بنی اسرائیل از
 خارج بیت آمدند و پیش انداخته متوجه بودند تا وقتیکه قربان مقبول شدی و علامت قبول قربان آن بود که آتش سفید بے دود و آواز مهیب از آسمان فرود آمده و قربانی بیجید و بسوخته
 پس جهودان می گفتندی که در توریت مذکورست که جز بدان پیغمبر مگر دید که قربانی بدین وجه بیاردی سجدات ایشان را الزام میکند بدین آیت که قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ بگو
 ای محمد تحقیق آنکه شما را رُسُلٌ مِّن قَبْلِي فرستادگان پیش از ظهور من بِالْبَيِّنَاتِ به معجزاتی روشن چون عیسی و یونس و دیگر آمده بودند بدین نیز که شما
 گفتید یعنی قربانی بر وجهی که مدعی شماست چون زکریا و یحیی فَلَئِمَّا قُلْتُمْ هُمْ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ اگر راستی شما را است گردان که متابعت پیغمبر صاحب قربانی میباشد کردی
 إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ

پس اگر بدروغ نسبت کردند ترا پس بدروغ نسبت کرده شده بودند پیغمبران پیش از تو و صحیفها

وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ۝ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ

و کتاب روشن را هر نفس چشنده موت است و جز این نیست که تمام داده خواهید شد مزد خویش را روز

الْقِيَامَةِ ۖ فَمَن زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ

قیامت پس هر که دور داشته شد از دوزخ و در آورده شد به بهشت پس هر آینه برادر رسید و نیست زندگانی

الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ۝ لَتُبْلَوْنَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ

دُنیا مگر بهر غریبانه البته آزمائش کرده خواهد شد شمار اموال شما و جان شما و خواهید شنید

مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا ۖ

از آنانکه پیش از شما کتاب داده شده اند و از مشرکان سرزنش بسیار

وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ۝

و اگر صبر کنید و پرهیزگاری نمایید هر آینه این خصصیت از کارهای مقصود است

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّنْ قَبْلِكَ فرستادگان از پیش تو پیشان فرستادگان که ایشان جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ آورده بودند حجت های روشن و موعظ زاجره یا احکام شرعیة و الْكِتَابِ الْمُنِيرِ و کتاب چون نور و انجیل روشن کننده حلال و حرام كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ چشنده مرگ است و زود باشند ای اهل تکذیب و ارباب تصدیق که همه شما این شربت بچشید و إِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ و جزین نیست که تمام داده شوید مزد های اعمال خود را يَوْمَ الْقِيَامَةِ روز برخاستن از قبور فَمَن زُحِرَ عَنِ النَّارِ پس هر که دور کردند از آتش دوزخ و أُدْخِلَ الْجَنَّةَ و در آورده شد به بهشت فَقَدْ فَازَ پس هر آینه رستگار شدند و برادر رسید وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا نیست زندگانی این جهان إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ مگر بهر غرور داری ناپایدار حیات دنیا را بمتاع تشبیه کرد که خرنه در آن غرور یابد و در آنست که زندگانی دنیا مردم را فریب میدهد و اگر بحقیقت آن دانا شود معلوم گردد که هیچ نمی ارزد به بیت در دیده اعتبار خواب نیست و برره گذر اهل سرانی است و این غشین ز گرم و سرخ و مشغول مشو بسرخ و زروش و لَتُبْلَوْنَ بجهای که شما آزمائش کرده خواهید شد فِي أَمْوَالِكُمْ و مال های خویش اهل شرک بعد از هجرت مهاجران بمدینه دست تعدی بضایع مال هر یک که در مکه داشتند و از کرده میفر و خفتند هر که از ایشان در راه بدست می آمد و آتش تقدیر تنهایش میبویختند حتی سبحان آیت فرستاد که هر آینه مبتلا شوید در مال باستانه خود بنقصان و تلف و أَنفُسِكُمْ و نفس های خود بجهاد یا امر من و عِلَلٌ وَلَتَسْمَعُنَّ و هر آینه خواهید شنید مَنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ از آنانکه کتاب بدیشان داده اند مَن قَبْلِكُمْ پیش از شما یعنی یهود و نصاری و مَنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا و دیگر می شنوید از آن کسانیکه شرک آورده اند أَذًى كَثِيرًا رنج بسیار یعنی سختی که موجب بخش خاطر باشندیم نسبت بی غیر و هم نسبت خود و إِنْ تَصْبِرُوا و اگر صبر کنید بَرَأَایِیْنَ كَرِهَ و بپرهیزید از مکافات ایشان و بمنتقم حقیقی گذارید فَإِنَّ ذَلِكَ پس بدستیکه این بهر و تقدیر مَنَ عَزْمِ الْأُمُورِ از استواری کارهای دین است و درستی نشانهای آن یا از حقایق ایمان است و

و در این آیه نشان می‌دهد که هر کس که بخواهد از این آیه استفاده کند باید بداند که این آیه در مورد کسانی است که ایمان آورده‌اند و در مورد کسانی که ایمان نیاورده‌اند نیست. و در این آیه نشان می‌دهد که هر کس که بخواهد از این آیه استفاده کند باید بداند که این آیه در مورد کسانی است که ایمان آورده‌اند و در مورد کسانی که ایمان نیاورده‌اند نیست.

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا

و یاد کن چون گرفت خدا عهد اهل کتاب که البته بیان کنید کتاب را برای مردمان و

تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبُئْسَ

نپوشید آنرا پس انداختند آن عهد را پس پشت خویش و گرفتند عوض وی بهای اندک پس بد چیز نیست

مَا يَشْتَرُونَ^(۸۷) لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا آتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا

که می‌ستایند پسندارگانی را که شادمان میشوند آنچه کردند و دوست میدارند که ستوده شوند

بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَاَلَا تَحْسِبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ

با آنچه نه کرده‌اند پسندار ایشانرا در خلاص از عذاب و ایشانراست عذاب

أَلِيمٌ^(۸۸) وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ^(۸۹)

درد دهنده و خدا راست پادشاهی آسمانها و زمین و خدا بر همه چیز تواناست

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ

هر آئینه در آفرینش آسمانها و زمین و آمدش شب و روز نشانه‌است

لَاُولَى الْأَلْبَابِ^ص

خداوندان خود را

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ عطا کرده اند ایشان را تواریت انجیل یعنی علمای بنی اسرائیل

مضمون عهد آنست که لایق ایشان بیان کنند للناس برای مردمان کتاب که در شان محمد است و لا تکتُمُونَهُ و نه پنهان کنید و نه پنهان کنید و نه پنهان کنید

خطاب میخواند یعنی ميثاق گرفت از اهل کتاب که بیان کنید بغیر او و پنهان کنید و نه پنهان کنید و نه پنهان کنید و نه پنهان کنید

مثل است و عدم التفات و اشتداد ایم و خریدند یعنی برگزیدند آنچه اخذ ميثاق بر آن بودند ثَمَنًا قَلِيلًا بهای اندک را و آن کمال و شوقها آجبار و اساقف بود که هر سال از عوام

و فیه میگردید فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ پس بد چیز نیست که میخرند یعنی بدل میکنند نعيم جاودانی را بباطل فانی لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ پسندارایان را که شاد میشوند

بِمَا آتَوْا با آنچه آمدند یعنی کردند از پوشیدن نعمت تو و یحییون أَنْ يُحْمَدُوا پسندارایان را که ستوده شوند بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا با آنچه نکردند حضرت بغیر از یهود چیزی

پرسید ایشان جواب آن مخفی دشت نبوی دیگر سخن آغاز کردند و چنان فرمودند که راستی خبر دادند و بود آن مرغ ایشان را دایمیه آخسان نیز بلای ایشان است نازل شد و نشان منافقان است

که از غرور تخلف کردند و چون بغیر علیه السلام باز آمد ایشان زبان با اعتماد کشوده توقع تحسین شدند فَلَا تَحْسِبَنَّهُمْ پسندارایان را که ستوده شوند بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا که اهل تزلزل

فَمِنَ الْعَذَابِ از عذاب قیامت یا عذاب دنیا چون قتل و جراحت و ذلّت قبول جزیه و لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ و مر ایشانراست عذاب دردناک در روز رنج و لذت و خدا راست

مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ پادشاهی آسمانها و زمینها و اللَّهُ و خدا علی کُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ و خدا بر همه چیز قادر است و ایشانراست عذاب دردناک در روز رنج و لذت و خدا راست

از یهود پرسیدند که معجزه نبوی علیه السلام آنچه ایشان حدیث عصا و یضایا معجزات دیگر در میان آوردند از انصاری اعجاز عیسی سوال کرده احمای موتی و ابرای ضعی باز گفتند پس بجناب نبوت پناه آمده

ص گفتند ای محمد ما از معجزات نبوی و عیسی خبر یافتیم و بطلب معجزات تو بدین جانب شتافتیم اگر که صفرا از سازای آنرا علامت یگانگی معبود تو میباید حق سبحان این آیت فرستاد که اگر شما طالب آیات و وحی است این آیت فی خلق السموات بدینیکه در آفرینش آسمانها و آنچه در زمین است و اختلاف روز و شب و اختلاف

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ

آنانکه یاد میکنند خدا را استاده نشسته و بر پهلوئی خویش خفته و تامل می کنند

فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا سُبْحٰنَكَ

در آفرینش آسمانها و زمین میگویند ای پروردگارا نیاسرید این را باطل پاکست ترا

فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۱۹۱ رَبَّنَا اِنَّكَ مَنْ تَدْخِلُ النَّارَ فَقَدْ اَخْرَيْتَهُ وَمَا

پس نگاه دار ما را از عذاب آتش ۱۹۱ ای پروردگارا هر آینه تو هر کرا در آری بدوزخ بتحقیق رسوا کردی او را و نیست

لِلظٰلِمِيْنَ مِنْ اَنْصَارٍ ۱۹۲ رَبَّنَا اِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْاِيْمَانِ اَنْ

ستمکارانرا هیچ یاری نیست ۱۹۲ ای پروردگارا هر آینه ما شنیدیم ندا کنند را با و از بلند میخواند لبوتی ایمان که

اٰمِنُوْا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا

ایمان آید به پروردگار خویش پس ایمان آوردیم ای پروردگارا پس بیامرز گناهان ما را و دور کن از ما بدیهای ما را و بمیران ما را

مَعَ الْاَبْرَارِ ۱۹۳

با نیکوکاران

الَّذِينَ و این اولواالباب آنانکه از روی خلوص یاد میکنند خدا را قیاماً و در حالت ایستادن و قعوداً و در وقت نشستن و علی جنوبهم و در زمان تنگی کردن بر پهلوئی خود و در دوام ذکر است یعنی دائم با ذکر حق اند و پیوسته در دایره محبتش متغرق من احب شیئاً اکثر ذکره نعم ما قال بهیئت در شب و روز بجز یاد تو در خاطر نیست + بلکه در خلوت جان غیر تو کس حاضر نیست + یا مراد از ذکر نماز است که برین هیئات سه گانه میگذرانند بر حسب طاقت خود یا ذکر بجنه شکر است یعنی سپاسداری میکنند بر قدرت قیام که قوام معیشت بر آنست و بر نعمت قعود که پائیداری صحت و راکست بر راحت اضطرار و منام که آسایش تمام بر سبب آنست محققان گفته اند که مراد از ذکر و کردل است زیرا که دوام ذکر کف فی ممکن نیست اما ذکر دل را فتوری و قصوری نمی باشد پس مراد از این اگر ان صاحب دلانند که مشغول بذکر دل و جان اند قیاماً و حالیکه قائم اند یعنی متوجه بامر الهی و قعوداً و قاعداً یعنی باز ایستاده اند از علامت مناهای و علی جنوبهم و بر جانب انداز ارتکاب مناهای یا قائم اند بر استاده خدمت قاعداً بر بساط قربت و علی جنوبهم آسودگانند در بارگاه و جده حال بر کناره اند از پندار و هم و غرور و خیال نظم حجاب کثرت از هم بروریده + بخوت گاه وحدت آرمیده + رو هم و غرور خویش بسته + بحق پیوسته و از خویش نشسته + و یتفکرون و اندیشه میکنند از روی استدلال فی خلق السموات والارض در آفرینش آسمانها و زمینها تا آن اندیشه ایشان را راه نماید صانع قدیم و مبدع حکیم و محجب بعد حرمان از نظر دل ایشان بخصایف از غیبت بحضور آید و از وی شهود و زبان نیاز گویند رَبَّنَا ای پروردگارا ما خَلَقْتَ هٰذَا نیا فریدی این مخلوق را که آسمان زمین است باطلاً آفریدن باطل یا خلق نموده آنرا بعثت و منزل سُبْحٰنَكَ پاکی تراست از آنکه چیزی را باطل یا فریبی فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ پس نگاه دار ما را بحمايت لطف خود از عذاب آتش و دوزخ رَبَّنَا ای پروردگارا اِنَّكَ بدستیکه تو از روی عدل مَنْ تَدْخِلُ النَّارَ هر کرا در آری بدوزخ و در آنجا جاوید باشد فَقَدْ اَخْرَيْتَهُ پس بدستیکه او را خارج گردانیدی بعقوبت و مَا لِلظٰلِمِيْنَ و نیست تمسک از او شرک و یهود و نصاری مثل ایشان مِنْ اَنْصَارٍ هیچ کی از یاران که عذاب از ایشان مندرفع سازد رَبَّنَا ای پروردگارا اِنَّا به تحقیق که ما سمعنا مُنَادِيًا شنیدیم ندای نوازنده را که با آشکارا اِنَّا دَعِيَ لِلْاِيْمَانِ میخواند خلق را لبوتی ایمان و این منادی محمد است و یا قرآن و این علم ترست پس بسیار کس عودت رسول علیه السلام در نیافته اند و هم کس از قرآن میشوند که زبان بیان ندانند اَنْ اٰمِنُوْا بِرَبِّكُمْ برین وجه که بگوید پروردگار خود

۳ فَاٰمَنَّا پس اجابت کردیم منادی را و ایمان آوردیم رَبَّنَا ای آفریننده ما فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا پس بیامرز گناهان ما را مراد کبار است باطلاً گناهان گذشته و کفِّرْ عَنَّا و دور گردان و بپوشان از ما سَيِّئَاتِنَا بدیهای ما را مراد صغائر است یا گناهان آینده و تَوَفَّنَا و بمیران ما را مَعَ الْاَبْرَارِ با نیکوکاران

رَبَّنَا وَإِنَّا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَ لَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا

ای پروردگاریا و بده مار آنچه وعده کرده بر زبان رسولان خود و رسوا کن مارا روز قیامت هر آینه تو

تُخْلِفُ الْوَعْدَ ۝ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ

خلاف وعده نمیکنی پس قبول کرد دعای ایشان را پروردگاریشان بآنکه من ضائع نمی سازم عمل هیچ عمل کننده

مِّنْكُمْ مَّنْ ذَكَرَ أَوْ أُنتِیْ بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ ۚ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَ

از شما از مرد یا زن بعضی از شما از جنس بعضی است پس آنانکه هجرت کردند و

أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَتْلُوا أَوْ قُتِلُوا أَلَا كَفَرْنَا عَنْهُمْ

بیرون کرده شدند از خانهای خویش و رنجانیده شدند در راه من و جنگ کردند و کشته شدند البته دور گفتم از ایشان

سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا دُخِلَتْهُمْ جَنَّاتُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ

گناهان ایشان را و البته در آرام ایشان را در باغها که میرود زیر آن جویها پاداش از

عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ۝

نزدیک خدا و خدا نزدیک اوست پاداش نیک

رَبَّنَا ای تدبیر کننده و اصلاح آفرنده کار ما و این ما را وعده کرده علی رُسُلِكَ بر صدیق فرستادگان خود که نعيم جاودانی است یا آنچه بر زبان رسل وعده فرموده از نصرت مومنان یا آن امر شایسته تعلیم که بنیاد را گفته که از امرش خواهیم چنانچه نوح علیه السلام گفت و لم یخلف بیتی مومنا و للمومنین المومنات چنانچه ابراهیم علیه السلام فرمود ربنا اغفر لی ولوالدی للمؤمنین و چنانچه یحیی را امر کردی که دستغفر لذنبک للمؤمنین المومنات و لا تُخْزِنَا یَوْمَ الْقِيَمَةِ و رسوا کن مارا در روز سنجار آنکه لا تُخْلِفُ الْوَعْدَ بدینیکه تو خلاف نکنی وعده خود را و تبیین نقل میکند که دعوات خمس که درین آیتهاست از حضرت رسالت پناه علیه السلام و چهار خلیفه بزرگوارش بترتیب واقع شده حضرت رسالت پناه از مرتبه بشود خود دعا کرد که ربنا ما خلقتنا باطلا و صدیق اکبر در مقام خوف فرمود که ربنا انک من تدخل النار فقد اخرجتیه و فاروق از تحقیق صدق خود خبر داد که ربنا اننا نسمعنا منادیا ینادی و ذوالنورین در مرتبه رجا طلب غفران کرد که ربنا ما غفر لنا ذنوبنا و نقصی کرم الله وجهه از سر محبت رو بطلب موعودات آورد که ربنا و اتنا ما وعدتنا لاجرم سهام این دعوات بر هفت اجابت رسید پروانه رحمت از دیوان عنایت برین مبرور صادر شد که فاستجاب لهم ربهم پس اجابت کرد موعدا می ایشان را پروردگاریشان بآنکه گفت آنی لا اُضِيعُ من ضائع نگردانم عمل عامی قشمت عمل هیچ عمل کننده از شما هم سلمه نقل می کند که من از سید عالم سوال کردم که هر عامل را اجر است این چگونه باشد که مردان ماجر را مناقب بسیار یاد کرده و مهاجرات را از ان نصیب ارزانی نه فرموده این آیت آمد که من عمل هیچ عامل را از شما ضائع نمیکنم مَن ذَكَرَ أَوْ أُنتِیْ از مرد و زن بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ برخی از شما برخی دیگر یعنی شما همه از یک یکدیگر زیاده از مردان و مردان از زنان آنکه شما در ثواب یک حکم است هر که عمل کند مرد و زکورت و انوشت را در آن داخل نیست فَالَّذِينَ هَاجَرُوا پس آنان که هجرت کردند از مشرک یا از اوطان خود و أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ و بیرون کرده شدند از سر ابا و منازل خود یعنی حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم و آنان که مشرکان ایشان را از مکه بیرون کردند و أُذُوا فِي سَبِيلِي و رنجانیده شدند در راه طاعت من مراد سابقان اسلام اند چون بلال که او را بضرب و ستم و صیب رومی که او را بنیب اموال میرنجانیدند و قَتَلُوا و کارزار کردند با کفار و قَتِلُوا و کشته شدند در جهاد این عامه مهاجران اند لَا كُفْرًا عَنْهُمْ هر آینه در گذارم از ایشان سَيِّئَاتِهِمْ بدیهای ایشان را و لَا دُخْلَتْهُمْ و در آرام ایشان را جَنَّتِ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ از زیر و نشان یا تحت منازل آن جویها و پاداش هم ایشان را ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ پاداش دانی از

ای ایشان میکنند شت که برایم که است پرستار من را از نعمت باشند و خلافتشان را در هیچ دست نیست حق بجانب است پس از ایشان با پیغمبر خود خطاب فرمود مردان را ایشان است اند

م نزدیک خدا وضع منظر در موضع منظر و لیل بر عظیم ثواب هنده است و عنایت ثواب بجنبت و تقیید بامر الله و ال است بر ذات یا مجموع صفات نشانه تقیم ثواب است و الله عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ و خداست که نیکوتری پاداش و پاداش نیکو نزدیک اوست و در تفاسیر آمده است که مشرکان مکه و مشرکت بودند و فقرای مومنان بعثت میکردان آیند و در خاطر

لَا يَغُرُّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ۖ مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ

باید که لغزید ترا آمد و شد کافران در شهرها این بهره مندی اندکست بعد از آن

مَا أُولَهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْيَهَادُ ۖ لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ

جای ایشان دوزخ باشد و وی بد جایست لیکن آنانکه ترسیدند از پروردگار خود ایشانراست

جَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُنْزِلُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

بوستانها میرود زیر آن جویها جاویدان در آنجا سخفه از نزدیک خدا و

مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْآبِرَارِ ۖ وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ

آنچه نزدیک خداست بهترست نیکوکاران را و هر آینه از اهل کتاب کسانی که ایمان می آرند

بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خُشْعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ

بخدا و آنچه فرود آورده شده بسوی شما و آنچه فرود آورده شده بسوی ایشان فروتنی کنندگان برای خدا نمی ستانند

بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ۖ أُولَٰئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ

عوض آیتهای خدا بهای اندک آن گروه ایشانراست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان هر آینه خدا

الْحِسَابُ ۝

حساب کننده است

لَا يَغُرُّكَ باید که لغزید ترا آمد و شد کافران در بلاد و شهرها برای تجارت چه آن تقبل ایشان متاع
 قَلِيلٌ بر غرور دانی اندک است که زود زایل شود ثُمَّ مَا أُولَهُمْ جَهَنَّمُ پس آن باغی است روزگار گشت ایشان دوزخ باشد و بئس الیهاد و بد آلامگاهی است
 دوزخ لیکن الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لیکن آنانکه ترسیدند از عقاب پروردگار خود و بتدبیر دنیا مغرور گشتند لَهُمْ جَنَّتْ مرا ایشانرا بوستانهاست بر آن وجهه
 تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ میرود از زیر تصور آن یاد پای درختان آن جویها از آب و شیر و میوه و انگبین خالیدین فیها جاویدان باشند در آن بوستانها نُزِلُ در
 حالتیکه این بهشت با پیش کشی باشد مِنَ عِنْدِ اللَّهِ از نزول خدا نُزِلَ آنرا گویند و منزل همان نازل حاضر سازند و بسیاری و خوبی آن دلیل کرامت همان و نیکو شست
 او باشد و هرگاه که بهشت نزل همان والسلام خواهد بود پس نعمت کلی بر تماشای پر تو انوار القاب باشد بیت توای را بسوی باغ بهشت می کشی یعنی خواهیم بهشت و نعمت دید
 میبخشیم وَمَا عِنْدَ اللَّهِ و آنچه نزدیک خداست از الطاف خفیه خیرٌ لِلْآبِرَارِ بهترست من نیکوکاران را از متاع فانی وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ و هر آینه
 از اهل کتاب لَمَنْ يُؤْمِنُ کس هست که میگردد بپایانده بخدا وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ و آنچه بر شما منزل شده که قرآنست وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ و بدان نیز که ایشان
 فرستاده اند که توریت است یا انجیل مراد این سلام و محاب او یا نجاشی و اتباع او خُشْعِينَ لِلَّهِ در حالتیکه ترسکارانند یا متواضعان مراد آنرا لَا يَشْتَرُونَ
 بدل نمیکند بِآيَاتِ اللَّهِ با حکام توریت یا نعت پیغمبر صلی الله علیه و سلم ثَمَنًا قَلِيلًا بهای اندک را چنانچه اجبار یهود رشوت خوار اُولَٰئِكَ آن گروه مؤمن عاشق
 و متدین لَهُمْ أَجْرُهُمْ مرایشان راست مزد ایشان ذخیره نداده عِنْدَ رَبِّهِمْ نزدیک پروردگار ایشان إِنَّ اللَّهَ بِسَيِّئِ الْفَعَالِ اللَّهُ بدستیکه خداوند نیکوکاران را

وَاتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا

و بدیدیم به یتیمان اموال ایشان و بدل مکنید ناپاکیزه را پاکیزه و مخورید

أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ۝۲ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا

اموال ایشان بهم آورده باموال خویش هر آینه این گناه بزرگست و اگر دانید که عدل نتوانید کرد

فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَعًا

در حق یتیمان یتیمه پس نکاح کنید آنچه خوش آید شمارا از سائر زنان دودو و سه سه و چهار چهار

فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ آذَنُ الْإِ

پس اگر دانید که درین صورت نیز عدل نتوانید کرد پس نکاح کنید یک زن را یا سریه گیرید آنرا مالک او شد و ستمهای شما این نزدیک ترست بآنکه

تَعُولُوا ۝۳ وَاتُوا النِّسَاءَ صَدُقَتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ

جوزمکنید و بدیدیم زنان را مهر ایشان بخش دلی و اگر زنان درگذرند خوشدلی برای شما از

مِنْهُ نَفْسًا فُكُلُوهُ هَنَاءً مَّرِيًّا ۝۴

بعض مهر پس بخورید آنرا سازگار و خوشگوار

وَاتُوا الْيَتَامَىٰ و بدیدیم یتیمان را ای اولیا و اوصیای ایشان اموالهای ایشان را که حکم وصایت و ولایت تصرف کرده اید آورده اند که اولیا و مال یتیمان تصرف
ناتوانند و میگردانند مثل آنکه گوسفند را غرود در دهان ایشان سر داده بعضی گوسفند فریب بزرگ میگردانند و میگفتند شاة بشاه سق سبانه فرمود و لاتتبدلوا الخبیث بالطیب و بدل
مکنید مال ناپاک یتیم را بمال پاک خود یعنی فرمایید بجهت از مال یتیم که در حق شما خبیثست بجای آن منید مال رؤی را که نسبت شما طیب است و لاتاکلوا اموالکم
و مخورید مالهای ایشان را الی اموالکم آمیخته با مالهای خود آنکه کائن بدستیکه خوردن مال یتیم یا تبدیل آن یا خیانت در آن بهت نزدیک خدا و کبیرا گناهی بزرگ
این آیت در شان یکی از قبیلہ غطفان نازل شده برادرش فات کرده بود و از وی پسری مانده و او ولایت عمومیت اموال او را منتصرف شده چون پس بدست بلوغ رسید و
مال خود را از عم طلب نمود و ادای آن تعلقی میکرد و مراغه داشت آن محکمہ علیہ نبوی افتاد و این آیت فرود آمد و غطفانی کلمه نعوذ بالله من الحرب الکبیر بر زبان رانده تمامی مال تسلیم
برادرزاده خود و ذات خفتم و اگر می رسید یا میدادند الا تقسطوا آنکه عدل مکنید و سستی نه ورزید فی الیتمی در اموال یتیمان و صحیح بخاری از عایشه صدیقہ نقل
میکند که این آیت در شان کسی فرود آمد که یتیمہ در حجر تربیت او بود و ولایت تصرف و مال صغیر او داشت میخواست که او را در قید نکاح آورد حق خدمت تعیین کا بین یتیمان چنانچه
باید و گذارد و بانواع مشقت او را مزاحم میشد و هر چه مکره طبیعت او بود پیش می آورد و آیت آمد که اگر میدانید که تعیین مهر یتیمان و ادای مال ایشان از روش عدالت دورید
فانکحوا پس نکاح کنید ما طاب لکم آنچه خوش آید شمارا من النساء از زنان مثنی دو گانه و ثلث و سه گانه و ربع و چهار گانه نکاح مختارست که
از اعداد مذکور هر کدام که خواهم بخواهد فان خفتم پس اگر ترسید یا دانید الا تعدلوا آنکه عدل نتوانید ورزید میان این زنان فواحده پس اختیار کنید یکی را
او ما ملکات ایمانکم یا سریه گیرید آن چیز را که مالک آنست و ستمهای شما یعنی شمارا بملکیت و ان تصرف بهت ذلک این اختیار و اسوه یا التمی آذنی نزدیکترست
الا تعولوا بآنکه میل ننمایید و اخراج نورزید یا جوزمکنید و اتوا النساء و بدیدیم زنانی را که در قید نکاح آورده اید صدقتهن نحلہ کاینهای ایشان را در حالتیکه بهت آنها
نحلہ هدیه و عطیه از خداست تعالی بخشید شده بایشان فان طبن لکم عن شئی و بگذرند عن شئی و منه نفسا از مهر

چیزی از کاین جهت نفس یعنی لطیف نفس و خوشدلی فکولو هنیئا مریئا پس بخورید آن چیز را و بجا بدید سازگار خوشگوار و ملاک آورده اند که حضرت رسالت پناه علیه السلام برین
و تفسیر فرمود که مہنی آن بود که در وی گناهی نبود و مری آنکه در وی رنجی و دوروی نباشد

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ

و مدید بهم خردان را اموال خود که کرده است آنرا خدا سبب استقامت معیشت برای شما و بخورانید

فِيهَا وَ اكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝ وَابْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّىٰ إِذَا

و برپوشانید ایشانرا از اموال و بگوئید بایشان سخن نیکو و امتحان کنید یتیمان را ریعنه در ایام سبا

بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَ

تا آنگاه که رسند به نیکاح پس اگر دریافتید از ایشان حسن تدبیر پس برسانید بایشان اموال ایشانرا و

لَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْعِفْ

مخورد آن اموال را ریعنه و صغرا ایشان با سراف و شتابی از ترس آنکه بزرگ شوند و هر که باشد توا نگر پس باید که بهر نیز گاری کند

وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ

و هر که فقیر باشد پس باید که بخورد بوجه پسندیده پس چون رسانید بایشان اموال ایشان را

فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ۝

گواه گیرید برایشان و بس است بحقیقت خدا حساب کننده

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ و مدید بهم خردان و کم خردان اموال شما را که خدا برای شما سبب است ایتام است اضافه مال بدیشان جهت تصرف ایشان است و آن بحق ولایت الی جَعَلَ اللَّهُ آن مالهای که گردانیده است خدا آنکه قیما برای شما سبب است ایتام است و دنیا و رابطه انظام امور دین چون حج و جهاد و زکوة و صدقه و نفقات و ضیافات و تمهید قواعد خیرات و اَرْزُقُوهُمْ و بهر و مدید بهم را یعنی و طیفه مقرر کنید فیها در آن مالهای بقدر کفایت ایشان و اَكْسُوهُمْ و برپوشانید و جهاد و مدید ایشانرا بقدر حال ایشان و قُولُوا لَهُمْ و بگوئید بعد از منع مال مرایش ترا قَوْلًا مَعْرُوفًا سخن نیکو و پسندیده مثلا اگر یتیم باشد گوید این مال از آن توست و من خزینه دار توام و بوقت بلوغ تسلیم تو خواهم کرد و زن از نیز و عده کنید که دل ایشان را خوش سازد و ابْتَلُوا الْيَتَامَى و بیازمایید یتیمان را اگر مردانند بعقل و تمیز و صیانت اموال و دو قاتق بیع و شرا و اگر زنانند بغزل و نسج و ترتیب امور خانه حتی إِذَا ابْلَغُوا النِّكَاحَ تا آنگاه که برسند به نیکاح و این کنایت از بلوغ است فَإِنْ آنَسْتُمْ پس اگر دریابید دریافتید بعد از بلوغ مِنْهُمْ رُشْدًا از ایشان سلوک راه درست یعنی صلاح دین و صلاح مال فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ پس برسانید بایشان اموالهای ایشان را که در دست شما بوده و لَا تَأْكُلُوهَا و مخوریدای اوصیا و اولیا مالهای یتیمان را و تلفت کنید انکافا از روی کراف و مجاوزت از حد یعنی زیاده از آنکه قاضی فرض کرده باشد و بَدَارًا و دیگر تلافی کنید را اموال ایشان از راه شتابن و بیش گرفتن آن یَتَكَبَّرُوا از ترس آن که بزرگ شوند یعنی مشتایید در خوردن مال یتیمان از خوف آنکه ناگاه بزرگ شوند و مال از شما بازستانند و مَنْ كَانَ غَنِيًّا و هر که باشد از اوصیا و اولیا یتیم که مال در دست اوست توا نگر فَلْيَسْعِفْ پس باید که از مال یتیم دست باز دارد و عفت و خوشی تن اری بجا آورد و مَنْ كَانَ و هر که باشد از ان جماعت که مال یتیم در دست ایشان است فَقِيرًا و درویش و محتاج فليأكلْ پس باید که بخورد از مال یتیم بِالْمَعْرُوفِ به نیکوئی یعنی بقدر حاجت از طعام و لباس بمقداریکه اجرت سعی اوست فَإِذَا دَفَعْتُمْ پس چون باز مدید و باز گذارید إِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ به یتیمان مالهای ایشان فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ پس گواه گیرید بآنها را ایشان قبض مال را در میان شما جدال و خصومت پدید نیاید وَكَفَىٰ بِاللَّهِ و بس است خدا حسیب گواه و ننگبان یا جزا دهنده بر اعمال ایشان یا حساب کننده همه در روز جزا آورده اند که عادت عرب در جاهلیت چنان بوده که زن را زام مطلقا و مردان را مردان نمی دادند و میگفتند که مال کسی را

بند محروم و یتیمان را که سبب استقامت معیشت برای شماست و بخورانید و برپوشانید ایشانرا از اموال و بگوئید بایشان سخن نیکو و امتحان کنید یتیمان را ریعنه در ایام سبا تا آنگاه که رسند به نیکاح پس اگر دریافتید از ایشان حسن تدبیر پس برسانید بایشان اموال ایشانرا و تا آنگاه که رسند به نیکاح پس اگر دریافتید از ایشان حسن تدبیر پس برسانید بایشان اموال ایشانرا و لَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْعِفْ مخورد آن اموال را ریعنه و صغرا ایشان با سراف و شتابی از ترس آنکه بزرگ شوند و هر که باشد توا نگر پس باید که بهر نیز گاری کند و مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ و هر که فقیر باشد پس باید که بخورد بوجه پسندیده پس چون رسانید بایشان اموال ایشان را فَاَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ۝ گواه گیرید برایشان و بس است بحقیقت خدا حساب کننده

م بود که با دشمن قتال تواند کرد و بطعن نیزه و بضر نیزه غنیمت را در عوزة تصرف تواند آورد چون حضرت رسالت پناه علیه السلام مدینه هجرت فرمود و طریقه میراث بر همین قانون ستم بود تا روزی ام کجی عجب است تا آب آمد و گفت که او بن صامت دعوت حق را بلیک اجابت گفته و من از وسه دختر دارم و مال بسیار گذاشته و ابناهای عم او بحیطه تصرف در آورده اند و مرا و صغیرانرا

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرِمِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ

حکم میکند خدا شما را در حق اولاد شما که مرد را هست مانند حصه دو زن پس اگر اولاد میت

نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا

همه خست را باشد زیاد از دو پس ایشان را هست دو سوم حصه از آنچه میت گذاشته است، و اگر فریضش یک باشد پس او را است

النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ

نیم ترک و هست پدر و مادر میت را هر یکی را از ایشان ششم حصه از آنچه بگذاشته است اگر باقی میت را

وَلَدٌ فَإِنْ لَّمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَةُ أَبَوَيْهِ فَلِلْمُتَّةِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ

فرزندی، پس اگر نباشد او را فرزندی و وارث او پدر و مادر او شوند پس هست مادرش را سوم حصه پس اگر باشد میت را

إِخْوَةٌ فَلِلْمُتَّةِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ آبَاؤُكُمْ

برادران هست مادرش را ششم حصه (و این تقسیم) بعد ادای وصیته است که میت بآن فرموده یا بعد ادای دین پدران شما

وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ إِنْ

و پسیران شما نمیدانید که کدام یک از ایشان نزدیک تر است شما را نفع رسانیدن حصه معین کرده شد از جانب خدا هر آینه

اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

خدا هست دانا استوار کار

يُوصِيكُمُ اللَّهُ أَمْرِي كُنْدُ غَايِ شَارِ فِي أَوْلَادِكُمْ وَرَكَارَ فَرْزَانِ شَا وَمَقَادِيرِ مِيرَاثِ اِيْشَانِ بِاَفْرِضْ مِگِوَانْدَ بَحْمُ خَلِيشِ مَرَارَةً فَرْزَانِ شَا سَهْمِ مِيرَاثِ رَا بَرِينِ وَبِهْ
 كِهْ لِلَّذِ كَرِمِ مَرْدِ رَا بَاشْ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ. مانند بهره دو زن فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً پَسِ اگر باشند اولاد میت زنان خالص که با ایشان مرد نباشد فَوْقَ اثْنَتَيْنِ
 بِاللَّيْ دَوِيَادُ وَفَلَهُنَّ پَسِ اِيْشَانِ رَا بَاشْ ثُلُثَا مَا تَرَكَ. و بخش از سه بخش آنچه متوفی بگذاشته است وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً و ارث یک خست و پس
 فَلَهَا النِّصْفُ پَسِ او را است نصف متروکه متوفی وَلِأَبَوَيْهِ و پدر و مادر میت را لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ از ایشان حصه شش یکی است
 مِمَّا تَرَكَ از آنچه گذاشته باشد فرزندان كَانَ لَهُ وَلَدٌ اگر باشد آن فرزند مرده را فرزندى خواه مرد خواه زن فَإِنْ لَّمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ پَسِ اگر نباشد آن فرزند مرده را فرزندى
 وَوَرِثَةُ أَبَوَيْهِ و ميراث برادر و پسر او فَلِلْمُتَّةِ الثُّلُثُ پَسِ مادر او را سه يك باشد از مال و چون حصه و ارثت کرد بر ابروين و نصيب ابروين فرموده شد
 كِهْ باقى نصيب ابر است فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ پَسِ اگر باشد ابرين متوفى را برادران مادري و پدري يا بعضه پدري و بعضه مادري فَلِلْمُتَّةِ السُّدُسُ پَسِ مادرى را
 باشد شش يك متروكه و ابرين نصيب ابر كه بجهت و رثه موقوف شده بدیشان ميرسد مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ كِهْ بَعْضِ بَعْضِ رَا بَاشْ و وصيت کرده شده است بدان و حصص
 معلوم ميگردند و آنكه حوصيت است أَوْ دَيْنٍ يا بعد از ادای دينى كه در ذمه مورث باشد آبَاءُكُمْ پسران شما و أَبْنَاؤُكُمْ و پسیران شما لَا تَدْرُونَ نَمِيدَانِيدِ شَا
 أَيُّهُمْ أَقْرَبُ نَزْدِكِست و بكار آينده تَرَكَكُمْ نَفَعًا مرشاران و ميراث منفعت يعنى نفعى دانيد كه از اصول و فروع و رثه كيست نفع رساننده تر شما
 در دنيا بشفقت و در آخرت بشفاعت و چون حق تعالى باحوال و رثه و ميراث دانست پس قطع كرد سهام و ميراث را و فرض گردانيد فَرِيضَةٌ فرض گردانيدنى مِنَ اللَّهِ

م ثابت از نزديك خدات الله كان بدستيكه خدا هست عليم دانا بمراتب هريك از رثه حكيم حكيم كنده در تقدير سهام ایشان

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا

این همه حد مقرر کرده خداست و هر که فرمانبرداری کند خدا و رسول او را در آتش بهشتها که می رود در زیر آن

الْأَنْهَارِ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ وَمَنْ يُعْصِ اللَّهَ وَ

جویند و بپایند در آنجا و این است مطلب یابی بزرگ و هر که نافرمانی کند خدا و

رَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ۝

رسول او را و تجاوز کند از حد های مقرر کرده او در آتش بهشتها و او را است عذاب رسوا کننده

وَالَّتِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةٌ

و از زنان شما آنکه زنا میکنند پس گواه طلبید برایشان چهار مرد از جنس خویش

مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَقَّعَنَّ الْمَوْتَ

و یعنی از مسلمانان پس اگر گواهی دادند محبوس کنید ایشان را در خانه تا آنکه عمر ایشان را تمام کند مرگ

أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ۝

یا مقرر کند خدا برای ایشان راهی

تِلْكَ آن احکامیکه تقدیم یافت در امور تناسلی و مهات نکاح و قسمت و میراث حُدُودُ اللَّهِ اندازه های حکم خداست که از آن در شاید گذشت و مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ و هر که فرمانبرداری کند خدا و رسول او را درین حکمها یُدْخِلْهُ در آتش بهشت او را جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ از زیر اشجار آن جویند خَالِدِينَ فِيهَا در حالتیکه خلل آن جنان جاودان باشد و ذَلِكَ و این او خال مطیعان در بهشت بصفت خلود الْفَوْزُ الْعَظِيمُ رستگاری بزرگ است و مَنْ يُعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ و هر که نافرمانی کند خدا و رسول او را چون عیسین بن حصین فراری که میراث کوکان و زنان را نمی نشد و گفت من میراث ندیم مگر کسی را که بهشت مرکب متعلقه تواند کرد و حق تعالی آیت فرستاد که هر که فرمان خدا و رسول او نبزد و بَتَعَدَّ حُدُودَهُ و در گذرد از آن اندازه ای که در حلال و حرام و میراث و سایر احکام مقرر شد و یُدْخِلْهُ نَارًا خدا در آرد او را در آتش خَالِدًا فِيهَا و در حالتیکه جاوید باشد در آن نه سبب صحیح آنست که خلود بجهت استحلال محرمات بود و لَهُ و مر آن عاصی مستحل را باشد عَذَابٌ مُهِينٌ عذاب نوار کننده و الَّتِي و آن زنانی که از جهت مناعت بر روی نفس یَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ بیایند بفعل قبیح یعنی مرتکب آن شوند مِنْ نِسَائِكُمْ از زنان شما را و محصنات اند یعنی شوهر داران فَاسْتَشْهِدُوا و پس شما ای محکام شریعت طلب گواه کنید عَلَيهِنَّ بر فعل فاحشه این زنان اَرْبَعَةٌ مِّنْكُمْ چهار مرد و عاقل و بالغ از شما که مومنانند تا بر ایشان گواهی دهند فَإِنْ شَهِدُوا پس اگر این چهار زن زنا برایشان گواهی دهند فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ پس نگاهدارید این زنان را و بنده کنید در خانه ها و آماج احوال آنست که در اول اسلام حکم عقوبت زنان کار برین بود که ایشان را در خانه ها محبوس سازند حَتَّى يَتَوَقَّعَنَّ الْمَوْتَ تا وقتی که متوفی سازد ایشان را ملک الموت یا استیفای اموال ایشان کند مَرگ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ یا گرداند خدا یعنی پیدا سازد لَهُنَّ سَبِيلًا برای ایشان راهی یا حدی تعیین کند که از جنس خلاص یا بنده و بعد از آن حجتی فرود آمد و سید عالم فرمود که فرایدار من قَبْلِ اللَّهِ لهن سبیل اصحاب به متوجه شدند که آنرا که امست خواج فرمود که الشیب بالشیب الزحم و البکر بالبکر مائة جلدة و تقوی عام لهن حکم این حدیث امساک بیوت منسوخ نشد و استشهاده و استشهاده باقی ماند

وَالَّذِينَ يَأْتِيهِمْ مِنْكُمْ فَادُّوهُمْ فَأِنْ تَابُوا وَأَصْلَحُوا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّ

و آن دو کس که زنا میکنند از شما پس آزار دهید ایشانرا پس اگر توبه کردند و نیکوکاری پیش گرفتند پس اعراض کنید از تعذیب ایشان هر گز نه

اللَّهُ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ۝ إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ

خدا هست باز گردنده مهربان جز این نیست که وعده قبول تو به لازم بر خداست برای آن کسان که میکنند معصیت

بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا

بعد از آن که برکنند در نزدیکی (یعنی پیش از حضور مرگ پس آن گروه برحمت باز میگردد خدا بر ایشان هست خدا وانا

حَكِيمًا ١٧ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمْ

استوار کار فیست وعدہ قبول توبہ آنکس نرا کہ میکنند معاصی تہا آنگاہ کہ پیش آید کسے را از ایشان

الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الشُّنَّ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ ط

مرگ گفت هر آئینه من توبه کردم الحال و نه آن کسان است که کافر بمیرند

وَالَّذِينَ وَكُنَ دُكُسٌ يَعْنِي مَرُوزِينَ كَغَيْرِ مَحْصَنٍ بَاشِدِينَ بِأَتِيلِيهِمْ مَثَكُمُ بَيَانِدِ بَافَاشَةِ اَزْ شَمَا كَهْ مَسْلَمَانِ اَزْ اَدِيدِ قَادُوْهُمَّا پَسْ بِرِجَانِدِ اِيْشَانِ اَزْ
بَرِيَانِ و سِرْ زَشْ و مِلَامَتِ كَتِيْدِ و اِبْنِ عِبَاسٍ فَرَمُوْدُ كَهْ اِيْشَانِ اَزْ اَدِيْسْتِ نِيْرَانِدَا بَايْدُ كَهْ دُفَانِ تَابِيَانِ پَسْ اِگَرِ تُوْ بَهْ كُنْدَانِ اَزْ اَنَافَشَةِ وَاَصْلَكَا وَاَكَا رُغُوْدِ اِبْلَاقِ
اَزْ اَدِ قَاعِ رِضْوَانِ عَزْمَا پَسْ رُوِيْ بَرْدَانِيْدِ يَعْنِيْ مَوْتِ بَا زُوَارِيْدِ اَزْ اِيْشَانِ اِيْنِ حَكْمِ نِيْزِ حَكْمِ نَفْصِيْ مَنْسُوْخِ شَدِهْ اِنَّ اِلَهَّ كَانَتْ تَوَابَا بِدَرِ سِيْكَهْ خَدَا هَسْتِ
تُوْ بَهْ پَزِيْرِنْدَهْ اَزْ بِنْدِ كَانِ رَحِيْمًا مَهْرَبَانِ بِرِ تُوْ بَهْ بِنْدِ كَانِ اِنَّمَا التَّوْبَةُ جَزْ اِيْنِ نِيْسْتِ كَهْ قَبُوْلِ تُوْ بَهْ عَلَيَّ اِلَهَّ بِرِ خَدَا هَسْتِ نَهْ بِطَرِيْقِ وَجُوْبِ بَلَكِهْ اَزْ
رُوِيْ وَعْدِهْ كَهْ خِلَافِ دَرِ اَنْ مَتَصَوْرَنِيْسْتِ و وَعْدَهْ قَبُوْلِ تُوْ بَهْ لِّلَّذِيْنَ بِرَايِ كَسَانِيْ سَتِ كَهْ يَعْْمَلُوْنَ السُّوْعَ بَدِيْ مِيْكَنَنْدَ بِجَهَالَتِ اِيْنِ دَانِيْ دِيَاغِيْ
فَرَمُوْدَهْ كَهْ گَنَاهْ مَوْمِنِ بِجَهْلِ سَتِ نَهْ اَزْ رُوِيْ شَكِ و عِنَادِ و جُهُوْدِ اَسْتِكْبَارِ دِيْمِشَايْدِ كَهْ جَهْلِ بَاشَدِ بِعَقُوْبَتِ اَنْ وَاِيْشَانِ بِجَهْلِ عَمَلِهَايِ بَدِيْكَنَنْدَ نَفْسَهْ
يَكُوْنُوْنَ پَسْ بَا رِگَشْتِ مِيْ نَايِيْمِ بَحِيْ سَجَانِهْ مِّنْ قَرِيْبِ اَزْ زَمَانِ زَرْدِيْكَ يَعْنِيْ پِيْشِ اَزْ حَضُوْرِ مَوْتِ بِاَنْظَرِ بِلَاكِ الْمَوْتِ يَادِرِ زَمَانِ صَحْتِ يَا پِيْشِيْلِ اَزْ اَلَكِهْ
دُوْسْتِيْ اَنْ گَنَاهْ دَرُوْلِ مَتَكُنِ كَرْدِ وَاَصَحْ اَقْوَالِ اَنْ سَتِ كَهْ زَمَانِ قَرِيْبِ پِيْشِ اَزْ مَرِگِ هَسْتِ وَاِگَرِ چِهْ بِقَدَارِ فَوَاقِ نَا قَهْ بَاشَدِ و دَرِ تَفْسِيْرِ عِيْنِ الْمَعَانِيْ اَوْرَدِهْ كَهْ
تَابِيْ رَا كِهْ بِيْكَ نَفْسِ پِيْشِ اَزْ مَرِگِ تُوْ بَهْ كُنْدَا نَكِهْ بِطَرِيْقِ اسْتِخَانِ مِيْگُوِيَنْدَ كَهْ چِهْ زُوْدِ اَمْدِيْ و چِهْ خُوشِ مَسَارَعَتِ نَمُوْدِيْ و مَوْتِ اِيْنِ قَوْلِ
اَنْكِهْ حَضْرَتِ رَسَالَتِ پَنَاهْ فَرَمُوْدُ كَهْ اِنْ اِلَهَّ يَقْبَلِ تُوْبَةَ عَبْدٍ مَّا لَمْ يَغْرِغْ بِزُرْكَانِ كَفْتَهْ اَنْدَ كَهْ چُوْنِ وَقْتِ حُلُوْلِ اَهْلِ و زَمَانِ نَزُوْلِ مَوْتِ مَعْلُوْمِ نِيْسْتِ پَسْ هَرِ
نَفْسِهْ رَا دَمِ اَخِرِ تَقْوَرِ بَايْدُ كَرْدِ و اَزْ رُجُوْعِ بِحَضْرَتِ اوْ غَافِلِ نَبَايْدُ بُوْدِ بِيْتِ غَافِلِ مَشْوَايِ عَاصِيْ بَا دَرْدِ و نَدَمِ بَاشْ + هَرِ دَمِ دَمِ اَخِرِ شَمَرِ و حَاضِرِ دَمِ بَاشْ
فَاُولَئِكَ پَسْ اَنْگَرُوْ كَهْ مَرْدِ تَوْفِيْقِ يافتهْ بَعْدِ اَزْ گَنَاهْ تُوْ بَهْ كُنْدَ يَكُوْبُ اِلَهَّ عَلَيْهِمُ تُوْ بَهْ و دِهْ خَدَا وَاَزْ كَرْدِ و بِمَغْفَرَتِ بَرَايْشَانِ وَكَانَ اِلَهَّ عَلَيْهِمَا
و هَسْتِ خَدَا وَاَنَا تُوْبَةُ تَابِيَانِ حَكِيْمًا حَكْمِ كُنْدَهْ بَا نِيْجِهْ تَابِ رَا عَقُوْبَتِ نَبَاشَدِ و لَيْسَتْ التَّوْبَةُ و نِيْسْتِ قَبُوْلِ تُوْ بَهْ لِّلَّذِيْنَ مَرَا نِ كَسَا نَرَا
كَهْ بِطَرِيْقِ اَصْرَارِ يَعْْمَلُوْنَ السَّيِّئَاتِ بَدِيْهَا مِيْكَنَنْدَ حَتَّى اِذَا احْضَرَ تَا چُوْنِ حَاضِرِ شُوْدِ يَعْنِيْ دَرِ رَسَدِ اَحَدِ هُمَا الْمَوْتُ يَكِيْ اَزْ اِيْشَانِ اَزْ مَرِگِ قَالِ
رَا تَحِيْ گُوِيْدِ بِدَرِ سِيْكَهْ مَن تَبْتُ اَلْحَيَّ تُوْ بَهْ مِيْكَنَمِ اَنْكُوْنِ اِيْنِ سَخْنِ دَرِ شَانِ تُوْ بَهْ مَنَافَعَانِ هَسْتِ و تُوْ بَهْ اِيْشَانِ قَبُوْلِ اِسْلَامِ بَاشَدِ بِحَسْبِ بَاطِنِ و اِيْنِ صُوْرَتِ دَرِ وَقْتِ
مَعَايِنِهْ مَرِگِ اَزْ اِيْشَانِ مَقْبُوْلِ نِيْسْتِ وَلَا الَّذِيْنَ يَكْمُوْنُوْنَ و نَهْ تُوْ بَهْ قَبُوْلِ مَرَا نَهَا رَا كِهْ مِيْرِنْدَ وَ هُمَا كَفَّارُ و حَالِ اَنْكِهْ اِيْشَانِ كَا فَرَا نِ بَاشِنْدَ يَعْنِيْ دَرِ وَقْتِ
سُوْقِ رُوْحِ اَزْ بِيْجِ كَا فَرِ و مَنَافِقِ اِيْمَانِ مَقْبُوْلِ نِيْسْتِ رِيْرَا كِهْ اِيْمَانِ بَاسِ هَسْتِ وَاَنْ سُوْدِ نِيْمِدَا رُوْقُوْلِهْ تَعَالَى فَعَلِمَ يَكِ نِيْفَعْنَمِ اِيْمَانَهُمْ لَمَّا رَا وَاَبَاسُنَا -

أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ

این گروه آماده سختیم برای ایشان عذاب درد دهنده ای مومنان حلال نیست شمارا

أَنْ تَرْتُوا النِّسَاءَ كَرْهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْنَهُنَّ إِلَّا أَنْ

آنکه میراث گیرید زمان را و ایشان ناخوش باشند و منع کنید ایشان را (یعنی از نکاح بهر که خواهند) تا بدست آرید بعضی آنچه داده اید ایشان را لیکن وقتی که

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ۚ وَمِمَّا يَصِفُكَ أَن تَكُونَ مِنَ الْمُبْتَغِينَ لِمَن يَمْتَصِحُونَ ۚ إِنَّكَ لَطَوِيفٌ فِي الْأَفْهَامِ ۚ لَئِن لَّمْ يَظْهَرْ عَلَيْكَ إِسْرَافُهُمْ وَسُفْهُنَّ فَأَبْصُرْ لَهُمُ امْتِلَافَهُمْ ۚ وَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۚ

بکنند کاربرد آشکارا می توان این داد) و زندگیانی کنید باز زمان بوجیه پندیده زیرا که اگر ناپسند کنید ایشان را پس شاید که

تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ۝ (19)

نا پسند کنید چیزے را و پیدا کند خدا تعالیٰ در اں چیز خیر بسیار

[illegible]

وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ

وآن مادران شما شیر داده اند شما را (یعنی دایما) و خواهران شما از جهت شیر خواری و مادران زنان شما و دختران زنان شما

الَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِّن نِّسَائِكُمُ الَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمُوهُنَّ

که در کنار شما پرورش می یابند از بطن زنان شما که طی کردید بایشان پس اگر طی نه کرده باشید بایشان

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا

بیچ گناه نیست بر شما و زنان پسران شما که از پشت شما باشند (یعنی پسر خوانده نباشند) و حرام کرده شد آنکه جمع کنید

بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝۴۰

میان دو خواهر لیکن آنچه گذشت (عفوست) هر آینه خدا هست آمرزنده مهربان

وَأُمَّهَاتُكُمْ حرام کرده شده اند بر شما مادران شما الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ آنکه شیر داده اند شما را مادری که از برای حرمت ایشان پس هر زنیک شیر دهد کسی را و زنی که شیر داده باشد آن شیر دهنده را و زنیک شیر داده باشد شوهر آن زن را که به شیر او از زوجه او ایام ولدا و رضاع واقع شود همه ام رضاعی اند و أَخَوَاتُكُمْ مِّنَ الرِّضَاعَةِ و خواهران شما از جهت شیر خوردن امام اعظم و امام مالک رحمهما الله بر آنند که حکم رضاع بانک و بسیار را از شیر خوردن ثابت است و به مذہب امام شافعی و امام احمد حنبل به کمتر از پنج بار شیر خوردن متفرق حکم رضاع ثابت نمی شود وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ و مادران زنان شما و جدات منکوحه از قبل پدر و مادر به نسب و رضاع همین حکم وارد و رَبَائِبُكُمْ و دختران زنان شما الَّتِي فِي حُجُورِكُمْ آن دختران که در کنار تربیت شما پرورش می یابند و شرط در حرمت ایشان آنست که متولد شده باشند مِّن نِّسَائِكُمُ الَّتِي اِذَا زَنَانِي كَدَخَلْتُمُوهُنَّ شما با ایشان دخول کرده باشید فَإِنْ لَّمْ تَكُونُوا پس اگر نباشد شما که بخلوت دَخَلْتُمُوهُنَّ در آمده باشید بایشان این دخول کنایه است از مباشرت فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ پس بیچ گناهی نیست بر شما در نکاح رباب و حَلَائِلُ أَبْنَائِكُمْ و دیگر از محرمات زنان پسران شما اِنَّ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ آن پسران که از پشتای شما اند چون حضرت رسالت پناه زینب را بعد از آن که زید بن حارث که پسر خوانده آن حضرت بود طلاق داد حضرت بعد نکاح در آورد و مشرکان عرب آغاز مزینش کردند که زن پسر خود را خواست این آیت فرود آمد که حلیله پسر صلبی حرام است زن کسیکه پسر خوانده باشد اِنْ تَجْمَعُوا و دیگر حرام است بر شما آنکه جمیع کنید بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ میان دو خواهر و یک نکاح إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ مگر آنچه از پیش گذشته یعنی قبل از نهی و تحریم که آن معفو عنه است و برخی از مفسران بر آنند که مراد از اما قد سلف آنست که یعقوب علی نبینا و علیه السلام جمع کرده بود میان دو خواهر لیتا مادر یهود او را حیل مادر یوسف و در دین وی حلال بوده اِنَّ اللَّهَ كَانَ بَدِستیکه خدا هست غَفُورًا آمرزگار آن کسان از اهل ایمان که در زمان جاهلیت این عمل کرده اند رَحِيمًا مهربان بر کسانی که در اسلام این عمل بجا آورده اند و بعد از آن توبه کرده تامل در معنی این دو اسم مفسران بے بضاعت را سرمایه تمام است بمیت سرمایه عاصیان ببا زار امید بخیران تو در رحمت بے غایت تست